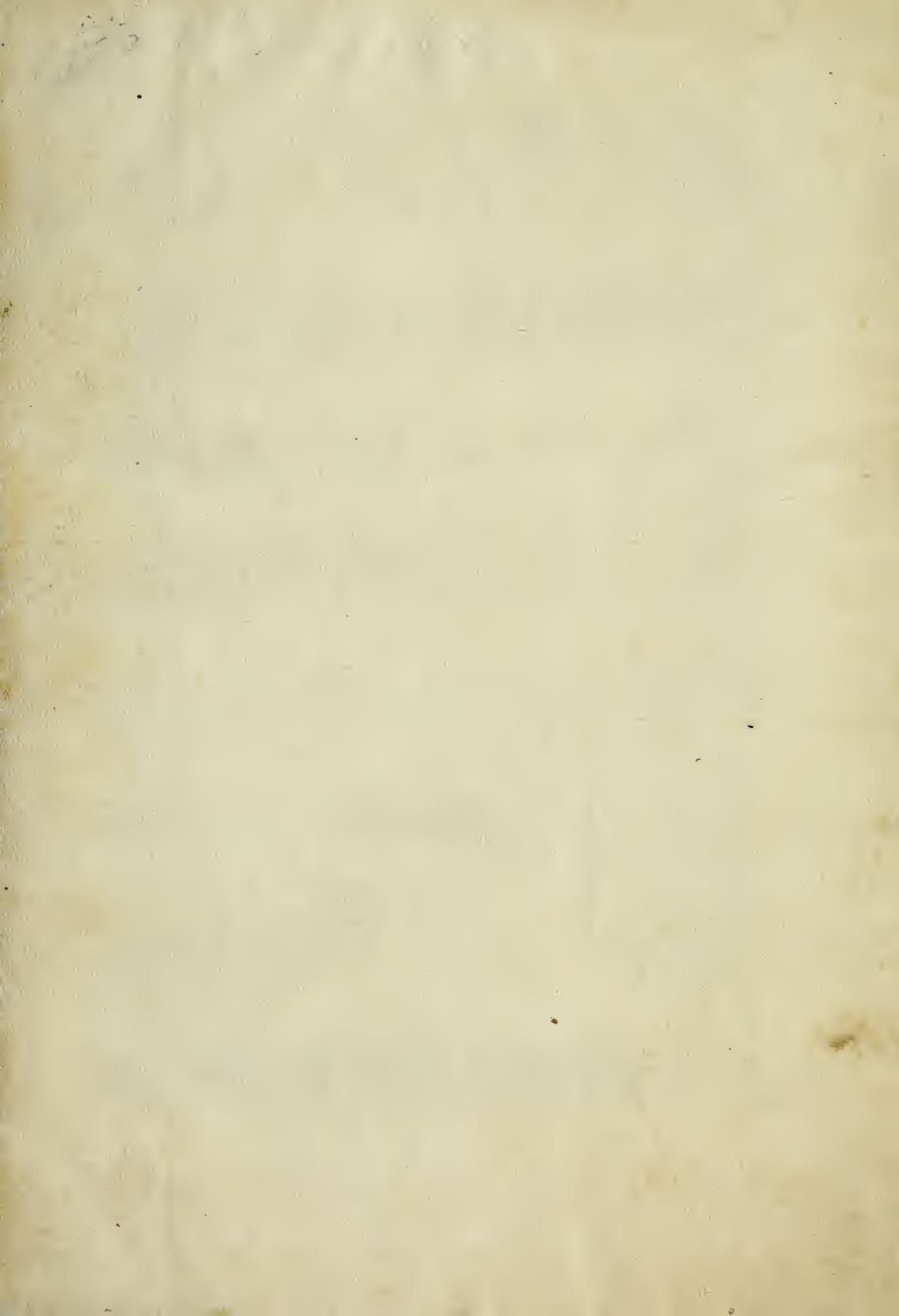

Smithsonian
Institution
Libraries

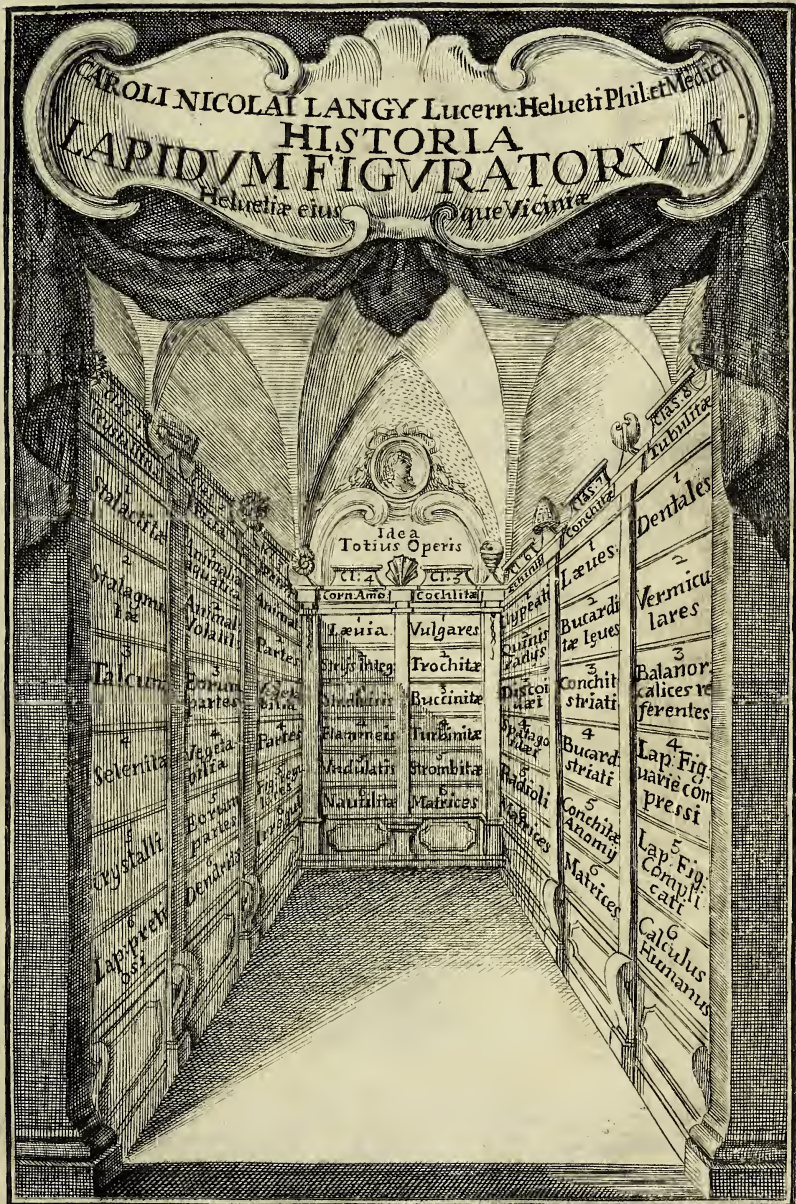
Purchased
with Funds from
DR. ALAN KABAT

Ambrosius Besutius Del. Paulus Blancus Mediolan. Sculp.

CAROLI NICOLAI LANGH

Lucernens. Helvet. Phil. & Medici

Acad. Cæs. LEOPOLD. Nat. Curios. German. & Physio-Crit. Senens.

HISTORIA

LAPIDUM FIGURATORUM

HELVETIÆ,

EJUSQUE VICINIÆ,

In quâ non solùm enarrantur omnia eorum

GENERA, SPECIES ET VIRES

ÆNEISQUE TABULIS REPRÆSENTANTUR,

Sed insuper adducuntur eorum

LOCA NATIVA,

IN QUIBUS REPERIRI SOLENT;

UT CUILIBET FACILE SIT EOS COL-

LIGERE, MODO ADDUCTA LOCA

ADIRE. LIBEAT.

VENETIIS MDCCVIII.

Sumptibus Authoris, Typis Jacobi Tomasini,

SUPERIORUM PERMISSU.

Lucernæ, apud Hæredes Gottofredi Hautt,
& Joannem Jodocum Halter.

HISTORIA

Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua: & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. *Psal. 39. v. 6.*

VERITATEM QUÆRIT

Amsterdam, Apud Joannem Blaeuw, in Officina Typographica, sub Ædificiis hinc inde sitis, in fine Stradae, quæ vocatur de Nieuwe Doelen, in Anno 1687.

709
L3X
1708
CNHRS

AMPLISSIMIS
INCLYTÆ REIPUBLICÆ
LUCERNENSIS
PROCERIBUS
PATRIÆ PATRIBUS.

Carolus Nicolaus Langius Felicitatem.

*Mans Patriæ civis, AMPLISSIMI
PROCERES, non solum tenetur
ejusdem bona jamjam nota quo-
cunque possibili modo tueri & ex-
colere, sed insuper omni conatu eò anniti debet,
ut nova acquirantur & detegantur bona, qui-
bus*

DEDICATIO.

*bus salus Patriæ de die in diem magis accrescat ; Hoc autem præstandum erit cuilibet in suâ vocatione , ad quam Deus illum creavit : Quod diu mecum animo peragens tandem Historiam Lapidum Figuratorum Helvætiæ nostræ conscribere decrevi , utpote qui in regionibus nostris frequentes sunt , & à paucissimis hucusque descripti , ac præterea mirabili suâ structurâ mirabiles quoque latentes virtutes nobis promittunt , quæ ad solatium nostrorum municipalium gravi morbo detentorum conducere poterunt. Hanc qualemcunque vobis , **AMPLISSIMI PROCERES** , offerre humiliter mihi liceat , conatumque , impensos labores & sumptus infimi vestri civis non dedignemini , rogo ; estis enim solliciti Patriæ Patres , quibus nil magis cordi est , quàm suorum salus , & omne id , quod ejus conservationem stabilire videtur. Hoc nos omnes quàm maximè experimur , dum disponente vestrà prudentiâ , sollicitudine & amore*
altâ

DEDICATIO.

altā fruimur pace eo tempore, quo omnes Helvetia nostra vicina regiones immiti excruciantur Marte. Valete, & adhuc diu ad Patriæ incolumitatem incolumes vivite, meaqué studia potente vestrá, quâ polletis, Gratiá & Auctoritate fovete.

PRÆFATIO

IN lucem demum prodit, Amice Lector, Historia Lapidum Figuratorum Helvetiæ nostræ in Ideâ meâ ante duos annos editâ promissa, quam lubenter citiùs parafsem, nisi plura adhuc priùs enucleanda ac superanda fuissent; quamvis enim in eâ solummodò tractetur de Lapidibus Figuratis, cùm tamen hi figurâ suâ præferant infinita corpora naturalia tam è Regno Animalì, quàm Vegetabili desumpta, eorumque origo & lapidea metamorphosis necdum nobis perspectè sit cognita, multus denuò desiderabatur labor ad eos ritè describendos, & quidquam probabile de eorum productionis modo statuendum, de quo etiamnum inter modernos Philosophos dura viget disceptatio.

Jam intellexeris è præmissâ ideâ non solùm methodum & ordinem, quem in præsentì Lapidum Figuratorum Historiâ observo, sed

PRÆFATIO.

sed infuper Patriam meam majori ex parte fa-
xofam mihi primam & præcipuam præbuiſſe
anſam illam conſcribendi, nec minorem ſti-
mulum hoc tenue opuſculum abſolvendi me
contraxiſſe è frequenti Elegantis Tracta-
tus de Cochlitis &c. Angliæ *Præclari Viri*
D. Martini Liſteri lectione, ac emolumentum,
quo facilius Lapides Figuratos in ſua ge-
nera diſtribuerem. Similiter fateri cogor,
me non parvum lumen hauſiſſe ex inſigni Li-
thophylacio Britannico *Celebris Viri D. Edu-*
ardi Luidij, quo potiſſimum Lapides Figuratos
in ſuas debitas claſſes diſtinxi, plurimorum-
que analogiâ clariùs cognitâ ad ſua corpora
reduxi: è pluribus demum Authoribus plu-
ra addidici, quos in particulari materiæ de-
ſcriptione diligenter adnotatos invenies.

Magnam verò occaſionem præſentem
tractatum perficiendi mihi ſuppeditavit Ill^{muſ} &
Excell^{muſ} D. FRANCISCUS HONORIUS COMES
DE TRAUTMANSDORF ad Republicas Helveti-
cas Orator Cæſareus Extraordinarius magnus
Muſarum Patronus, ſtudijque lithologici ſum-
mus Amicus, qui, ut animum ſuum gravibus
tanti miniſterij curis quandoque deſatigatum
leniter demulceret, Lapides Figuratos amico-
rum ſuorum ope per integram Helvetiam col-
ligi, ſibi que transmitti curavit, quos ejusdem
juſſu

PRÆFATIO.

jussu in ordinem, quem præ manibus habes, redegi, ita ut præsens Lapidum Figuratorum descriptio bono jure Museum Lapideum Trautmandorffianum nuncupari posset, cum pleraque & præcipua expositorum lapidum pars in illo quoque contineatur.

Unde autem lapides magis notabiles in hæc Historiâ descripti transmissi fuerint, & quis eos communicaverit, in quâlibet eorum specie memoravi; minimè verò silentio prætereundum est, quàm plures fuisse donatos ab Ill^{ri}. & Magnifico D. PETRO VALKENIER Præpotentum Belgij Ordinum ad Respublicas Helveticas Ablegato Extraordinario, qui, pro ut in omni scientiarum genere versatissimus existit, in hoc tamen studio lithologico, quantum negotia tam conspicui officij permittebant, majorem semper adhibuit attentionem, ut animum quandoque curis gravem suavi hac meditatione sublevaret.

Præter enumerationem classium, generum & specierum Lapidum Figuratorum Helveticorum quandoque classi aut generi etiam subjunxi descriptionem alicujus lapidis exotici, vel ob affinitatem, quæ in eo cum præcedentibus speciebus propter similitudinem structuræ & figuræ observatur, vel etiam ob aliquam peculiarem virtutem, quam possidere

PRÆFATIO.

possidere creditur, & propterea in nostris regionibus à pluribus expeditur, & agnoscitur.

In designandâ generis alicujus Lapidum Figuratorum notâ caracteristicâ eam proponere semper studui, per quam mihi videbatur, ab omnibus alijs generibus posse sufficienter distingui, cum verò nota caracteristica illorum lapidum, qui conchas marinas præferunt, ab his derivari debuisset, & quandoque nullam certam in Authoribus deprehendere potui, sæpius nova excogitanda mihi fuit, quâ, si iusta judicetur, mecum frui non dedigneris, si autem erroneam agnoveris, benevolo animo corrigas, utpote inventam à viro, qui longinquus à mari immensum ejus supellectile vix admirandi occasionem habuit, multò minùs cognoscendi, & illud in suas classes ac genera distribuendi. Hoc tamen per illud breve tempus, quod apud mare degi, observare mihi licuit, infinita ejus producta, præsertim autem conchylia in longè perfectiorem potuisse redigi ordinem, quàm hucusque actum est, etiamsi Clarissimi Viri de hac materiâ jam copiosam scripturitionem fecêre, sed pensum hoc Philosophis in hoc scientiarum genere versatioribus discutiendum relinquo.

Quod admirandam Lapidum Figurato-
)b(rum

PRÆFATIO.

rum structuram attinet, illorum generationem in genere præsertim eorum, qui ad certa corpora marina reduci possunt, in parte tertiâ hujus Tractatus, prout tenues meæ vires permittent, exponam; reliquorum autem productionis modum, variamque structuram tam internam, quàm externam cum suis coloribus, armaturis, & si quæ alia sint accidentia illos concomitantia in quâlibet classi, vel etiam genere, si opus videbatur, explicavi, fundando omnes mentis meæ rudes conceptus supra prima principia de generatione lapidum in *Partis primæ lib. 1. cap. 5.* hujus Tractatus adducta, licet forsitan quoque incongruè stabilita.

Quoad virtutes Lapidum Figuratorum, cùm hi hucusque à paucissimis cogniti sint, & illæ insuper per simplicem experientiam indagandæ, non mirum erit, etiamsi pauca recensendæ veniant; plures quidem ijs adscripserunt Veteres; verùm cùm potius superstitioni (cui cæca antiquitas quamplurimum dedita erat) quàm veræ rationi & experientiæ inniti videantur, eas consultò omisi, addendo tantùm illas, quæ à Practicis fide dignis celebrantur, & veræ rationi minimè repugnant.

Plura adhuc de lapidibus addi potuissent.

PRÆFATIO.

sent, cùm autem præsens tractatus in nimis amplum volumen accrevisset, & instituti mei esset, tantùm de Lapidibus Figuratis Helvetiæ nostræ differere, sufficit pronunc, ea solummodo breviter indigitare, quæ ad completam Lapidum Historiam denuò desiderari videntur, & tractu temporis à doctioribus Philosophis describi poterunt, aut, si Deo placuerit, magis vulgaria ipsemet pertractabo.

Inter hæc primò occurrit arena, de quâ paucissima prostant, & statim quæri licebit, utrum naturaliter in simpliciora principia resolvi possit, vel an à Summo Creatore in primordijs mundi formata fuerit, ut sit primum omnium lapidum principium, è quo hi producantur, & in quod iterum ultimò resolvantur: Dein poterit arena dividi in fossilem, fluviatilem, & marinam, inter quas arenæ species non parva deprehendetur differentia tam quoad colorem & figuram, quàm quoad diaphaneitatem vel opacitatem; ultimò demum instituenda erit descriptio lapidum arenaceorum, eorum scilicet, qui è simplici arenâ constant, & in eam facili negotio dissolvuntur, quâ occasione simul eventilandum erit, utrum strata arenarum in summis montibus quandoque apparentia sint certa inditia Aquarum Diluvialium alpes olim occupantium, & utrum ab his formari potuerint.

PRÆFATIO.

Post arenam lapidesque arenaceos considerandæ veniunt infinitæ & diversissimæ silicium species, quæ colore, venis, figurâ, magnitudine, diaphaneitate, & gravitate ac duritie sæpius inter se quàm maximè differunt, hinc causæ examinandæ, unde tantæ diversitates dependeant. Cæterùm de silicibus subrotundis & lævibus in summis alpibus, per quos nimirum nullus rivulus excurrere potest, quæri solet, utrum ita læves & subrotundi generari queant, vel an asperi & inæquales primò producti, dein à fluvijis lævigati & rotundati mediante Diluvio ad alpes translati fuerint?

Silices sequuntur describendi lapides calcarij propriè dicti, in quo solo nimirum generari soleant, quot eorum dentur differentiæ tam quoad substantiam quàm quoad colorem, reliquaque accidentia lapidibus communia, & qui ad calcem conficiendam meliores existant.

His succedunt lapides fissiles, quorum diversitas magna est quoad colorem, duritiam, structuram, & situm intra terram, quomodo generentur, ut tam faciliter in millenas & sæpius quàm maximas laminas findi queant.

Consideratis lapidibus fissilibus multivaria rupium & saxorum genera observanda

PRÆFATIO.

da forent, quæ sæpius diversimodè differunt secundum varium eorum situm, prout nimirum Septentrionem, aut Meridiem spectant, in alpibus & locis sublimibus, aut demissis collocata sunt, vel integras rupes, aut tantùm fragmenta quædam constituunt, quanam verò sit eorum structura interna, non rarò haud parùm à superficiè externâ & aeri expositâ diversa, intra cavernas montium explorari debet. Inter saxa quoque observandæ erunt innumeræ marmoris species colore, venis ac duritie inter se distinctæ. Denique circa saxa hoc potissimum admirandum occurrit, quòd quandoque summa rupium, altissimorumque montium cacumina in mera frustra lapidea divisa observentur, & insuper nonnunquam in planitie quâdam, vel etiam collibus ab editioribus locis longissimè distitis, vel per valles ab ijs separatis fragmenta quædam, seu frustra faxea ingentis magnitudinis ad aliquot cubitos alta & lata sita deprehendantur: quomodo antedictæ divisiones durissimis rupibus fuerint illatæ, & descripta rupium fragmenta ad hujusmodi loca delata magno sanè studio inquirendum mihi videtur: Etenim hoc modo & hujusmodi in locis fuisse generata vix credendum puto, cum verissima rupium fragmenta præferant.

PRÆFATIO.

Præterea describendi forent pyritæ tam lapidei, quàm metallares colore, duritie, structurâ & figurâ inter se diversi.

De lapidibus pretiosis jam plures celeberrimi Authores scripserunt, sed de fluoribus ad illos colore aut substantiâ accedentibus hucusque pauci mentionem fecere.

Demum conscribendi erunt lapides, qui desumuntur ex animalibus volatilibus, terrestribus, aquatilibus & insectis, quibus addenda nonnulla corpora, quæ de lapideâ & metallicâ substantiâ simul participare videntur cum descriptione plantarum marinarum, quæ ad naturam lapideam proximè accedunt, & ideo Lithophyta dicuntur.

Hæc sunt, Amice Lector, quæ te in præfenti præfatione moneere volui, & in sequenti tractatu tibi perlegenda occurrent, in quibus, licet solummodo materiam lapideam evolvant, non minorem naturæ operandi segetem invenies, ac in alio rerum naturalium regno hucusque perspecta est, quam si ruditer expositam, & tamen publico juri traditam miraberis, altioraque naturæ mysteria minùs congruè ac strigosè interpretata offendas, benevolo & tranquillo animo errores aut corrigere, aut condonare placeat; languido enim meo judicio, ingenioque hebeti ac

PRÆFATIO.

multis curis & copiosâ praxi quasi obruto congesta puta, & insuper nullâ amicorum ope sed tenuibus solum fortunæ meæ viribus promotâ, hunc tantum in finem, ut tædiosa vitæ hujus momenta suavi hæc contemplatione mitigarem, & simul Patriæ meæ per tam copiosam diversissimorum lapidum exhibitionem campum aperirem, plura adhuc longè mirabiliora investigandi, quæ demum ad magnam ægrorum utilitatem dirigi poterunt, si nimirum ex ijs attentius consideratis, & per analysin chemicam resolutis tales virtutes emergant, & prodantur, quæ ad quam plurimos mortalium morbos fugandos, radicitusque extirpandos mirè proderunt; conatum itaque meum qualiscunque sit, æqui bonique consule, minimè dubitans, si majori fortunâ ac ingenio dotatus fuisssem, tibi quoque opus longè perfectius pulchrioribusque iconibus adornatum comparassem.

Ad Bibliopegum.

Hic monendus est propter dispositionem Iconum in hoc Libro contentarum, quæ vel simul in fine libri poni poterunt, vel hinc inde inter scripturam ipsam misceri, ut nimirum figuræ lapidum descriptioni proximæ sint. Si primo modo colligari debent, tunc Icones in ordinem redigendæ sunt secundum numerum intra marginem contentum, si verò secundo modo, tunc numerus extra marginem Iconum notatus paginam ejusdem numeri respicere debet; Icon parva autem salium figuras exhibens semper juxta paginam 6, ponenda est.

INDEX CAPITUM.

PART. I. LIB. I.

- CAP. I. *Quid sit Lapis, ejusque generandi modus.* pag. 1.
II. *De Sale. Lapidum causâ primaria.* 2.
III. *De Lacte Lunæ, ejusque usu medicinali.* 6.
IV. *De Liquore terrestri viscido & ramoso lapidum causâ secundaria.* 9.
V. *De partium configuratione & coaptatione lapidum causâ occasionali.* 10.
VI. *De differentijs genericis lapidum, quorum nonnullæ species alicujus
peculiaris & admiranda qualitatis breviter describuntur.* 12.

PART. I. LIB. II.

- CAP. I. *Quid sint Lapides Figurati.* 17.
II. *Quomodo Lapides Figurati in debitum ordinem redigendi sint.* 18.
III. *Montes Helvetiæ, ejusque viciniae, in quibus Lapides Figurati com-
muniter colliguntur, enarrantur.* 20.

PART. II. LIB. I.

- CAP. I. *Lapides Figurati Crystallini pellucidiores.* 23.
II. *Lapides Figurati Crystallini obscure pellucidi.* 29.
III. *Lapides Figurati Crystallini opaci, & vitri instar leviter nitentes.* 31.

PART. II. LIB. II.

- CAP. I. *De Differentijs Lapidum Figuratorum Pictorum, picturarumque
in ijs apparentium causis.* 33.
II. *An Figura Lapidum Figuratorum Pictorum corpora naturalia præ-
seferentium ab ipsis corporibus naturalibus intra terram putre-
scentibus producantur, vel tantum ab eorum seminio illuc de-
lato.* 35.
III. *Lapides Figurati Picti animalia eorumque partes representantes.* 38.
IV. *Lapides Figurati Picti vegetabilia eorumque partes representan-
tes.* 39.
V. *Lapides Figurati Picti diversas alias imagines representantes.* 40.

PART. II. LIB. III.

- CAP. I. *Lapides Figurati Petrificati Animalia integra vel eorum partes re-
presentantes.* 45.
II. *Lapides Figurati Petrificati vegetabilia integra, vel eorum partes re-
presentantes.* 52.
III. *Lapides Figurati Petrificati figure incerte, ad quid referri debeant.* 59.

PART. II. LIB. IV.

- CAP. I. *Ammonis Cornua quid sint.* 74.
II.

INDEX CAPITULI.

- II. *Structura interna Cornuum Ammonis exponitur, quæ e Spondylolithis diversi generis inter se articulatis constat.* 175.
- III. *Varia Cornuum Ammonis structura interna exponitur, quæ non e Spondylolithis constare videtur.* 80.
- IV. *Quid sit Armatura Cornuum Ammonis, reliquorumque Lapidum figuratorum.* 84.
- V. *Ad quid Cornua Ammonis propriè reducenda sint, quomodo generentur, & quas virtutes possideant.* 85.
- VI. *Quedam Cornua Ammonis incompleta, seu statum embrionatum præferentia describuntur, quæ opinionem diluvianam valdè suspectam reddunt.* 87.
- VII. *Ammonis Cornua levia.* 90.
- VIII. *Ammonis Cornua tuberculis insignita.* 93.
- IX. *Ammonis Cornua striata strijs integris.* *ibid.*
- X. *Ammonis Cornua striata strijs divisis.* 96.
- XI. *Aliquæ Cornuum Ammonis matrices describuntur.* 100.
- XII. *Lapides Figurati Intorti serpentum in modum in se convoluti: Nautilite dicti.* 101.

PART. II. LIB. V.

- CAP. I. *Pauca quedam de generatione Cochlearum secundum Diluvianos proponuntur.* 103.
- II. *Cochlitæ mucrone elongata.* 104.
- III. *Cochlitæ ore elongato.* 112.
- IV. *Cochlitæ ore & mucrone simul elongatis.* 114.
- V. *Descriptio Lapidis Chelidoniæ, & Umbilici marini.* 115.

PART. II. LIB. VI.

- CAP. I. *Lapides Figurati Turbinati helicem non habentes subrotundi, striati, vel punctulati: Echinitæ dicti.* 118.
- II. *Lapides Figurati Turbinati helicem non habentes leves & in longum producti: Belemnitæ dicti.* 129.
- III. *Descriptio Atitis, seu Aquilini Lapidis.* 133.

PART. II. LIB. VII.

- CAP. I. *Conchitæ valvis equalibus leves & ex utroque latere equaliter diffusæ: Equilateri dicti.* 137.
- II. *Conchitæ valvis equalibus leves figuræ ex altero cardinis latere diffusiore: Inæquilateri dicti.* 139.
- III. *Conchitæ valvis equalibus leves insigniter ventricosi: Bucarditæ dicti.* 141.
- IV. *Conchitæ valvis equalibus æquilateri striati,* 142.

INDEX CAPITUM.

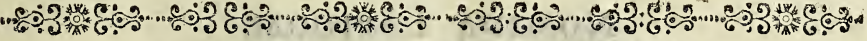
- V. *Conchitæ valvis equalibus inæquilateri striati.* 143.
- VI. *Conchitæ valvis equalibus striati strijs peculiaribus, & ab aliorum Conchitarum strijs differentibus.* 146.
- VII. *Conchitæ valvis equalibus striati valde compressi æquilateri.* 147.
- VIII. *Conchitæ valvis equalibus striati insigniter ventricosi; Bucarditæ dicti.* 148.
- IX. *Conchitæ Membranacei describuntur unâ cum crustâ albicante testam referente, quæ quandoque Conchitis inheret.* 149.
- X. *Conchitæ valvis inæqualibus: Anomij dicti, compressi sine strijs & rostro: Ostracitæ quibusdam.* 150.
- XI. *Conchitæ Anomij sine strijs rostro prominulo non pertuso: Gryphitæ dicti Luidio.* 152.
- XII. *Conchitæ Anomij lever rostro prominulo veluti pertuso Listeri: Terebratulæ Luidio dicti.* 153.

PART. II. LIB. VIII.

- CAP. I. *Lapides Figurati Tubulosi; Tubulitæ dicti.* 159.
- II. *Recensentur Lapides Figurati variè compressi, inflexi & inter se complicati.* 161.
- III. *Enarrantur appendicis loco duæ observationes anatomicæ.* 163.

NOMINA

NOMINA LAPIDUM,
QUORUM IN HOC LIBRO FIT MENTIO.

A.		ApoCineis	
AChates,	24	Articulus stellaris lapideus,	67
Adamantes Bohemici,	13	Asterias columnaris,	63
Adamas,	23	Astroites,	23. 59
Adamas Bristorcensium,	27	Stellis maximis,	60
Ætites,	133	Tubularis,	ibid.
Agaricus Mineralis,	6	Aureum sabulum,	43
Saxatilis,	ibid.	Auri ramenta,	ibid.
Alcyonium,	72	Aurum,	ibid.
Milefium,	73. 160	Aurum felium,	24. 42
Vermiculare	160	Aurum Rhenanum,	43
Alni folia petrificata,	54	B.	
Alveolus <i>Luidio</i> ,	65	BAlanites,	48. 128
Amaranthus faxeus,	52	Bastoncini di S. Paulo,	127
Amianthus,	31	Belemnites,	129
Amnochrysi,	84	Cylindroidæus,	132
Ammonis Cornu	74	Pyramidalis,	130
Concameratum,	80	Sulcatus,	131
Incompletum seu statum		Brontias,	124
adhuc embrionatum præsefe-		prima <i>Lachmundi</i> ,	125
rens,	87	Bucardites,	143. 148
Lave,	90	Buccinites,	109
Matrix	100	Bufonites,	51
Striatum,	93	C.	
Tuberculis insignitum,	93	CAlculus humanus rarissimus,	163
Ammonites,	67	Calix quercinus cum pediculo pe-	
Amygdaloides,	56	trificatus,	55
Aquilinus lapis,	133	Callimus lapis,	133
Arabicus lapis,	57	Candela spectrorum,	129
Aranea lapidea marina,	47	Caput bovis vivi cum cerebro petre-	
Ardesia, seu Ardofia,	33	factum,	40
Ardoesa,	ibid.	Caput serpentis lapideum,	47
Ardoise,	ibid.	Carbunculi,	24
Argentum felium,	24	Caricoides,	73
Argillæ, quæ in lapide Geode con-		Caryophilloides,	67
tinentur.	133	Caryophillus lapideus,	ibid.
Armatura lapidum,	84	Casciatolanus lapis,	15
		)cij(	Cen-

NOMINA LAPIDUM.

<p>Cenchrites, 67</p> <p>Cerachates, 24</p> <p>Ceratites, 57</p> <p>Ceraunias, 32. 124</p> <p>Chamites, 138</p> <p>Chelidonium lapis, 115</p> <p>Chelonitis, 124</p> <p>Chrysammonitæ, 84</p> <p>Chrysammos, 43. 84</p> <p>Chrysamni, 84</p> <p>Circinata, 137</p> <p>Coagulum aqueum lapideum, 73</p> <p>Cochlites, 103</p> <p style="padding-left: 2em;">Cylindroidæus, seu Pyramidalis, 112</p> <p style="padding-left: 2em;">Mucronatus, 106</p> <p style="padding-left: 2em;">Mucrone elongato, 104</p> <p style="padding-left: 2em;">Ore elongato, 112</p> <p style="padding-left: 2em;">Ore & mucrone simul elongatis, 114</p> <p style="padding-left: 2em;">Terrestris, 105</p> <p style="padding-left: 2em;">Umbilicatus, ibid.</p> <p style="padding-left: 2em;">Umbonatus, 106</p> <p>Colites, 48</p> <p>Columellæ cylindraceæ, 62</p> <p>Cometites, 60</p> <p>Conchites, 135</p> <p style="padding-left: 2em;">Æquilaterus, 137. 142</p> <p style="padding-left: 2em;">Anomius, 150</p> <p style="padding-left: 2em;">Helveticus visu prodigiosus, 146</p> <p style="padding-left: 2em;">Imbricatus, ibid.</p> <p style="padding-left: 2em;">Inæquilaterus, 139. 143</p> <p style="padding-left: 2em;">Lævis, 137</p> <p style="padding-left: 2em;">Longus, 145</p> <p style="padding-left: 2em;">Membranaceus, 149</p> <p style="padding-left: 2em;">Rhomboidalis, 140. 144</p> <p style="padding-left: 2em;">Striatus, 142</p> <p style="padding-left: 2em;">Triquetrus, 139. 144</p> <p style="padding-left: 2em;">Valdè compressus, 147</p>	<p>Confetti de Tivoli, 31</p> <p>Corallachates, 24</p> <p>Corallia marina squamea, 57</p> <p>Coralliorum flos, 52</p> <p>Corallites, 56</p> <p>Cortex quercinus petrificatus, 54</p> <p>Costæ hominis bifurcatæ, 164</p> <p>Cotes optimæ, 54</p> <p>Crustosum saxum, 33</p> <p>Crytallus montana, 23. 25</p> <p style="padding-left: 2em;">Cariosa, 26</p> <p>Crytalli montanæ flores, 27</p> <p>Cuneus tonitruï, 129</p> <p>Cuspidati Ichthyodontes, 50</p> <p>Cylindræci Entrochi, 62. 65</p> <p>Cymatites, 60</p> <p style="text-align: center;">D.</p> <p>Dactylus idæus, 129</p> <p>Dendrachates, 24</p> <p>Dendrites, 39</p> <p style="padding-left: 2em;">Partes vegetabilium representans, 40</p> <p style="padding-left: 2em;">Roseus, 39</p> <p style="padding-left: 2em;">Vegetabilia integra representans, ibid.</p> <p>Dens Elephantis fossilis, 57</p> <p>Draconius lapis, 41</p> <p>Draconites spurius, ibid.</p> <p style="padding-left: 2em;">Verus, ibid.</p> <p style="text-align: center;">E.</p> <p>Ebur fossile, 16. 57</p> <p>Echinites, 118</p> <p style="padding-left: 2em;">Clypeatus, 119</p> <p style="padding-left: 2em;">Cordatus quaternis radijs, 119</p> <p style="padding-left: 2em;">Cordatus quinis radijs, 120</p> <p style="padding-left: 2em;">Cordatus spatagoidæus, ibid.</p> <p style="padding-left: 2em;">Discoidæus umbonatus, 122</p> <p style="padding-left: 2em;">Fibularis, 122</p> <p style="padding-left: 2em;">Ovarius, 123</p> <p>Echi-</p>
---	---

NOMINA LAPIDUM.

Echinites strijs capillaceis,	126		G Alactites,	8
Echinitarum matrix,	128		Gallites,	55
Modiolus scutella-			Gammarolithes,	67
tus,	126		Gemmæ Helveticæ,	23
Scutululum,	ibid.		Geodes lapis,	134
Echinometrites,	125		Glacies Mariæ,	27
Echinophorites,	113		Glandites Quercinus,	55
Encrinus <i>Lachmundi</i> ,	65		Glossopetræ,	49
Entrochi cylindracei,	62. 65		Grammitæ micantes,	42
Stellares,	62		Granatus Helveticus,	24
Entrochus columnaris lapidum stel-			Orientalis maximus,	25
larium minorum,	63		Gryphites rugosus,	152
Entrochus pyramidalis,	65		Undosus & lacunofus.	152
Equisetum petrificatum,	53		Gypsum,	14
Eschara marina fossilis, seu Retepo-			H Æmachates,	24
ra,	57		Hæmachatis flores,	ibid.
Euroës,	128		Hammites,	67
F	F.		Hoplites,	84
Aba marina,	116		Hydatites,	60
Fagi folia petrificata,	54		Hysterolithes,	48
Farnsburgensis lapis luteus,	29		Hysteropetra,	ibid.
Ficoides,	73		I	I.
Fissile saxum,	32		Aspis,	23
Flores Crystalli,	27		Ichthyodontes cuspidati,	50
Flores Granatorum,	25		Scutellati,	ibid.
Flores Hæmachatis,	24		Incubi sagittæ,	129
Flos Coralliorum,	52		Iris vulgaris,	27
Fœtus in corpore matris petrefa-			Judaicus lapis,	128
cti,	46		L	L.
Folia Alni petrificata,	54		Ac lunæ,	6
Fagi petrificata,	ibid.		Lapides Figurati complicati,	162
Quercus petrificata,	ibid.		Incrustati,	44
Salicis petrificata,	ibid.		Petrificati,	ibid.
Fructus taxi petrificatus,	56		Variè compressi & infle-	
Fruentarius lapis,	69		xi.	161
Fucus petrificatus,	53		Lapillus aurem humanâ referens,	47
Fungites,	52		Collariformis,	55
Marinus,	ibid.		Pyriformis,	56
Fungus petraeus,	6			

NOMINA LAPIDUM.

Lapillus scyphoidæus,	67	M	M.	
Lapis Aquilinus,	133	Arcaſita,		91
Arabicus,	57	Marmor menſarium nigrum,		33
Bononiensis,	15	Matites,		47
Buſonius,	124	Meconites.		67
Callimus,	133	Μεταλλολιθοι		91
Caſciarolanus,	15	Mica magnetis,		91
Chelidonium,	115	Millepora,		61
Comenſis,	16	Modiolus Scutellatus,		126
Draconius,	41	Stellatus,		66
Fiſſilis Hetruriæ,	33	Muſculites,		140
Frumentarius,	69	Muſcus petrificatus,		53
Geodes,	134	Myrtilites,		56
Iſlebianus,	37	N	N.	
Judaicus,	28	Nautilites,		101
Lebetum,	16	Neritites,		107
Lucifer,	15	Nitidum ſterile,		91
Lyncurius,	129	Nuxvomica lapidea,		126
Odore violas referens,	12	O	O.	
Ollaris,	16	Occhi di ſerpi Melitenſium,		51
Perca piſcis,	51	Oculus cati,		23
Skeleton ſerpentis referens,	79	Oculus marinus,		116
Specularis,	27	Odontopetra cuſpidata,		49
Spinofus,	127	Molatis,		50
Stellaris angulis acutis,	63	Molaris biretiformis, ibid.		
Angulis obtuſis,	62	Olives de pierres,		128
Fiſſilis,	63	Ollaris lapis,		16
Stillatitius,	29	Ombria natiformis,		121
Syriacus,	128	Ombrias,		124
Vaccinus,	13	Ophiogloſſum petraum,		49
Laveggi,	16	Oſteocolla,		57
Leucachates,	24	Oſtracites,		150
Lichen petrificatus,	53	Leviter rugoſus & ſpinoſus,		151
Lignum tiliæ petrificatum,	54	Rugoſus,		ibid.
Lingua carpionis petrificata,	49	Rugoſus undatus,		ibid.
Lithomarga,	57	Ovum Anguinum,		123
Lithophyton,	127	P	P.	
Lycoperdites,	52	Agurus lapideus,		47
Lyncurius lapis,	129	Pala,		43

Pecti-

NOMINA LAPIDUM.

Pectinites,	147	Saxum fissile,	32
Pectunculites,	ibid.	Scutellati Ichthyodontes,	50
Perca piscis lapis,	51	Scutulium Echinitarum,	126
Pes animalis aquatici lapideus,	51	Scyphoidæus lapillus,	67
Phanices,	128	Selenites.	27
Phosphorus mineralis,	15	Serpens petrificatus,	26
Pietra frumentale,	69	Serpentis caput petrificatum,	27
Pisolithes,	56	Silex,	13
Pseudoadamantes,	27	Perforatus,	ibid.
PseudocrySTALLUS,	30	Siliceus pyrites,	14
Pyrenes,	128	Spatum,	24. 91
Pyrimachus,	13	Ebori simile,	16
Pyrites metallaris,	14	Spectrorum candela,	129
Siliceus,	ibid.	Specularis lapis,	27
Q uartzum, Q.	24	Sphragis-Asteros,	64
Quercinus calix cum pediculo petrificatus,	55	Spina piscis lapidea,	51
Quercinus cortex petrificatus,	54	Spinosus lapis,	127
Quercinus glandites,	55	Spondylolithæ,	75
Quercinus ramus unà cum cochleâ petrificatus,	54	Coracoidæi,	78
Quercus folia petrificata,	ibid.	Ovati,	ibid.
R.		Subrotundi,	76
R adioli Echinitarum.	127	Spongia lucis,	15
Radix lapidea,	54	Stalactites,	29
Ramus quercus unà cum cochleâ petrificatus,	ibid.	Crustaceus,	30
Rapa in lignum mutata,	73	Stiriac-formis,	29
Retepora seu Eschara marina fossilis,	57	Tubulatus,	30
Rhodites,	60	Stalagmites,	31
Rizoides,	54	Statua uxoris Lothi,	45
S agittæ incubi, S.	129	Steinomarga,	6
Salicis folia petrificata,	54	Stellaris lapis,	62
Salicites,	69	Sterile nitidum,	91
Sardachates,	24	Stigmites,	60
Saxum,	12	Stillatitius lapis,	29
Crustosum,	33	Strombites,	114
		Syriacus lapis,	128
		T alcum, T.	31
		Taxi fructus petrificatus,	56
		Tecolithos,	128
		Terebratula,	153
		Tessera	

NOMINA LAPIDUM.

Terebratula laevis,	153	Turbinites,	110
Laevis & lacunosa,	154	Turchesia,	23
Striata,	155	V.	
Striata & lacunosa,	157	V Accinus lapis,	13
Tessera lusoria lapidea,	68	Variolites Lucernensis,	40
Thryallides perpetua,	32	Vermeille,	24
Tilia lignum petrificatum,	54	Vermicchiara,	160
Tonitruum cuneus,	129	Vermiculare Alcyonium,	ibid.
Topasius orientalis,	23	Vermicularia,	ibid.
Tophus,	55	Virgulta petrificata,	53
Trochites,	64. 108	Umbilicus marinus,	115
Tubulites,	159	Magnus Indicus,	116
Balanorum calices refe-		Umbilicus Veneris,	ibid.
rens,	161	Unicornu fossile,	57
Dentalis,	160.	Volvoia doliata,	66
Vermicularis,	ibid.	Urticites,	48

Namen

Namen

Der Steinen

Von welchen in diesem Buch meldung
geschicht.

A					
Aderstein/	133	E	Glüstein/	51	
Agatstein/	24		Erbsstein/	56	
Agatsteinblust/	24		Erdt-schneckenstein/	105	
Alffenschof/	129		Erdtstein/	133	
Aufterenstein/	151		Erzfürstein/	14	
B			F		
Baumstein/	39		Fahrküttelstein/	102	
Bergcorallen/	56		Falscher Drackenstein/	41	
Blasborn-schneckenstein/	109		Feigenstein/	72	
Blende/	91		Feurstein/	14	
Bockenstein/	40		Flußstein/	13	
Bruststein/	47		Frauen Eyß/	27	
Byrlifstein/	56		G		
C			Glapffelstein/	55	
Cutzsch/	60		Gegrabenes breites Helffen-		
Cometstein/	60		bein/	16	
Corallenschwam/	52		Gegraben Einhorn/	57	
Crystall/	25		Gemahlte Schifferstein/	33	
Crystallhembdt/	26		Geschüppeter Fahrküttelstein/	102	
Cylinder-schneckenstein/	112		Geschüpte oder wilde Meer-Co-		
D			rallen/	57	
Donnerkiel/	129		Gestirnstein/	59	
Donnerstein/	32. 124. 129		Glidtmassensteinlein/	67	
Drackenstein/	41		Glimmer/	42	
Dreyeckichter Muschlenstein/	139		Gloß-schneckenstein/	108	
Dupffenstein/	60		Gluckerenstein/	159	
Durchschlechtenstein/	40		Goldföner/	43	

Namen der Steinen.

Goldsandt/	43	Wandelstein/	56
Granaten/	24	Marcasiten/	91
Groß Krottenstein/	124	Weerbönen/	116
Gryffmuschelstein/	152	Weereichlenstein/	161
Gymmuschelstein/	138	Weeriggelstein/	118
H.			
Harnisch der Metallen/	84	Widmmlch/	6
Heidelberstein/	56	Wuschlenstein/	135
Heiliger Geiststein/	159	Wutterstein/	48
Hemengold/	24	N.	
Hemmensilber/	24	Nabelschneckenstein/	106
Herzstein/	141. 148	Nägeleinstein/	67
Hirsstein/	67	Nagelfelsen/	11
Holzerne Rub/	73	Nagelstuchen/	11
J.			
Jacobs Muschelstein/	147	Nerischer Schneckenstein/	107
Jggelschneckenstein/	113	O.	
Judenstein/	128	Olivenstein/	128
K.			
Kampmuschelstein/	147	P.	
Kagengold/	24. 42	Peffermuschlenstein/	138
Kagensilber/	24. 42	R.	
Kindsblatterenstein/	40	Rappenstein/	129
Kisselfürstein/	14	Raderstein/	64
Kisselstein/ so weiß und durchsichtig ist/	13	Radersteinseulein/	65
klapperstein/	133	Rbelingstein/	51
Kreütterstein/	39	Rogen oder Ragenstein/	67
Krottenstein/	124	Rothes Agtsteinblust/	24
Kröbleinstein/	55	Rohrleinstein/	160
Kupfferblende/	91	Röbleinstein/	60
Kupfferstein/	14	S.	
Kümichstein/	70	Samenstein/	69
Küchstein/	13	Scherhorn/	75
L.			
Luben/	16	Schifferstein/	32
Limienstein/	42	Schiffküttelstein/	102
Luchsstein/	129	Schlangen Eüglein/	51
M.			
Malgamenstein/	67	Schneckenstein/	103
		Schneckenstein mit außgestrecktem gewind/	104
		Schneckenstein mit außgestrecktem und erhebttem mund/	112
		Schneckenstein mit außgestrecktem mund und gewind/	114

Namen der Steinen.

Schoßstein/	129	Steinernes Lindenholz/	54
Schwalbenstein/	115	Steinerner Meer = oder Taschen-	
Schwarzrothe Granaten/	24	Frapp/	47
Schwarze Schifferstein/	33	Steinerne Meerspinn/	47
Seeapffelstein/	140	Steinernes Moos/	53
Seenesselstein/	48	Steinerne Natterzünglein/	49
Sigstein/	60	Steinerne Oliven/	128
Spader/	124	Steinerne Pflifferling oder	
Spangenstein/	65	Schwämme/	52
Spaat/	91	Steinerner Schlangenkopff/	47
Steinmarkt/	6	Steinerner Stockzahn/	51
Steinerne Buchletter/	54	Steinernes Wasser schafftheil/	53
Steinerner Eichast sambt einem		Steinerne Weidenletter/	54
schnecken/	54	Steinerne Wolffsfüß/	53
Steinerne Eichletter/	54	Steinerne Wolffschwämme/	53
Steinerne Eichen/	55	Steinerne Würzen/	54
Steinernes Eichenhülßlein sambt		Steinerne Würffel/	68
dem stielein/	54	Stein/ so einem menschen ohr	
Steinerne Echrinden/	54	gleichet/	47
Steinerne Erlenletter/	54	Steinzahn/	49
Steinerne Eßnägelein/	67	Steinzungen/	49
Steinerner Fischgradt/	51	Sternstein/	60. 62. 63
Steinerne Fischzahn/	49	Sternsteinseülein/	63
Steinerne Frucht von dem Ei-		Stichlingstein/	51
benbaum/	56	Strallstein/	25
Steinernes Füßlein/	51	Straubenhorn-schneckenstein/	114
Steinerne Gallapffel/	55	Straubschneckenstein/	110
Steinerner gekraußter Corallen-		Straubenstein/	110
schwam/	52	Stuffleingold/	43
Steinernes Gestaud/	53	Stumpffechte Sternstein/	62
Steinerne grosse Meerpferdt-		Z.	
zahn/	50	Zuch/	31
Steinerne Karpffenzungen/	49	Zopffschneckenstein/	108
Steinerner Ragenwadel oder		Zropffstein/	29
Schafftheil/	53	Zufft oder Zugstein/	55
Steinerne Regelein/	65	B.	
Steinerner kleiner runder Stock-		Bielistein/	12
zahn/	51	Bettelins/	129
Steinernes Leberkraut/	53	Unser Frauen Eyß/	27

Namen der Steiner.

<p>Wahrer Drackenstein/ 41</p> <p>Wallstein/ 29</p> <p>Wasser/ so zu stein worden/ 73</p> <p>Wasserstein/ 60</p> <p>Weidenbletterstein/ 69</p> <p>Weisser Glimmer/ 91</p> <p>Weisser Kieselstein/ 13</p> <p>Wetterstein/ 124</p>	<p>W.</p>	<p>41</p> <p>29</p> <p>73</p> <p>60</p> <p>69</p> <p>91</p> <p>13</p> <p>124</p>	<p>Wilde oder geschüpte Coral-</p> <p>len/ 57</p> <p>Wurmdörleinstein/ 160</p> <p>Z.</p> <p>Zähnligold/ 43</p> <p>Zahndörleinstein/ 160</p> <p>Zieherhorn/ 75</p> <p>Zugespizte Sternstein/ 63</p>
---	-----------	--	--

HISTO-

HISTORIÆ

LAPIDUM FIGURATORUM

HELVETIÆ, EIUSQUE VICINIÆ.

PARS I.

De Lapidibus Vulgaribus & Figuratis
in genere.

Ecreveram impresentiarum de Lapidibus Figuratis solummodo tractare, verum, cum horum natura integrè cognosci nequeat, nisi prius exponantur proprietates, quas cum aliis lapidibus communes habent, descriptionem Lapidum in genere, principiorumq; eos constituentium huic tractati præmittendam censui, quem in finem sit.

LIBER PRIMUS.

DE LAPIDIBUS VULGARIBUS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Lapis, ejusque generandi modus.

Per Lapidem Vulgarem intelligi eos, qui passim obvii sunt, & in pluribus locis frequenter ac copiosè nascuntur, ita ut ferè cuilibet noti sint, nemo ignorat. Lapis verò in genere definitur, quod sit: Minerale durum, grave, nec ductile, nec in aquà solubile. Potissima lapidearum coagulationum causa est sal partim nitrosus, partim acidus in aquà, vel in aëre delitescens, qui mediante alterutro, vel utroq; vehiculo simul poros liquoris, aut luti viscosi subit, in iis figitur, & accedente humiditatis evaporatione unà cum luto in coagulum lapideum exciatur,

*Definitio
Lapidis.
Eius causa
præcipua
est sal.*

2 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

Aer ambiens petrificationem promovet.

catur; aer enim ambiens à vapore aquæ magis distensus massam vicinam comprimit; salem in intima spatia ab humore relicta vi quâdam impellit, & cum contentis sulphuris ramusculis ita involvit, ut porro à reliquâ massâ non nisi potentissimo igne separari queat.

Adformandum lapidæ tria concurrunt.

Tria itaque ad formandum lapidem concurrunt: Sal in convenienti vehiculo fusus; Liqor terrestris viscidus, ac demum partium proportionata configuratio, & coaptatio.

Quorû omnium fluiditas requiritur.

Ut autem hæ partes ad constituendam substantiam lapideam requisitæ intimè sese penetrent, jungantur, & debitè coaptentur, fluiditas omnium, vel sanè potiorum necessaria est, sic enim in motu positæ facilius commiscentur, irretiuntur. & in massam fixam coeunt, unde omnis penè generatio ex fluidis procedit, ita ut ne gemmæ quidem, & lapides durissimi excipiantur.

Et à quibus proprietates lapidû dependent.

A sale lapidum durities, gravitas, & quandoque forma dependent, liqor terrestris sulphure fuso imbutus eis colorem, diaphaneitatem, vel opacitatem tribuit, diversa denique partium configuratio, & coaptatio lapidibus aut firmitatem, aut friabilitatem inducit.

CAPUT SECUNDUM.

De Sale Lapidum causâ primariâ.

Varia salis definitio- nes.

Salis diversæ adducuntur definitiones secundum diversum modum, quo consideratur, & varias ejus proprietates, quæ in tali concipiendi modo menti obveniunt. Hinc Mathematicus illum definit per certas figuras, quibus semper donari credit, & per quas ab aliis corporibus, quæ sales non sunt, sufficienter distingui putat. Quam ob rem *Clarissimus vir Dominicus Gulielmini in sua accuratè: Sal. dissert: epist: ad Illustrissimum, & Excell. D. CHRISTINUM MARTINELLI Patritium Venetum* inter hucusq. excogitatas salis descriptiones, illas potissimum approbat, quæ de hujusmodi salium figuris mentionem quandam faciunt, & inventæ sunt à *Langelloto in Chymia Physicâ*, & novissimè à *Lemortio* proximè ad *Langellotum* accedente. Hic salem esse ait: corpus minimum in punctum acutum semper desinens maxime per motum divisibile. *Langellotus* verò dicit: Salem esse corpus obtinens puncta, & acumina, sive illa sint fluida, sive rigida. Attamen ne hæc definitiones adducto Authori omni ex parte placent, quod Sali tanquam alicui Elemento simplicissimo minus convenire videantur; unde sequentem subjungit. *cit. Tract. pag. 10.* Sales dixerim corpuscula insectilia terminata planis superficiebus, ita ad invicem inclinatis, ut simplicem aliquam includant figuram. Chymici opinantes, omnium rerum naturalium firmitates & pondera potissimum à salibus dependere, judicant, illos esse unum ex principiis corporum activis, sed reliquis magis fixum ac ponderosum. Plures autem Philosophi præcipuè respicientes duas primarias salium proprietates in omnibus eorum speciebus, licet inter se diversis, obvias & sensibiles, nec in ullo alio corpore, quod Sal non est, aut è salibus non constat, observabiles, quæ sunt liquabilitas, & sapiditas, in his dua-

Secundum Mathematicos.

Secundum Chymicos.

DSI bus

bus proprietatibus salium differentias essentielles collocari debere autu-
mant: propterea *Author Burgundica* dicit: Salem esse corpus durum, & in
aquâ dissolubile, quibus *Nobilissimus Boyle* addit: & sapidum, nam pos-
set dari aliquod corpus durum, & in aquâ dissolubile, etiamsi nullus esset
sal, nec è sale, aut saltem paucissimo constaret, prout est Lac Lunæ minis
defæctatum, & luto pingui imbutum, & plures Bolorum species, quæ cor-
pora omnia, etiamsi minimè salina sint, aut paucissimo sale imprægnata, ta-
men facile in aquâ dissolvuntur.

Secundum
Du Hamel &
Boyle.

Cùm igitur non solùm dictæ duæ ultimæ proprietates in omnibus salibus
sinceris, & à nullo alio corpore heterogeneo obvelatisprehendantur,
sed insuper quilibet sal suam figuram angularem obtineat, ac consisten-
tiæ sit durioris, quælibet dictarum propositionum quidquam peculiare
& salii proprium exprimit, unde optimum erit, ex illis unicam salis de-
scriptionem concinnate, quæ omni & soli conveniat hunc in modum: Sal
est corpus durum angulare, in aquâ facile liquabile, & sapiditate do-
natum.

Definitio
Salis secū-
dum Au-
thorem.

In hac salis descriptione omnes ejus proprietates Essentiales, quæ illum
in statu sincero constitutum concomitari solent, continentur, & licet
particularibus Elementaribus non conveniat, tamen propter hoc non reiicien-
da videtur, cùm hæ rarè vel nunquam sub sensum cadant, & adhuc ma-
gnum subsit dubium, an hæ quatuor hucusq; observatæ salium differentes
species nimirum: Sal marinus seu maritimus cubicus, Vitriolum paral-
lelepipedum rhomboideum, Alumen rupeum octaedricum, & Nitrum pris-
maticum hexagonum, quorum figuræ omnes aut ad pyramidas, aut ad
prismata reducibiles sint, veræ Elementares salium species existant, seu pri-
migeniæ & componentes, vel an etiam compositæ, aut derivatæ (ut cum
Gulielmini loquar) sint, prout vult *Clariss: Philosophus & Chymicus D. Hom-
berg*, inq; alias differentes ac invisibiles salium species tanquam Elementa-
res abeant, & dividantur.

Ad majorem autem definitionis intelligentiam sciendum est, quid intel-
ligatur per *to* liquabile, ne pro aliquâ salis in aquam convertibilitate acci-
piatur, quod valde erroneum esset, nam per liquabilitatem salium solummo-
do indicatur facilis eorum ab aquâ dissolutio, quæ tam ob constantem suum
motum omnibus liquidis communem, quàm ob subtilissimas suas particu-
las interstitia corpusculorum salinorum cohærentium facile penetrat, & illa
plerumq; vinculo tantùm mechanico, seu ope propriæ structuræ unita, nul-
loq; alio vinculo ramoso, aut firmitatem fixam inducente ligata separat,
atq; ad minima soluta poris suis figuris salium proportionatis recipit, & le-
vi negotio ob parvitatem molis intra propriam substantiam sustinet, à qui-
bus corpusculis salinis intra poros aquæ hærentibus sapiditas aquæ concilia-
tur, manifestum signum, quòd non fuerint in aquam conversa, sed tan-
tùm in eâ abscondita, dum præsentia suâ aquam salinam reddunt.

Quid sit
salium li-
quatio in
aquâ.

Expositâ salium definitione eorum textura consideranda est, quæ con-
stat è pluribus particulis insensibilibus longis, rectis, rigidis, & acutis si-
mul unitis, secundum quam particularum diversitatem variæ quoque sa-
lium species exurgunt: unde alii sales sunt acres, alii acetosi, alii neutri,
ut Nitrium, Vitriolum, & Sal marinus: alius est volatilis, alius fixus, alius

4 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

simplex, alius compositus, dantur denique inflammabiles, & qui non inflammantur.

*Sal Nitro-
sus.
Virriolum.
Sal com-
munis.*

Sal Nitrosus cum rebus sulphureis magnam habet cognationem, & cum acetosis effervescit, e contra verò Vitriolum nec cum acetosis tumultuatur, nec id inter & sulphura aliqua affinitas deprehenditur. Sal communis demum ex æquabili elementorum mixtione componitur, quæ illi saporem ex acti & acido temperatum communicat.

*Differen-
tes salium
sapiditates
unde pro-
cedant.*

Prædictus Author *in cit. diss. de Sal.* contendit, potiores salium differentias præsertim quo ad sapiditatem diversis eorum figuris debere, sic aciditatem adscribit spiculis salinis in acutos angulos desinentibus. Salem verò muriaticum seu marinum, cum acutis angulis careat, & eorum loco omnes rectos habeat, non aciditate, sed falsedine præditum esse; Vitriolum e contra omni falsedine carere, sed aciditate aliquali dulcedine mixtâ donari ob acutos suos angulos, nonnullosq; obtusos adjacentes, in quibus dulcedo consistat. Nitrum verò aciditatem & falsedinem præferre ob angulos rectos & acutos in eodem schemate conjunctos. Alumen demum aciditate prævalente, simul dulcedine & aliquali falsedine imbutum esse supponit, quia in eo prævalent anguli acuti, nihilominus tamen nec rectis nec obtusis destituro. Stipticum autem saporem tam in Alumine quam in Vitriolo sensibilem dependere docet, non minus ex asperitate planorum angulos componentium, quam ex ipsismet angulis, è quibus constituuntur; asperitatem verò planorum derivare à præsentia corpusculorum heterogeneorum è terrâ & particulis mineralium cum salinâ substantiâ commixtorum. Verum quemadmodum sapor stipticus in Vitriolo & Alumine à variâ corporum heterogeneorum miscelâ dependet, nullus inficias ibit, plures adhuc salium diversas sapiditates à variis particularum salinarum combinationibus, & aliorum corporum admiscelis produci posse. Sed hæc Clarissimus Author de saporibus salium tantum primigeniorum intelligit, & non derivatorum, quorum tot erunt differentiæ, quot differentes salium combinationes, & miscelæ.

*A quo sa-
lium pro-
prietates
depende-
ant.
Quomodo
sales figant.
Et dissol-
vant.*

Salium igitur proprietas ab eorum figurâ, & existendi modo potissimum dependet, nec non à corporum poris, quibus applicantur, ita ut idem nunc figat, nunc coagulet, deinde separet, & dissolvat secundum variam partium configurationem, cum quibus commiscetur: Si enim earum cavitates leniter subeant, iis sensim irretiti figuntur, & unâ cum corpore, quod subierunt, in duritiem lapideam coagulantur; Si autem corporis poros vi quâdam penetrent, ut sese insinuando, & quasi incuneando ejus partes sensibiles à se invicem separent, texturam dissolvent, ejusque vincula rumpent, prout aqua simplex dissolvit sales, fortis metalla.

*Ad petri-
ficationem
omnis ge-
neris sales
concurrunt.*

Diversæ lapidum species manifestant ad petrificationem omnis generis sales concurrere. Siquidem sal nitrosus deprehenditur in calce, acetosis in marcastis, neuter in aliis lapidibus. In sale volatili tantillo fixi ligato spiritum lapidificum consistere valde probabile est, qui poros materiæ petrificandæ aperit, & ita disponit, ut sales fixi eos facilius pervadere queant, & accedente debito liquore viscido in lapidem coagulari.

*Quo fiat,
ut ubiq;*

Spiritus iste lapidificus mediante vehiculo aëris vel aquæ undique diffunditur, & quamlibet materiam aptam, quam ritè penetrat, figit, sensumque

simque sine sensu in substantiam lapideam convertit. Quamobrem ubique generantur lapides; apparent altissimi montes è meris lapidibus exstructi, quorum nec subjectæ valles, nec prata, nec campi expertes sunt, sæpiusque ipsamet aqua innatà vi lapides depascens ob congesta saxa proprios alveos deferere cogitur, & plura corpora, in quæ impingit, petrificat, imò in aëre sive calore, sive frigore perfuso lapides produci videmus, à quibus neque ventia immunia sunt, ita ut lapides quovis tempore, in quâlibet regione, & in omni re gignantur, nihilque naturæ naturalius videatur, quàm lapides generate, sine dubio, ut tanquam sollicita rerum parens debiliora sua producta valido hoc fulcro instaurer.

Aër omnis generis salibus præsertim nitro gravescit, quos ab exhalationibus terræ & maris salibus minùs fixis imbutis recipit, vel etiam cavitates subterraneas pervadens, in mineram salis impingit; ejus particulas libetiores solvit, & secum rapit, à quibus in nubibus grando, Ceraunias, in pulmonibus hominum præcipuè prope mare degentium sabulum & lapilli formantur, nec non scorbutus inducitur, pleraque montium cacumina Septentrionem respicientia in rupes durissimas coguntur, imò integræ urbes, equitum turmæ, & pecudum armenta, quorum exemplum habemus in Africâ prope Tripolim, in montanis provinciæ Chilensis in Armeniâ, nec non in Russia, in naturam lapideam mutatæ sunt. *Vid. Th. Barth. Cent. 2. hist. 100. Phil. Camerar. in descript. ptolem. cent. 2. cap. 7. & Ortelium in descript. Russ.*

Nec solum à vaporibus terræ & maris aër suos recipit sales, nam quoque eliciuntur è saxis ab aëre calido & humido præcipuè ab Austro summo impetu ad rupes allidente, à quo funduntur, & emulgentur terræ residuâ hinc inde à ventis projectâ, & remanente liquore terrestri & viscido, qui speciem putredinis contrahit, ita ut in eo teste *Nic. Venet. dans la traitté des pierres art. 1.* exigui vermiculi ope microscopii observentur, & meritò dici possit.

Mors etiam saxis, marmoribusq; venit.

Hoc ipsum in causâ est, cur tot foveæ & cavernæ Meridiem spectantes in summitate montium appareant à ventis humidioribus sensim excavatæ, haud dissimili modo, ac saxa in ripis fluviorum sita, aut supra quæ rivulus excurrere solet, exeduntur, hoc tantùm discrimine, quod flumina rapido suo motu lapides proximos erodentia integra ramenta lapidea potius, quàm ipsum salem secum rapiant, quæ, si sint subtilia, porosque corporum obviatorum penetrare apta nata, petrificationem inducent, si verò crassiora existant, & materiæ limosæ ac glutinosæ meatus præcludenti associata, superficialitenu tantùm corporibus adhærescent, eaque incrustatione obducent, unde aquæ petrificantes, & incrustantes originem suam trahunt.

Aquam copioso sale imbutam esse, nō solummodo aquæ minerales, & marinæ, sed etiam ipsimet vapores aquei hyeme, vel instante frigore sub formâ nivis, aut grandinis decedentes luculenter demonstrant, quo partim in aëre, partim in locis subterraneis imprægnatur, etenim cryptas & fodinas salinas percurrens non minùs latentes sales dissolvit, & secum trahit, ac humores aquei sursum elati nitrum aërium imbibunt, quo in guttulas coeunt & sub formâ pluvix decedentes terram irrigant; & ei fertilitatem inducunt.

Aptif.

Lapides generentur.

Aër omnis generis salibus gravescit, & quomodo iis imbutur.

Lapides quandoq; putrescunt.

Vermiculi in lapidibus putrescentibus observantur.

Petrificatio quomodo fiat. Et incrustatio.

Aptissimus petrificationis sal in subterraneis elicitur.

Quomodo fontes aut rivuli in summis montibus formantur.

Quid sit Lac Lunæ Moonmilch.

In quo consistat Spiritus Lapidificus.

Aptissimum verò petrificationis salem in subterraneis sequenti modo à naturà elici, generatio Lactis Lunæ (de quà infra) persuadere videtur. Aqua nempe mediante calore subterraneo in vapores versa per internas summarum alpium cavernas , quæ pluribus in locis ad altissima montium cacumina penetrant , non secus ac in destillatione aquæ per alembicum , attollitur , ubi in summitate saxosis cavernarum parietibus adhæret , & sensim in guttulas abit , quæ à denuð subsequenti vaporibus ita augentur , & conglobantur , ut factò aquarum quasi agmine in aliquo clivo de vexo in scaturiginem erumpentes , aut limpídum fontem , aut susurrantem rivulum producant . Dicitur vapores velut rorulentæ , & subtilissimæ humidiparticulæ constanter sursum avolantes meatus rupium pervadunt , contentumque salem alliciunt , & diluunt , quo saxa in superficie suà destituta , proprià naturà duritiei , & gravitatis deperdità , substantiam terrestrem albicantem , fungosam , ac levissimam induunt , quæ Lac Lunæ vulgò : *Moonmilch* audit , quia lactis instar dulcescit , & in aquà dissoluta ei albedinem inducit .

Prædictus sal tories rectificatus , & per infinita terræ cribra ad tantam montium altitudinem cohobatus cum sale volatili vel spiritu aliquo lapidifico magnam habeat affinitatem , & in eo primaria petrificationis causa consistat , necesse est , siquidem saxa illo orbata subsistere nequeunt , quin dispositiones lapidi proprias amittant , novæque alterius corporis qualitates assumant , quod manifestè demonstrat generatio Lactis Lunæ in hujusmodi lapidum resolutione supervenientis , cujus præcipuas proprietates hinc breviter perstringam : Ad clariorem salium notitiam adduntur figuræ potiorum salis specierum , prout à *Clarif. Listero in doctif. suis Exercitationibus de Therm. & Font. Med. Angliæ exhibentur , & à Doctif. Gulielmino dissert. citat. describuntur . Vid. icon. min.*

CAPUT TERTIUM.

De Lacte Lunæ , ejusque usu Medicinali.

Varia Lactis Lunæ nomina.

Moonmilch. Steinmarck.

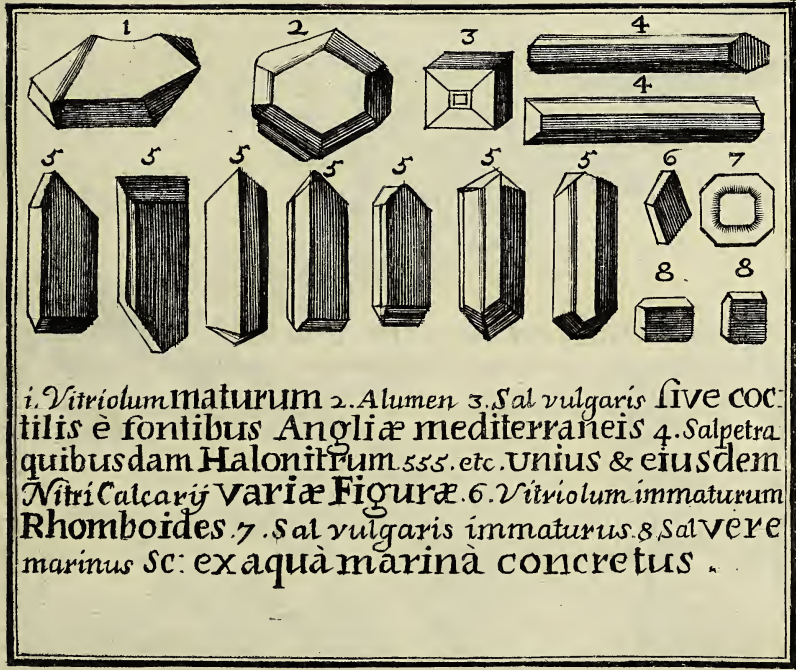
Locus natus.

Mons Pilatus seu fractus. Pilatusberg. Frachmœndt

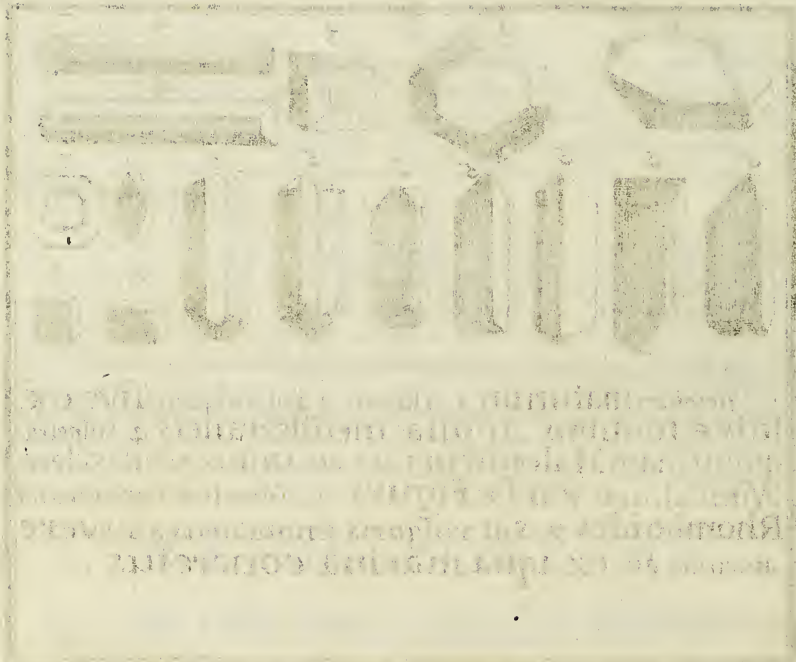
Lac Lunæ est Terra , quæ à variis Authoribus variè denominatur . Ferrandus Imperat. lib. 5. cap. 14. hanc Terram Agaricum Mineralem appellat ; Gesnerus Agaricum saxatilem seu Fungum petræum , eò quòd Agarici instar saxosis parietibus adhæreat . Agricolaë Steynomarga , Germanis *Moonmilchoder Steinmarck* , ob substantiam albam , fungosam , & porosam , ex quà concreta est .

Maximus Lactis Lunæ proventus est in Helvetià , ubi in summis altissimorum montium speluncis colligitur , quarum præcipua est in summitate montis Pileati seu Fracti . [Germanis *Pilatusberg vel Frachmœndt* , quæ nomina ab ipsis latinis à Romanis istis locis primò impositis , & dein corruptis derivant .) ita vocati , quia nubes ipsius cacumen pilei instar continuè cingunt . *V. Cysat. Histor. Lacus quat. Civit. Sylv. montemq; in medio divisum seu fractum præfert , & ob adjacentem famosum Pilati lacum valde celebris , ex parte meridionali ditionis subsylvania , & ab incolis ob*

copiam

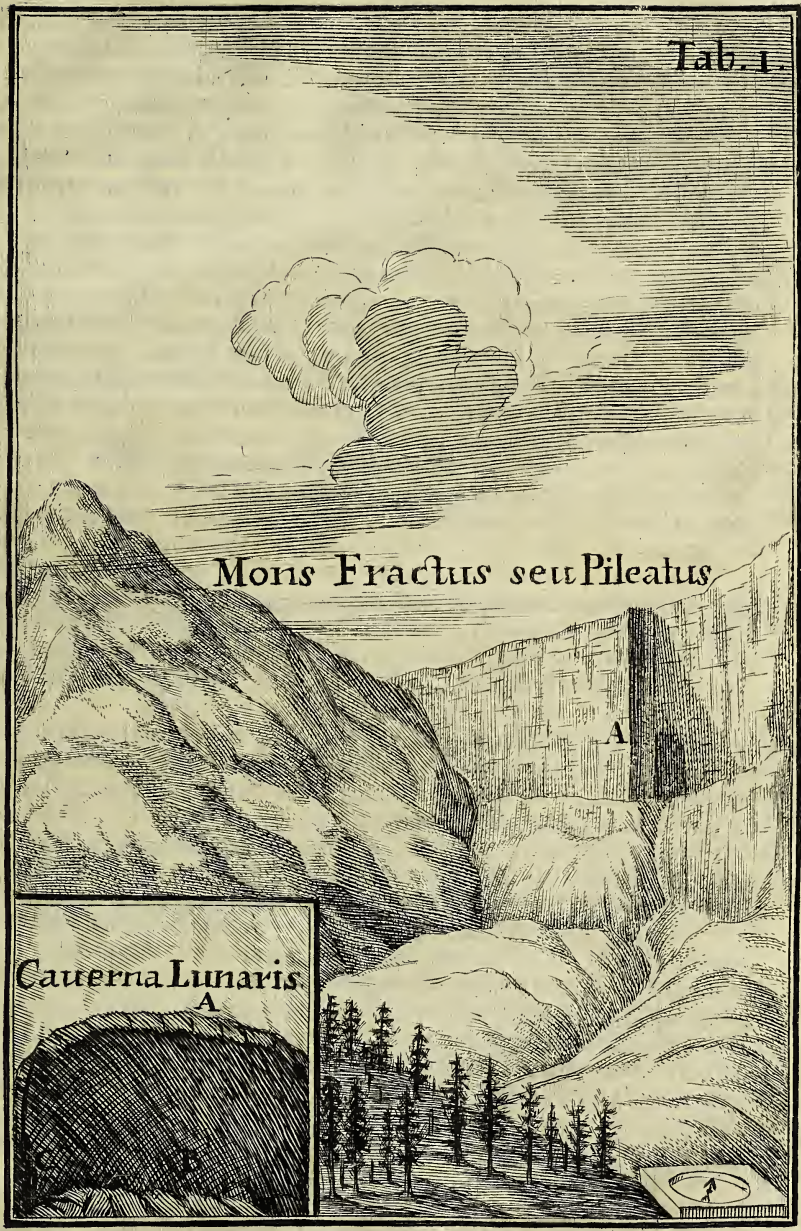
1. Vitriolum maturum 2. Alumen 3. Sal vulgaris sive coc-
 tilis è fontibus Angliæ mediterraneis 4. Salpetra
 quibusdam Halonitrum sss. etc. unius & eiusdem
 Nitræ Calcarij Variæ Figuræ. 6. Vitriolum immaturum
 Rhomboides. 7. Sal vulgaris immaturus. 8. Sal vere
 marinus Sc: ex aquâ marinâ concretus .

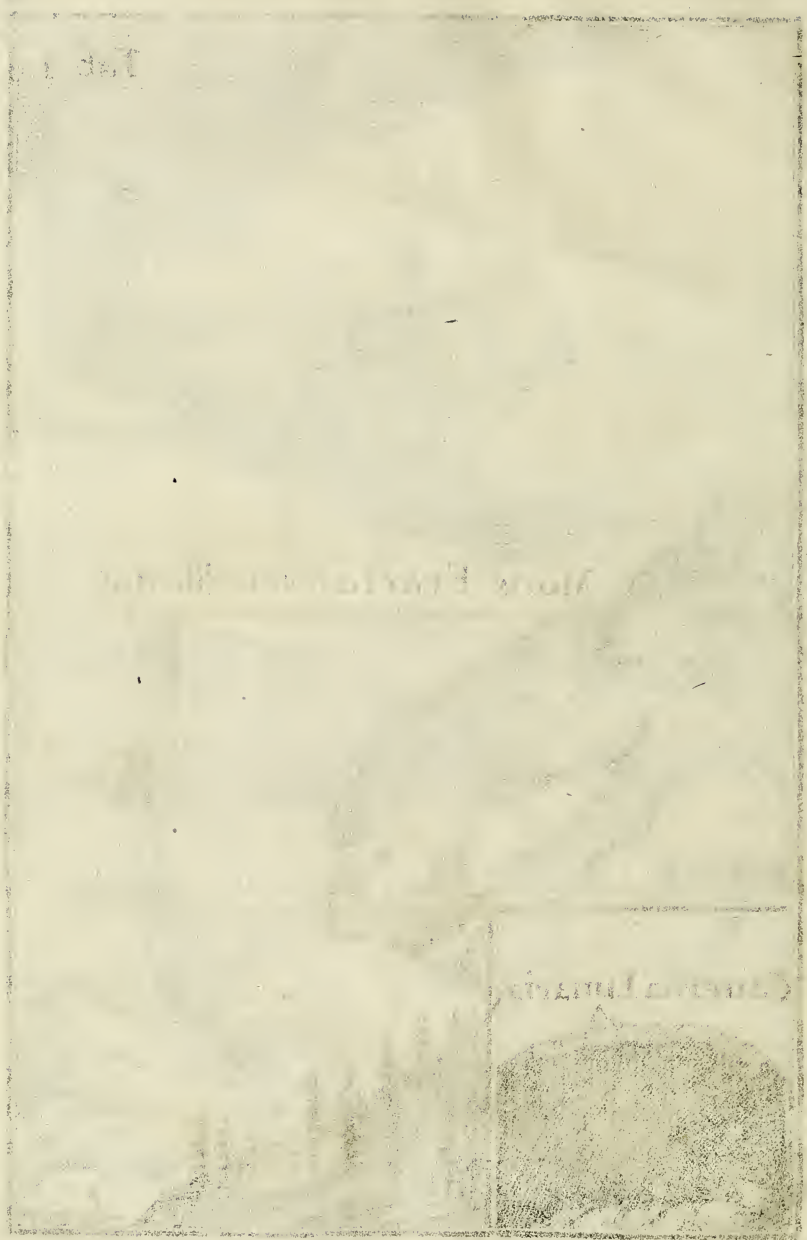
Tab. I.

Mons Fractus seu Pileatus

Caverna Lunaris

J. Melchior Füesli Tigurinus ad vivum Delineavit .

Faint text or caption at the bottom of the page, possibly describing the illustration above.

copiam Lactis Lunæ ibi delitescens Moonloch. (id est Caverna Lunaris) nuncupata. *Vid. tab. 1. lit. A.* Hæc caverna sita est in prærupto angulo, quem duæ excelsæ rupes non multùm infra summum montis cacumen efformant. Ingressus altus est pedum circiter sexdecim, latus verò novem, è quo indefinenter, nitidissimus, & à decidentibus è fornice guttulis conflatus rivulus gratissimo murmure decurrit. Crypta post decem passus in amplissimum antrum excavatur (ut *in ejusd. tab. icon. min. B.* videre est) cujus diameter se ad viginti passus extendit, altitudine 14. pedes superante. Quod iterum Septentrionem versus angustius factum ultra centum passus montem penetrat, ubi tandem in immanem, & stupendam cavitatem dilatatur, quam pastoribus ob præruptas vias hucusque experiri non licuit. Per hanc montis cavitatem usque ad radicem ejus porrectam vapores aquei à calore interno ex latente aquâ, quam proculdubio Pileatum cingens Lacus Lucernensis per subterraneos hiatus suppeditat, excitati ascendunt, & undique fornici (qui per totum sui tractum, excepto antro commemorato pendente, quasi arcu velato, in hiantem, sensumque magis angustatam fissuram C ad summum montis culmen usque abeuntem definit) applicantur, qui nunc poros saxi subeundo, salemque in iis contentum solvendo, & imbibendo materiam terrestrem, viscidiusculam & albicantem post se relinquunt, nunc rimas rupium altius penetrando integra fragmenta lapidea separant, B sibi que tam ingentes cavernas efformant.

Moonloch. Caverna Lunaris.

Quomodo Caverna tam ingentes intra mōtes producantur.

Interna cavernæ superficies ex omni parte, & quidem pluribus in locis ad pedis unius crassiem Lactis Lunæ obducta est, & sicuti à constanti aquarum lapsu indefinenter absumitur, ita à perpetuâ vaporum, qui intra cavitatem à casu ipsius aquæ non parum augentur, defillatione continuò reparatur.

Decimo nono Augusti 1703. ingressus sum aliam Cavernam Lunarem excavatam in monte præalto *VVallenstock* appellato ejusdem ditionis ex meris rupibus congesto; cujus ostium minore, quam prioris Cavernæ aditu patet, sensumque angustatum post triginta passus deducit in cryptam satis amplam fornice acuminato obvelatam, è quâ alia via primâ longè demissior recluditur, & tractu viginti passuum expanditur in vastam Cavernam antro Cavernæ Lunaris montis Pileati nec spatio, nec quantitate Lactis Lunæ hinc inde adhærentis minimè cedentem, ubi tres novæ viæ apparent, quarum duæ declives sunt, & tertia sursum tendit, ob frequentes autem & profundas rupium fissuras ulterius progredi non placuit, ne delapsum fortè saxorum fragmētum viam nobis occluderet, & sic recessum impediret.

Caverna Lunaris montis *VVallenstock.* descriptio.

Per dictas rimas constanter aqua limpidissima guttatim destillat, nec non per alia foramina subrotunda, diametro suo spithamam colligentia in istis cryptis passim obvia, quæ intus à decidente aquâ valdè lævigata tortuoso, multisque flexibus sinuoso ductu versus apicem montis porrecto altissimè montem pervadunt, donec sensim contracta prorsus obliterentur; aqua per has fissuras & foramina defluens ab annosâ nive summitates montium occupante, & à calore æstivo soluta suggeritur, quæ poros saxorum penetrando paulatim eos exedit, sibi que tales vias ad internas cavitates parat, ubi continuo suo halitu & vapore superficiem saxorum extimam solvit, & in substantiam Lactis Lunæ convertit.

Cuius aqua ab annosâ Nive summitates montium occupante derivat.

8 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

Lac Luna aeri alpino expofitum facilliter iterum naturam lapidis induit. Præter commemorata in præscriptâ Cavernâ observare licuit Lac Lunæ ingressui Cavernæ proximum, aërique magis expofitum facillimè iterum induere naturam lapidis, sine dubio ob nitrum aëreum illi de novo commixtum, à quo elegantes figuras acquirit; nam si ab intenso frigore per modum cryftallifationis subito induretur, in pulcherrimas ftiriolas musci foliolis haud diffimiles excrescit; si verò paulatim condensetur, in superficie lapidum elegantissimum opus reticulare efformat, eodem fermè modo, quo hædera suis ramusculis hinc inde dispersis, sibi que incumbenti-bus muris adhæreere solet. Utrum hujusmodi lapides è substantiâ Lactis Lunæ producti Galactitæ nomen mereantur, verfatioribus in hac materiâ decidendum relinquo.

Galactites lapis.

Descriptio Lactis Luna.

Eiusque Differentia.

Et proprietates.

Lactis Luna usus internus.

Usus externus.

Lac Luna non generatur ab exhalationibus metallicis.

E quibus patet, Lac Lunæ esse: Terram post lapidum per aqueos vapores sale exhausto resolutionem residuam, albam, levem, friabilem, parùm viscosam, saporis subdulcis, sine odore internis lapideis parietibus, & fornici cavernarum subterranearum summis in montibus sitarum adhærentem.

Differentiæ Lactis Lunæ sunt, quod unum sit defæcatius altero, magis leve, & candidius; minùs defæcatum cognoscitur è striis & maculis subluteis hinc inde per substantiam dispersis, nec non, quòd sit longè gravius durius, & tenacius, & propterea nec in medicinâ tantis viribus pollet.

Lac Lunæ ab aquâ dissolvitur, eamque colore lacteo tingit, dein cum aceto mixtum effervesceat, & à spiritibus acidis majori adhuc effervescentiâ exeditur, sed cum spiritu vini nec tumultuatur, nec dissolvitur, quæ denotant, substantiam Lactis Lunæ partium esse tenuium, siccare sine morfu, abstergere, acida imbibere, acria edulcorare, plerisque morbis ab iis provenientibus mederi; & non parvam Lac Lunæ inter, & Bolum Armenam deprehendi affinitatem, cujus potiores vires possidet.

Usus Lactis Lunæ vel est internus, vel externus. Internè prodest in sodâ & ructu nidoroso, grumis sanguinis dissolvendis, nec non in hæmorrhagiis, aliisque sanguinis profluviis sistendis. In ardore urinæ, & reliquis ejus affectibus ab acrimoniâ & aciditate ortis, speciatim in stranguriâ juvat, dolorem nephriticum sedat, & arenulas è renibus pellit, earumque generationem impedit. In colicâ, diarrhæâ et dyssenteria præsentaneum est remedium, quod nonnulli etiam in febribus malignis & pestilentialibus cum fructu exhibent. Demum lac mulierum lactantium copiosè auget propinatum cum crytallo præparatâ, semine feniculi, aliisque specificis.

Externè Lac Lunæ confert ad acidum occultum ulcerum absumendum imprimis tibialium, quæ mirè purificat, conglutinat, & ad cicatricem perducit. Multi illud loco nihili albi colliriis addunt ad exsiccanda oculorum ulcera, eorumque defluxiones acres inhibendas. Veterinarios quoque nostros in variis tumoribus id applicare asserit *Celebr. VVagn. in sua hist. Natur. Helvet.*

Ex dictis facillè colligitur, substantiam Lactis Lunæ non constari ab exhalationibus metallicis ad superficiem lapidum concretis, quod hucusque plures insignes viri credidère, nam potius aliquod recrementum metallicum grave Arsenico, Sale, aut Sulphure heterogeneo onustum constitueret, quàm Terram albam, levem, ab omni acedine defæcatam, & summè edulcorantem, de quâ hæc pauca sufficiant,

CAPUT QUARTUM.

*De Liquore Terre Fri, viscido, & ramoso
Lapidum causâ secundariâ.*

Liquor terrestris viscidus & ramosus ad generationem lapidum requisitus est substantia pinquior terræ, seu sulphurea fusa, quæ in visceribus terræ vi caloris subterranei, succorumque fermentatione elaborata per ejus internas cavernas & meatus distribuitur, partimq; aëri, partim etiam aquæ commiscetur, crudiore ejus portione luto terrestris inhaerente, quæ deinceps faciliter salem subeuntem cum spiritu lapidifico suis ramusculis involvit, & ad firmitatem, duritiemq; induendam disponit.

Quòd autem hujusmodi Liquor terrestris & viscidus revera detur, ultra experimenta inferiùs in descriptione Lapidum Figuratorum adducenda evincunt manifestè filices Augustani cujuslibet figuræ & magnitudinis inter se conglomerati & agglutinati, sibiq; (licet sæpius sese in minimo puncto tantùm tangant) tam firmiter coherentes, ut nullâ vi separari queant, & ipsi filices, etiamsi durissimi sint, potius rumperentur, quàm unus ab altero divellatur. Occurrunt ante Portam Geggingianam in loco declivi ab urbe mediâ leucâ distante prope viam, quæ ducit Mindelhemium.

Præterea tam in aëre, quàm in aquâ & terrâ habentur luculenta hujus Liquoris terrestris viscidus indicia: in aëre enim illum manifestant faciles filamentorum concretiones, quæ potissimum in Autumno per aërem volitantia observantur, dein ipsæ concretiones nivis ac grandinis, nec non fulgura tempore æstivo quâlibet nocte aërem illuminantia, ac pluviam tenaciunculæ & pingues tempore vernali ex Atmosphærâ decedentes latens in aëre sulphur seu succum terrestris viscidum ac ramosum luculenter produunt. In aquâ verò manifestatur à bullis & spumâ in omni aquâ obviis, quæ sine concursu hujus succi produci non possent, non secus ac ipsa glacies ab intenso frigore inducta. Pinguedo demum terræ in quolibet campo, ac prato apparens succum hunc in eâ delitescere abundè persuadet.

A tenuitate & depuratione hujus liquoris lapidum perfectio dependet, nam ad constituendum Adamantem, & Crystallum, aliasque gemmas pellucidas, & pretiosiores requiritur liquor depuratissimus, quem reliqui lapides opaci, & communiores non exigunt; quo colore, quem plerique à subtilissimarum particularum metallicarum admiscelâ derivare volunt, quamvis potius à diversâ particularum Liquorem terrestris constituentium miscelâ & dispositione dependeat, hic liquor erit tinctus, tali omnes lapides, qui ex eo constantur, tinget, nisi nova salium, spiritusq; lapidifici admistio ejus tincturam aut immutet, aut omnino invertat.

*Quid sit
Liquor ter-
restris vi-
scidus.*

*Silices Au-
gustani cõ-
glomerati
liquorem
terrestrem
viscidum
produunt.*

*Et alia
quamplu-
rima phæ-
nomena tã
in aere
quàm in
aquâ ob-
via.*

*Potior La-
pidum per-
fectio ab eo
dependet.*

*Sicuti &
color.*

CAPUT QUINTUM.

De Partium Configuratione, & coaptatione Lapidum causâ occasionali.

Quid sit partium configuratio.

Debita partium configuratio & coaptatio est earum versus se invicem talis proportio, quâ mediante sibi faciliter applicantur, & ita coniunguntur, ut inde firmitas & durities duæ inseparabiles lapidum proprietates oriantur. Sic quadratum quadrato faciliter applicatur, convexum cavo inseritur &c. cui si accedunt particulae ramosae & viscidæ conjuncta corpora irretientes, nexus firmior erit.

Ad partium configurarum mutuuum contactum tria requiruntur.

Ad mutuuum istum & immediatum partium contactum, ac nexum tria prærequiruntur, sine quibus difficulter debita mixtio comparabitur. Primò fluiditas omnium; ut levis aliqua agitatio, & digestio præcedat. Secundò fluidorum pondus, quod partium, quæ satis inter se conveniunt, applicationem non parum juvat. Tertio compressio circumfusi aeris, quæ sola duo marmora optimè lævigata per simplicem contiguitatem planarum superficierum ita connectit, ut non nisi magnâ vi divelli queant.

Conditiones ad formationem lapidis requiruntur.

Ex hucusq; dictis de lapidum generatione, eorumq; principiis in genere patet, ad coagulationes lapideas requiri: Primò spiritum lapidificum. Secundò debitam salium quantitatem per materiam diffusam. Tertio liquorem terrestrem viscidum totam massam irrigantem, saleq; irretientem. Quarto denique materiam debitè proportionatam, nimirum, cujus partes sint fluidæ, configuratæ, & iusto pondere donatæ, quibus si accedat compressio circumfusi, æquoq; calore, aut frigore imbuti aeris necessariò talis materia in substantiam lapideam converti debet.

Confectaria.

Lapis fit condensatione.

Hinc colligitur. Primò. Omnem lapidum generationem per aliquam condensationem fieri, inductam ab aëre ambiente materiam in lapidem convertendam comprimente.

Est confractione.

Secundò. Hanc condensationem sine aliquali partium materiae confractione, humiditatiq; superfluae expressione, aut evaporatione non posse fieri.

Quæ superflua humiditas hinc inde urgetur.

Tertio. Humiditatem superfluaem læpius versus centrum materiae petrificandæ pelli, nonnunquam etiam versus peripheriam, prout nimirum petrificatio à centro, vel peripheriâ incipit.

Donec aut in lapidem convertatur.

Quarto. Hanc humiditatem postremò quoq; in substantiam lapidis transmutari, si sit ritè disposita, & sufficienti spiritu lapidifico imprægnata, atq; ex eâ plerumq; nasci lapides pretiosos, aut crystallinos intra lapides inclusos, vel eorum superficiei extimæ inhærentes, nonnunquam tamen etiam ex eâ lapides figurati alterius speciei generantur, prout nimirum magis vel minus fuerit defæcata.

Aut in Arturam.

Quinto. Si autem hæc humiditas majori quantitate sulphuris, quàm salis imbuta sit, tunc aliquali visciditate donatur, quæ ad extremitatem lapidum

pidum propulsa, ei sub formâ tunicæ splendentis inhærebit, armaturaſq; nitescentes in eorum superficie producet, aut si intra ipsam lapidis substantiam hinc inde dispergatur, vel confluat, varias figuras pictas in eâ efformabit.

Aut in picturas.

Sextò. Si denique dicta humiditas præter magnam sulphuris quantitatem copiosâ parte terreſtri imbuta sit, & hinc inde per substantiam lapidis distribuatur, ac confluat, venas hinc inde per lapidem sine ordine excurrentes constituet. Hæc conjectura ex eo potissimum confirmatur, quòd materia in lapidibus venas constituens nunquam sit tantæ duritiei, sicuti est reliqua lapidis substantia, & consequenter semper magis friabilis; cujus unica causa esse videtur major partis terreſtris in materiâ petrificandâ latentis copia, quàm à sale, & liquore terreſtri viscido debite irretiri, & ad modum reliquæ substantiæ lapideæ durioris figi potuit.

Aut in venas lapidum.

Septimò. Si verò huiusmodi humiditas nullam prorsus dispositionem ad petrificationem habeat, spiritusq; lapidifico omnino destituta sit, illa vel sensim exsiccabitur, vel (sed rarior vicibus) intra substantiam lapidum aut sub formâ aquæ limpideæ, aut pulveris terreſtris (prout nimirum aqua, vel terra prædominabatur) inclusa observabitur, cujus rei veritatem plures Crystallorum species corroborant, ut ex earum enumeratione patebit.

Aut evaporet.

Aut corpus suæ speciei constituat.

Octavò. In productione lapidum non omnem materiam simul & semel in substantiam lapideam converti, sed primò magis dispositam, deinde minus aptam, primamq; dum lapidescit, contractione suâ secundam liquidiorum, & ad indurationem minus dispositam quaquaversum per apertos poros pellere, donec aut prorsus eliminetur, aut sensim simul induretur, aut corpus suæ speciei constituat.

Materia lapidis non simul induratur.

Nonò. Valde dubiam esse hypothesin *Georgii Bagliivi*, qui *Tract. de Vegetatione lapidum* vult, lapides herbarum more crescere, & nutriri: etenim hæ non solum suas habent radices, in quibus succus nutritivus elaboratur, sed insuper obtinent vasa, per quæ in omnes plantarum partes distribuitur, ut raceam, substantiam plantarum in omnem dimensionem ab irruente succo nutritio expandi posse, quod substantia lapidum concreta & indurata omnino respuit, & præterea nec radicibus, nec vaulculis ad succi nutritii distributionem instructi sunt.

Lapides non plantarum more crescunt, nec nutriuntur.

Decimò. Nec majus veritatis specimen præferre illorum opinionem, qui contendunt, omnes lapidum species è minimis arenularum particulis tanquam principiis lapidum simplicissimis produci, cum ipsæ arenulæ minimi lapilli sint ex iisdem principiis, & eadem materiâ conflati. Hoc tamen minimè negandum est, sæpius à conglomeratione, & mediante succo terreſtri viscido ac lapidescente plurimarum arenularum seu minimorum lapillorum conglutinatione lapides generari; etenim in plurimis silicis speciebus arenulæ conglomeratæ adhuc observantur, & faciliter distinguuntur, è quibus integra eorum substantia conflata est. Sic in Hammite seu Ammonite arenulæ & minimi lapilli ova piscium præferentes clarè conspiciuntur, non secus ac in aliquibus rupibus vulgò: *Nagelſtuothen* oder *Nagelſelsen* lapilli seu silices minores mediante succo lapidescente inter se uniti, & huiusmodi rupes constituentes distinctè discernuntur.

Nec eorum principia sunt arenæ.

Nagelſtuothen oder Nagelſelsen.

Undecimò. Omnes lapidum tam pretiosorum quàm reliquorum co-

Colores la-

pidum à
dispositione
Sulphuris
dependent.

Et nitor à
commixto
sale.

lores à peculiari sulphuris in succo terrestri viscido contenti dispositione dependere, & non ab exhalationibus metallicis, prout potior Philosophorum pars contendit; nam plerumq; lapides pulcherrimè colorati in locis à mineris quàm longissimè diffitis, & ad quæ exhalationes metallorum pertingere nequeunt, generantur, & inveniuntur. Si verò lapidibus præter colorem nitor quidam accedat, probabile esse, hunc à sulphure liquoris terrestris viscidum cum aliquo sale in fluorem verso, qui sulphuri illum splendorem communicat, intimè unito, ac saturato derivare.

Hæc sunt principia seu primaria Historiæ meæ Lapidum Figuratorum fundamenta, ratione, & longè ex perentiâ comprobata, supra quæ universa subsequens de lapidibus doctrina fundabitur, & per quæ omnia phænomena in lapidibus obvia, & hucusq; observata faciliter & clarè explicari poterunt.

C A P U T S E X T U M :

De Differentiis Genericis Lapidum, quorum nonnullæ species atque usus peculiaris & admiranda qualitatis breviter describuntur.

Quid sit
saxum.

EXposità lapidum productione ad eorum differentias descendimus, quas omnes huc adducere nimis amplum foret, cum lapidum differentium in Helvetiâ infinitus detur numerus, brevitati itaque studens, tantum eas describere conabor, sub quibus nonnullæ lapidum species observantur, quæ ob peculiarem aliquam adjunctam qualitatem solliciti Philosophi attentionem merentur. Inter quas primò occurrit saxum lapidis ignobilioris maximum, & frequentissimum genus, ortum ex impuriore materiâ lapidescente, colore vario, obscuro tamen, & ingrato, integros montes & rupes constituens. Cujus notanda species est Lapis odore violas referens vulgò: *Ein Veielistein*. Magnitudine, & figurâ varia, coloris potissimum est cinerei, maculisq; quibusdam nigris & puniceis cum micis aureis interspersi, rudis alioquin, impolitus, & æqualis. Naribus ad motus suavem spirat violæ odorem, qui calore acuitur.

Lapis odore
violas
referens.
Veielistein.

Causa
odoris huius
lapis.

Non ipsius lapidis hunc odorem esse, sed musci cujusdam rufi ei adherentis jam pridem notavit *Agricola lib. 1. Fossilium c. 5.* qui defectu nutrimenti, & accedente tam aëris, quàm pluviarum humiditate putrescit, coloremque suum album naturalem in croceum commutat, vulgaria exaltati sulphuris indicia, à quo suavissimus hic odor præcipuè dependet, propterea reliqui lapides ejusdem speciei tali musco destituti nullum omnino fundunt odorem, & tantum ex eâ parte redolent, cui prædictus muscus inhæret, unde *Vormii* Lapidem odore violas referentem sine musco; sicut & saxum *Sutherlandii* *Celeb. apud Edinburgenses Botanici*, de quo mihi scripsit Amicissimus *Luidius*, quòd muscus saxo odorem debeat, & non saxum musco, alterius speciei esse oportet, è quibus utiq; fornaces in hypocauftis extrui possent, quæ hyeme totam domum grato odore replerent, attritu

Lapis odore
violas
referens, è
quo fornaces
in hypocauftis

croceus iste color in flavum convertitur, & materiæ, quâ fricabatur, ultra quatuor dies unâ cum fragrantia infixus manet. Muscum hunc naturæ demulcentis & valde balsamicæ esse iudico, cujus tinctura convenienti menstruo extracta fortè in phtisi, aliisque internis exulcerationibus non sine fructu adhiberetur.

exstrui possunt, à nostro differt.

Occurrit pluribus in locis Helvetiæ, præsertim in valle, quæ ducit Altorffio ad pagum *Steeg*, in sylvâ Herciniâ quoque colligitur ad ripam rivuli Alt prope S. Blasium, & in valle mortuâ Beatissimæ Virginis vulgò *Todtnos* dictâ, aliisque adjacentibus clivis.

Locus.

Post saxum frequentius lapidis genus est Silex durissimus lapis, extrinsecus lævis, sine poris & angulis, ad muros & ædificia construenda ineptus, cum calcem non bibat, varii coloris, sed obscuri & obsoleti semper. Nonnulli ab igne in calcem, nullius tamen usus, rediguntur, aliqui liquantur, & plerumque foris albi sunt, & translucidi, quos *Aristoteles Pyrimachos* vocat, Germani *Flusstein*, oder *VVeisser Kislinstein*; hos suppeditat torrens noster Emma dictus, leucam ab urbe Lucernâ distans, affluensque auro, quo ipsum Rhenum ditat. In Bohemiâ profusus diaphanos reperiri scribit *Boet.* qui in gemmarum formam à gemmariis sculpuntur, ac pro Adamantibus Bohemicis divenduntur. Plures autem nec ab igne, nec à vetustate consumuntur, è quibus formæ, in quas æs funditur, similitudine confici solent. Aliqui aquam, in quâ Pyrimachi candentes ter extincti sunt, contra nephritidem non sine fructu bibunt, imò nosco nob. matronam Lucernæ, quæ usu hujus aquæ ab eâ rotaliter liberata fuit.

Silex.

Pyrimachos Aristotelis Flusstein, oder VVeisser Kislinstein;

Locus.

Ex eo Adamantes Bohemici sunt.

Silicis peculiarem habemus speciem, quæ perforata est, alioquin vulgaris, & calcaria. *Vid. Tab. 2. fig. 1.*

Silex Perforatus.

Tab. 2. fig. 1.

Eius descriptio.

Silex Perforatus magnitudine variat, coloris est subcinerei valde obscuri, foramen, quod obliquè eum pervadit, minimumque digitum admittit, nullum proprium observat situm, & à latiore principio versus finem semper magis contrahitur.

Bubulci superstitione ducti vaccarum papillas lactis loco sanguinem fundentes huic foramini immittunt, & emulgent, ut lac corrigatur, unde Silicem Perforatum Lapidem Vaccinum vocant, vulgò *Kuehstein*.

Vires.

Lapis Vaccinus. Kuehstein.

An foramen huic lapidi connaturale sit, dubitare licet; Sic enim omnes hujusmodi lapides ex eadem terrâ, & eodem in loco concreti perforati esse deberent, quod tamen non observatur, quamobrem causa hujus foraminis adscribenda erit alicui materiæ externæ acri, rodenti, & tanquam menstruum lapidem sensim sine sensu exedenti, quam aviculæ, vel alia insecta mediantibus suis excrementis suppeditant: *Vid. Tab. 2. n. 2. litt. A.* quæ supra substantiam lapidis deposita, & à pluvîâ liquefacta suo sale volatili, & corrosivo poros silicis facillimè penetrant, eumque solvunt, & sibi tale foramen excavant: prout mihi causam hujus phænominis majori diligentia indaganti sæpius fæces nigricantes & cylindricæ avium excrementis haud absimiles lapidi huic inhærentes apparuere, quæ cavitati jam formatae, & coloris lutei, quo pleraque foramina obducta sunt, firmiter agglutinatae erant. Utinam prædictæ fæces eundem effectum in corporibus nostris calculo vexatis præstarent!

Causa foraminis

Tab. 2. fig. 2. litt. A

Calculus ut solvatur.

De hac silicis specie mentionem quoq; facit *solertissimus rerum Helveti-*

Locus.

ca.

14 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

carum Indagator D. VVagn. in lib. supra cit., quam inveniri ait in Silà , aliisque fluminibus & torrentibus, præter quæ loca integri quoque montes prope Urbes Rheinfelden, & Schopfen, in Comitatu Rætelen & Dominio Rheinfeldensi eà abundant, in quorum summitate magnà copià colligitur.

*Pyrites
Feurstein.
duplex est.*

Ad Silicem proximè accedit Pyrites, vulgò: *Feurstein* idèò sic dictus, quia ex eo ignis copiosè excurtitur; duplicis generis est, unus, qui substantiam & formam silicis, quem tamen vivido colore, duritie, & interno lævore multùm superat, retinet, & Pyrites Siliceus vocatur, germanicè *Ein Kiffelfeurstein*, ad differentiam Metallaris, qui metallum crudum & imperfectum præfert, vulgò: *Ein Kupfferstein oder besser Ertzfeurstein*.

*Siliceus
Ein kiffel-
feurstein.
Et Metal-
laris Ein
Kupffer-
stein, o-
der besser
Ertzfeur-
stein.*

Pyrites Siliceus noſter crustam habet subluteam mediâ substantiâ incarnatâ, vel subflavâ nigro aut flavo colore commixtâ. Pyrites Metallaris verò superficièi est inæqualis, multis tuberculis, & angulis asperæ, nunc aurei, nunc argentei coloris, quandoq; etiam cinerei vel fulci, quam colorum varietatem diversa metallâ in hoc lapide contenta inducere volunt, sed potius ac probabilius diversæ sulphuris in liquore terrestri viscido contenti dispositiones producant. Nec minùs figurâ differt, quæ aliquando globosa, aliquando quadrata, seu cubica, vel etiam hexagona observatur; hæ figuræ delitescunt salibus variè crystallisatis, sibi que coaptatis originem suam debent, geometricâ ut salium, ita gemmarum figurâ id persuadente. Salem acetosum in Pyrite contentum Vitriolum ex hoc lapide confectum luculenter manifestat, sicut sulphur abundans ex eo deprehenditur, quod mutuo affricu sulphureum odorem spirent, & alterius corporis duri allisione magna scintillarum copia excitetur.

*Pyritarum
Vires.*

Pyrites calefacit, siccatur, discutit, humores attenuat, mundificat, oculorum obfuscationibus auxiliatur, & carnis excrementiam prohibet; in catapultis rotatis, & in sclopetis ex iis ignis elicitur.

Et species.

Species in Helvetiâ collectæ sunt sequentes. Pyrites Siliceus crustâ subflavâ, mediâ substantiâ incarnatâ, & flavo colore interspersâ. Præter hanc speciem plures adhuc dantur colorum varietate differentes, quas brevitatis gratiâ hîc omitto.

Tab. 2.

Pyrites Metallaris ærotus globosus niger. *Tab. 2. n. 1.*

Pyrites Metallaris aureus micans cubicus conglobatus, & verticilli modo rotundus. *Tab. 2. n. 2.*

Pyrites Metallaris aureus micans cubicus conglobatus, & subrotundus. *Tab. 2. n. 3.*

Pyrites Metallaris aureus micans rhomboidalis. *Tab. 2. n. 4.*

Pyrites Metallaris aureus micans inæqualis, & asper.

Pyrites Metallaris aureus, micans rufo & cæruleo colore feleniti inhærens.

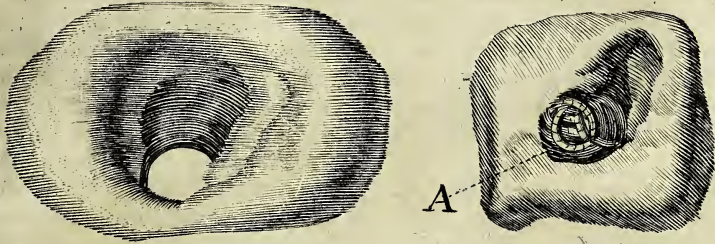
Locus.

Uterque è mineris ferri effoditur, præsertim circa pagum Luehl in Comitatu Rætelen, & in quamplurimis montibus Rhætici colligitur, nec non in Baronatu Saxensi ditionis Tigrinæ, ubi magnæ rupes exstant.

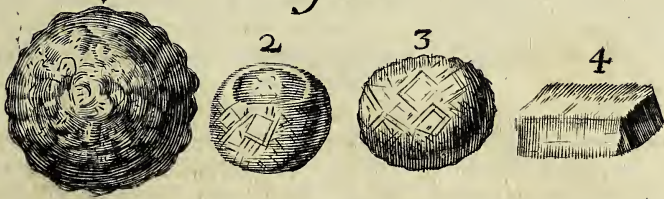
Gypsum

Post lapides frequentiores, ingrati que coloris aliqua mentio faciendâ est de Gypso, quod pluribus in locis Helvetiæ effoditur, ita ut eo quasi nullus pagus careat. Coloris est plumbei, vel albicantis, & minùs durum, leviter ustum

1 Silex Perforatus. 2 Tab: 2.

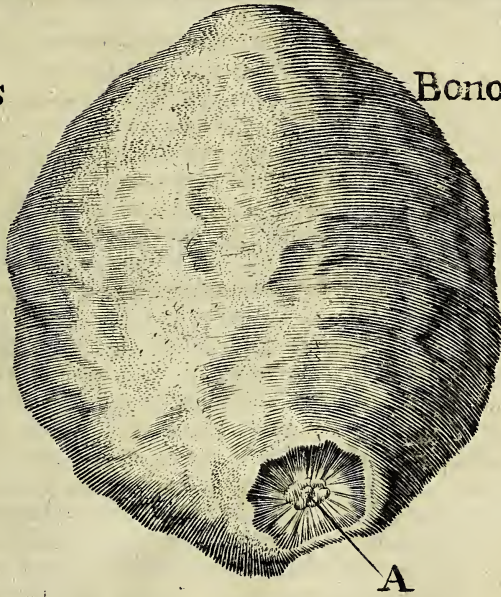

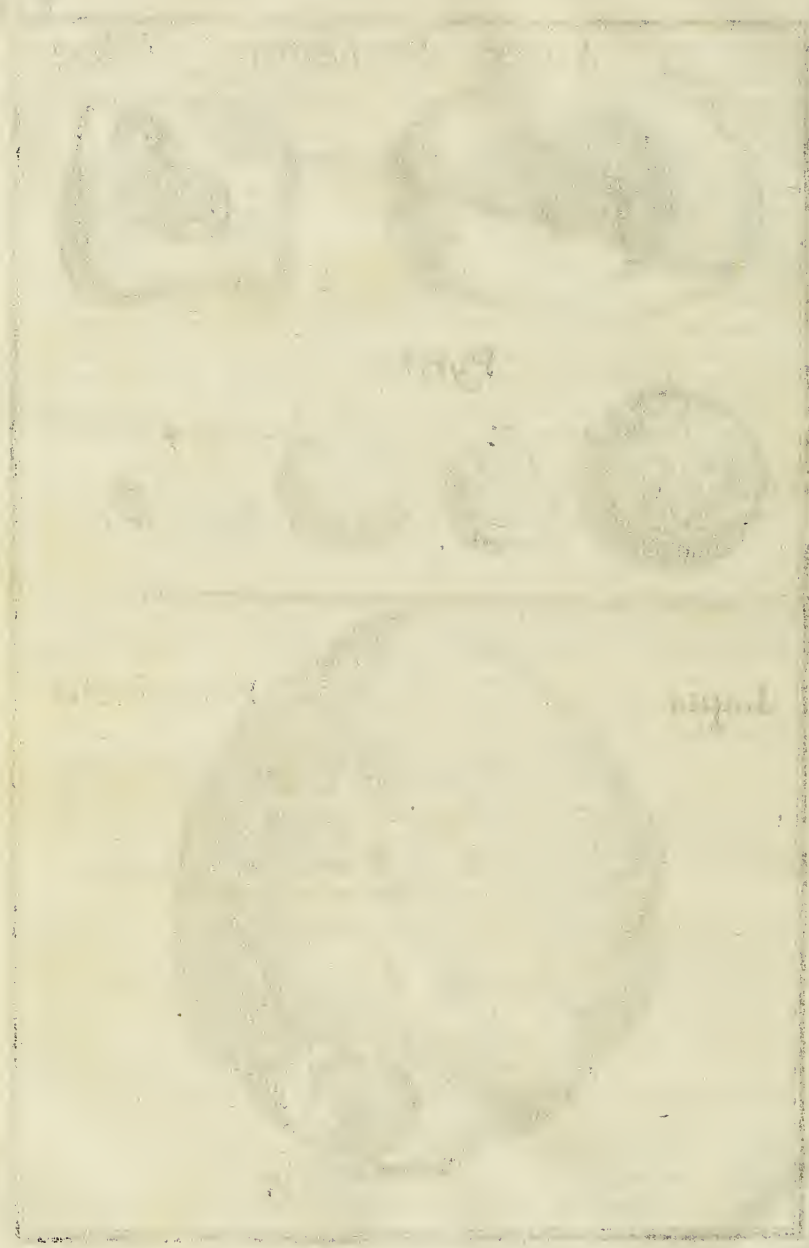
Pyritæ.

Lapis

Cononiensis.

ustum in calcem, quæ Gypsum vocatur, redigitur. In arte medicâ solùm externè adhibetur, cum internè assumptum tanquam venenum ad strangulationem, aut suffocationem inducendam aptum natum sit, in stomacho enim madefactum lapidescit, astringit, obstruit, & emplasticum est, sanguinisque eruptiones sistit. Bononiæ si quis scabie laborans in fodinis Gypsi aliquot dies commoretur, statim inde liberatur, quod vel virtuti adstringenti, & exsiccanti Gypsi, vel activitati contenti sui sulphuris adscribunt. Inservit quoque ad ædificia magnatum & templa statuis, aut crustâ sculpturis speciosa exornanda & obducenda.

Vires medica

Et usus mechanici.

Occasione Gypsi pauca addenda sunt de Lapide Bononiensi, qui non solùm ejus naturam aliquo modo redolet, sed etiam in gypseo monte Paderno decem milliaria Italica à Bononiâ distante post imbres potissimum ab adjacentibus rusticis magnâ curâ colligitur, licet à magno hujus ævi Philosopho ad speciem subalternam Talcì reducatur, neque in Helvetiâ, aut ejus Viciniâ inveniat, cum tamen peculiari qualitate & admirandâ vi attrahendi quasi, & imbibendi ambientem lucem donatus sit, non abs re erit, aliquod de peregrino hoc lapide differere.

Lapis Bononiensis. Eius locus natus.

Lapis Bononiensis aliis Spongia lucis, Lapis Lucifer, Casciarolanus ob nomen inventoris, Kircherò Phosphorus dictus, magnitudine, & figurâ inæqualis, rarò tamen pugno major invenitur. Maximus à me visus, quem adhuc possideo, & mihi Illustrissimus Dominus de Nobilibus S. Nunciaturæ Lucernensis Auditor cum aliis minoribus dono dedit, est figurâ ovalis & compressæ, coloris cinerei fusco interspersi, odoris verò sulphurei, longitudine tres uncias superat, latitudine duas, & crassitie unam adæquat, pondere libram unam cum unciâ unâ & semis librat. *Vid. Tab. 2.* Substantia ejus interna conflatur ex latiusculis lamellis, vel etiam fibris à superficie externâ ad unum punctum medium tanquam suum centrum coeuntibus, ut patet ex figurâ A, quæ in externâ superficie crustâ non ad eò densâ integrumque lapidem membranæ in modum involvente colliguntur, & firmantur: hæc crusta præviâ calcinatione præcipuum lucis receptaculum existit, ut pote quæ sola, & à reliquâ lapidis substantiâ separata lucem imbibit, ac reddit, & sine quâ in lapide ipso nullus hujusmodi effectus producitur.

Es de scriptio.

Tab. 2.

Crusta præcipuum lucis attrahenda instrumentum.

Mirâ qualitate & vi imbutus est hic lapis, debito enim modo calcinatus soli, aut aëri illuminato expositus lucem imbibit, conceptamque retinet, ut translatus ad locum tenebricosum illam carbonis ardentis instar per notabile tempus diffundat, quam rursus aëri illuminato expositus iterum attrahit. Verùm post aliquot annos hanc virtutem perdit, & effectus remanet, nisi novâ præparatione excitetur. Præter hanc mirabilem vim natus ad motus odore suo suffocationes hystericas supprimit, ejus pulvis, atque infusum vomitum movent, & lixivium ex eo præparatum psilotri vicem subit, nec non propter adjunctam falsedinem podagricas defluxiones imminuit: Quæ indicant, substantiam Lapidis Bononiensis, præterquam quòd ad gypseam proximè accedat, & non nihil ad naturam Talcì, copiosa materia sulphureâ, salino-acri, & quasi arsenicali constare.

Vires.

Præparatio lapidis sic perficitur: Lapidès mediocris magnitudinis, coloris argentei vel pellucidi abuantur primò aquâ purâ, & penicillo fetaceo dili-

Præparatio Lapidis

Bononiensis.

diligenter abstergantur, imò & limà insuper radantur, ut inde omnes inæqualitates tollantur, deinde in spiritum vini probè rectificatum immergantur, & in polline Lapidis Bononiensis tamdiu pervolventur, ut eo omnino incrustentur, & ita incrustati furno committuntur ad perfectionem ultimam temperato ignis reverberio acquirendam. Supra craticulam injicitur stratum carbonum dulcium ad altitudinem quatuor digitorum, huic strato imponuntur tot lapides, quot furnus capere potest, hac tamen conditione, ut distantiam digiti inter se servant; lapides novo carbonum strato ejusdem formæ & qualitatis obteguntur, tandem furno operculum suum imponitur, igne tamen prius supposito.

Carbonibus consumptis lapides refrigerati eximuntur, & ope cultelli à crustà illà à polline lapidis spiritu vini madefacto inductà liberantur, qui luci expositi optatum præstabunt effectum: è prædictà crustà prius in pollinem redactà ope albuminis ovi formantur placentulæ, vel imagines, quæ eodem modo lucem attrahent, & iterum diffundent.

Descriptio lapidis rirè calcinati.

Post calcinationem Lapis Bononiensis flavescens acquirat colorem, & odorem sulphureum intensissimè spirat, quæ duo signa sunt perfectæ præparationis, & sulphuris valde exaltati, quod, dum aëri illuminato exponitur, à radiis solaribus in motum concitatur, & citatissimo ac vehementissimo impulsu emanat, à quo in æthere determinatæ ad motum luciferum particulæ commoventur, & in tenebris lucem producunt, quæ cessantè motu inafinatum subtiliorum à radiis solaribus producto quoque evanescent, & commotis aliis effluviis, postquam lapis rursus lumini commissus fuerit, iterum resuscitatur, non secus ac in corporibus fragrantibus vapores odoriferi accedente caloris motu notabiliter acuantur, licet instante frigore vix percipiebantur, & quemadmodum hujusmodi effluvia odorifera per plures annos sese diffundere possunt sine notabili imminutione suæ molis, ita Lapis Bononiensis sine magnà sui consumptione diu vim suam exferit, ut per aliquot annos virtutem suam retineat, modò in pyxide undique bene clausà semper diligenter conservetur, & nunquam aëri exponatur, nisi id virtutis suæ exhibitio requiratur, qui plura de hoc lapide desiderat consulat accurat. *Dissert. Epist. Comit. Marsilii de Phosphoro Minerali.*

Cur aeri illuminato expositus lucem attrahat, & illam iterum diffundat.

Ebur fossile Gegrabenes breites Helffenbein. Locus.

Lapidem Bononiensem subsequitur describendum Ebur Fossile montis Legerii, Spatum ebori simile aliis; vulgò: *Gegrabenes breites Helffenbein*, quod est lapis durissimus, et ad instar saxi fissilis crustosus, superficiei inæqualis, & scabræ, nullius certæ figuræ, nec magnitudinis, coloris albicantis vel etiam sublutei. Occurrit in monte Legerio inter alias lapidum figuratorum species.

Ollaris Lapis seu Lapis lebetum.

Finem huic capiti imponet Ollaris Lapis, seu Lapis Lebetum, è quo varia vasa excavari possunt, quæ igni resistent, & ad coquendos cibos utilia sunt. Hunc lapidem describit *sæpius jam laudatus Wagnerus in sua Historia Helv. Nat. pag. 316.* sequentibus verbis. Lapis Comensis *Plinio H. N. libr. 36. cap. 21. & Scaligero Exerc. 128. §. 2.* à Como ad Lacum Comensem sito. Lapis est subviridis seu pulli coloris, substantiæ molliuscule, ex quo lebetes (qui Rhætis *Laveggi*, Germ. *Lavezen*) coquendis cibis utiles, pyroboli, aliaq; vasa ad esculentorum usus tornantur. *Franciscus Niger in descript. Rhetia* de eo hunc in modum.

Laveggi. Lavezen.

— — — Conspexi mirâ tornariæ arte
 Hic lapides, fierique cava, atque inde parari
 Vasa ministeriis, humanisque usibus apta,
 Præsertim cibus accommoda ritè coquendis.

De eo etiam videatur *Gesnerus de Fig. lap. fol. III. Majolus dierum Canicul. part. I. coll. 8. Leander in transpadana &c. audiendus & Scaliger l. c.* Ex eo lebetes efficiunt tantâ tenuitate, ut penè ductiles videantur. Excisum lapidem extrinsecus lebetis adornant formâ. Excavant deinde tantâ dexteritate, ut ni interior massa tota eximatur integra, tum ex eâ tertia, ab illâ quarta, ac deinceps alia, quoad exeat puillarum capacitas ollarum &c. Lapidem hi haud longè Plurio in locis Dasile & Carotto montosis effodiuntur. Plurienses exinde olim quotannis ultra 60000 coronatos lucratos esse *Gulerus Annal. Rhet. lib. 13.* testatur. In valle Mallengâ apud eisdem Rhætos similes lapides, sed paulò duriores, ac supra Theinâs Masinenses ad pedem Montis Auriferi dicti, nec non Uscioni ad oppidum Clavennam, fodiuntur. Vulgò de his lapideis vasis perhibent, quòd si venenum iis injectum fuerit, ad ignem ebulliant, & id rejiciant; hinc magno pretio venduntur, & in Italiam, Germaniam, aliasque vicinas regiones exportantur.

Locus.

Vires.

LIBER SECUNDUS.

DE LAPIDIBUS FIGURATIS IN GENERE.

Sinumera corporum copia, ac varietas consideretur, quæ ludens natura præter consuetam generationis materiam summo cum artificio è substantiâ lapideâ producit, vel in eam convertit, meritò quis dicet, vim aberrantis naturæ non minùs admirandam esse ipsamæi facultate regulari ipsi à supremo Architecto inditâ, quâ facit, quæ dixerat: nec non videbitur sollicita Rerum Parens Natura pertæsa laboriosi vicissitudinum negotii, quo indefinenter occupatur, quòd eares mutationi maximè obnoxias petrificando non solum firmiores reddere conetur, sed insuper innato quodam affectu illas tanquam proprios fœtus mediante hac metamorphosi immortales efficere intendat.

CAPUT PRIMUM.

Quid sint Lapidés Figurati.

Per Lapidés Figuratos intelliguntur corpora lapidea figuræ à vulgari lapidum formâ diversæ inductæ à causâ peculiari lapidis figuram determinante, sive postea hæc sit interna, sive externa.

Figuræ lapidum dupliciter considerari possunt, vel prout planam lapidum superficiem occupant, & Pictæ exhibentur, vel prout è solidis lapidum

Lapides figurati in genere quid sint.

Figura lapidum dupliciter

C

dum

*pliciter cõ-
siderari
possunt.*

dum variè transformatorum formis constituuntur, siue hæ sint integri lapides, siue minores majoribus tanquam matrici suæ immersi.

C A P U T S E C U N D U M.

Quomodo Lapidés Figurati in debitum ordinem redigendi sint.

*Cur Lapi-
des Figura-
ri in debi-
tum ordi-
nem redi-
gendi sint.*
Mart. Li-
ster. &
Eduard.
Luid. duo
*Insignes
rerum la-
pidearum
Indagato-
res.*
*Quomodo
in debitum
ordinem
redigendi
sint.*

Impossibile foret de Lapidibus Figuratis, quorum infinitus datur penè numerus, clarè & distinctè differere, nisi prius in ordinem redacti, in sua genera & classes distinguerentur, non solum, ut aliquà methodo enumerentur, sed etiam, ut expositorum probabilitas conjunctione & descriptione plurium, qui figurà & generationis modo magis conveniunt, faciliùs elucescat, quod jam, optimo cum successu duo *in signiffimi more Anglorum rerum naturalium Indagatores D. Martinus Listerus in suo præclaro tractatu de Cochlitis Angliæ, & D. Eduardus Luidius in illustri suo Lytho- phylacio Britannico*, præstare conati sunt, quorum vestigiis in hoc opusculo magnà ex parte insitam, addendo pauca ea, quæ parvo hoc tempore de Lapidibus Figuratis observare mihi licuit, nonnullaque immutando, quæ inceptum tantorum virorum systema dilucidare poterunt.

Ad Lapidés Figuratos in debitum ordinem redigendos tria sequentia animadvertenda sunt. Primò omnes Lapidum Figuratorum species, ita considerandæ sunt, ut omnia ea, in quibus conveniunt, vel discrepant, diligenter notentur; Si in essentialibus, id est, diversitate figuræ, de quâ hic tantum agitur, differant, ad plura genera referendæ sunt, si verò magnitudine, colore, odore, vel etiam sapore integram lapidis figuram non immutantibus tantum dissentiant, in unum genus colligendæ erunt, unde sequentes lapides species sunt ejusdem generis. Ammonis Cornu maximum sex anfractuum, striis lateralibus valde elatis, & in spinam dorsii inter duos sulcos eminentem abeuntibus, juncturis foliaceis ad tertium orbem usque apparentibus. Ammonis Cornu minus duorum anfractuum striis valde elatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus. Buccinites à sinistra ad dextram convolutus major cinereus, lavis, quatuor spirarum mucrone productiore. Buccinites à sinistra ad dextram convolutus minimus, pullus, lavis, trium spirarum mucrone productissimo. Conchites Anomius mediocris, sublividus, rostro prominulo, & veluti pertuso (*Luidio in Lytoph. n. 837.* Terebratula dictus) striis maximis, valvâ superiore profundissimâ Lacunâ donatâ. Conchites Anomius, Terebratula dictus, minimus, subflavescens, tenuissimè compressus, & rostro prominulo veluti pertuso, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Ex his adductis Lapidum Figuratorum speciebus patet, quòd, sicuti nec diversa multiplicitas anfractuum Cornuum Ammonis novum genus in hujusmodi lapidibus constituit, etenim numerus spirarum aut anfractuum solus lapidum figuras immutare nequit, sed solummodo augere, ita nec differ-

rentia

rentia loca, in quibus Lapides Figurati colliguntur, novas species designent, quæ non tantum numero, sed additis differentiis magnitudinis & coloris &c. distinguendæ sunt, prout *Clarissimus Tournesortius in sua elaboratissima rei herbariæ institutione* prudentissimè monuit, nam Sphondylium hirsutum foliis angustioribus *Cass. Barb. Prod. 88.* in Lusatiâ collectum, non differt speciè ab eo, quod in nostris Alpibus Rhæticis observatur.

Secundò, omnes species, quæ quoad præcipuam figuram & structuram inter se conveniunt, genus quoddam constituent, ita ut genus Lapidum Figuratorum nil aliud sit, quam collectio lapidum figuræ & structuræ suæ inter se consimilium, quod nonnunquam ulterius subdividitur in primarium, & secundarium, vel superius & inferius. Genus primarium vel superius est, quod adhuc includit plura genera, quæ vicissim suas species continent. Sic Stalactites est genus primarium, quia adhuc in plura Stalactitarum genera, quorum quodlibet suas proprias species includit, subdividitur.

Quid sit Genus Lapidum Figuratorum. Quid sit Genus Primarium.

Tertiò, quemadmodum plures species, ne confundantur, in sua genera colliguntur, ita hæc facilioris methodi gratiâ in suas classes contrahenda sunt. Classis autem est collectio plurimum generum Lapidum Figuratorum ex unâ saltem nobiliori ac potiori figuræ & structuræ suæ parte inter se consimilium. Quâ ratione primo quasi intuitu omnes species Lapidum Figuratorum sub unâ classe comprehensas contemplari licet.

Quid sit Classis Lapidum Figuratorum.

Omnes itaque Helvetiæ Lapides Figuratos octo classibus complector, quarum.

Prima exhibet Lapides Figuratos Crystallinos, quorum nomine intelliguntur omnes Lapides Figurati pellucidi, vel vitri instar nitentes, & aliquâ peculiari figurâ donati, sive hæc sit multangula, sive rotunda, sive cylindracea, sive crustacea.

Enumeratio octo Classium Lap. Figur. Helvetiæ.

Secunda classis exhibet Lapides Figuratos Pictos, prout figuræ eorundem planam tantum lapidum superficiem occupant.

Tertia classis exhibet Lapides Figuratos Petrificatos, seu Incrustatos, id est, corpora ex naturâ suâ alterius substantiæ in substantiam lapideam commutata, vel crustâ lapideâ obducta.

Quarta classis exhibet Lapides Figuratos Intortos, quorum orbis serpentinum in modum in se convolvuntur, & Ammonis Cornua vocantur, ad quam classem referendi sunt Nautilitæ ob eundem circumvolutionis modum.

Quinta classis exhibet Lapides Figuratos Intortos & Turbinatos, quorum orbis cochlearum in modum producuntur, & Cochlitæ vocantur.

Sexta classis exhibet Lapides Figuratos Turbinatos helicem non habentes.

Septima classis exhibet Lapides Figuratos Bivalves, qui Conchitæ dicuntur.

Octava classis exhibet Lapides Figuratos Tubulosos, & Tubulitæ appellantur.

CAPUT TERTIUM.

*Montes Helvætiæ ejusque Vicinæ, in quibus Lapides
Figurati communiter colliguntur, enarrantur.*

*Helvætiæ
montosa
regio.*

*Fluminū
& lapidū
præcipua
mater vi-
detur.*

*Lapides fi-
gurati rârū
in mon-
tibus re-
periuntur
rârè vel
nunquã in
vallisibus.
Ratio.*

*Montes
sunt alem-
bici aqua-
rum natu-
rales &
saxosi.*

*Crypta
Æolica
quid.
VVindt-
lœcher,
Athem-
oder luff-
lœcher.*

*Montes
Lucernen-
ses, qui la-
pides figu-
ratos sup-
peditant.
Langen-
stafflen.*

Helvetiam nostram summis & saxosis montibus non solum ex omni parte esse cinctam, sed ipsam quoque regionem iis è lapidum congerie à potiori exstructis undique abundare nemo ignorat, ita ut non minus præcipua omnium fermè lapidum matrix videatur, ac à plerisque Geographis prima maximorum Europæ fluminum scaturigo, & fons perhibetur, quæ inter petrosas Helvætiæ cavernas orta, lapideoque semine imprægnata, illud per omnem demissioris terræ partem diffundunt, & distribuunt.

In quamplurimis Helvætiæ montibus colliguntur lapides figurati, in vallibus verò rarè, vel nunquam, nisi è montibus illuc decendant, vel à torrentibus transportentur, quamobrem judicandum puto, montes & colles, locaque eminentiora ad generationem lapidum figuratorum magis congrua esse, quàm valles, aut apertæ planities, vel ob diversam aëris ambientis qualitatem, vel ob peculiarem terræ texturam, quæ semper plus ad naturam lapidis in montibus inclinat. Vel denique, quia seminio testaceorum in mari delitescenti major patet aditus ad montes, quàm ad planities & valles; probabile enim est, plerosque altiores montes, & mare interdari quandam subterraneam communicationem, mediante quâ aqua è mari elicitur, & per subterraneas montium cavitates, vel etiam strata porosa tanquam per totidem alembicos saxosos ad summos eorum apices attollitur, à quibus demum in formâ fontium, rivulorum, & fluminum per omnem inferiorem terram ad necessarium viventium usum, fertilitatemque terræ inducendam magnâ sanè optimi Creatoris providentiâ distribuitur; per dictas subterraneas communicationes seminium testaceorum utpote leve & minutum facillimè unâ cum vaporibus aquæ ascendentibus elevatur, & ad extimam altissimorum montium superficiem transportatur. His adde, si cryptæ Æolicæ vulgò: *VVindtlœcher*, *Athem-oder lufftlœcher*, per quas aër rapido motu constanter agitur, & transpirat, in altioribus montibus frequenter obvix cum subterraneis cavernis aut canalibus ad mare usque protensis unirentur, nullus inficias ibit, quod latentia semina levissimo negotio ab inclusis vehementioribus ventis ad superficiem montium usque raperentur, sed de his plura infra dicentur.

Montes Ditionis Lucernensis, (ut à Patriâ meâ incipiam) in quibus lapides figurati occurrunt, sunt sequentes. Primò mons *Langenstafflen* adiacens monti *Pileato* è parte Septentrionali in copiâ suppeditat lapides Frumentarios summâ elegantia elaboratos, qui etiam in summitate montis *Fracti*, seu *Pileati* vulgò: *VViderfeld*. dicta inveniuntur. Alius mons prædictis longè minor situs est prope pagum *Reiden* leucâ *Zoffingâ* civitate Bernensi distantem; Supra quem locata est arx *VVicka*, & colliguntur lapides

pides figurati in magnâ quantitate, præfertim autem Conchitæ striati, & læves, nec non Glossopetræ, quæ etiam in montibus Monasterio Sancti Urbani proximis eruuntur. E montibus Entlibuochii afferuntur elegantissima Cornua Ammonis marcasitacea diversæ speciei; demum in collibus prope montem Regium vulgò: *Riggiberg* propter abundantem suam fertilitatem ita appellatum, non multùm à pago VVeggis distantibus nascitur Odontoides, seu lapis Dentiformis *VVagneri*.

Riggiberg.

In Agro Tigurino fertilitate & copiâ lapidum figuratorum omnes ferme alios patriæ nostræ montes superat mons Legerius vulgò: *Legerberg*, in cuius summo apice *auf dem Schranden* innumera Cornua Ammonis, Cochlitæ, Conchitæ, Lapides Judaici, Caryophyllitæ, & plura alia genera deprehenduntur, deinde montes prope pagum Andelfingen, & oppidulum Bulacum ejusdem Territorii non solum Stalactitas, sed quoque Conchitas, aliosque lapides figuratos proferunt.

Montes Tigurini.

In Dominio Bernensium ob proventum lapidum figuratorum celebres sunt montes cinerei *die Eschenberg* unâ cum monte Doronaz in præfecturâ Sanensi.

Montes Bernens.

Alpes Uraniensium, Suitsensium, Subsylvanorum, Glaronensium & Abbatiscellanorum commendantur ob Selenitas, Crystallos, lapides Frumentarios, varios Pyritas, & Cornua Ammonis marcasitacea nec non Grammitas, qui in iis frequenter gignuntur.

Alpes Uranens. Suitsens. Subsylv.

In montibus Basileensium ad oppidulum *Liechfall*, pagos *Kilchberg* & *Oltingen* nec non ad arces *Farnsburg* & *Munckenstein* plurimæ lapidum figuratorum species producuntur.

Glaronens. Abbatisc. Montes Basileenses.

Nullibi verò copiosius reperiuntur, quàm in monte Randio (*der Randen*) Ditionis Schaffhusianæ, qui lapidum figuratorum abundantia ipsum Legerium montem facile superat, vel saltem adæquat. In hoc pulcherrimi Echinitæ plurium specierum è saxis eruuntur, qui in nullâ aliâ Helvetiæ partem frequentes & elegantes sese offerunt. Circa Siblingam & Haloviam ejusdem regionis colliguntur Belemnitæ in magnâ quantitate.

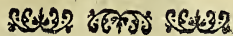
Montes Schaffhusiani.

Sunt præterea montes in comitatu Toggenburgensi prope Monasterium Fischingenſe, dein in Territorio Principis Monasterii S. Galli prope ipsam urbem & oppidum Roschac. in Badensi proximâ civitati Badenæ, alique ejusdem præfecturæ non procul à Lüggeren, & nonnulli Provinciarum Liberarum vulgò: *in den Freyen Aembteren*, in quibus maxima Cornua Ammonis, Cochlitæ, & Conchitæ effodiuntur, & comparantur.

Montes Regionum Helvetia foederatarum, vel subdiarum.

E vicinis Helvetiæ regionibus plures species lapidum figuratorum suppeditat Comitatus Neoburgensis (*Neuschâtel*) nimirum ad Stonen Fluvium, à *Souchie*, à *Haute-rive*, & à *Prise*, cui fertilitate proxima est *Frickthal* prope Rheinfeldam & Lauffenburgum. Lapidicina verò Æningenſis circa oppidum *Stein* copiâ Stalactitarum, Dendritarum, lapidumque Pictorum cuncta enumerata loca superat.

Montes Regionum Helvetia vicinarum

HISTORIÆ LAPIDUM FIGURATORUM

HELVETIÆ, EIUSQUE VICINIÆ.

PARS II.

Enumerantur Classes, Genera, & Species Lapidum
Figuratorum Helvetiæ ejusque Viciniæ.

Um superiùs jam sufficienter expositum sit, quid sint Lapidum Figurati in genere, quid intelligatur per eorum classes, genera, & species, immediatè eorum enumerationem aggrediar, in quà primò eorum nomina proponam, deinde modum generationis exponam, quibus demum vires hucusq; notas cujuslibet generis lapidum quandoq; etiam specierum, si quàm peculiari virtute donari videantur, cum suis locis nativis subjungam, sit itaque.

LIBER PRIMUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS PRIMA
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS CRYSTALLINOS.

*Quid sint
Lapides
Figurati
Crystallini*

Lapides Figurati Crystallini vocantur ii, qui sunt pellucidi, vel vitri instar nitentes, & aliquà peculiari figurà donati, sive hæc sit multangula, sive rotunda, sive cylindracea, sive crustacea.

TABULA GENERICA.

Lapidum Figuratorum Primæ Classis.

Lapides Figurati Crystallini.	Pellucidiores.	Gemmæ. Cryſtallus montana. Selenites.
	Obscurè pellucidi.	Stalactite. Stiria-formis. Cruſtaceus. Tubulatus.
	Opaci, & Vitri inſtar leviter nitentes.	Stalagmites. Talcum. Ceraunias.

CAPUT PRIMUM.

Lapides Figurati Crystallini pellucidiores.

GENUS I.

Gemma Helvetica.

PER Gemmas intelliguntur lapides naturà parvi, rari, duri, ac pulchri. Parvos vocant eos lapides, qui rarò ovi gallinacèi magnitudinem ſuperant. Raros, qui in paucis Provinciis, & non frequenter inveniuntur. Duros, qui neque digitis teri, neque ferro ſcindi poſſunt: horum iterum tres ſtatuuntur gradus; quidam enim chalybeà lineà radi poſſunt, ut Turcheſia. Quidam non niſi Smiri lapide teruntur, ut Jaſpis. Quidam cum Adamante tantùm, ut Adamas, Topaſius Orientalis &c. Pulchros, qui colore, diaphaneitate, radiorum reflexu, aut figurà concinnà viſui grati ſunt. Colore pulcher eſt Turcheſia, diaphanus Cryſtallus, radios reflectit Iris, figurà concinnus Aſtroites, & Oculus Cati &c.

*Quid ſint
Gemma.*

Materia gemmarum eſt ſuccus lapideſcens valde tenuis, & defæcatus in petrificatione lapidum duriorum ad eorum ſuperficiem vel centrum effloreſcens, ſenſimque etiam concretus, qui pro diverſitate colorum liquoris viſcidi & ramoſi à diſpoſitione ſulphuris in eo contenti derivantium diverſos quoque colores contrahit.

*Materia
gemmarum.*

Quod ad eorum virtutes ſpectat, hinc nullam facio mentionem, cum mei inſtituti non ſit de omnibus gemmarum ſpeciebus diſſerere, ſed tantùm de iis, quæ in Helvetià noſtrà reperiuntur, quarum virtutes probabiles ſuo loco non omittam, miſſis iis, quæ naturaliter prorfus impoſſibiles ſunt, & non

& non nisi à Deo, seu causà supernaturali, & occultà produci possunt, potiusque superstitioni Inventorum adscribendæ sunt, quàm quod revera dentur.

Species sunt:

Species.
Tab. 3.

Flores Hæmachatis. *Rothes Agtstein-bluef. Tab. 3. litt. C.*

Achates
quid.
Agtstein.

Achates germanicè: *Agtstein* à flumine Siciliæ, in quo primò inventus est, nomen suum trahit, gemma variorum colorum est, propter quos etiam plura nomina sortitur, imò coloribus sæpius diversas figuras naturales exhibet. Si maculis suis & venis cornu referat, Cerachates vocatur, si arbores & nemora, Dendrachates, si per colorem nigrum, fuscum, aut cæruleum venæ albæ excurrant, Leucachates dicitur, si rubicundæ, Hæmachates, si Sardæ instar rubet, Sardachatem, si Coralleo more, Corallachatem appellant. Nostri flores venis rubris per maculas cæruleas excurrentibus donati sunt, & ideo ad Hæmachatem referendi, magnitudine figuræ tabulæ tertię aquant, duritiei insignis sunt, rari, splendentes, & politissimi.

Eius diffe-
rentia.

Achates producitur è succo lapidescente tenuissimo in principio generationis aliorum lapidum adeorum superficiem, vel fissuras, aut cavitates propulso, ac è liquore terrestri viscido & ramofo valde defæcato, coloribusque pluribus ob varias sulphuris contenti dispositiones imbuto, qui prout per substantiam lapidis diffunduntur, in eà quoque multivarias figuras producunt.

Ures.

Achates pro summo Alexipharmaco, & Cardiaco habetur, propterea venenis pestiferis, Viperarum, & Scorpionum moribus resistere creditur, cor refocillare, & ab omni contagii genere custodire. In ore contentus sitim sedat, & febriles æstus attemperat. Plures illum gestant amuleti loco contra febres intermittentes, præsertim quartanas, rubro colore tinctus hæmorrhagias sistit. Ex Achate vascula pretiosissima elaborantur, nec non coronæ, tam precariæ, quàm ad colla virginum exornanda per quam artificiosæ.

Locus.

Flores Achatis inventi sunt ex parte meridionali montis S. Gothardi in rivulo è cacumine montis delabente proximo viæ, quâ itur ad subiectum pagum Airolam ditionis Uranienfis, quo in loco plures Granati Spato pulcherrimo immersi simul occurrunt, qui secundam hujus generis speciem constituunt.

Tab. 3.

Granatus Helveticus dodecalateron ex flavedine obscurè rubens. *Tab. 3.*

Ein schwarz-rothe schweitzerische zuvoelffeggige granaten.

Granatus.
Ein Gra-
naten.

Granatus germanicè: *Ein granaten*: Gallis: *Vermeille*, ob colorem ex flavedine atro-rubentem, & quia soli expositus igniti carbonis speciem præferat, ex genere Carbuncolorum censerur. Gemma dura est, ex flavedine obscurè rubens ignis aut Minii nativi instar, neque in igne colorem

Aurum,
felium.
vel Argen-
tum felium.
Katzen-

suum perdit. Noster Helveticus dodecalateron est, & magnitudine nucem avellanam æquat, politus, splendens, ac rutilans. Potissimum occurrit immeritus pulcherrimo quartzo, seu etiam spato micis copiosis, nunc aureis, nunc argenteis nitentibus, vulgò: argento vel auro felium: *Katzen-oder Hennensilber*. Tyrolensibus, referto striisque miniatis lapidem sine ordine percurrentibus exornato, de quo inferius in classi de lapidibus pi-ctis

ctis pauca addam. *Vide Tab. 3. lit. A*, quæ denotat granatum matrici suæ adhuc in hærentem, altero ab eâ separato. Ratione locorum, in quibus Granati inveniuntur, dividuntur in Orientales, Occidentales, & Bohemicos, qui omnium optimi imprimis quoad vires medicinales habentur: generatur ut Crystallus, de quâ infra; colorem verò suum eodem modo acquirit, quo reliquæ gemmæ.

Granati in pollinem redacti exsiccare putantur, & corroborare, tristitiæ ac melancholiæ resistere, unde electuariis cordialibus permiscuntur. Eorum preparatio sequens est: Igniti in oleo salis extinguntur ad eorum solutionem usque, cui affunditur oleum tartari, quo in lactis cremorem quasi coagulantur, qui demum edulcorandus est, & usui servandus.

Nostrer Granatus Helveticus in parte montis S. Gothardi superiùs descriptâ copiosè colligitur solus, & matrici suæ adhuc immersus.

Similes habentur etiam in Tyroli, nec non in montibus Veronensibus sub Serenissimo Dominio Veneto, ubi quoque minimi granati inveniuntur pellucidi, & pulcherrimè colorati, qui Flores Granatorum appellari poterunt. Maximus Granatus hic Venetiis mihi fuit donatus ab Amicissimo Viro, & ab eo vocatus fuit Orientalis, quia ex iis regionibus transmissum accepit. Pondere suo ad unciam unam & drachmas quinque cum dimidiâ proximè accedit. Pars ejus convexa formatur è tribus planis ad unum angulum centralem coeuntibus, oppositâ parte planâ existente. Elegantissimi est coloris incarnati saturatioris ad instar Granatorum Bohemicorum, & hinc inde pellucidus, quamvis majori ex parte adhuc impuriore materiâ à matrice superstitè inquinatus sit.

GENUS II.

Crystallus Montana.

CrySTALLUS Montana est lapis figuratus pellucidus, multangulus, qui nomen accepit à glacie, cui quoad colorem, & perspicuitatem similis est. Germanicè vocatur: *Crystall. alpinis nostris: Stralstein*, eò quòd crederent, eam à fulmine cadere, & gigni.

Crystallus est lapis minùs durus, diaphanus, splendens, coloris albi, flavescentis, & quandoque nigri, figuræ potissimùm hexagonæ, nonnunquam pentagonæ, & aliquando etiam tetragonæ in mucronem abeuntis in summis montibus nascens. Gignitur ex materiâ liquidâ summopere defæcatâ, quæ hinc inde per poros lapidum in petrificatione suâ efflorescens in substantiam lapideam, & transparentem coagulatur, & non rarè corpora ipsa, supra quæ in efflorescentiâ suâ irruere solet, involvit: unde tantæ rerum varietates Crystalli immersæ observantur, ut non solum gramina, Amianthum, & pilos, sed quoque ipsam commixtam aquam ad metamorphosin hanc subeundam minùs aptam aliquando inclusam retineat. A majore & minore hujus aquæ lapidescens efflorescentiâ majora vel minora Crystalli corpora dependent, ita ut, si guttatim emanet, flores excrescant, si verò copiosius fiat destillatio, plures simul, & majores Crystalli assurgant.

Non rarè integra Crystalli superficies obducitur crustâ seu tunicâ sub-

D

vir-

Tunica Crystalli

1

oder.
Hennea-
silber.
Genera-
tionis mo-
dus.

Vires Gra-
natorum.
Et eorum
prepara-
tio.

Locus.

Flores
Granato-
rum.
Granatus
Orientalis
maximus.

*Crystal-
lus mon-
tana.
Crystall.
Stralstein.
Crystalli
descriptio.*

Genera-
tionis mo-
dus.

Quid sit. viridi, (nostris: *Chrystal-hembdt.*) non adedè densà, opacà tamen inæquali, aspera, & tenaciter adhærente, ita ut lapis tali involucro donatus nil minùs quàm Crystallus crederetur, & plerumque quæ tali tunica indutæ sunt longè pellucidiores & puriores existunt reliquis, ideòque etiam pluris æstimantur. Probabile est hanc crustam esse materiam sulphuream viscidam in constrictione, seu condensatione Crystalli lapidescentis tanquam ad coagulationem minùs dispositam ad superficiem lapidis expulsum, in quâ ab ambiente externo in talem crustam mutata est, & non immeritò *Armatura Crystalli* appellari potest.

Crystalli vires.

Crystallus sub linguâ febricitantium posita sitim sedat, manibus retenta agrorum calorem mordentem attemperat, in pollinem redacta, & ad drachmam unam assumpta dysentericos, & album mulierum fluxum curat, eorumque lac auget: sublimato devorato cum oleo amygdalarum dulcium exhibita resistit, cœliacum fluxum tanquam Alexipharmacum supprimit, & calculum per urinam pellit, collo tandem infantum appensa somnia terrefica impedit. Ad usum externum varia ex eâ fabricantur ornamenta, quæ pro ratione magnitudinis, & artificii carè venduntur. Chalybis affrictu ex eâ multus ignis elicitur.

Species sunt:

Species.

Crystallus Montana pentagona, seu hexagona immatura.

Crystallus Montana pentagona, seu hexagona alba.

Crystallus Montana tetragona alba.

Crystallus Montana pentagona, seu hexagona sublutea.

Crystallus Montana pentagona, seu hexagona spadicea.

Crystallus Montana pentagona, seu hexagona rufescens.

Crystallus Montana pentagona, seu hexagona nigra.

Tab. 5.

Crystallus Montana pentagona alba cariosa. *Tab. 5.*

Crystallus Montana hexagona alba cariosa.

Crystallus cariosa quid.

Hanc Crystallum voco cariosam, quia cavitatibus, & foraminibus plena est, ita ut cariosa videatur, & vix plana latera inter angulos contenta distingui queant. In pluribus cavitatibusprehenditur pulvis subviridis nonnihil splensens, & cum materiâ tunicæ Crystallus quandoque investientis valde analogus, quamobrem suspicari licet, eandem esse materiam sulphuream viscidam, quæ intra ipsum corpus Crystalli lapidescentis utpote ad metamorphosin lapideam subeundam inepta confluebat, & sibi tales cavitates efformabat, impediendo nimirum materiæ lapidescentis expansionem versus illas partes, sensimque in talem pulverem subviridem exsiccabatur.

Crystallus Montana alba globosa.

Hic Lapis mole suâ caput infantis superat, & omnino globosus est, ita ut nullum prorsus angulum habeat, asservaturque ab Illustris. Domino Schmidt Capitano Generali Cantonis Uraniensis.

Crystallus Montana cum aquâ inclusâ. Mus. Septal. Mediolan. quæ etiam ex Helvetiâ apportata est.

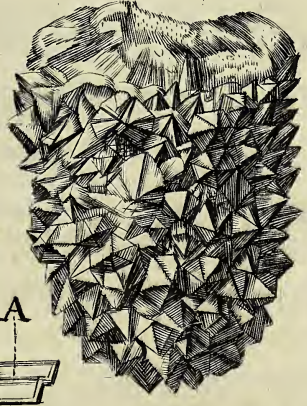
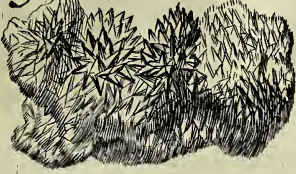
Crystallus Montana alba plurium angulorum irregularium venis argenteis rectis pulcherrimis, & splendentibus donata.

Unde quâdoque ve-

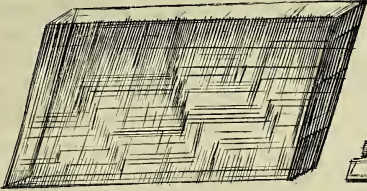
Hæ venæ producuntur à minimis cavitatibus Crystallum rectâ lineâ pen-

Crystallinus Selenitæ.

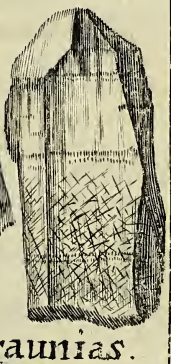
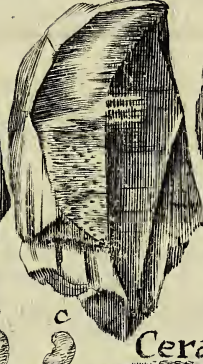
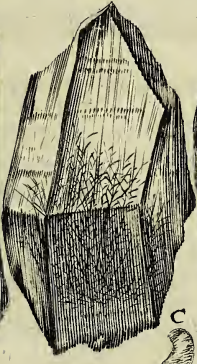
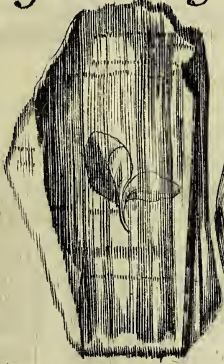
Botrites Tab. 3.

Rhomboidalis.

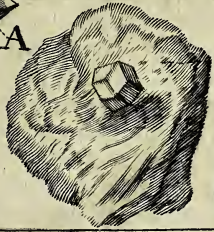
Crystalli cum fol: Gram: Amianth: et Pilis inclusis

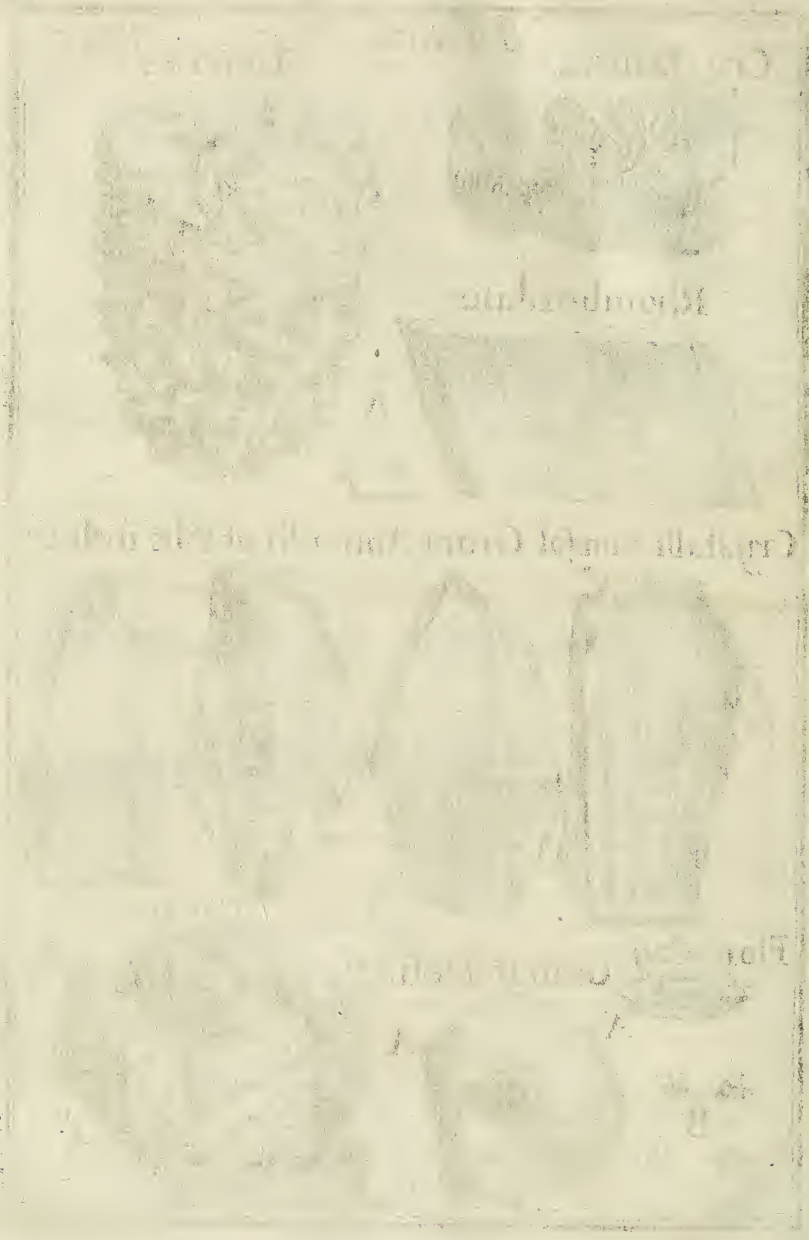

Ceraunias.

Flor: Cry:

Granat: Helvet:

1711

1711

1711

1711

1711

1711

netrantibus, & pulvere subviridi nonnihil splendente superiùs descripto-
repleti, quæ radios admissos ita reflectunt, ut nostris oculis lineæ, seu
venæ argenteæ appareant. *na argen-
rea in Cry-
stallo ap-
pareant.
Tab. 3.*

Crytallus Montana pentagona cum gramine incluso. *Vide Tab. 3.*
Crytallus Montana pentagona cum foliolis alicujus fruticis inclusis. *Tab. 3.*
Tab. 3.

Crytallus Montana hexagona cum arenâ inclusâ, & ad aspectum iridem
referens.

Crytallus Montana hexagona cum pilis inclusis. *Tab. 3.*

Crytallus Montana hexagona cum Amiantho incluso. *Tab. 3.*

Crytalli Montana flores utrinque hexagoni, & in utraq; extremitate
acuminati. *Gesnero apophixus dicti. Iris vulgaris Adamas Bristorcensium,
vulgò dicta Luidio. Tab. 3. lit. A.*

Crytalli Montana flores utrinque hexagoni omnium minimi Pseudo-ada-
mantes dicti. *Tab. 3. lit. B.*

Crytalli Montana matricæ variæ.

In Helvetiâ reperitur Crytallus in montibus Schnîden apud Subsylva-
nos, *Leiterberg*, apud Glaronenses, *Rossmatt* in Valle Crazerâ, Grimfu-
lâ, Gothardo, Furcâ. Rhæti illam inveniunt in valle Æthuaciâ, Maf-
nensi, & monte Rubro. Colligitur plerumque in proruptis rupibus, ali-
quando ad radices montium, nonnunquam aratro eruitur, & à torrenti-
bus deportatur. *Locus.*

GENUS III.

Selenites seu Lapis Specularis.

Selenites seu Lapis Specularis ita vocatur, quia pellucidus est, & rei, *Selenites
seu Lapis
Specularis*
quæ à tergo est, imaginem reddit. Germanis: *unser Fraauen-eis*,
idest: Glacies Mariæ. *Unser
Frauen-
eis.
Selenitis
descriptio.*

Describitur, quòd sit lapis pellucidus, & splendens colore albo cinereo;
vel etiam nigricante, qui aliquando in bractæas scissilis est, & Crytalli
instar translucet, sæpe saxis inhæret, aliquando laterculis distinguitur, &
subinde Crytalli in modum excrefcit, à quâ potissimum differt, quòd vel
in bractæas vel latercula dividi possit.

Selenites generatur ex aquâ multo sale, & succo viscido seu ramofo
valde depurato imprægnatâ, quæ in principio petrificationis aliorum la-
pidum tanquam materia ob suam tenuitatem ad coagulationem lapideam
minùs apta hinc inde per eorum substantiam lapidescentem propellitur,
ac transfusat, infinitosque & minimos saxorum poros pervadendo
denuò defæcatur, donec ad aliquas minores subterraneas fissuras,
& cavitates seu foveolas pertingit, & in iis collecta consumptâ priùs calore
subterraneo superfluâ humiditate non aliter ac in præparatione salis fixi
plantarum fieri solet, in pulcherrimos Selenitas crytallifetur Crytallis ni-
tri non multùm absumiles, qui succo viscido irretiti in duritiem lapidis
figuntur. *Generatio-
nis modus.*

Prædictæ cavitates seu foveolæ copiosè deprehenduntur in lapidicinâ
Molarium, seu Mylitarum V. V. aldshuetii, quæ nullam certam magnitudinis
*Descriptio
foveolarû.*

in quibus
Selenita
nascuntur

& figuræ formam servantes usque ad tertiam cavitatis partem repletæ sunt aqua per poros saxi defluente, earumque parietes nunc longioribus, nunc brevioribus Seleniticis Crystallis undique obducuntur, sub quibus latet crusta crocea vicem matricis agens, quæ unà cum Crystallis pellucidis, & splendidibus gratissimum foveolæ seu cavitati colorem conciliat.

Vires cru-
sta foveo-
las inte-
rius obdu-
centis.

Ex hac crustâ pharmacopœus VValdshuetanus D. Joannes Adamus Dempfle artis suæ peritissimus mediante spiritu vini rectificato tincturam rubicundissimam extrahit, quæ tussi & asthma laborantibus ad aliquod guttulas in convenienti vehiculo cum fructu propinatur, & luculenter probat, prædictam crustam producîa sulphure crudiore absumptâ aquâ confluyente, & visciditate suâ parietibus undique adhærente, quod ob suam crassitiem & cruditatem à particulis salinis in Crystallos erumpentibus alligi non potuit. Imaginem talis foveolæ seu cavitatis (quæ VValdshuetii à lapicidis: *Schneckenloch* in vernaculâ linguâ vocatur:) ad majorem generationis lapidum transparentium, & pretiosorum cognitionem addo in *Tab. 5. lit. A* foveola seu cavitatis: B Selenites hinc inde in Crystallos concretus: & C crusta crocea indigitatur.

Modus ge-
nerationis.

Schneckenloch.
Tab. 5.

Causa laterculorû,
aut Cry-
stallorum,
è quibus
Selenites
constatur.

Quod autem Selenites sæpius laterculis distinguatur, vel in figuram Crystalli hexagonam, seu pentagonam excrescat, aut è bracheis subtilibus confletur, diversus columellarum salinarum situs, & dispositio in causâ est, quæ à succo viscido & ramoso diversimode irretitæ in suâ crystallificatione vario quoque diriguntur modo, unde si columellæ salinæ ad se invicem sint parallelæ, ut aliquod planum constituant, atque in succo viscido ita irretitæ sint, ut sibi tam faciliter cedere nequeant, corpus in laminas divisum formabunt. Si verò particulæ salinæ non solum ad se invicem sint parallelæ, sed sibi quoque plures incumbant, lapidem laterculis distinctum constituent, & demum si in acervum fuerint congestæ, ut vel prisma, vel pyramidem efforment, Selenitem Crystallo similem producent.

Quæ ab
ambiente
nō possunt
formari.

Non me latet, plures Philosophos modernos contendere, figuram Crystallorum hexagonam, seu pentagonam &c. à particulis ambientibus, & sibi mutuo incumbentibus, frustulaque nascentis lapidis variè comprimentibus produci, cum verò omnes lapides crystallini aequali modo ex materiâ liquidâ concresecant, & tamen diversas figuras, licet semper quasi angulares, nanciscantur, potius latentibus salibus, qui in suâ crystallificatione determinatas figuras acquirunt, ac diversimodè uniuntur, differentia figurarum adscribenda videtur: etenim hi à propriâ naturâ ad peculiarem figuram determinati tam faciliter immutari nequeunt, ac dispositio particularum, quæ nunc ob miscelam corporum heterogeneorum, nunc ob ambiens ipsum magnopere mutationi obnoxia est, sine subsequente tamen variatione figuræ materiæ petrificandæ, quæ necessariò quoque immutari deberet, si à particulis sese prægravitate comprimentibus produceretur, ac determinaretur.

Selenitis
usus.

Selenitis ramenta cruda cum vino austero pota dysentericos juvare habetur ex *VVormio*. Mulieres ad faciem dealbandam, & derugandam ejus calcem adhibent: fenestræ verò, & laternæ jam *Seneca* tempore ex eo fuerunt confectæ.

Species.

Species:

Selenites maximus compressus.

Maximus est hic lapis triangularis, & diametro suo tres pedes Augustanos colligit, crassitie verò tertiam partem è meris laminis albicantibus seleniticis constat, diversæ figuræ, & diversimode sitis. Allatus fuit ex alpibus Glaronensibus, & supra triginta libras ponderat.

Selenites compressus cum minerâ plumbi.

Selenites partim compressus, partim acuminatus diversi coloris.

Selenites Rhomboidalis pellucidior, cujus minimæ partes rhomboidales sunt. *Vid. Tab. 3. lit. A.*

Selenites Rhomboidalis albicans, sed non adeò pellucidus.

Selenites Rhomboidalis fuscus.

Selenites figurâ Crystallum referens, seu Crystallinus, *Tab. 3.*

Selenites Botrites. *Tab. 3.*

Selenites luteus. *Farnsburgensis lapis luteus. VVagn. Helv. curios. pag. 309.*

Hunc lapidem inveni ad arcem Farnsburgensem ditionis Basileensis pellucidus est, & succino luteo haud absimilis.

In Helvetiâ è montibus Glaronensibus & Abbatiscellanis Selenites purior affertur, purissimum autem candidum, & diaphanum suppeditat Moscovia.

Tab. 3.

Locus.

CAPUT SECUNDUM:

Lapides Figurati Crystallini obscure pellucidi:

GENUS I.

Stalactites Stiria-formis:

STalactites Stiria-formis seu Stillatitius lapis, Germanis *VVallstein*, seu *Tropfstein* appellatus, è quòdà chirurgis ad ossa consolidanda adhibeatur, quamobrem etiam ad Ostiocollass refertur, est lapis minùs durus, coloris flavescens, obscure pellucidus, & vitri instar leviter nitens ita dictus, quia stirias ex aquâ congelatas præfert.

Generatur ex aquâ præsertim nivis solutâ sale lapidifico imbutâ, quæ per saxa & lutum profluens ramenta lapidum secum rapit, hæc ob vehementem continuum aquæ motum cum illâ intimè commiscetur, ut proinde aqua ad cavitates subterraneas delapsa, & à calore subterraneo, qui hyeme ob occlusos terræ poros non parum augetur, tenuiore suâ parte sub formâ vaporum avolante despoliata unâ cum contento succo terrestri ramoso, & sale lapidifico in substantiam lapideam convertatur, atque à diverso cadendi, vel etiam fluendi modo, ipsiusque loci situ varias figuras obtineat, quo palam sit, calorem non minùs, ac ipsum frigus concretiones lapideas juvare.

Pulvis hujus lapidis ad drachmam unam assumptus sudores movet, & calculum expellit, externè Chirurgi illum adhibent ad ossa fracta ferrumina, & conglutinanda.

Species:

Stalactites Stiria-formis maximus.

Stalactites Stiria-formis.
VVallstein, seu Tropfstein.
Descriptio. Generatio- nis modus.

Calor non minus, ac frigus con- cretiones lapideas iuvat.
Vires.
Species.

Ma-

Maximus est hic lapis, longitudine enim tres pedes Augustanos superat, & crassitie brachium humanum adæquat. in lapidicinâ Eningensi inventus est.

Stalactites Stiria-formis minor.

Stalactites Stiria-formis minor armaturâ splendente purpureâ insignitus:

Vid. Tab. 4. fig. 1. lit. A. hic lapis magnitudine suâ figuram ter superat.

Tab. 4.

Stalactites Stiria-formis armaturâ splendente viridi & aureâ ornatus.

Stalactites Stiria-formis columnaris. *Tab. 4. fig. 2.*

Stalactites Stiria-formis Botrites *VVormii in suo museo. fol. 50.*

Stalactites Stiria-formis guttatim concretus.

Stalactites Stiria-formis collem cum arboribus referens.

Stalactites Stiria-formis arborem referens.

Stalactites Stiria-formis mammillaris opacus.

Stalactites Stiria-formis muscum referens. *Tab. 4. fig. 3.*

Stalactites Stiria-formis Crystallum referens, *Pseudo Crystallus Kircheri.*

Locus.

Stalactites invenitur sub terrâ in cryptis lapideis, & canalibus, per quos aqua decurrere solet, plurimæ species ex lapidicinâ Eningensi prope oppidulum *Stein* ad Rhenum effodiuntur, invenitur etiam in ditione Bernatum non procul ab arce *Bruneck*, & circa cataracten Rheni inferiorem ad *Lauffenburgum*, nec non prope *VValdshuetium* & *Adelsingam* agri *Tigurini*. Ex *VVallesia* eos quoque afferri testatur *VVagnerus lib. cit.*

GENUS II.

Stalactites Crustaceus.

*Stalactitis
Crustacei
descriptio.
Species.
Tab. 4.*

STalactites Crustaceus durior est primo, & colore saturatior è plurimis crustis sibi invicem incumbentibus concretus, quoad locum nativum, modum generationis, & proprietates cum priore convenit.

Species:

Stalactites Crustaceus vulgaris. *Tab. 4.*

Stalactites Crustaceus caseum referens.

Stalactites Crustaceus saccharum crySTALLIFATUM referens.

GENUS III.

Stalactites Tubulatus.

*Stalactitis
tubulati
descriptio.*

STalactites Tubulatus in formam tubulorum minimorum congelatus est, qui prædicto modo supra paleas & stramina concresecit, quæ postea deciduæ talia foramina post se relinquunt, plerumque est nivei coloris, vel etiam cinerei, & quandoque striatus.

Species.

Species:

Tab. 4.

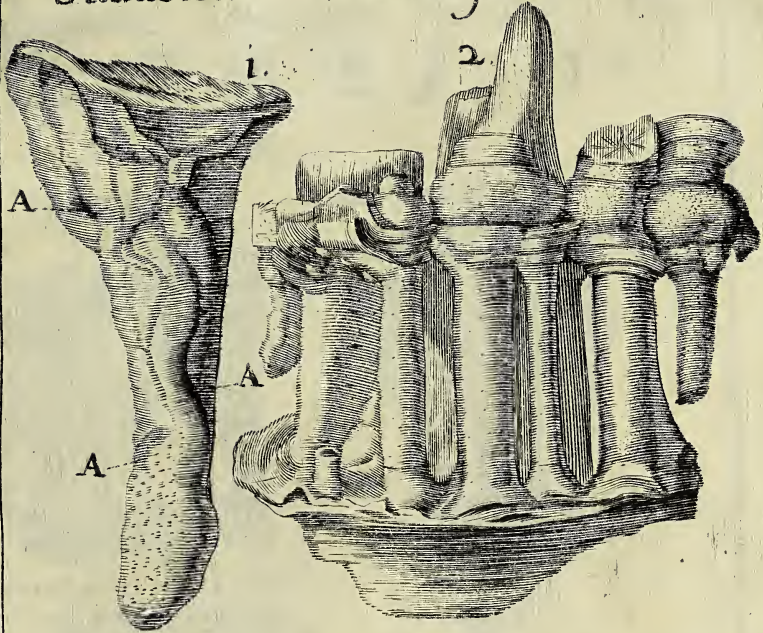
Stalactites Tubulatus niveus & striatus. *Tab. 4. fig. 1.*

Stalactites Tubulatus cinereus & striatus. *Tab. 4. fig. 2.*

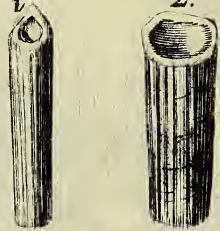
Stalactites Tubulatus albicans tuberosus.

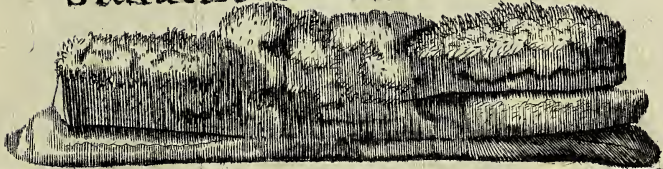
Stalactitæ Stiria-formes Tab. 4.

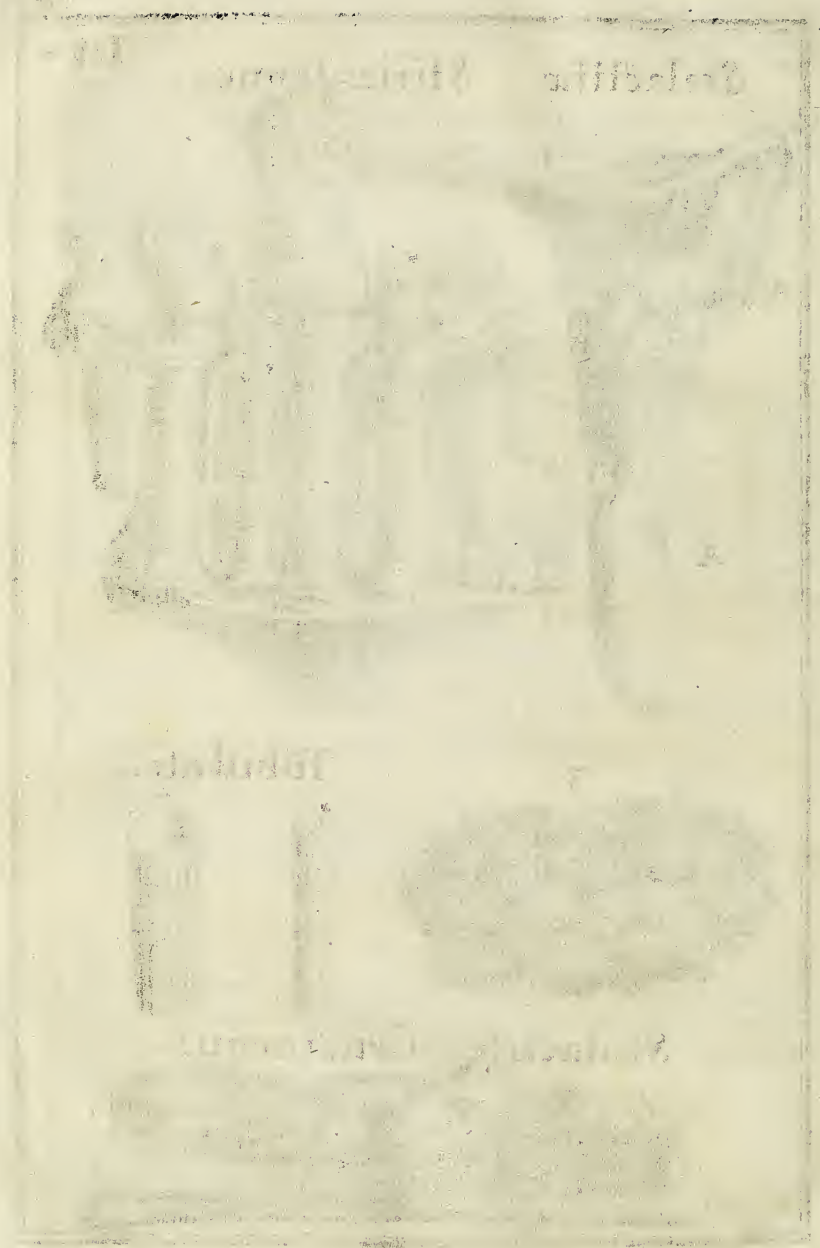

Tubulati.

Stalactites Crustaceus.

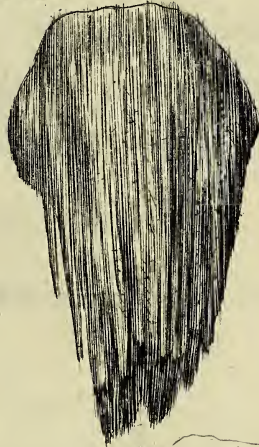

Stalagmitæ Bellarijs Similes. Tab. 5.

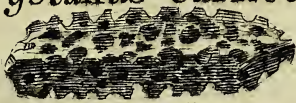

Talcum.

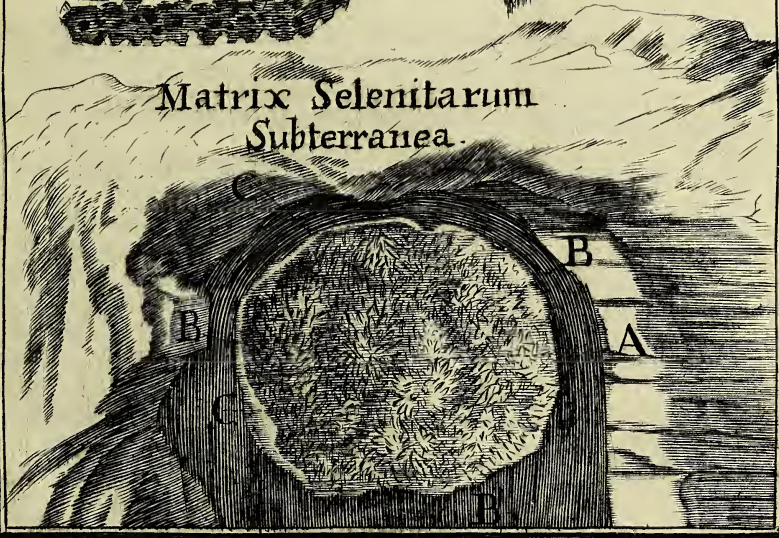
Amianthus.

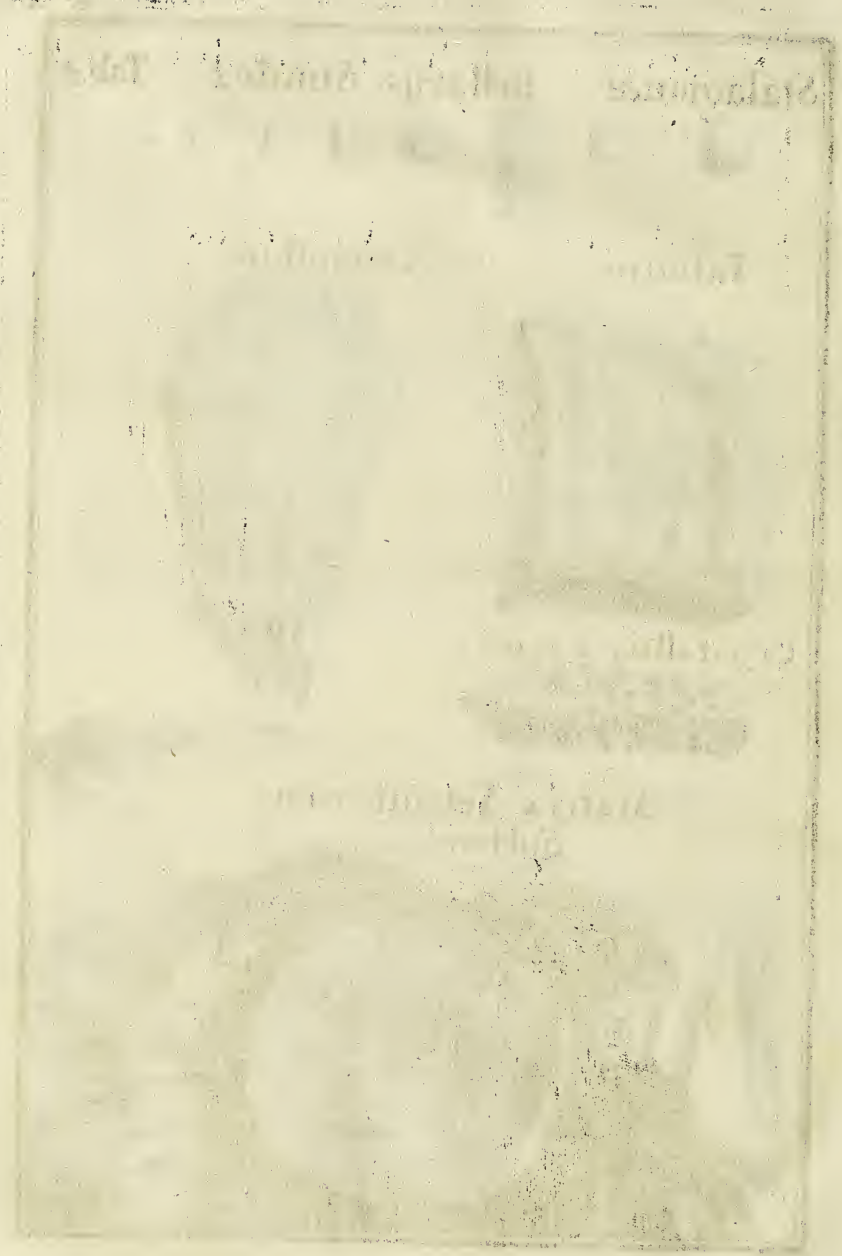

Crystallus cariosa.

Matrix Selenitarum
Subterranea.

CAPUT TERTIUM.

*Lapides Figurati Crystallini opaci, &
Vitri instar leviter nitentes.*

GENUS I.

Stalagmites.

STalagmites est lapis figuratus opacus, albicans vel subrotundus, vel cylindraceus nitens, ac bellaria referens, nascitur ut Stalactites ex aqua non adedè depurata in parva subrotunda, vel cylindracea corpora femina saccharo albiſſimo obducta non ineptè mentientia concreſcente. Itali ex iis optimam calcem ad ædificia conſtruenda præparant, & ab iis vocantur: *Confetti de Tivoli.*

Stalagmites.

Species:

Stalagmites bellaria subrotunda lævia referens. *Tab. 5.*

Tab. 5.

Stalagmites bellaria cylindracea lævia referens. *Tab. 5.*

Stalagmites bellaria subrotunda aspera referens. *Tab. 5.*

Stalagmites bellaria cylindracea aspera referens. *Tab. 5.*

In iisdem locis cum Stalactite occurrit.

Locus.

GENUS II.

Talcum.

Talcum est lapis figuratus opacus non adedè durus, albus leviter nitens è laminis & fibris rectis argenti instar ſplendentibus conflatus, igni ſummè reſiſtens: nam ab eo nec funditur, nec comburitur, imò nec colorem ſuum amittit niſi maximà ignis vehementia; à Germanis vocatur: *Talch.*

Talcum.

Nascitur ex aqua oblongis Selenitarum vel ipſius Gypſi ramentis imbuta, quæ, dum aqua in cryptis ſubterraneis ſtagnat, inter ſe implicantur, & paulatim in ſubſtantiam lapideam à vaporibus calidis ſuperfluam aquæ quantitatem abſumentibus conglutinantur, non ſecùs ac polypus in corde à filamentis candicantibus ſanguineis ſibi invicem irretitis efformatur. Haud diſſimili modo ipſum Amianthum generari valde probabile eſt; nutriſque enim lapidis ſtria ſeu lamellæ rigore ſuo & ſplendore manifeſtè indicant, quòd vel à Selenite, aut alio ſimili lapide ſplendente & rigido derivent.

Talch.

*Generatio-
nis modus.*

*Amian-
thus quid.*

Talcum aſtringit, & ſanguinem fiſtit, ideo dyſentericis, ſanguinem ſpuentibus, nimio hæmorrhoidum & menſtruorum fluxu laborantibus ab aliquibus internè applicatur, non tamen ſine periculo: crudum enim aſſumptum ſtrangulare dicitur, externè adhibitum eaſdem vires exerit, & abſceſſus mammillarum, parotidum, & teſticulorum prohibet. Chymici non minùs ejus oleum expetunt, ad æs in argentum convertendum, ac mulie-

*Talci vi-
res.*

lie-

32 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

lieres, quo sibi nitorem concilient, ex crustis filo ferreo conjunctis sunt quoque Thryallides perpetuæ.

Species.

Species:

Tab. 5.

Talcum saxatile candidum *Vagneri. lib. cit. fol. 323. Tab. 5.*

Talcum Rhæticum crustosum subviride obscure transparens.

Locus nativa.

In pluribus locis Germaniæ effoditur, in Helvetiâ apud Glaronenses invenitur in monte *Limmeren*, ubi mineris Crystalli adnascitur, deinde prope fodinam metallicam supra *Sargans*, & circa pagum *Evedingen* ditionis Blasianæ in Sueviâ.

GENUS III.

Ceraunias.

Ceraunias vulgo: Donnerstein.

Ceraunias vulgò: *Donnerstein* est lapis figuratus opacus leviter nitens magnitudine pugnum vix adæquans, & compressus, cinerei coloris, asper & inæqualis, atque hinc inde fissuris profundis insignitus.

Generatio- nis modus.

Generatur intra nubes à nitro, sulphure, aliisque terrestribus exhalationibus simul accensis, & detonatis, prout fit lapis huic profusus similis è sabulo aquæ pluvialis, sulphure & nitro simul deflagratis. Cerauniam in quercu impingentem mollis adhuc fuisse substantiæ, indicant fissuræ à fragmentis ligni fulmine divisi inductæ.

Vires.

Aliqui volunt, lapidem hunc, si in cunis, asservetur, infantem ab herniâ curari, & præservari, deinde ejus præsentiam somnum provocare, quorum fides sit penes Authorem.

Species.

Species:

Tab. 3.

Ceraunias subrotundus, compressus, inæqualis, asper, cinereus, pluribus fissuris insignitus. vid. *Tab. 3. lit. A.*

Locus nativus.

Inventus est in quercu post fulmen, cum quo è nubibus decidisse retulerunt.

LIBER SECUNDUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS SECUNDA
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS PICTOS.

Quid sint Lapidés Figuratí Pícti.

Lapidés Figuratí Pícti vocantur ii, quorum figuræ planam tantum lapidum superficiem occupant, & tanquam coloribus pictæ representantur sine sensibili lapidis elevatione, & quorum figuræ in extrema saxorum fissilium superficie, quâ contigua sunt, plerumque exprimuntur.

Saxū Fissile. Schifferstein.

Saxum Fissile autem ab aliis crustosum quoque vocatur, quia in crustas findi potest, vulgò: *Schifferstein*, & ad strata, recta, nec non mensas & tabulas deletiles seu palimpsestos conficiendos aptum natum est, diversi est coloris, nunc durum, nunc molle, prout nimirum à peculiari principiorum miscelâ conflatur.

Pe-

Peculiaris Saxi fissilis Species extat apud Glaronenses, quæ Ardesia, vel Ardofia vocatur, de quâ *Vagn. in Helv. Cur. pag. 304.* Sequentia habet. Ardesia, seu Ardofia; Ardoësa *Scaligero Exercit. 129.* Lapis Fissilis; Saxum Fissile seu Cruftotum; Marmor Mensarium nigrum *Cordo;* Gallis: *ardoise.* Germ. *Schwarz Schifferstein.* Ejus minera elegantissima, celeberrima, ac maxima, quippe cum integer mons ex eâ constet, apud Glaronenses in valle Serpsana, semileucâ à pago *Matt* dicto extat, ex eâ mensas pulcherrimas, & nitidissimas, tabulas delectiles, aliaque fabricant, quæ polita cum Marmore certant Obsidiano; proinde in Germaniam, Hollandiam, Angliam, Sveciam, atque Daniam ea exportantur.

*Ardesia,
Marmor
Mensariū
nigrum.
Schwarz-
zer Schif-
ferstein.
Locus
Et usus.*

Antequam verò Lapidum Figuratorum Pictorum genera proponentur, pauca quædam dubia de eorum generatione & causis præmittam; etenim valde difficile est, in materiâ tam arduâ, sensibusque nostris rarò obvia quidquam certi statuere, siquidem hujusmodi lapides ut plurimum è lapidicinis profundissimis eruuntur, & ad viginti, triginta vel etiam ultra pedum altitudinem intra terram & rupes sepulti jacent.

CAPUT PRIMUM.

De Differentiis Lapidum Figuratorum Pictorum, picturarumque in iis apparentium causis.

IN saxi fissilis superficie planâ figuræ Lapidum Figuratorum Pictorum triplici modo observari solent, vel enim sunt simplices tantum colores aliquod folium, herbam, fructum, aut insecta representantes, & inhærentes solum extimæ lapidis fissilis superficiæ, ipsumque lapidem nullo modo penetrantes, vel præter dictos colores adhuc adsunt reliquiæ corporum, quæ exprimuntur supra lapidis planum leviter elevata, vel denique colores figuram exhibentes ipsam lapidis substantiam penetrant, & per eam diffunduntur. Omnes hujusmodi lapides Picti in vulgari nostro idiomate: *gemahlte Schifferstein* appellari poterunt.

*Triplici
modo Figu-
ra picta in
lapidibus
observan-
tur.*

*Gemahlte
Schiffer-
stein.*

Figuræ lapidum pictæ primo & secundo modo expressæ semper aliquod corpus naturale exhibent, id est, vel plantam, vel animalculum aliquod, vel eorum partes; figuræ verò, quæ per substantiam lapidis diffunduntur, certam alicujus corporis naturalis imaginem non præferant, sed iis sunt tantum analogæ; plerumque autem similes existunt ericæ, vel musco, urbibus, aut turribus, quas confusè præferunt, quemadmodum sunt lapides fissiles Hetruriæ, & ii in *Tab. 9.* depicti.

Lapidum superficietenus tantum pictorum figuræ & colores facillè abraduntur, vel vi ignis delentur, & si materia colorum abrasa carbonibus ignitis imponatur, odorem sulphureum & bituminosum exhalat; est observatio à *Clarissimo Ferr. Imper. jam dudum facta.* Econtratio colores lapidem penetrantes nec abradi possunt, nec nisi vehementissimo igne obliterari.

Reliquiæ corporum, quæ in plano lapidis picti quandoque apparent, sunt, vel spinæ, vel squamæ piscium, quæ levi studio à substantiâ lapidis separari queunt, & partes sunt corruptioni minus obnoxie, suæque tin-

Tab. 9.

*Figuræ cor-
porum na-
turalium
facillè de-
lentur.
Addu-
cuntur
plures ob-*

servatio- nes circa lapides pictos. *Œturæ* planum lapidis participant, prout videre est in *Tab. 6. n. 2.* ubi lapis superior seu incumbens participat figuram lapidis inferioris, cui spinæ pictis adhuc inherent.

Observavit in super *Præclarus D. Scheuz. in elegant. sua epist. ad D. Mich. Frid. Lochm.* Primò. Lapidés pictos, quorum figuræ internam quoque substantiam occupant, & Dendritas vocat, nil nisi ramificationes sine foliis, floribus, aut fructibus ramusculis ericæ valde consimiles, vel imagines turrium, domuum, vel etiam urbium licet imperfectas exhibere, ita expressas, ac si miniatum opus pictorum forent. Secundò: omnes istas ramificationes in lapide ita esse dispositas, ut nulla alteram intersecet. Contrarium autem in lapidibus superficietenus pictis non rarò observatur, ut nimirum solum intersecet alterum, vel incumbat alteri. *Vid. Tab. 8. fig. 2.*

Tab. 8.

Tertiò: sæpissimè quoque comparare hinc inde circa ramificationes prædictas vestigia ramulorum quasi obsoletorum, prout in arboribus annosis sæpius evenit, ut surculi extimi emarcescant, & à reliquo trunco separentur. Quartò: radices seu principium istarum ramificationum initium suum sumere in commissuris lapidum, ubi sunt magis crassi, & se tangunt. Quintò: in qualibet lapidum fissurà novam, & à reliquis diversam ramificationum dispositionem conspici. Sextò: omnes istas ramificationes in aliquibus lapidibus magis, in aliquibus verò minùs substantiam lapideam penetrare. Septimò: in quibusdam lapidibus figuras clariùs exprimi statim in ipsa superficie, in aliis autem intra ipsam lapidis substantiam. Quibus demum addere licet, frequenter circa radices seu principium prædictarum ramificationum efflorescere tincturam flavam vel etiam cineream per longum radicem seu principii ramificationum tractum diffusam. *Tab. 7. fig. 3.*

Tab. 7.

Causa lapidum pictorum corpora naturalia exhibitivum.

Ex his patet, causam imaginum in superficie Lapidum Figuratorum apparentium, & aliquid corpus naturale representantium probabiliter adscribi posse substantiæ sulphuræ post putrefacta corpora intra lutum lapidescens superstiti, quæ dispositione suâ in lapide delineationem corporis, à quo derivat, exprimit, & conservat, non secùs ac Petroselinum, lana, ac fila serica diversi coloris ovis Paschalibus colligata & elixata, eis effigiem suam communicant, sulphure subtiliore mediante elixatione evaporante, & cortici ovi inhaerente, hoc ipsum comprobant ipsæ reliquæ corporum, quæ tanquam partes corruptioni minùs obnoxia sæpius in lapidibus post corruptionem substantiæ mollioris deprehenduntur, & saxum impositum figuræ suæ participant. *vid. Tab. 6. fig. 2.*

Tab. 6.

Causa figurarum corporibus naturalibus tantum analogarum.

Causam verò ramificationum arbores, turres, & domus representantium, ipsamque substantiam Lapidum Figuratorum Pictorum penetrantium esse materiam sulphuræam & subtiliorem ipsius luti lapidescentis, quæ tanquam materia ad petrificationem minùs apta in principio condensationis luti è poris expressa hinc inde confluebat, & urgebatur, donec à sale lapidifico & forsitan ipsis vaporibus ambientibus quoque figeretur, & unà cum luto in massam lapideam concrescunt, nec non huiusmodi ramificationes efformaret, majores aut minores, diversi etiam coloris secundum quantitatem nimirum, & qualitatem materiæ sulphuræ, & ipsam dispositionem luti petrificandi, parte ejus tenuiore vel statim in principio

per

per poros luti efflorescente, vel in fine ultra reliquas ramificationes protensa, & per substantiam luti dispersa, à quâ illa rinctura hinc inde dispersa, nullamque figuram perfectam exhibens, quæ in principio & fine ramificationum interdum observari solet, dependere videtur. *vid. Tab. 7. fig. 3. & Tab. 9. fig. 2.*

Hoc modo quoque facillimè explicantur omnia phænomena Dendritis communia & superius adducta. Primò quidem: quod miniatum opus, formare videantur, materiæ per lapidem diffusæ tenuitas est. Secundò: ramusculorum miscelam impedit ipsa substantia luti densior reddita, & ad petrificationem disposita, quæ materiæ sulphuræ exhalanti nullam aliam viam admittit, quàm brevissimam, id est, rectam, & quò magis alii ramificationi sese appropinquat, eo majori in luto duritiei ob compressionem particularium ab ipsâ exhalatione inductam occurrit. Tertio: vestigia ramorum quasi obsoletorum sunt eadem rinctura ab efflorescente sulphure tenuiore inducta, de quâ superius dictum est. Quarto: ramificationes ex parte lapidum crassiore principium suum sumunt ob majorem materiæ sulphuræ copiam. Quintò: diversa denique ramificationum directio dependet ab ipsâ sulphuris & luti petrificandi dispositione, sicuti & earum clarior aut obscurior expressio.

Tab. 7.
Tab. 9.
Explican-
tur omnia
phæno-
mena lapi-
dum picto-
rum hu-
cusque ad-
ducta

CAPUT SECUNDUM.

An Figura Lapidum Figuratorum Pictorum corpora naturalia præferentium ab ipsis corporibus naturalibus intra terram putrescentibus producantur, vel tantum ab eorum Seminio illuc delato.

EXpositis causis, quæ imagines corporum naturalium in superficie Lapidum Figuratorum Pictorum, eorumque ramificationes producere possunt, alia difficultas enodanda occurrit, quæ hucusque plurimorum Philosophorum ingenia defatigavit, quomodo nimirum animalia & vegetabilia ad tam profundum terræ sinum penetrant, ut ibi luto petrificando effigiem suam communicent, an à vi quâdam plasticâ proprii seminii in subterraneis de novo generentur, vel an à cataclysmo universali, aut aliâ terræ inundatione arenularumque coacervatione in tam profundo terræ sinu fuerint sepulta? Quælibet opinio suos habet sectatores, nec non rationes & difficultates, quibus innititur, & propter quas potiùs unam quàm alteram eligit sententiam. In re tam difficili & dubiâ fundamenta & objectiones utriusque opinionis unâ cum propriis experimentis hucusque in hac materiâ observatis adducam, ut veritatis amator in materiâ tam arduâ eò certius iudicium suum dirigere possit.

Clarissimus Luidius in doctissima sua Epist. de fossil. marin. & foss. mineral. origine ad Præclarum Virum D. Joan. Rajum probare conatur, quòd pleraque animalia & folia mineralia vi plasticâ feminis in terrâ producantur. Suf-

Luidii opi-
nio, quòd
pleraque

*animalia
& folia
mineralia
è proprio
semine in
terrâ ge-
nerentur.*

picatur enim semina piscium, insectorum, & vegetabilium mediante pluviâ & vaporibus è mari, terrâ & fluminibus elevari, & hinc inde diffundi, donec poros & fissuras terræ cum aquâ & vaporibus penetrant & ad requisitam altitudinem pervadant, ubi à calore subterraneo sæcundata pro matricis congruentiâ modò in integrum animal, vel plantam, modò in partem solam repullulant. Quamobrem aliquando videmus, è terrâ effodî pisces integros, aliquando solùm lineamenta, aliquando verò tantùm dentes & alia ossicula, aut aliquam plantam imperfectam, ita ut nesciatur, ad quam stirpium classem referri debeat.

*Rationes
& funda-
menta hu-
ius opinio-
nis addu-
cuntur.*

Hanc suam opinionem confirmat rationibus sequentibus. Primò: quòd rarissimè aliorum extraneorum imagines è terrâ eruantur, præterquam eorum, quorum semina libero aëri, aut aquæ faciliter exponuntur, plantarum nimirum, insectorum, & aquatilium, quamobrem in faxo fissili nullæ imagines animalium viviparorum, aut avium inveniuntur. Secundò: ex altâ foliorum mineralium sepulturâ, quæ rarò citra triginta pedum altitudinem effodiuntur; nam aqua diluvii hæc folia tam profundè condere non potuisset, cum eorum natura sit in summitate aquæ natæ. Tertiò: folia hæc mineralia (prout observavit *D. Ricchardson*:) longè minora sunt iis, quæ repræsentant, & in debito seu naturali loco accreverunt, quòd defectum accretionis sub terrâ indicat. Quartò: non magis mirabile est, naturam in visceribus terræ folia conficere quàm calices interdum apud Prussos in Succino fossili, & araneos apud Anglos in Scisto carbonariâ exhiberi. Quibus rationibus sequentem observationem addimus, à quo opinioni Luidianæ non leve pondus accedet: musca integra *Tab. 7. fig. 5.* exhibita, pisces. *Tab. 6. & 7.* spinis integris & suis squamis debito ordine positus, dein folia *Tab. 8.* quoque integra, æqualiter expansa naturali modo laciniata & venulis suis ad extremitatem usque porrectis exornata manifestè comprobant, prædicta corpora sub terrâ è semine vi plasticâ producta fuisse, etenim impossibile videtur, muscam, quæ est corporis tam teneri, pisces structuræ non minùs flexibilis, & dein folia arborum ténella ad tantam terræ profunditatem præcipitari potuisse, & sub gravissimâ arenarum mole sepeliri, quin saltem aliquam labem contraxissent, & subtilissima structuræ organisatio vel disrupta, vel saltem immutata fuisset. Plura experimenta & rationes ad confirmandam hanc sententiam, opinionemque diluvianam in dubium revocandam proponam in Parte tertia hujus Tractatus, ubi de fossilibus marinis in genere tractabo. Ex objectionibus fundamenta opinionis diluvianæ elucescent.

*Tab. 7.
Tab. 6.
Tab. 8.*

*Obiectio-
nes Dilu-
vianorum
proponun-
tur.*

Primò obiicitur, quòd datum seminum piscium, insectorum, & plantarum poros terræ ad tantam altitudinem penetrare non possit. Secundò, & casu, quo penetraret, quòd materiam aptam non inveniret, in quâ sæcundari posset. Tertiò: Si sæcundetur v. g. semen plantæ, cur non simul radix accrescat, & in superficie lapidum depicta exhibeatur. Quartò: impossibile esse, quòd folium alicujus arboris aut fruticis tantùm à vi plasticâ semini perfectè formetur, nisi priùs etiam radix & truncus producantur.

*Solutiones
earum.*

Ad primam objectionem respondetur: semina animalium, piscium & vegetabilium lapides ipsos penetrare, & in iis sæcundari, prout habemus exempla canum, busonum, serpentum, qui intra rupes & saxa vivi reper-

ti sunt, adedque multò faciliùs terram permeabunt, cujus pori patentiores sunt. *Vid. Hortium observ. anat. 2. pag. 10. Caspar. Schot. lib. 10. Physica curiosæ cap. 19. §. 5. pag. 977.*

Ad Secundam Respondetur: si intra substantiam lapidum ficcam, & omni calore destitutam matrix congrua ad sæcundanda femina animalium inveniatur, nullus inficias ibit, eam quoque posse dari in locis subterraneis calore & humiditate imbutis.

Ad Tertiam: sæpius in matrice dari liquorem & dispositionem, quæ apta nata est in unam partem feminis converti alterà neglectà propter majorem vel minorem proportionem; dein etiamsi radix in subterraneis produceretur & accresceret, vix putarem, quod dum putresceret, imaginem suam lapidi communicaret ob substantiam nimis lignosam & cruditatem sulphuris saxum non tingentis.

Eodem modo responderetur ad Quartam: nam cum semen arboris vel fructus jam contineat in se omnes ejus partes ad minima contractas, non mirum videbitur, etiamsi ob eandem rationem una potius novæ hujus plantulæ pars sæcundetur, & expandatur, quàm altera; quod etiam non rarò in ipso fœtu tam mulierum quàm brutorum observatur, dum in illo modò deficiat pes, modò brachium integrum cum manu, modò brachium solum cum mediâ manu, digitis axillis adhærentibus, vel etiam econtrariò ipsa membra præter naturam multiplicentur.

Huic quæstioni succedit eventulanda alia. An nimirum ad imprimendam lapidibus imaginem alicujus corporis requiratur, ut hoc priùs è femine in subterraneis producat, cujus dein putrefacti imago eo modo, quo superius dictum est, saxo fissili communicetur, & imprimatur, vel an ex ipso femine sæcundato hæc corporum adumbratio immediatè gigni possit. Hanc ultimam opinionem tenet *Clarissimus Luid. in sua epist. cit. object. 8. contra opinionem diluvianam loquendo de Lapidibus Islebzanis*: jam isthæc ut animalia, aut animalium exuviæ non sunt, ita neque eorum impressiones aut vestigia esse possunt, prominens enim superficies est, & non impressa. Sed pace tanti viri mihi videtur prominens Lapidum Islebzanorum superficies piscium spinas, & squamas præferens veras piscium exuvias esse post putrefactionem mollioris substantiæ tanquam texturæ magis compactæ superstites, & saxo inhærentes, ita ut facili modo spinæ & squamæ à subjecto lapide separari queant. *Vid. Tab. 6. fig. 2.* ubi figura piscis superior, & prominens è veris piscis exuviis spinis scilicet & ossibus constat, à quibus figura piscis inferiori lapidi sine ullis exuviis impressa est. Præterea omnes coloratæ foliorum adumbrationes lapidi impressæ, manifestè indicant, folia, quorum imagines in lapidibus apparent, primò in subterraneis à femine generari, & dein præcedente liquorum fermentatione, quæ ad petrificandum lutum requiritur, consumi, sulphure subtiliore lapidi inhærente, foliorumque imaginem imprimente. Adhæc accedit difficulter concipi, quomodo spiritus feminis in situ suam designationem per materiam tam subtilem ac fluidam exactè & regulariter determinare ac figere, lutoque petrificando imprimere possit, imò impossibile videtur, ut duo, vel tria folia sibi invicè imposita & diversæ speciæ dicto modo simul & semel generentur & non ob materiæ fluiditatem confundantur.

Utrum ad umbratio imaginū à solo spiritu feminis in situ produci possit.

Tab. 6.

TABULA GENERICAE

Lapidum Figuratorum Secunda Classis.

Lapides Figurati Picti representantes	Animalia, eorumque partes.	Animalia Volatilia integra. eorum partes.
		Animalia aquatilla integra. eorum partes.
Diversas alias imagines.	Vegetabilia, eorumque partes.	Vegetabilia integra. eorum partes.
		Rebus naturalibus similes.
		Incertas, ad quid referri debeant.

CAPUT TERTIUM.

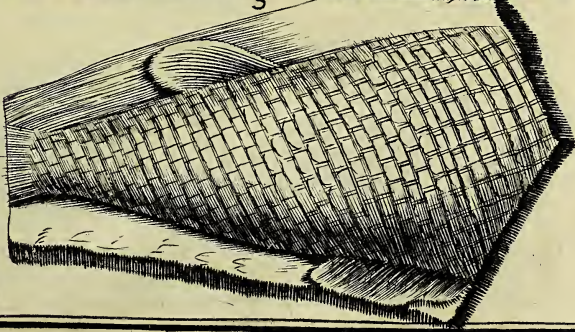
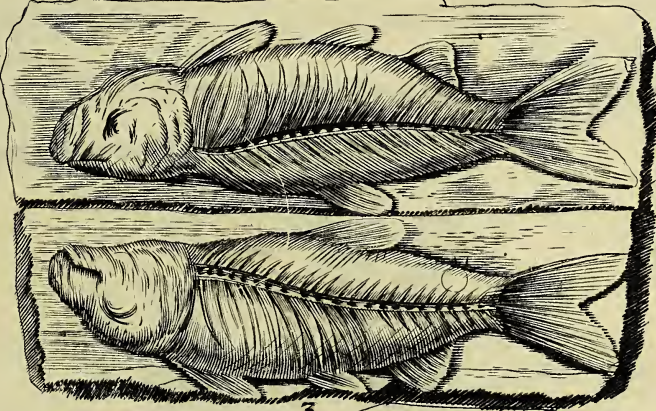
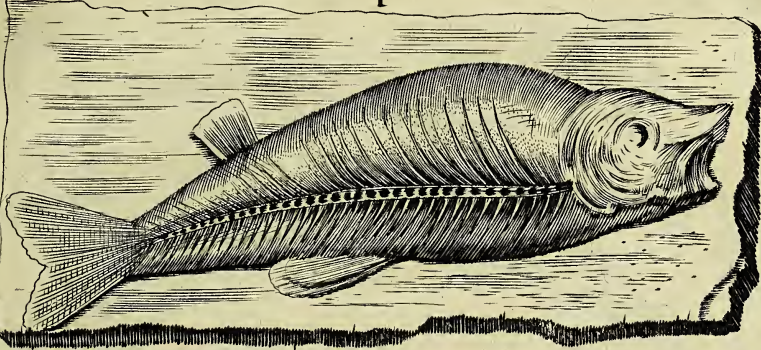
Lapides Figurati Picti animalia, eorumque partes representantes.

GENUS I.

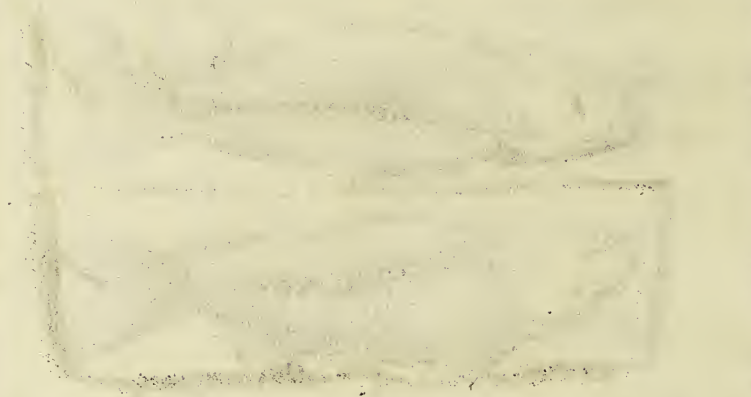
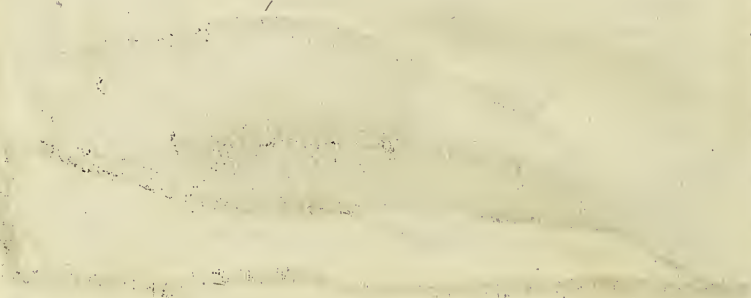
Lapides Figurati Picti animalia volatilia integra representantes.

Species:
 Tab. 7. Lapis Figuratus Pictus muscam representans. Tab. 7. fig. 5.
 Locus. Hic lapis una cum pictura muscæ magnitudine iconi similis est, & in lapidicinâ Ceningensi inventus.

Lapides figurati picti colore superficiario animalia⁶.
uel eorum partes representantes.

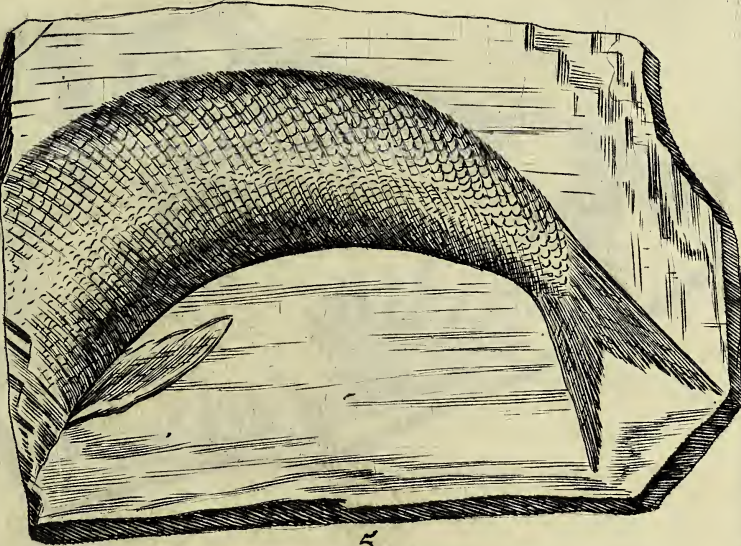

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is mostly illegible due to fading.

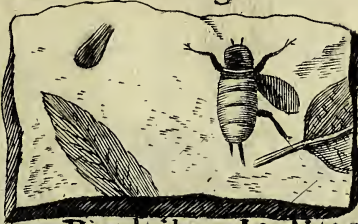

4

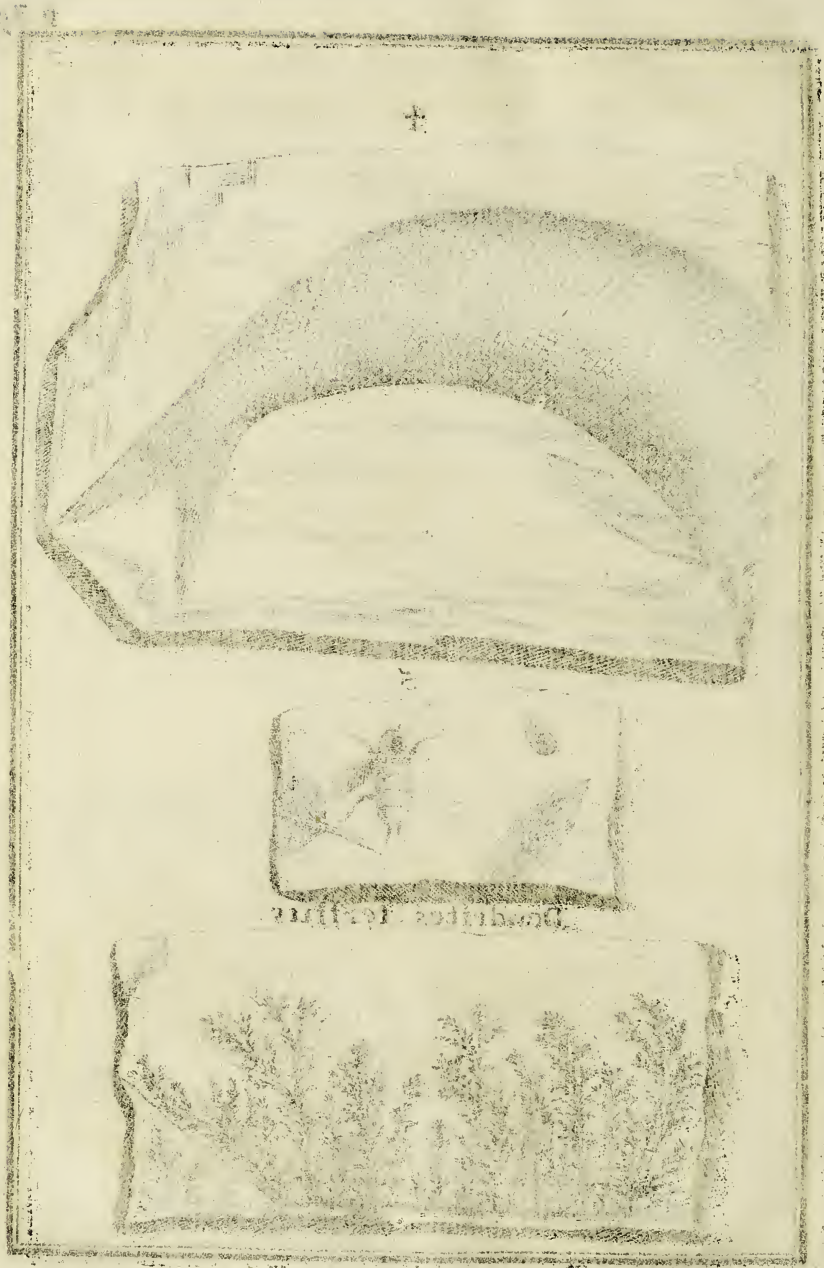

5

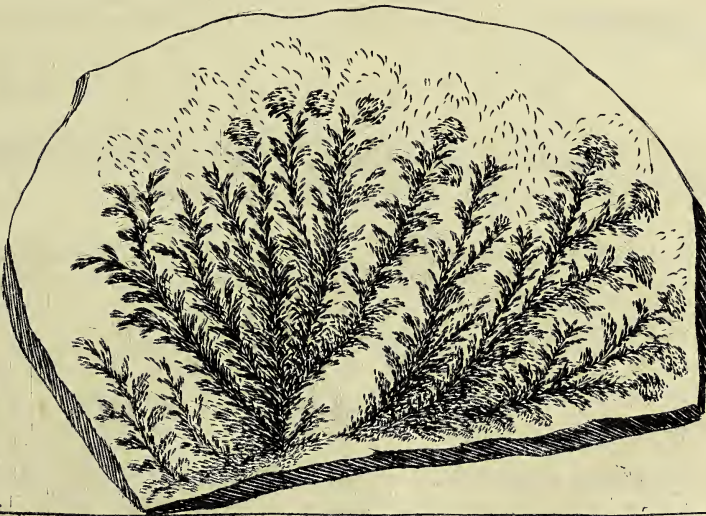
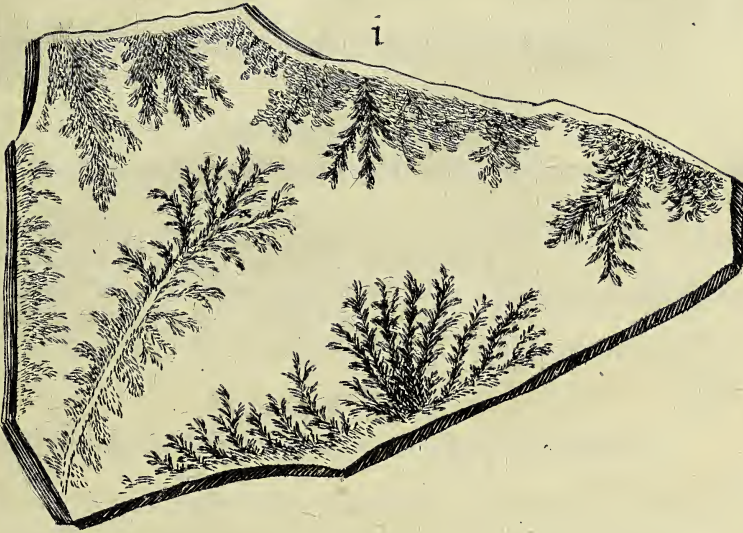
Dendrites tertius.

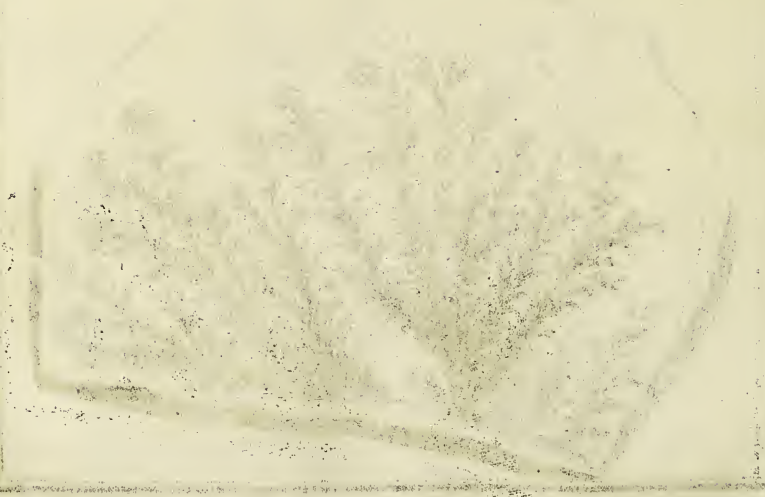

Geographie de France

Lapides figurati pichi colore lapidem penetrante
Dendritæ à similitudine Arboris dicti. 9

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is mostly illegible due to fading and bleed-through.

GENUS II.

Lapides Figurati Picti partes animalium volatileum representantes.

Species:

Lapis Figuratus Pictus alam muscæ representans. *Tab. 7. fig. 5.*

Idem est cum priore.

Tab. 7.

GENUS III.

Lapides Figurati Picti animalia aquatilia integra representantes.

Species:

Lapis Figuratus Pictus sceleton piscis pinna unica in fine dorfi, & duabus pinnis sub ventre donati representans. *Tab. 6. fig. 1.*

Lapis Figuratus Pictus sceleton piscis tribus pinnis in dorso, & unica sub ventre donati representans. *Tab. 6. fig. 2.*

Ambo cum figuris conveniunt, & in prædictâ lapidicina reperti sunt.

Tab. 6.

GENUS IV.

Lapides Figurati Picti partes animalium aquatiliura representantes.

Species:

Lapis Figuratus Pictus medium piscem squamis suis indutum, & in fine dorfi, sicut etiam sub ventre pinna donatum representans. *Tab. 6. fig. 3.*

Lapis Figuratus Pictus piscem sine capite squamis indutum, & pinna longâ sub branchiis donatum representans. *Tab. 7. fig. 4.*

Cum figuris magnitudine suâ conveniunt, & in eodem loco inventi sunt.

Tab. 6.

Tab. 7.

CAPUT QUARTUM.

Lapides Figurati Picti vegetabilia, eorumque partes representantes.

Lapides Figurati Picti Vegetabilia, vel eorum partes exhibentes communiter Dendritæ dicuntur. Germanis: *Baum-oder Kreuterstein.*

Dendrites quid. Baum-oder Kreuterstein.

GENUS I.

Dendrites Vegetabilia integra representans.

Species:

Dendrites major triangularis per integram circumferentiam frutices representans. *Tab. 9. fig. 1.*

Dendrites major roseus in extremitate ramificationum tincturâ subluteâ ornatus. *Tab. 9. fig. 2.*

Hic Lapis vocatur roseus, quia plures ejus ramificationes in extremitate

Dendritea vegetabilia integra representans.

Tab. 9.

te

te sua rosas similes sunt. Hic cum priore magnitudine sua figuras ter superat, ubinam autem inventi fuerint, me latet: prior transmissus est Tiguro Badenam à Clarissimo D. Joan. de Muralto cum sequente, qui magnitudine sua figuram adæquat.

Tab. 7. Dendrites sylvulam representans in principio ramificationum tincturâ nigricantè ornatus. *Tab. 7. fig. 3.*

GENUS II.

Dendrites partes Vegetabilium representans.

*Dendrite
folia di-
versarum
arborū re-
presentan-
tes.*

Species:

Dendrites folium Pyri representans. *Tab. 8. fig. 1.*

Dendrites folium Tiliæ cum gramine representans. *Tab. 8. fig. 2.*

Dendrites folium Populi albæ representans. *Tab. 8. fig. 3.*

Dendrites folium Populi albæ magis elongatum representans. *Tab. 8.*

Tab. 8.

fig. 4.

Omnes isti quatuor lapides cum figuris conveniunt, & in prædictâ lapidicinâ reperti sunt.

CAPUT QUINTUM.

*Lapides Figurati Picti diversas alias
imagines representantes.*

PER hujusmodi lapides intelliguntur ii, qui picturâ suâ representant imagines, quæ nec animalibus, nec Vegetabilibus, aut eorum partibus similes sunt.

GENUS I.

Lapides Figurati Picti imagines rebus naturalibus similes representantes.

PER hos lapides denotantur ii, quorum imagines rebus, quas in rerum naturâ sæpius productas observamus, similes sunt, hujus generis unicam tantum habeo speciem, sed quæ præ raritate, & formæ artificio omni admiratione digna videbitur, hæc est:

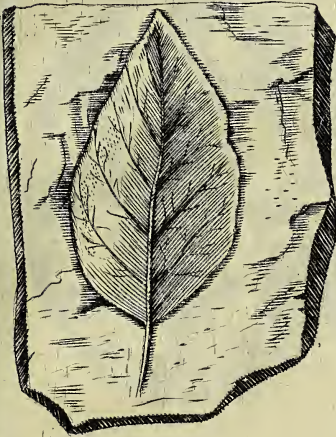
*Variolites
Lucernen-
sis. Kidf-
blatteren-
Bocken-
durch-
schlecht-
stein.
Eius de-
scriptio.
Appen-
dix.*

Variolites Lucernensis niger variolis, seu pustulis variolis simillimis partim albescentibus, partim verò puniceis, & quasi jam ad siccitatem tendentibus undique insignitus. *In appendice ad Class. 2. Kindtsblatteren-Bocken-Durchschlechtenstein.*

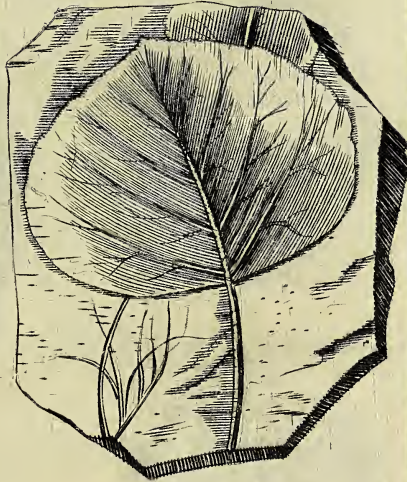
Rarissimus hic lapis formâ figuræ similis est, sicut & magnitudine, durus ut marmor, & obscura nigredinis per totam substantiam diffusæ, cui commixtæ sunt copiosæ micæ splendentes minimæ, & colore suo aureo marcasitam seu aurum felium referentes. Cæterum lævissimus est, & valde politus. Per omnem ejus superficiem dispersæ sunt imagines pustularum in variolis & morbillis apparentium tam artificiosè expressæ, ut quis jureret, veras earundem effigies esse à peritissimo aliquo pictore elaboratas, qua-

Lapides figurati picti colore Superficiario^o
vegetabilia representantes.

1

2

3

4

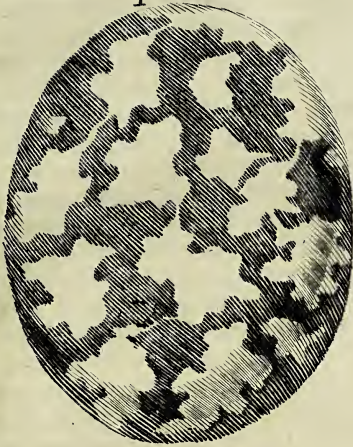

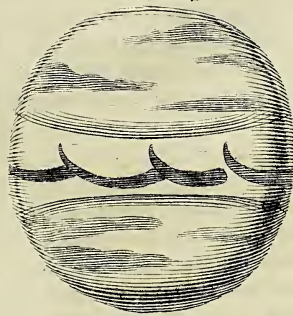

Appendix ad 2^{dam} Classen.

Draconites Lucernensis
Spurius.

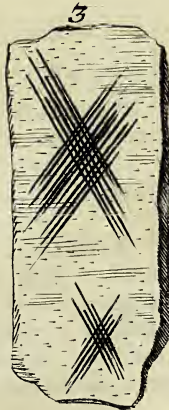
Draconites Lucernensis
verus.

Variolites Lucernensis
Niger.

Grammitæ Helvetici
micantes.

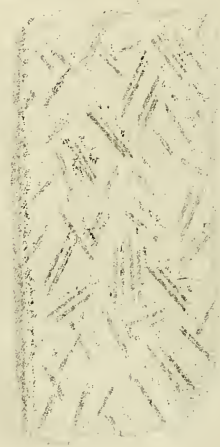
Handwritten text at the top left, possibly a title or reference number.

Handwritten text at the top right, possibly a title or reference number.

Handwritten text below the first circular diagram.

Handwritten text above the bottom row of diagrams.

quarum una pars variolas maturantes; altera verò ad siccitatem jam tendentes, & in medio sui subsidentes exhibet: primæ minores sunt secundis, & colore suo albescente pus in variolis delitescere solitum ad vivum referunt; minimæ caput aciculæ suæ magnitudine non adæquant, & gradatim ita augentur, ut majores lenti nequaquam cedant, quas inter præcipuè pustulæ ad siccitatem tendentes numerantur; mediam lapidis partem occupantes, reliquæ minoribus & magis albescentibus relicta, quorum nonnullæ fufci sunt coloris variolarum in modum jamjam exsiccare incipientium. Omnes figuræ sunt subrotundæ, & modò seorsim, modò plures simul unitæ apparent, ita tamen, ut facillè inter se distingui & numerari possint: in earum centro macula obscurior adumbrata est, prout in pustulis naturalibus ad maturitatem perductis, vel jam subsidentibus passim deprehenditur. Pustulæ in superficie exhibitæ lapidem non solum inæquali altitudine penetrant, sed tota ejus interna substantia quoque iis referta est, coloris tamen obscurioris, & propter admixtas micæ splendentes à naturali variolarum effigie non parùm deflectunt. Materia, è quâ constant, videtur defæcatis- simum Selenites marcastaceis micis imbutus, qui in primâ coagulatione lapidis ut materia subtilior & ad concretionem minùs apta confluebat, donec simul figeretur, sulphure subtilissimo ad superficiem usque penetrante, ubi primò per superficiem lapidis diffusum tandem cum illo obriguit, descriptasque maculas efformavit.

*Causa pu-
stularum.
In varioli-
te appare-
tium.*

Hunc lapidem amuleti loco appensum & gestatum variolarum expulsio- nem promovere plures credunt. Inventus est in torrente Emma, è cujus arenâ magna quantitas auri elici- tur, & à Lucernâ mediâ leucâ distat, quamobrem Variolitem Lucernenssem vocavi.

*Vires.
Locus.*

GENUS II.

Lapides Figurati Picti representantes imagines incertas, ad quid referri debeant.

SI lapides picti tales repræsentent imagines, quæ cum nullo corpore naturali figurâ suâ conveniunt, incertæ vocantur, ad quid referri debeant, hujus generis lapidum sequentes sunt Species:

*Quid sint
lapides pi-
cti imagi-
num in-
certarum.*

Draconites, seu Draconius Lapis Lucernensis spurius. *Ein falscher drackenstein in append. ad secundam Class.*

*Draconi-
tes spu-
rius Ein
falscher
Drackent-
stein.
Appen-
dix.*

Hunc lapidem ita voco, quia mihi pro vero Draconite donatus est; & cum Draconite vero Lucernensi *Cysati* magnam affinitatem habet, ut ex utriusque descriptione patebit. Draconites spurius magnitudine & figurâ ad ovum aserinum proximè accedit, gravissimus est, & durus ut marmor, lævis, atque politus, nigroque colore tinctus, maculis luteis seu flavescens hinc inde per exiguas strias unitis interspersis. Inventus est in eodem torrente Emma.

*Locus.
Draconi-
tes Lucern-
ensis ve-
rus. Ein
Vvahrer*

Draconites Lucernensis verus *Cysati* in sua præclarâ descriptione *Lacus Lucernensis*. pag. 76. *Ein Vvahrer Drackenstein. In Appendice ad Class.*

De hoc lapide, quem sæpius propriis oculis vidi, mentionem faciunt plures Authores celeberrimi. Primus eum descripsit *Cysatus*. loc. cit. & ex eo *Clarissimus P. Kirch. Mundi subterranei*. tom. 2. lib. 8. sect. 4. capit. 3.

Dracken-
stein.
Append.
Eius de-
scriptio.

VVagn. quoq; illius mentionem facit in *sua hist. natural. Helv. curios. pag. 326.* Figura lapidis rotunda est, magnitudo pilæ ordinariæ, quæ pueri ludere solent, similis: pondus unciarum medicatum novem. Durus est, lævis, & politus, coloribus atro, rubicundo & albo mirè inter se commixtis ac distinctis ornatus: Mediâ lapidis regionem circumdat fascia digitum transversum lata, albicans, & striis fuscis ad modum falcis seu Lunæ crescentis formatis, sibi què ita coherentibus, ut cornu cervinum repræsentent per totum sui tractum insignita. Inventus est ab avo Rudolphi Stempfli rustico Rotenburgensi Ditionis Lucernensis, qui in prato fœnum metens viderat horrendum Draconem à monte Regio supra lacum Lucernensem ad Pileatum volantem, & aliquid in terram decidere permittentem, cui tamen illicò lustrando ob tam inopinatum hujus terribilis bestię aspectum attonitus factus impar erat, sed ad se reversus invenit prædictum lapidem sanguini pallido gelatinæ instar congelato immersum, qui adhuc hodiè pro singulari & inæstimabilis pretii cimelio Lucernæ à nobilissimâ familiâ *Gloos de Manisè* aservatur, ac magno cum fructu tam nobilium quàm pauperum frequenter ægrotantibus applicatur, inprimis autem in febris malignis & pestilentialibus, quarum virus membro alligato ad extremitatem trahit, dein in fluxibus sanguinolentis, quos scelicissimè sistit, partibusque inferioribus ad motus partum promovet, superioribus autem applicatus abortum præcavet, quæ virtutes omnes jam plurimis experimentis comprobatæ sunt, & actis apud *Cysatum* extantibus confirmatæ. Effigiem lapidis *Appendix ad Class. 2. sistit.*

Quomodo
fuerit in-
ventus.

Et à qui-
bus nunc
asserretur
Præstâtes
eius vires
in quam-
plurimis
morbis cu-
randis.
Appen-
dix.

Glantzete
Linien-
stein.
Appen-
dix.

Grammites Helveticus micans lineolis nigris rectis brevioribus, & seorsim hinc inde per lapidem dispersis. *Appen. ad 3. Class. fig. 1.*
Grammites Helveticus micans lineolis nigris rectis longioribus ad se parallelis, & hinc inde coacervatim fitis. *Appen. ad 2. Class. fig. 2.*
Grammites Helveticus micans lineolis nigris rectis longioribus coacervatim fitis, & in medio obliquè sese intersecantibus. *Appen. ad 2. Class. fig. 3.* germanicè appellati poterunt: *Glantzete Linienstein.*

Cur Grä-
mita vocē-
tur.

Aurū vel
argentum
felium.
Katzenfil-
ber oder
Glimmer.

Hos lapides Grammitas voco, quia insigniuntur plurimis lineolis, quæ variæ magnitudinis sunt, & per superficiem lapidum modò separatæ disperguntur, modò hinc inde plures simul colliguntur, & aliquando etiam in medio sese intersecant, appellanturque micantes, quia tota substantia eorum micis splendore suo auro vel argento simillimis imbuta est, & quidem tam copiosè, ut in aliquo rivulo jacentes & per limpidiſſimam aquam apparentes ita splendeant, ac si frustra integra è puro auro vel argento fusa essent, inprimis, si fulgor solis accedat, & splendorem micarum exalter. Hæ mica à Germanis aurum vel argentum felium id est *Katzenſilber oder glimmer* dicuntur, quia noctu instar oculorum felium lucere volunt. Observantur quoque in arenulis, lapidibus fissilibus, marmoribus, & diversis aliis faxis. Nullius usus sunt, neque fixæ substantiæ, cum igne facilè consumantur admodum marcastæ, cum quæ conveniunt. Lineolas per lapidum substantiam dispersas quod attinet, earum origo valde obscura est, nisi fortè causa illarum productiva conicienda sit in sulphur crassum & crudum magnâ salium quantitate imprægnatum, qui, cum in suâ cryſtallisatione ob crassitiem sulphuris versus latera sese expandere non poterant, in columel-

Causa li-
neolarum.

las rectas tenuissimas coacti sunt, & cum sulphure in lapideam substantiam concreti.

Grammitæ ex parte meridionali montis S. Gothardi in ipsâ viâ, quâ Mediolanum itur, per longum terræ tractum in magna copiâ occurrunt, ubi ingentia saxa huiusmodi lineolis referta deprehenduntur.

Cùm sæpius jam mentionem fecerim de sabulo aureo, ejus descriptionem à Wagnero lib. cit. pag. 346. adductam pro coronide huic libro addam. Aurum, seu Aureum Sabulum, Chrysammos Gr. Pala Lat. seu Auri ramenta. Goldkerner, oder gedigene Stuflein und Zaehnelein Gold: Ejus feraces sunt Rhenus, Emma major, & Emma minor, Urtena, Urfa, Arola, fluviolus ad arcem Birsellum, & Adda seu Addua apud Rætos. Aurificum studio in arenis inquiritur, lavatur, purgatur, ac conflatur. Flumina autem hæc non tantum *λύματα* seu ramenta Auri perenni suo cursu, sed sæpe etiam massulas pisi magnitudine, præsertim in inundationibus, magnorumque imbrium delapsu rapiunt. In quibus autem montibus nativæ Auri venæ delitescant, hæcenus incompertum. In Theauris Urbis Salodurensis lamellæ auri, ex Arolæ, & Emmæ aureo sabulo conflatæ asservantur, teste Francisco Hafnero Archigrammateo Salodurense, *Annal. Salodur. P. 2. p. m. 320.* qui & hanc observationem notatu dignam annectit. Aurum, quod ex Arolâ & Emmâ lavatur, optimum est, & 22. ceratia puri continet: quòd si per Antimonium terriò fundatur, & post modum per plumbum in capellâ purificetur, præstantissimum est aurum, ita ut Aurum Hungaricum seu Arabicum quo ad colorem vel tenacitatem ab hoc parum differat. De Rheni verò aureo sabulo D. D. Heliseus Roeflin ita differit: Rhenus dives est auro, cum copiosè aurei sabuli sit ferax, quod multis in locis ejicit: suâ naturâ aurum est præstantissimum pro ducatis conficiendis; quòd si verò additamentum aliquod addatur, è tali auro omnes Rheni, Electorum, Principum ac Civitatum Imperialium aurei nummi cuduntur, qui nomen Auri Rhenani obtinent, massaque illorum 18. ceratia auri puri continet. In fissuris rupium Thermarum Fabariensium aurum quoque invenitur, quod præter *Stumphium Chorogr. Helvet. lib. 10. cap. 23.* etiam Fabricius *Hildanus* testatur, ubi inter alia: Arenam, inquit, quæ in lotionè luti remansit, cum Ensishemii in Alfatia probandam dedissem, aurum in ipsâ repertum fuit, sed paucillum. Propter gravitatem enim suam aurum per fissuram (rupis) semper deorsum tendit. Apud Subsylvanos in Monte Viridi, dem Gruenberg, der Neunalper aliàs dicto, in valle Melæ, vulgò: *Melchthal*; nec non ad Angelorum Montem, & dem Kerzen-Alperberg, metalli auriferi indicia extant.

Locus.

Aurum, seu Aureum Sabulum.

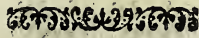
Goldsand

Flumina eius feracia.

massulas quandoq; deportant. Saloduri huiusmodi aurum asservatur.

Aurum Rhenanum.

Fabariense.

LIBERTERTIUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS TERTIA

COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS PETRIFICATOS.

Quid sint lapides figurati petrificati.

Et incrustati.

Exponitur modus petrificationis.

Et incrustationis.

Plura corpora lapidea solum ob similitudinem cum aliis corporibus naturalibus ad hanc Classem reducuntur.

PER Lapides Figuratos Petrificatos intelliguntur ii, qui sunt corpora ex natura sua alterius substantiæ in substantiam lapideam mediante petrificatione commutata, vel crusta lapidea obducta, & Lapides Figurati Incrustati vocantur.

Petrificationis, & Incrustationis modum supra jam exposui, nimirum: Aquam per saxa decurrentem eorum ramenta imbibere, & secum rapere, quæ, cum in corpus impingunt, cuius pori ad ramenta lapidea suscipienda proportionati sunt, eos penetrant, & paulatim sese intumescendo, integrumque corpus huiusmodi lapideis ramentis imbuendo, illi duritiem, & gravitatem duas præcipuas lapidum qualitates, per quas ab aliis corporibus differunt, inducunt, reliqua corporis structuram, & formam intactam, ac immutatam.

Incrustationem verò fieri, cum ramenta lapidea, quæ aqua secum vehit, ob inæqualitatem pororum corporum penetrare nequeunt, sed mediante liquore viscido, & tenaci superficie externæ tantum adherent, illamque sensim sine sensu crustam lapideam totaliter obducunt, substantiam corporis sub hac crusta latentis nullomodo immutatam.

Hic bene animadvertendum est, me plura corpora lapidea ad Lapides Figuratos Petrificatos reducere, de quibus ipsemet dubito, utrum ad hanc classem reducenda sint, sit autem potissimum, vel propter communem Authorum opinionem, vel ipsam figuram, & similitudinem lapidum, quam cum aliis corporibus naturalibus obtinent, & propter quam petrificata dici merentur, licet fortè, & probabiliter non minus ac reliqui lapides figurati statim in primordiis suæ generationis è materia lapidescente producta fuerint, ita ut nullam aliam substantiam habuerint à substantia lapidea diversam, sed in descriptione cuiuslibet generis tenuem meam opinionem circa hoc dubium fufius aperiam.

T A B U L A G E N E R I C A .

Lapidum Figuratorum, Tertiæ Classis.

Animalia integra.
eorum partes.

Vegetabilia integra.
eorum partes.

Figuras | Regulares.
Irregulares.

Lapides Figurati Petrificati
Repræsentantes.

C A P U T P R I M U M .

Lapides Figurati Petrificati Animalia integra, vel eorum partes repræsentantes.

J Am omnis generis corpora è triplici rerum naturalium regno fuisse petrificata, nullus inficias ibit; homines in lapides conversos esse ipsa testatur *Sacra Pagina* docens: Uxorem Lothi Sodomis egredientem in statuam salis commutatam fuisse, de hac præcipuè mirandum est, quòd ad multa sæcula duraverit, cum & *Burchardus*, qui vixit ab hinc trecentis annis, testetur; statuam hanc suà adhuc ætate inter Engaddi, & Mare mortuum extitisse, quamque suo tempore visam memorat *Adrichomius in Theat. Terr. Sanctæ, & Abulensis imò Targ. Hierosolym.* statuit, duraturam hanc statuam usque ad Extremi Judicii diem, ut sit æternum Justitiæ Divinæ monumentum. Omnium tamen penè fidem excedit, quòd hæc statua, quæ est & Cippus, & cui Cippus ponitur, viventis more quasi menstrua quædam effundat, hoc enim asserit *Tertullianus in Carmine de Sodomâ* his verbis:

Ipsaque imago sibi formam sine corpore servans
Durat adhuc, nunquam pluviis, nec diruta ventis,
Quin etiam si quis mutilaverit advena formam,
Protinus ex sese suggestu vulnera complet.
Dicitur & vivens alio jam corpore sexus
Munificos solito dispungere sanguine menses.

Unde autem huic salariæ statuæ, cum sal alioqui aquis facillè diffuat, tanta firmitas, ut pluviam, & tempestates sustinuerit? an sapit naturam salis metallici, cujus meminit *Plinius* 31.2. in Africa circa Urticam construi acervos salis ad collium speciem, qui, ubi Sole, & Lunà induruerè, nullo hu-

*Exempla
hominum
petrificato-
rum.*

*Statua
Uxoris Lo-
thi.*

*Quolibet
mense mè-
strua ef-
fundit.
Tertullia-
ni carmi-
na de eò.*

*E quo sa-
le sit con-
structa.*

humore liquefant, vixque etiam ferro cædantur. Hucusque *Sachſius de hæc ſtat. fol. 67. in Reſp. diſſertat.* Idem de aliis hominibus etiam confirmant quamplurimi alii celebres Philoſophi, & Hiſtorici, imò in aliquibus Europæ muſeis adhuc viva hujus veritatis teſtimonia extant. Habetur ex *Aventino lib. 7. Annal. Bavar.* pluſquam quinquaginta ruſticos mulgentes unà cum vaccis in ingenti terræ motu à magnâ materiæ terreſtris mole ſubitò obrutos in ſubſtantiam lapideam induruiſſe: foetum in utero matris *Columbæ Chartrii illæſis viſceribus petrefactum, & Agendici Senonum in Gallia Anno 1582. poſt moram 28. annorum extractum narrat Thuanus lib. 17. Hiſtor. & Pareus lib. 25. de monſt. cap. 2.* aliumque foetum Muſſi-ponti in abdomine extra uterum matris lapideſcentem deſcribit *Denſing, & Laur. Strauſſius in part. de eo tract. Barth. Hiſtor. 91. Cent. 6. p. m. 358.*

Foetus in corpore matris petrefactus.

Caput bovis vivi cum cerebro petrefactum.

refert: caput alicujus bovis Suecici vivi in lapidem commutatum fuiſſe, ita ut præ pondere inter alios in paſcuſis ſemper prono in terram capite incidere cogeretur, & ad lanienam ductus oſſeo ſuo cranio iectus ſecuris ſummo cum impetu inſiſtæ aliquoties repelleretur, donec iteratis ſæpiùs iectibus oppreſſus conciderit, intra apertum oſſeum cranium, cerebrum quoque induratum erat, relictis tamen ſinibus patulis ad liberum ſpirituum animalium, reliquorumque humorum tranſitum. Ut taceam de ſerpente in ventriculo cervi petrificato *Sachſii & Dan. Major. paguris,* aliſque animalibus, conchyliis & plantis in ſaxeam ſubſtantiam concretis, quorum deſcriptio apud plures Authorès inveniuntur, & vix muſeum occurrat, in quo non plures eorum ſpecies aſſervantur. Hæc pauca petrificationis exempla tanquam rariora, & ſummâ admiratione digna enumerationi noſtrarum ſpecierum præmittere volui, ad hunc ſinem, ut clariùs demonſtraretur, infinitam Dei Omnipotentiam in omnibus rebus etiam abiectiſſimis, & quæ quotidie calcantur pedibus, prout ſunt lapides, quàm maximè elucere, deinde ut aliorum animos ad contemplan- & rimanda tam mirabilia naturæ producta eò vehementiùs alliciam, ſicque viam ſternam, ad plura lapidum petrificatorum genera & ſpecies inveniendas. Qui plura deſiderat, & magis curioſa, conſulat muſea *Ferrand. Imperat. Calceol. & VVorm. nec non Ald. de Teſt. Geſn. de aquat. Kirch. Mund. ſubter. Ephem. nat. curioſ. Mart. Liſt. de Conch. & Cochl. Angl. & Luid. in ſuo Lybophyl.* nos ſpecies noſtras adducemus, quarum ſit

GENUS I.

Animalia Integra petrificata.

Q Uamvis ſequentes ſpecies probabiliter etiam à primordiis ſuæ generationis in ſubſtantiam lapideam accreverint, vel ſaltem accreſcere potuerint, ideoque ad lapides figuratos propriè dictos potiùs reducendæ eſſent, & lapidæ non verò petrificatæ nominandæ, cum tamen jam ab aliis præſtantiſſimis viris inter petrificata repoſitæ fuerint, methodum à majoribus ſuſceptam ſine urgente maximâ neceſſitate invertere non volui, & propterea etiam iſtas ſpecies cum pluribus aliis ſubſequentibus petrificatis adnumerandas cenſui, præſertim cum adhuc ſub Judice lis ſit, an omnes lapides figurati ad petrificata referendi ſint, & major difficultas ſit expli-

can-

candi, quomodo lapides figurati corpora viventia figurâ suâ repræsentantes à vi plastica alicujus seminis è materiâ lapidescente intra montes producantur, quàm reliqui corpora vitæ expertia, aliaque figuras adhuc incertas, ad quid referri debeant, præferentes.

Hujus generis duæ adsunt species, quarum prima est.

Pagurus cinereus lapideus . *Tab. 10.* germanicè : *Ein steinener Meer-oder Taschen Krabbe.*

Ein steinener Meer-oder Taschen Krabbe. *Tab. 10.*

Similis est magnitudine, & figurâ iconi in Tabulâ expressæ, propterea ulteriore descriptione non indiget. De silice colore subluteo pagurum formâ suâ exprimente, & in Rarithecio Tigurino asservato mentionem facit *VVagnerus in suâ Historiâ naturali Helvetiæ pag. 331. nec non accuratissimus lapidum Scrutator Anselmus Boetius in suo Gemmarum & Lapidum Historiâ lib. 2. c. 303.* Neapoli in *celeb. Fer. Imp. mus.* quoque unus confervatur, & alius in *Mus. Calceol.* à montibus Vicentinis allatus, qui plures caneros petrificatos jam suppeditarunt, & passim Venetiis asservantur, vid. *Joan. Dan. Major Epist. suâ de Canc. & Serp. petref. pag. 61.*

Noster lapis allatus est ex iisdem montibus, & præfert pagurum descriptum à *Rondeletio lib. 18. c. 25.*

Secunda species est:

Aranæ marina lapidea . *Tab. 10.* *Eine Steinene Meer-Spinn.*

Aranæ Marina lapidea. Eine Steinene Meer-Spinn.

Colore cum priore convenit, formâ verò & magnitudine cum figurâ in tabulâ expressâ: hunc Lapidem ipsemet inveni in monte Legerio vulgò : *Legerberg* comitatus Badensis. Similitudinem habet cum corpore Aranæ marinæ descriptæ à *Rondeletio lib. 18. c. 26.*

GENUS II.

Lapides Figurati Petrificati partes animalium repræsentantes.

IN hoc genere plures adducentur lapidum figuratorum species, de quibus meritò dubitandum est, an sint corpora ex naturâ suâ alterius substantiæ in substantiam lapideam commutata; cum autem figurâ suâ partes animalium tam affabrè repræsentent, judicavi, eas ad aliud genus commodiùs non reduci posse.

Plures lapides ob solam figurâ ad hoc genus reducuntur.

Species sunt:

Caput Serpentis petrificatum . *Tab. 10.* *Ein steinener schlangen-Kopf.*

Caput Serpentis petrificatum. Ein steinener schlangen-kopf. *Locus.*

Hic lapis cinerei est coloris & melius, ac ipsa figura illum exprimit, non potest describi, magnitudine ovum gallinaceum æquat, de serpente lapideo in ventriculo cervi reperto differit *Clar. D. Jo. Dan. Maior. in suâ Diss. Epist. de cancriis, & serpentibus petrificatis fol. 7.*

À me fuit inventus in monte, prope *Bœtstein* comitatus Badensis.

Lapis aurem humanam referens *Tab. 51.* *Ein steinenes Menschen-Ohr.*

Lapis est cinereus magnitudine figurâ similis elegantissimè aurem humanam auriculâ, helice, anhelice & conchâ instructam referens: inventus est in monte Legerio.

Matites. *Tab. 10.*

Lapillus aurem humanam referens.

Lapis est coloris sublutei & in omnibus figuræ similis mammas mulieres repræsentans. Germanicè vocati potest: *Bruststein*, inventus est in

Locus. eodem monte, lapidum figuratorum fertilissimo.
Colita. Colites major subluteus cum appensis testibus, sed non integris. *Tab. 10.*
Tab. 10. fig. 1.

Colites minor cinereus cum appensis testibus integris. *Tab. 10. fig. 2.*
 Colites minimus sine testibus: *Tab. 10. fig. 3.*

Locus. Omnes isti tres lapilli membrum virile repræsentant, & ideo Colitæ dicuntur. Reperti sunt in eodem monte.

Balanites. Balanites major subcinereus verrucosus *Tab. 10.*

Tab. 10. Hic lapis glandem virilem repræsentat, unde nomen suum sortitur, figuræ quoad omnia similis est, & collectus in jam sapius citato monte.

Locus. Hysterolithos major nigricans *Tab. 10. fig. 1.*

Hysterolitha. Hysterolithos minor Helveticus nigricans. *Ein. Mutter-stein. Tab. 10. fig. 2.*

Tab. 10. Licet prior Hysterolithos in nostris regionibus hucusque non fuerit collectus, cum tamen cum nostro Helvetico magnam similitudinem habeat, utriusque descriptionem addere volui. Hysterolithos *Cardano*: Hystero-

petra; lapis est ita vocatus, quia pudendum muliebri figurâ suâ repræsentat, durissimus est, & coloris cinerei, vel nigricantis, ita ut ferrugine quâdam tinctus videatur; magnitudine juglandem non superat, ex unâ parte est hemisphæricus, & non adeo politus, ex alterâ verò inæqualis pudendum muliebri referens. Ab eo, quem describit *Eruditissimus Wormius in suo museo fol. 84.* differt, quoddam ex parte convexâ genitalia virilia non exhibeat, præter Hemisphærium inæquale nil præferens.

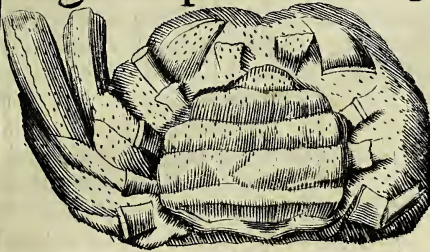
Hysterolithos Helveticus minor priore durior, gravior, & magis nigricans existit, atque ad naturam marcasitæ accedit, magnitudine æqualis est figuræ *Tab. 10. fig. 2.* expressæ; è parte convexâ præcedente longè inæqualior est, ex alterâ verò parte non adeo divaricatus, & rimâ angustiore donatus, quam ambit series lineolarum transversarum per labia æquali distantia producta.

Generatio præcedentium quinque lapidum lusui naturæ potius, quàm alicui corpori in substantiam lapideam converso adscribi debere videtur.

Hysterolitha Urticæ marinis non parum affinitatur. Hysterolithas verò quod attinet, inter illos & Urticas marinas magna profectò intercedit similitudo, ita ut valde dubitem, an non ad peculiare genus reducendi sint. Conferatur prima nostra species cum Urticâ marinâ aliâ triplici aspectu *Aldrovand. lib. 4. de Zoophyt. pag. 570.* & secunda cum Urticâ contractâ ejusdem Authoris *lib. cit. pag. 568.* magna certò deprehenderetur tam quoad structuram quàm ipsam figuram inter illos affinitas, quo in casu lapis melius Urticites diceretur, & in linguâ nostrâ vulgari: *Ein Kleiner Seenessel-stein*, quod tamen dubium decidendum iis commendo, qui majorem marinorum cognitionem possident, quàm unus à mari longè distans. Ultra similitudinem, quæ habetur inter Hysterolithas, & Urticas marinas meam opinionem persuadere videtur æqualis, & consimilis omnium Hysterolitharum structura, & figura ad Urticas aliquo modo accedens. Quod in aliis corporibus, quæ lusui naturæ, vel casui tantum ortum suum debent, non observari solet.

Et iis dubia virtutes adscribuntur. De viribus hujus lapidis (quas tamen Boëtius in citatâ historiâ fol. 200. merito in dubium revocat) ita differit *Clarissimus Jo. Dan. Horstius*. Pro sunt hi lapides hystericis mulieribus in aberratione scilicet, & suffocatione

Pagurus petrificatus

Aranea Marina petrificata

Caput Serpentis petrificatum

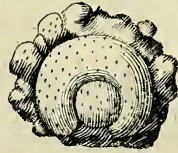
Matites

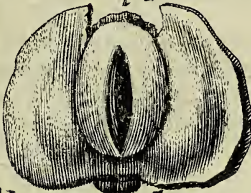
Colitæ

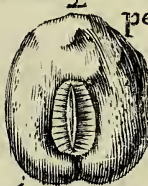
Balanites

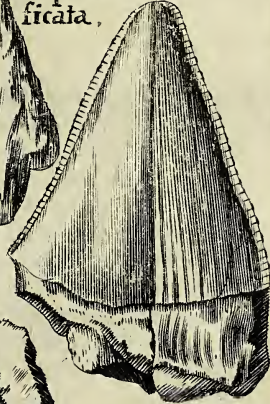
Hysterolithæ

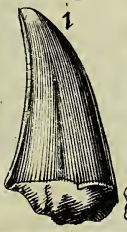
Lingua carpcionis petrificata

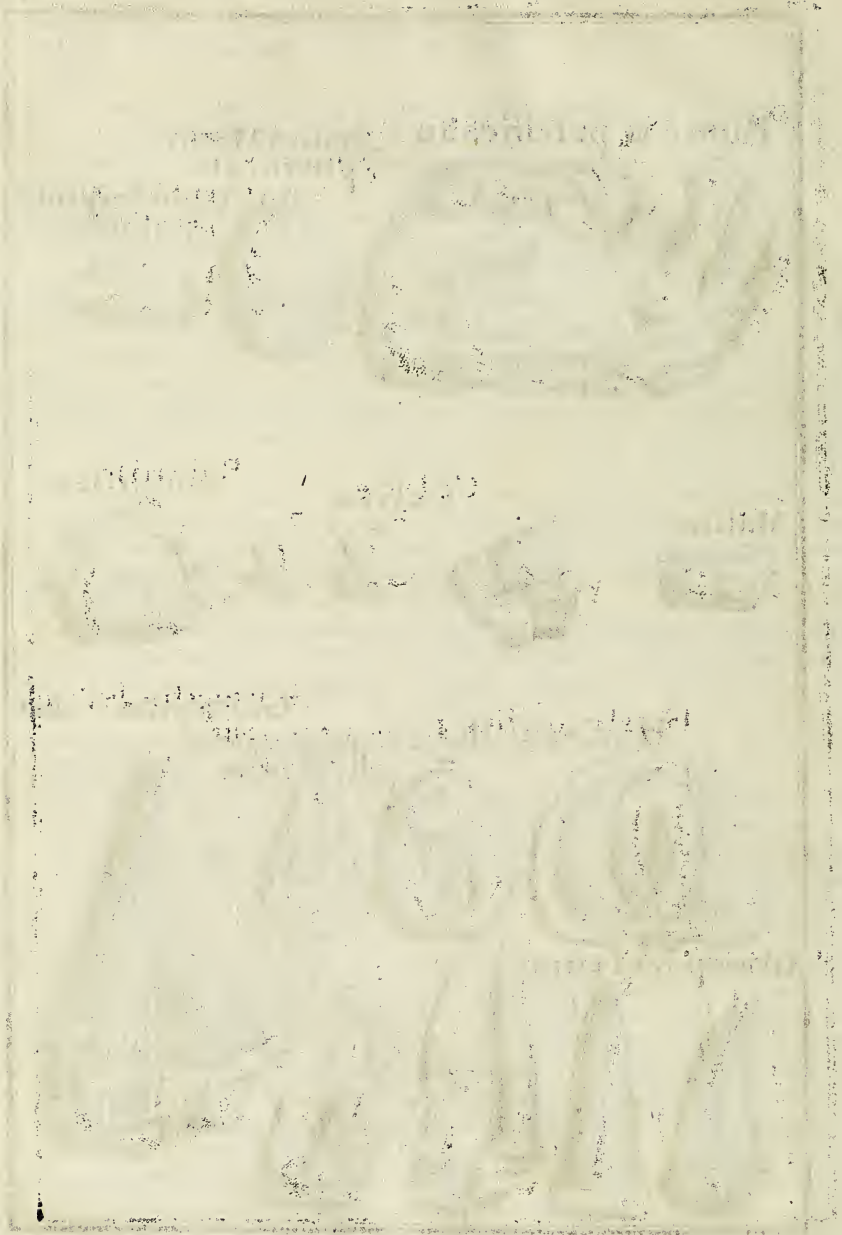

Glossopetra dentata

Glossopetra laevis

uteri. Et certè si physiognomiæ aliquid tribuendum, non solum mulieribus, sed & viris conferri puto, ac forsan Venerem in utroque sexu promoveri non ineptè quis crediderit.

Primus colligitur in Diœcesi Trevirensi propè arcem *Ehrenbreitenstein*, dein Mariæburgi, & etiam in vinetis Lohensteinensibus occurrit. Noster è montibus comitatus Neoburgensis fuit transmissus, & huic classi ob similitudinem, quam habet cum priore, adjunctus.

Lingua Carpionis lapidea. *Tab. 10. Steinene Karpfen-Zungen.*

Lingua
Carpionis
Tab. 10.

Figuræ est triangularis, & in acumen definit, lutei coloris, superficiè inæqualis, ac ferro, quo sagittæ antiquis temporibus munitæ erant, haud dissimilis.

Fuit transmissa è comitatu Neoburgensi, & in ipso lacu inventa, ac pro lingua Carpionis petrificatâ donata:

Glossopetra, seu potius Odontopetra cuspidata major livida margine dentatâ. *Tab. 10. Glossopetra major VVagneri.*

Glossopetra
seu Odontopetra
cuspidata.
Steinzungen,
besser steinene
Fischzahn.
Tab. 10.

Glosso-seu Odontopetra cuspidata major livida.

Glosso-seu Odontopetra cuspidata mediocris livida curva. *Tab. 10. fig. 1. Glossopetra rostrum corvinum referens Luidio.*

Glosso-seu Odontopetra cuspidata mediocris nigra curva.

Glosso-seu Odontopetra cuspidata mediocris livida recta. *Tab. 10. fig. 2.*

Glosso-seu Odontopetra cuspidata mediocris nigra recta.

Glosso-seu Odontopetra cuspidata minor triangularis nigra. *Tab. 10. fig. 3.*

Glosso-seu Odontopetra cuspidata minor livida subrotunda valde acuminata recta. *Tab. 10. fig. 2. Glossopetra Pica linguam referens Luidio. Ophioglossum petreum VVagneri.*

Glosso-seu Odontopetra cuspidata minor nigra subrotunda valde acuminata recta.

Glosso-seu Odontopetra cuspidata minor livida subrotunda valde acuminata curva. *Tab. 10. fig. 2.*

Matrix Glosso-seu Odontopetræ cuspidatæ minoris. *Tab. 10. fig. 4. Steinzungen besser steinene Fischzahn.*

Lapides Figurati Petrificati, communiter Glossopetræ dicti, Germanis: *Steinzungen-oder Steinene Natter Zungli*, ita vocantur, quia figurâ suâ Pica avis seu serpentis linguam referre videntur, à quâ tamen multum differunt, cum lingua serpentum non triquetra, sed teres, & bifida sit, dentes potius piscium maris præsertim canis Carchariæ, & Lamia incisivos præsentant, cum quibus structurâ & figurâ conveniunt, & ideo rectius Odontopetræ, germanicè: *Steinzahn* appellandæ essent. Legatur *Anatomia capitis canis Carchariae Stenonis*, & videantur figuræ elegantissimæ *curios. D. August. Scille pictoris nella sua vana speculazione disinganata dal senso*. Lapides sunt diversæ figuræ, prout etiam pisces diversis dentibus muniuntur, ut plurimum tamen sunt figuræ triangularis, quandoque oblongæ, acuminatæ, & subrotundæ, margine interdum lævi, interdum dentatâ, basi crassiore porosâ & scabrâ, quæ radicis vicem gerit, instructi, toto alioquin corpore lævi, & corneo, coloris cæsi, nigricantis, lividi, nec non quandoque lutei, & albicantis: longitudo & crassities quoque diversa est. *Luidius in suo Lymphophylatio Britannico* hujusmodi dentes dividit in In-

Steinene
Natter-
Zungli.

Stein-
Zahn.

Descriptio.

*Differen-
tia.*

cifores, & Molares: per Incifores intelligit dentes magis acuminatos, & eos Ichtyodontes cuspidatos appellat; per Molares verò magis obtusos, & eos Ichtyodontes scutellatos vocat, de quibus infra quoque pauca differam

*De earum
generatio-
ne duplex
Opinio.*

De generationis modo Odontopetrarum hìc nil addam, cum eadem difficultas occurrat, quæ in explicatione originis fossilium marinorum habetur. Sunt enim, qui volunt à vi plasticà seminis in subterraneis Glosso-seu Odontopetras gigni, & pro fundamento non parvo adducunt radicem, quæ in omnibus hujusmodi lapidibus deprehenditur, alii verò contendunt, esse veros piscium marinorum dentes petrificatos, quod quam plurimis rationibus ab experimentis desumptis probare conatur *jam supra citatus August. Scilla in loco adducto*. Tenuem meam opinionem dubie tamen proponam *in parte tertiâ lib. 4. & ultimo hujus Tractatus*, ubi pluribus quæstionem de origine fossilium marinorum exponam.

*Vi-
tutes
internæ.*

Glosso-seu Odontopetræ sunt lapides naturæ alcalinæ, edulcorantis, Alexipharmacæ, Antiepilepticæ, Diureticiæ, & Antihydricæ: pulvis eorum ad scrupulum unum exhibitus variolas, & morbillos expellit, nec non malignitati februm resistit. Aquæ fontanæ inditæ excitant bullas, quibus subsidentibus aqua gargarisata inflammationes faucium & colli, ejusque exulcerationes curat, si credendum iis, quæ *Olaus Wormius in suo museo* adducit. Externè suspenduntur è collo puerorum auro vel argento inclusi, ad arcendam eorum epilepsiam, & pavorem, nonnunquam dentifriciis admiscentur ad dealbandos dentes, gingivarumque acidum absorbendum.

Externæ.

Locus.

Inveniuntur inter rupes, & commissuras saxorum in monte *Wicken* prope pagum *Reiden* Ditionis Lucernensis, in lapidicinâ prope *Badenam* Helvetiorum, in *Liberis* Provinciis prope pagum *Megenwihlen*, ad radicem *Irchellii* montis apud *Eigenthal* juxta pagum *Berg*, demum ad villam *Sevv*, prope *Bulacum*, & ad Monasterium *S. Urbani*.

Post Lapidem Figuratos Petrificatos, qui dentes Incisorios exhibent, ii exponendi veniunt; qui Molares videntur, quorum species sunt.

Dens fossilis, seu Odontopetra Molaris major striatus longissimus. *Tab.*

II. fig. 1.

Dens fossilis, seu Odontopetra Molaris major mandibularis. *Tab. II. fig. 2.*

Steinene meer pferdt-zahn.

*Odontope-
tra Mola-
res.*

*Steinene
Meer-
pferdt-
zahn
Tab. II.*

Vires.

Coloris sunt sublutei, & cum dentibus equi marini, seu Hippopotami magnam similitudinem habent, quos observavi *Mediolani* in celeberrimo museo *Septaliano*, ubi conservatur caput ingentis molis Hippopotami è *Congo* transmissum cum duodecim dentibus magnis (è quorum numero primus noster esse videtur) præter mandibulares, quibus secundus valde similis est. Uterque magnitudine figuram impressam bis superat, *Rasura* horum dentium ad sistendâ mulierum fluxus mirabilis est, exhibetur iis ad scrupulum semis cum aquâ *Pimpinellæ* sanguisorbæ; fiunt quoque ex iis annuli contra *spasimum*:

Hi duo lapides allati sunt è comitatu *Neoburgensi*, figuræ eorum ex iconæ patent.

Odontopetra Molaris cinerea biretiformis. Tab. 19. in serie infimâ, num. 4.

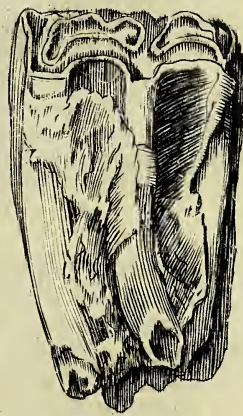
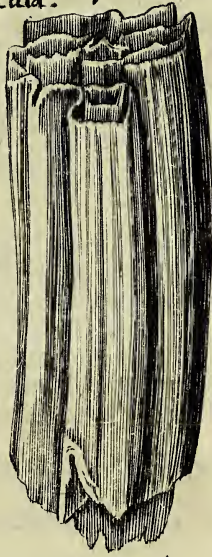
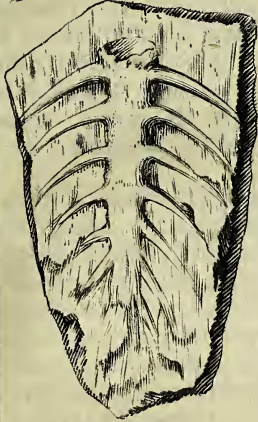
Bire-

ii.

Dentes.

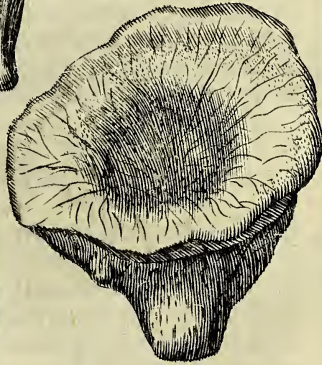
fossiles.

Spina piscis petrificata. 1

Fungites Orbicularis.

Fungites oris intus reflexis

Biretiformis Lapillus Scheuzeri fol. 7. Specim. Lith. Helv. Ein Kleiner runder steinener Stockzahn.

Lapillus hic magnitudinis est ejuſdem cum figurà biretum repræſentans, quo antiqui uſi ſunt; in parte ſuperiore hemiſphæricus eſt, in cujuſ centro punctum majusculum excavatur, reliquâ ſuperficie hinc inde punctulis minoribus ornata, baſi verò planâ exiſtente. Odontopetra vocatur propter maximam ſimilitudinem, quam habet cum dentibus molaribus piſcium marinorum Synagridis, Sargi, & Auratæ, ad quos jure merito referitur. non minus ac Buſonitæ *Luidio* vulgò: *occhi di ſerpi* Melitenſium germanicè: *Schlangeneugli*, vid. *Tab. 2. Aug. Scih.*, in quâ mandibula piſcium prædictorum unâ cum dentibus diverſæ ſpeciei, & figuræ elegantiffimè exprimiuntur.

Descriptio.

Buſonitæ Schlangeneugli.

Inventus eſt in monte Legerio.

Spina piſcis lapidea. *Tab. 11. Ein ſteinener Fiſchgradt.*

Lapis ſimilis eſt fiſſili, coloris nigri, & lapis figuratus pictus videretur, niſi ſpina ita emineret, ut faciliter cognoſceretur, eam lapidi immerſam eſſe, quod in lapidibus figuratis pictis corpora naturalia repræſentantibus non evenit: longitudine ad dimidiam ſpithamam accedit, latitudine duos pollices vix æquante. Spina incipit trunco craſſiore, qui ſenſim imminuitur, & in minores ramos, ſeu ſpinas coſtularum inſtar diſtribuitur, donec in ipſo lapide proſuſ obliterentur.

Tab. 11.

Locus Spina piſcis lapidea. Ein ſteinener Fiſchgradt.

Hunc lapidem in ſummo cacumine altiffimi montis *Keiſſerſtuhl* Ditionis ſubſylvanæ collegi.

Pes alicujus animalis aquatici lapideus. *Tab. 11. n. 1. Ein ſteinenes fueſli.*

Tab. 11.

Lapillus parvus eſt, magnitudine figuræ ſimilis, ſtriatuſ, cinereuſ, pedem cum membranâ digituſ jungente animalis aquatici petrificatum repræſentans, inventuſ eſt in monte Legerio.

Pes alicujus Animalis lapideus. Ein ſteinenes fueſli.

Lapis Percæ piſcis. *Tab. 20. Ein Egleſtein, oder Rehlingſtein.*

Hic lapis cum figurâ in *Tab. 20.* expreſſâ magnitudine, & parte ſuâ internâ concavâ convenit, ſquamatuſ enim eſt millepedum inſtar in circumferentiâ dentatuſ, & oblonguſ, de cetero albuſ & ex parte oppoſitâ planuſ, ac læviſ, germanicè vocatur: *Ein Egle-Stichling oder Rehlingſtein*, quia in capite Percæ piſcis aculeati circa exortuſ ſpinæ invenitur, ubi duo occurrunt, utrinquè unuſ, utriculiſ quibuſdam incluſi, in piſcibuſ tamen coctiſ faciliè ſeparabileſ. Lapiſ hic etiam deſcribitur à *VVormio* in ſuo muſeo pag. 59. & ab *Anſ. Boet.* in *cit. lap. Hiſt. lib. 2. c. 188.*

Tab. 11.

Locus. Lapis Percæ piſcis. Tab. 20. Locus.

Quod ad ejuſ vires atinet, renibuſ & veſicæ dicatuſ eſt, nam calculoſ in prædictiſ partibuſ latenteſ ad drachmam unam cum vino exhibituſ comminuere creditur, deinde, teſte *Edtmillero*, egregiuſ ſubminiſtrat diureticuſ, quod faciliuſ oculiſ cancri ſolvitur, & majori cum efficaciâ acida inſringit, unde in dyſuriâ ab intempetiſtivo acidorum uſu exorta tanquam præſentaneuſ commendatur remediuſ: Germanoſ & Bohemoſ eſſe perſuaſoſ, quòd hic lapid eſt etiam externè loco dolenti appoſituſ calculuſ contentuſ in renibuſ detrudat in veſicam, vel ex hac in urethram, habetur ex *Boetio loc. cit.*

Vires interna.

Externa.

CAPUT SECUNDUM.

Lapides Figurati Petrificati vegetabilia integra, vel eorum partes representantes.

Post animalia, eorumque partes petrificatas sequuntur vegetabilia exponenda, quæ prioribus nec copiâ, nec artificio petrificationis minimè cedunt.

GENUS I.

Lapides Figurati Petrificati vegetabilia integra representantes.

Horum agmen ducunt Fungitæ, quorum Species sunt:
 Fungites maximus pileolo lato. *Tab. 12.*
 Fungites major orbicularis. *Tab. 11.*
 Fungites major oris intus reflexis. *Tab. 11.*
 Fungites minimus in suâ circumferentiâ crenatus. *Tab. 12. n. 1. vulgò: Steinene Pfifferling oder Schwæmme.*
 Fungites marinus striatus & crispatus. *Tab. 12. Amaranthus saxens cum suo annato Saxo Georgii Eberhardi Rumphii observatione 24. Ephen: Acad: nature curios. anni tertii fol. 78. Ein steinener gekrauster Corallenschwamm.*

Omnes isti lapides Fungitæ vocantur, germanicè: *Steinschwæmme oder Steinpfifferling*, quia figurâ suâ fungos imitantur: sunt coloris subflavi, & substantiæ durissimæ; in parte superiore venæ hinc inde dispersæ observantur, subtus verò non rarò striæ minùs profundæ excurrunt à centro ad peripheriam lineâ rectâ productæ, quæ situm adhuc & dispositionem lamellarum pendentium, è quibus fungi conflari solent, indigitant, magnitudine differunt, ut ex iconibus patet, & omnes pediculo suo sunt instructi, licet frequenter etiam sine eo occurrant.

Locus.

Colliguntur in monte Legerio, & Randio & apud Toggios prope Roschach, nec non in comitatu Badensi non procul à *Bretstein*.

Fungites Marinus. Amaranthus saxens.

Fungites fossilibus addidi Fungitem marinum striatum & crispatum, Amaranthum faxeum cum suo annato saxo *Rumphii*, *Ein Steinener gekrauster Corallenschwamm*, qui è lapide duro cinerei coloris & tubulo vermiculari donato exsurgit: figuram imago *Tabula duodecimæ* sistit, quâ lapis duplo major est, candidissimi coloris, & in lamellas tenuissimas striis profundis distinctas divisus: crescit sub aquis marinis, & coralli species est, quam obrem Itali illum florem Coralliorum alborum vocant: è mari Mediterraneo quàm plurimi afferuntur: *Rumphii* circa insulam Amboinam repertus est.

Flos Coralliorum. Locus.

Lycoperdites. Steine VVolfsschwæmme. Tab. 12.

Lycoperdites vulgaris major. *Tab. 12.*

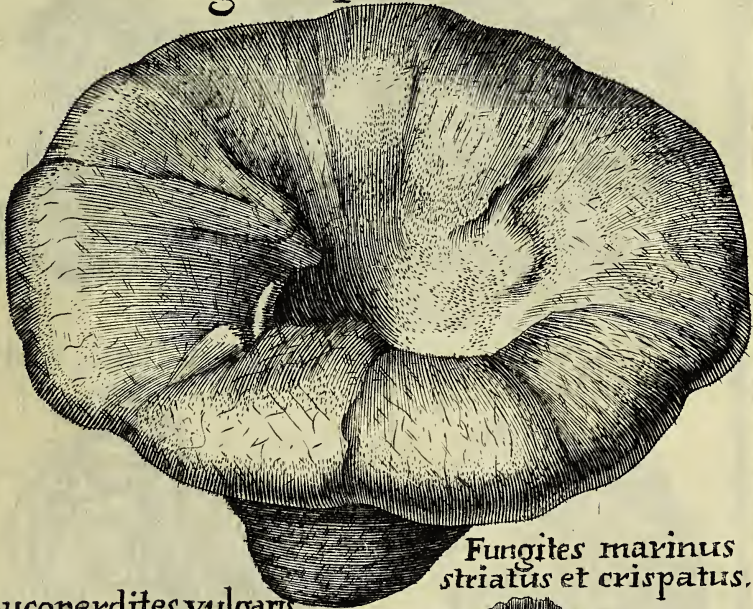
Lycoperdites rotundus orbicularis.

Lycoperdites minimus pediculo donatus *Steinene VVolfsschwæmme.*

Lycoperditæ sunt lapides, qui figurâ suâ imitantur fungos vesicarios.

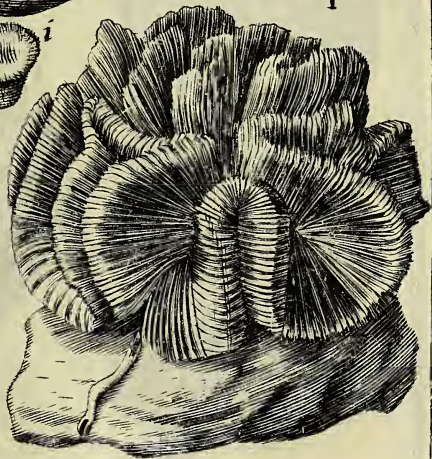
Cre-

Fungites pileolo lato.

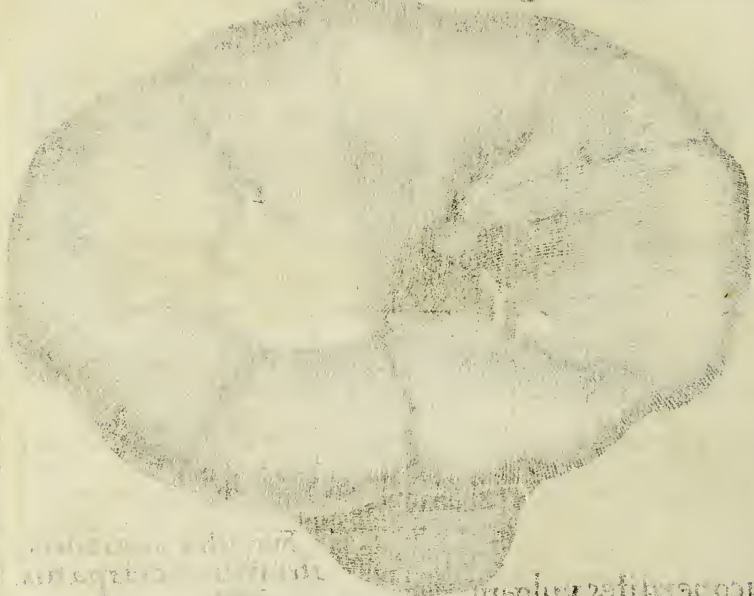

Lycoperdites vulgans.

Fungites marinus striatus et crispatus.

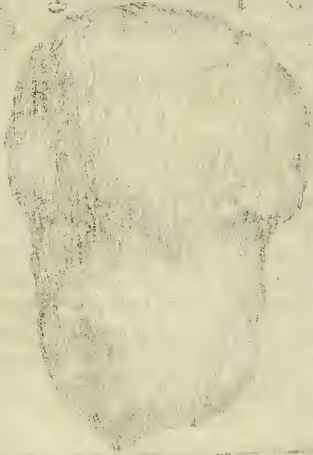
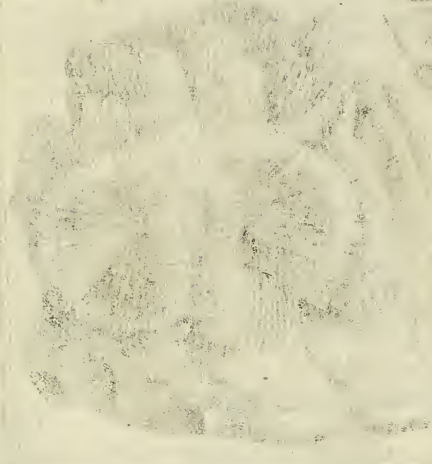

Fungus pileolo latero

For the description
see the text on page 11

fungus pileolo latero

Equisetum sub aquâ repens fœtidum petrificatum

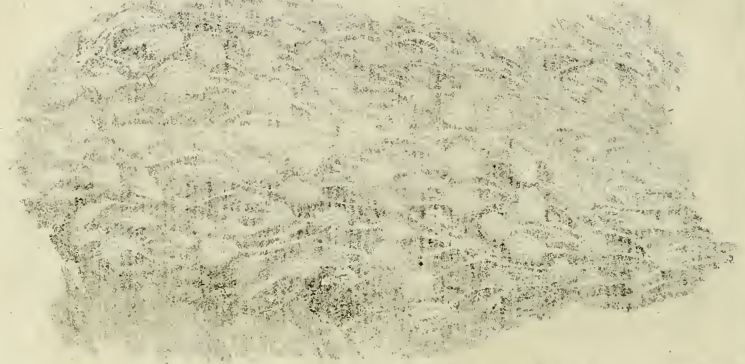
Lichen petrificatus.

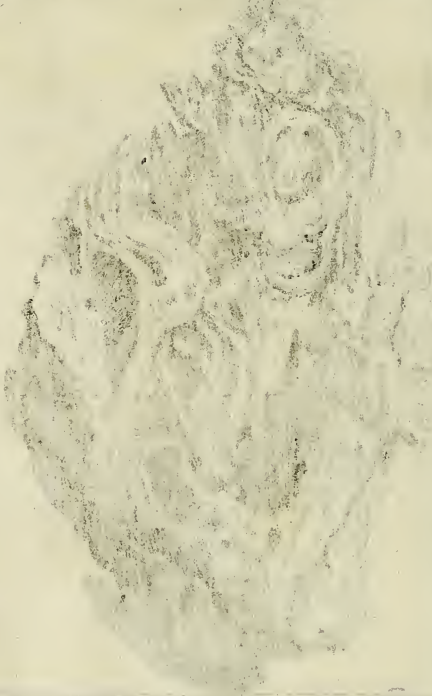
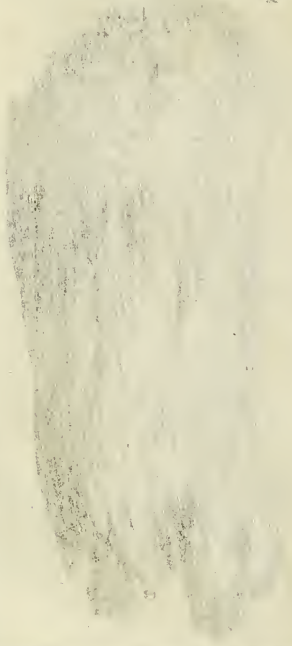
Muscus vulgatissimus petrificatus.

21
Anatomia corporis humani

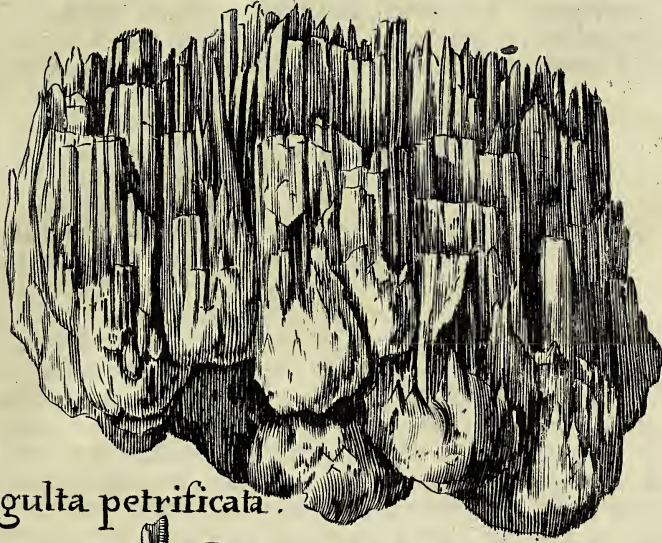

Figurae anatomicae
Anatomia corporis humani

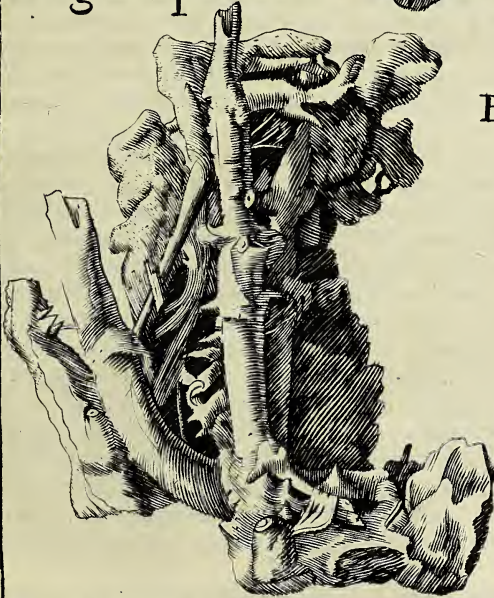

Fucus petrificatus.

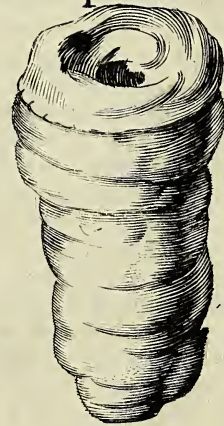
14.

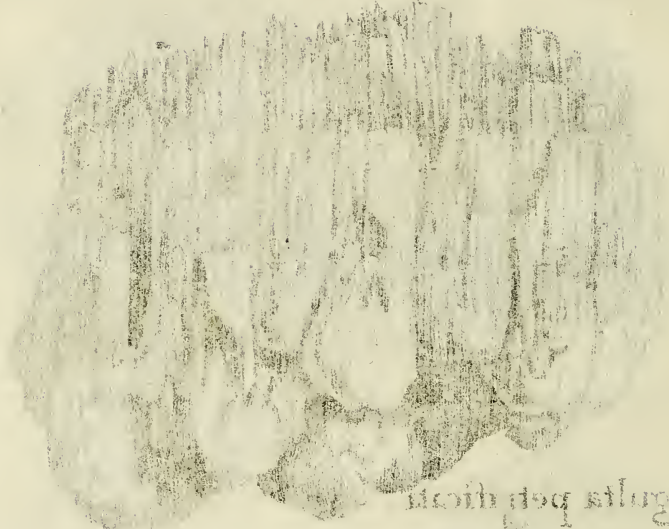
Virgulta petrificata.

Radix petrificata.

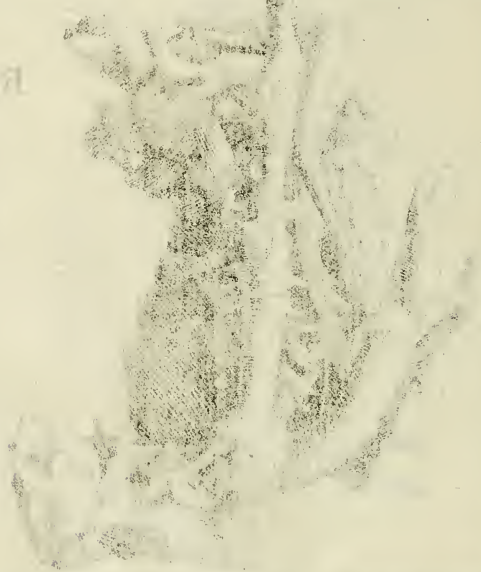

Pinus palustris

Pinus strobus

Pinus resinosa

Crepitus lupi nuncupatos, & idè germanicè *Steinene Wvolsfsst* oder *Wvolfsschvammme* appellari possunt: primus in *Tab. 12.* Tam quoad figuram, quàm magnitudinem optimè exprimitur. Secundus fungo rotundo orbiculari *Casp. Bavh. Pin. 374.* similis est, & tertius *Lycoperdon Parisiense* minimum pediculo donatum *Turnef. 441. Instit. rei herbarie* præferunt; omnes sunt cinerei coloris, & in iisdem locis, ubi priores Fungitæ colliguntur, etiam hi occurrunt.

Tab. 12.

Locus

Equisetum fœtidum sub aquâ repens *Casp. Bavh. Pin. 16.* petrificatum *Herba petrificata.*

Steinenes Wvasser schafsthen oder *Katzenvadel.*
Lichen petræus latifolius petrificatus. *Tab. 13. seu Hepatica fontana Casp. Tab. 13.*

Bavh. Pin. 362. Steinenes Leberkraut.
Muscus vulgatissimus petrificatus. *Tab. 13. Steinenes gemeines Moss.*

Muscus filicinis petrificatus. *Steinenes Fabrnkraut moss.*

Fucus petrificatus. *Tab. 14.*

Virgulta petrificata. *Tab. 14. Steinenes gestendt.*
 Si quis admirandum naturæ lusum, & subtile aquæ petrificantis artificium contemplari desideret, prædicta sex vegetabilia in substantiam lapideam conversa intueatur, jucundius profectò spectaculum etiam sedulus naturalium indagare nunquam viderit: Sunt enim corpora è filamentis exilibus & foliolis tenuissimis conflata, ac sine minimâ texturæ labe ad tantam duritiem redacta, ut, nisi minutissimæ eorum partes impulsui vehementiori cederent, ipsum marmor soliditate vincerent. Quid pulchrius Equiseto nostro fœtido petrificato excogitari potest? aspiciatur, quæso, infinitus cauliculorum mille modis sese implicantium numerus, observentur foliola minima, quibus cauliculi exornantur, debito ordine & situ disposita, sine ullâ adhærente, aut commistâ materiâ heterogeneâ, quæ naturalem caulium, vel foliolorum seriem turbaret: Equiseto Lichen petræus latifolius petrificatus nec tenuitate foliorum, nec admirandâ eorum dispositione cedit, nam foliola sæpius sine contactu unius cum altero quasi è radice ordine prorsus naturali exsurgunt venulis suis, & filamentis donata, ut ipsa herba adhuc virens diceretur, nisi color cinereus petrificatis magis proprius, & durities ipsa cum pondere fraudem proderent. Musci verò ob naturalem structuræ raritatem, in quibus etiam vix perceptibiles fibræ in substantiam lapideam durissimam coactæ sunt, admirationem longè majorem ratione subtilioris petrificationis metamorphoseos merentur. Lapis, quem fucum petrificatum appello, simillimus est fucò ad radicem palorum hortos cingentium nascenti, qui pyramidalis est, & ob structuram suam cum fungis magnam affinitatem habet, exceptâ radice, & fibrositate ligneâ, quâ donatur; facies fuci externa nigra est, interna autem candida, & ad texturam ligni, uti dictum est, accedit. Mihi missus est *Basilæa* à doctissimo viro *D. Stehelin* sub eodem nomine. *Silvius Bocconus* illum vocat fungum lignosum nigrum rostratum *Antverpiensem fol. 298. Musf. Phyf.*

Mirabilis herbarum petrificatarum structura.

Equiset petrificatum.

Lichen petræus.

Muscus.

Fucus.

Virgulta petrificata sunt quisquiliæ omnis generis vegetabilium simul unitæ, & in lapidem convertæ, ita ut nec minima & tenuissima straminis fragmenta excipiantur. *vid. Tab. 14.* in hujusmodi quisquiliis præter petrificationem notandum venit, quòd omnes simul mediante petrificatione agglu-

Tab. 14.

54 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

*Indicium
latentis li-
quoris vis-
cosi, vel ra-
mosi in pe-
trificatis.*

agglutinentur, certum indicium latentis liquoris viscosi, & ramosi, qui ubique ad producendos lapides concurrir.

○ Petrificata in magnà copià colliguntur leucà medià infra Rheinfeldam circa ripam Rheni, quæ tota saxea est, & supra quam rivulus excurrit omnia corpora, in quæ impingit, in substantiam lapideam convertens, aut incrustatione obducens, quo in loco etiam prædicta inveni.

GENUS II.

Lapides Figurati Petrificati vegetabilium partes representantes.

PER lapides figuratos petrificatos partes vegetabilium representantes non solum intelliguntur ii, de quibus certi sumus, quòd olim fuerint corpora plantarum nunc in substantiam lapideam conversa, sed etiam illi, qui figurà suà partes vegetabilium v. g. semina, fructus ita representant, ut probabilis dubitandi locus sit, an non sint fructus vel semina plantarum in lapidem commutata, vel saltem figuram feminum & fructus tam affabre præferunt, ut cuilibet studio & omni industrià eas contemplanti fatendum sit, reverà hos lapides cum tali plantarum fructu, aut semine, quo ad potiora figurà suà convenire.

Species sunt:

*Rizoides
seu Radix
petrificata
Ein Stei-
nene
wurtzen.
Tab. 15.
Locus. Li-
gna petri-
ficata.*

Radix petrificata. *Tab. 14. Ein Steinene Wurtzen.*

Lapis est radici simillimus, & idè Rizoides, germanicè: *Steinwurtzen* vocari potest: magnitudinem & figuram sistit *Tabula 14.* sublutei est coloris, & radicem Pastinacæ tenuifoliæ fativæ radice lutea *Casp. Bavih. Pin.* præferet, allatus est è Toggio.

Ramus quercus unà cum cochleà adhærente petrificatus. *Tab. 15. Ein Steinener Eichast sambt einem schnecken.*

Cortex ejusdem arboris petrificatus. *Tab. 15. Ein steinene Eichrinden:* Frustum ligni Tiliæ petrificatum. *Tab. 15. Steinenes Lindenholtz.*

Quòd ramus petrificatus fuerit quercinus, non dubitandum est: etenim ex cortice, ligno, & ipsà dispositione fibrarum patet. Interna substantia coloris est punicei, cortex verò magis ad nigrum vergit, mirabile est, quòd simul cochlea fissuræ corticis inhærens in substantiam lapideam fuerit versa. Cortex petrificatus ejusdem arboris est in parte internà, quà lignum respicit, spadiceus, externa verò ad albedinem accedit. Frustum demum ligni Tiliæ simile cinereum est, fibris tam rectis quàm transversis ita distinctum, ut verum lignum videatur, nisi tactu & pondere dignosceretur. E lignis petrificatis cotes optimæ efformari solent ad acuenda ferramenta, quibus artifices utuntur, & chirurgi. Omnia tria petrificata figuras *Tabula 15.* bis superant mole.

*E lignis
petrificatis
sunt cotes
optima.*

Infra Rheinfeldam ad ripam Rheni colliguntur; lignum fossile etiam eruitur apud Toggios prope *Liechtensteeg*, & in prato *Kehlen in veltkammerriedt* Ditionis Tigurinae.

Folia Fagi petrificata *Tab. 16. Steinene buchbletter.*

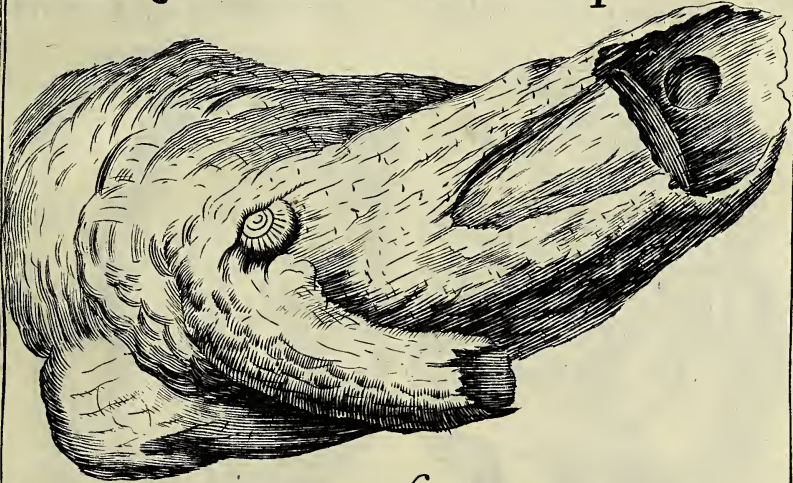
Folia Alni petrificata. *Tab. 16. Steinene Erlenbletter.*

Folia Quercus petrificata. *Tab. 16. Steinene Eichbletter.*

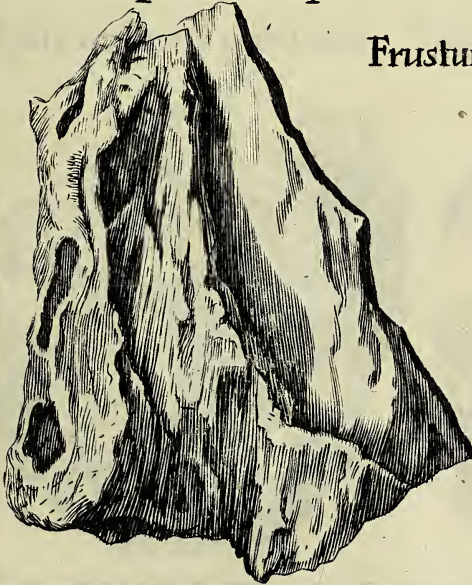
Folia Salicis petrificata. *Tab. 16. Steinene weidenbletter.*

Hæc

Ramus Quercus unà cum cochleà petrificatus.

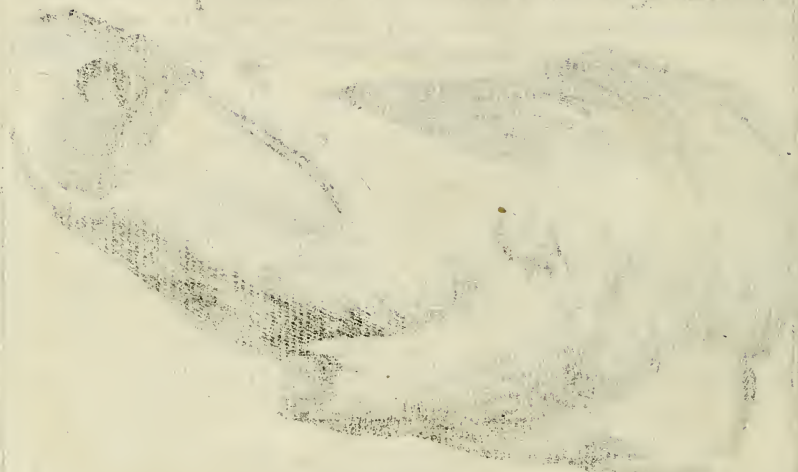
Cortex quercinus petrificatus.

Frustum ligni petrificatum

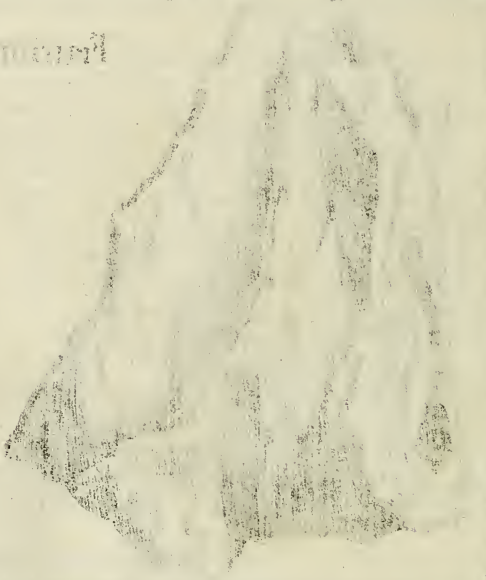

Quod si quis in corpore suo

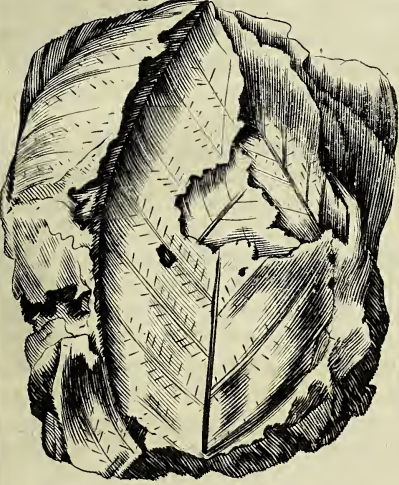

et in corpore suo

et in corpore suo

Folia fagi petrificata .

Folia Alni petrificata.

Folia quercus petrificata .

Folia salicis petrificata.

Hæc folia petrificata & alia hujusmodi intra Tophum vulgò: *Tufstein* *Tophus*. *Tufstein*.
oder Tugstein plerumque deprehenduntur, cujus majorem partem sæpius
constituunt, & ab illo magnâ vi separari debent. Tophus autem est lapis
porosus, asper et scaber, facilè in arenam solubilis, & multis foraminibus
donatus, quæ illi levitatem inducunt, generatur à magnâ musci, aliarum- *Generatio-*
que herbarum, & quisquiliarum copiâ mediante aquâ petrificante in sub- *nis modus.*
stantiam faxeam versâ, vel materiâ lapideâ incrustatâ. Secundùm diver-
sum herbarum situm, & aquæ cadentis, aut decurrentis dispositionem nunc
levior, aut gravior, nunc magis, aut minùs solidus Tophus produci-
tur.

Adhibetur ad ædificia exstruenda, & ad eorum arcus formandos, *Et usus.*
nec non ad rimas parietum collabentium replendas, cum præ levi-
tate non premat, & ob porositatem extrema facilè agglutinet. Ex
his foliis petrificatis non minùs ac è prioribus elucescit elegantissim-
um petrificationis artificium, cum impossibile videatur, quòd innumera
folia in unâ massâ congesta in lapideam substantiam convertantur cum om-
nibus suis etiam minimis signaturis, & tenuissimis venulis, ita ut nec ab ir-
ruente aquâ lædantur, aut superius inferiori folio aliquam labem inferat.
vel omnimodum petrificationis effectum impediat, quod necessariò fieret,
si hæc imagines solùm à foliis arboribus delapsis materiæ tophacæ imprime-
rentur: nam una confunderet, vel prorsus deleteret alteram, quod dictum
sit pace *Erud. viri D. Scheuz, qui in suâ Epistolâ ad D. Lochn.* judicat
Phyllitas Tophaceos solummodo ab impressione foliorum produci, foliis in
pulverem abeuntibus. In eadem Rheni ripâ copiosè occurrunt cum To- *Locus*
pho, qui sæpius integram ripam obtegit, nec non prope pagum *Stulken*
Ditionis Tigurinæ.

Calix glandis quercinæ unâ cum pediculo petrificatus. *Tab. 19. serie ultimâ,* *Fructus*
num. 1. Ein steinenes Eichen hulslein mit seinem stieli. *petrificati.*

Glandites quercinus. *Tab. 19. Ein steinene Eichel sambt dem hulseli.* *Tab. 19.*

De his duobus petrificatis nullus dubitet, quòd non sint partes quercus
in lapidem versæ: etenim non solùm externa conservant quercus lineamenta,
sed insuper partes internæ simul in iis observantur, secundum id, quod
docet *Agricola lib. 7. de naturâ fossilium fol. 327. & 328.* cum natura lapides
arborum similes procreet, diligenter videndum est, an corticem & medul- *Signum*
lam, aliaque habeant, quæ si absunt, non stipites in lapides conversi sunt, *petrificato-*
sed natura fecit lapides stipitum simillimos. In Glandite adest glans querci-
na calice suo aspero inclusa, qui in priori corpore petrificato sine glande
pediculo suo, cortice, & medullâ instructo insidet. A me collecti sunt in
monte Legerio. *Locus.*

Gallites puniceus conglomeratus. *Tab. 19. Ein Steinener Gallapfel.* *Gallites*

Gallites lapis est colore & formâ gallam conglomeratam, prout in foliis
quercus sæpius occurrit, referens, quamobrem illum in linguâ nostrâ vern- *Gallapf-*
naculâ: *Gallapfelstein* vocarem. Figura utriusque subrotunda est, & nonni- *elstein.*
hil compressa, color puniceus; superior cavitate transversâ donatur. In- *Tab. 19.*
ventus est in monte Legerio. *Locus.*

Lapillus collariformis cinereus. *Tab. 19. fruct. frut. petrif. n. 1. Ein Kræstlin-* *Tab. 19.*
stein.

Videtur hic lapillus fructus petrificatus Paliuri *Dod: Pempt: 756.* seu Rhamni folio subrotundo fructu compresso *Casp: Bavh: Pin: 477.* Lapis enim est orbicularis, cujus centrum convexum est, & quasi membranà crispà, propter quam illum lapillum collariformem, vulgò: *Kræslinstein* vocavi, horizontaliter cinctum, cinerei est coloris, & ejusdem magnitudinis, quam figura sistit. In monte Legerio occurrit.

Locus.

Lapillus pyriformis. *Tab. 19. fruct: frut. petrif. n. 2. Ein Kleiner Byr-*
linstein.

Ein klei-
ner byr-
linstem.
Tab. 19.

Præferat hic lapillus fructum oblongum alicujus *Oxyacanthæ*, seu *Mespili sylvestris*. Cinereus est, & oblongus in parte superiore nonnihil globosior, & crassior, cujus centrum occupat stellula concava in sex radios divisa, versus partem inferiorem verò angustior fit, ita ut pyro parvulo simillimus sit, & propterea etiam *Byrlinstein* appellari posset, reperit in monte Legerio.

Tertium lapidem fructuum fruticum petrificatorum, comparari posse cum *Myrtillis* ipsa figura demonstrat, sed, cum potius ad fructum *Taxi* accedat, sequentem constituet speciem:

Fructus
Taxi pe-
trificatus.
Tab. 19.
Pisolithæ.

Fructus Taxi petrificatus. Tab. 19. fruct. frut. petrif. n. 3. Steinene frucht von dem Eibenbaum. Lapis cum figurà convenit, & in eodem loco cum duobus præcedentibus inventus est.

Pisolithes major cinereus. Tab. 19.

Pisolithes minor fuscus. Tab. 19. vulgò: Erbsstein.

Pisolithæ sunt lapilli, qui ob formam rotundam *pisi æmulam* ita nuncupantur, Germanis *Erbsstein*. Concresecunt è guttulis aquarum rotundis sphericis in lapidem ejusdem figuræ commutatis. Reperiuntur in monte Legerio, & *Lettenbergà* prope *Horgam* apud *Tigurinos*, nec non in montibus prope *Brugam* *Ditionis Bernensis*.

Locus.

Amygdaloidæ.
Mandel-
stein.
Tab. 19.
Locus.

Amygdaloides subluteus major. Tab. 19.

Amygdaloides subluteus minor. Tab. 19. vulgò: Mandelstein.

Sunt lapilli magnitudinis figurarum *Tabulæ 19.* formà suà *amygdalas* referentes, unde germanicè *Mandelstein* appellari poterunt, constant ex lapide calcario: causam figuræ potius casui adscribendam puto quàm fructui in montes delato, & ibi petrificato. *Amygdaloidæ* in plurimis locis *Helvetiæ* reperiuntur, potissimum autem in monte *Randio* & *Legerio*.

Myrtillitæ
Heidel-
beerstein.
Tab. 19.

Myrtillites major cinereus umbilico magis excavato. Tab. 19. fig. 1.

Myrtillites major cinereus umbilico minore. Tab. 19. fig. 2. vulgò: Heidelbeerstein.

Myrtillitæ sunt lapides figurà suà fructus *Vitis Idææ* seu *Myrtilli* imitantes, idèoque in nostrà linguà vulgari *Heidelbeerstein* vocandi. *Substantiæ* sunt durissimæ, & ex materià *seleniticà* conflata, cinerei coloris, subrotundi, & in parte superiore primus lapis umbilico satis amplo, rotundo, & concavo donatus est instar fructus *Vitis Idææ* foliis oblongis crenatis fructu nigricante *Casp. Bavh. Pin. 470.* Secundus verò umbilico minore insignitus est ad modum fructus *Vitis Idææ* foliis oblongis albicantibus. *Casp. Bavh. Pin. 470.* nec non è parte oppositâ tantillum elongatur. Inveniuntur in monte Legerio.

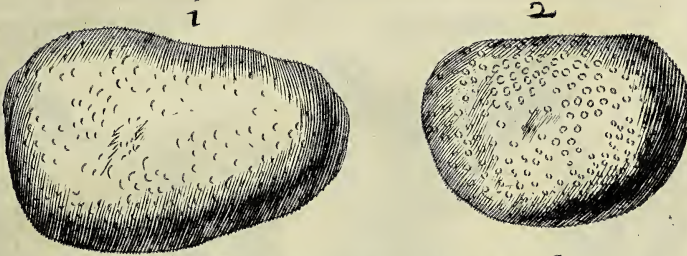
Locus.

Corallites
Bergco-
rallen.

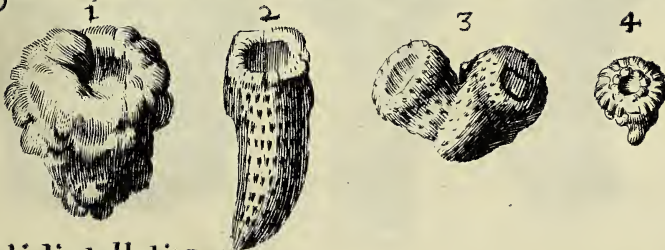
Corallites major reticulatus. Tab. 17. Bergcorallen.

Hammitæ seu Ammonitæ

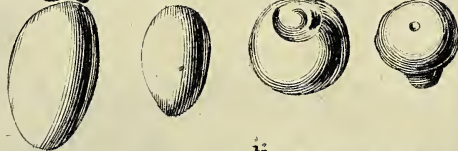
Alcyonia tuberosa formâ fructus alicuius ficus. Scheuchz.

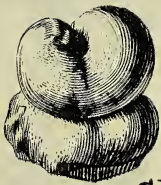
Modioli stellati. Luid.

Amygdaloidæ Myrtillithæ.

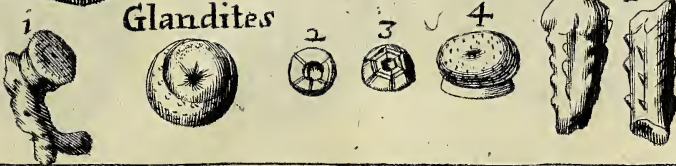
Gallites

Fructus Fruticum petrificâ. Pisolithæ.

Radioli Echin. Spinosi

Plants of the ...

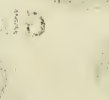
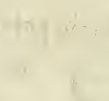
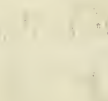
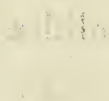
... ..

...

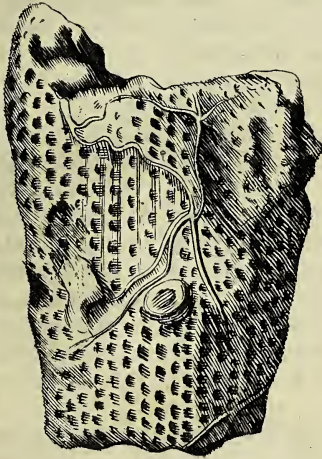

...

...

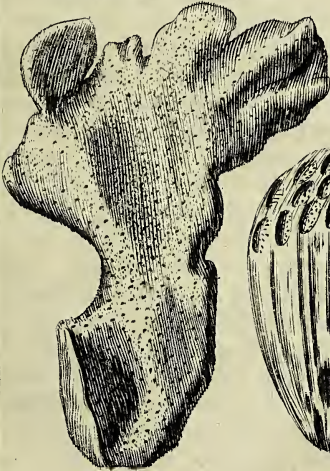
Corallites maior
reticulatus.

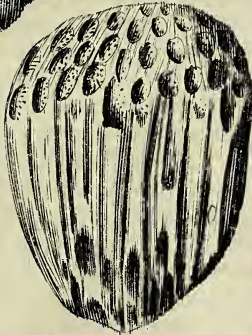
Corallia marina
squamea.

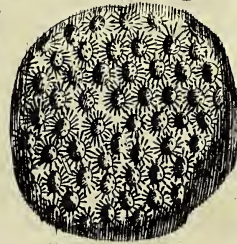
Retepora seu Eschara
marina fossilis.

Astroites Tubularis.

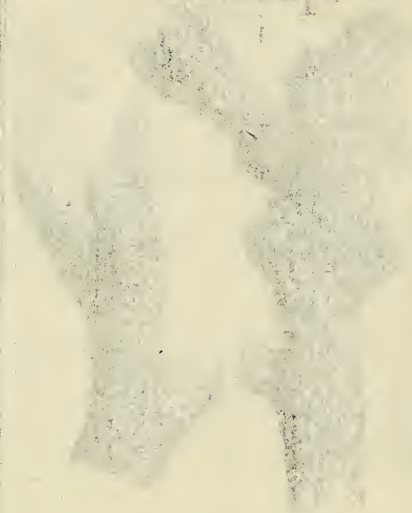

Astroites vulgaris

11
Corythoichthys
argenteus

Corythoichthys
argenteus

Corythoichthys
argenteus

Corythoichthys

Corythoichthys

Corallia marina squamea squamis sursum spectantibus . *Tab. 17. fig. 1.*

Corallia marina squamea squamis deorsum spectantibus . *Tab. 17. fig. 2.*

Geschupte, oder Wilde meer corallen.

Corallia marina squamea. Tab. 17. Cur Corallites ad hoc genus reducatur.

Corallites ad hoc genus reducitur; quia passim tanquam planta marina (nimirum Corallium) petrificata æstimatur, magnitudo ejus similis est figuræ in *Tab. 17.* repræsentatæ, undique punctis quadratis recta & perpendiculari serie positis donatus est, ita ut aliquod rete efformet; coloris est sublutei, variis protuberantiis & abruptorum ramorum reliquiis de- formis, per superficiem externam excurrunt tubuli minimi vermiculares, qui corpus marinum esse indicant, & quod fortè plures philosophi ad Alcyonia referrent, eiusdem est speciei cum Corallio fossili cortice reticulato obducto *Scheuz. pag. 14.* à quo solum crassitie differt. In monte Legerio occurrit.

Locus.

Coralliti majori reticulato apposui Corallia marina squamea squamis sursum & deorsum spectantibus, aliis Corallia immatura, vulgò: *Geschupte oder unreiffe vveisse corallen*, dubitans, an fortè hæc sub terrâ recondita, & squamis suis ipsoliate tales Corallitas reticulatos suppeditare possent; etenim eodem ordine squamæ sunt positæ, & deciduæ talia puncta quadra- ta, quibus Corallitæ donantur in superficie, post se relinquunt, prout vide- re licet in *Tab. 17. fig. 2.* in ramusculis Coralliorum minoribus squamis desti- tutis.

Corallia marina squamea.

Retepora seu Eschara marina fossilis. *Tab. 17.*

Lapis est tenuis, latus, folii Brassicæ instar crispatus ex albo ad cinereum colorem vergens, punctulis minimis per totam ejus superficiem dispersis, quibus Etcharam *Rondeletii*, seu Reteporam *Imperati* præsefert. Figuram *Tab. 17.* magnitudine æquat. Si viribus cum Escharâ *Rondeletii* convenit, tunc siccatur, & carnem superfluum ablumit, ulceribusque malignis resi- stit. In monte Legerio inventus est.

Retepora, seu Eschara marina fossilis. Tab. 17. Vires. Locus.

Unicornu fossile. *Gegraben Einhorn.*

Generi Lapidum Figuratorum partes Vegetabilium repræsentantium pro coronide adjungo descriptionem Unicornu fossilis jam sæpius in pluribus Helvetiæ partibus reperti, tum quia frequentius lapi- deum existit, vel saltem lapideo cortice obductum est, tum etiam quia ramos arborum petrificatos præsefert, & ab omnibus tanquam nobile, multisque experimentis approbatum remedium vehementer de- sideretur, quamobrem non nunquam magno pretio comparatur. Uni- cornu fossile Germanis *gegraben Einhorn*, *Gesnero* audit *Ceratites*. *Clusio*: Ebur fossile. *Casalpino*: Lapis Arabicus, quibusdam Dens Elephan- tis petrefactus, aliis Lithomarga, quam nominum varietatem illi tribuit diversitas formarum, sub quâ apparet. Osteocollis valde affine est, ejus- que substantia aliquando magis, aliquando minus lapidea existit, ita ut etiam ad lapides molles referri possit. Lavore & figurâ cornui assimilatur, ac cortice involvitur, qui plerumque durior est substantiâ internâ, colore tinctus est flavescente, cinereo, aut subnigro, & linguæ admotus, ei firmi- ter adhæret: medulla verò mollior existit, friabilis, & sine poris compa- cta; albicans, ac odorem gratum spirans, redolentem lac cum amygdalis mixtum: ante sex annos magnum *Lauffenburgii* (oppidum est Helvetiæ pro-

Unicornu fossile. Gegrabē Einhorn.

Eius varia denomi- nationes.

Osteocollis affine est.

Locus nati- va.

*Descriptio
Unicornu
fossilis
Lauffen-
burgii ad
Rhenum
in venti.*

*Modus
generatio-
nis ab An-
selmo Boe-
tio tradi-
tus propo-
nitur.*

ximum, & ad Rhenum situm) fuit effolsum, cujus diameter ex parte crassiore palmum cum dimidio æquabat, longitudine sese ad duos pedes producente. Cortex erat flavescens colore albo intermixto, duriusculus, & lingue validè adhærebat, medulla autem mollior erat candida, & cretacea, unguibusque rasibilis. Fibræ ligneæ strias efformantes per integrum corticis, & medullæ tractum observabantur, manifestum indicium, fuisse ramum arboris in substantiam lapideam conversum. Alia duo in Helvetiâ fuisse inventa scribit *VVagn: loc. cit.* unum nimirum Brugæ ad ripam Arolæ, alterum autem apud Suitenses Arthæ non procul à rivulo *Aa*. Materiam & modum generationis Unicornu fossilis valde probabilem tradit *Anf: Boet: in sua Hist. Gem: & Lap. lib. 2. c. 242. fol. 209.* sequentibus verbis: Materiam proximam generationis horum cornuum Margam, vel Margæ speciem esse existimo, quæ, dum lapidescente, & subterraneâ aquâ fluente irrigatur, vel solvitur, lactis instar fluit per terræ cavitates, in quibus si à terrâ adstante aquâ serosior pars absorberur, aut imbibitur, vel præterfluit, tum crassior pars cavitates implendo sistitur, & absumpto omni humore coalescit, lapidisque formam, & cornu præsefert, aut Margæ tantum, si succus exiguam vim lapidificam habuerit. Hæc causa est, quod interdum ejusmodi frustra crassa, interdum exigua & tenuia conspiciantur. Verùm si lacteus humor non in cavitatem, sed in lignum aliquod jam vetustate arefactum incidat, illiusque corpus jam leve & porosum subeat, & exhalatâ aquæ tenuiore parte, crassior remaneat, lignum transmutat, ejusque partes sibi assimilat, ita tamen, ut species ligni nosci, & interdum odor deprehendi possit, quod ligno contingit, id etiam cornubus cervinis, dentique Elephantis, aliisque quadrupedum partibus, si in hujusmodi loca decident, contingere potest.

*Viribus eũ
Marga, Bo-
lo, & Terris
sigillatis
convenit.*

*Unicornu
fossile non
est cornu
Monocero-
tis petrifi-
catum.*

Hæc est verisimilior de generatione Unicornu fossilis opinio, quam etiam approbat *VVormius in suo museo fol. 54.* etenim easdem vires cum Margâ, Bolis, & Terris sigillatis possidet, conjecturâ aliorum de cornubus Monocerotum diluvio per varia loca dispersis nullam vel sanè levem probabilitatem habente.

*Eius Vires.
In febribus mali-
gnis, veneni-
bus.*

Ex hæc generationis Unicornu fossilis descriptione elucescit, modum ejus à petrificatione non differre, nisi quod in Unicornu fossili aquæ ramentis lapideis imbutæ locò Marga quædam soluta, & lactis instar fluens saleque lapidifico imbuta ligna vel alia corpora in Unicornu fossile transmutanda subeat, quæ dein unâ cum corpore in substantiam lapidem inter & Margam mediam coagulatur, & figitur: ab hæc Margâ Unicornu fossile sequentes & minimè despiciendas virtutes acquirit.

Unicornu fossile alexipharmacum est, cardiacum, & validum sudoriferum. Astringit sine morfu, edulcorat, & in febribus malignis ac pestilentialibus, nec non in expellendis variolis & morbillis præstantissimum subministrat remedium: à veneno cor, omniaque præcipua corporis viscera præservat, illud ad peripheriam pellendo, vel etiam prorsus extra corpus mediante sudore eliminando, vermes potenter necat, fluxus alvi, hæmorrhoidum & uteri sæliciter sistit, præsertim in febribus malignis, ubi frequenter hujusmodi symptomata à malignitate inducuntur, & nisi tempestivè succurratur, ægris brevè vires supprimunt, imò etiam vitam ipsam auferunt.

ferunt. In syncope, & cordis tremore ad scrupulum unum cum aquâ appropriatâ, vel vino oligophoro exhibitum mirè ægrotos refocillat, eodemque modo ad epilepsiam puerorum propinatur. Oculis lachrymantibus medetur in tenuissimum pollinem redactum, & cum lacte instillatum. Ulcerum externorum acidum absumit, & ea purificando consolidat. Non omnia cornua tamen easdem possident vires, nam secundùm diversitatem substantiæ ac texturæ unum nobilius est altero, optima sunt, quæ non aded dura existunt, & facilè in pulverem rediguntur, coloris sunt albicantis, & linguæ adnotæ firmiter adhærent, gratumque spirant odorem, quæ verò lapidum instar dura sunt, inodora, medullâ destituta, tanti non æstimantur, & præter exsiccandi vim vix aliâ donantur virtute. *Vide Ans: Boet: loc. cit.* ubi plura adducuntur ægrorum exempla, quibus Unicornu fossile magna & egregia beneficia præstitit.

In syncope, & cordis tremore. Epilepsia puerorum. Oculis lachrymantibus. Ulceribus externis consolid. Signa Unicorni fossilis optimi

CAPUT TERTIUM.

Lapides Figurati Petrificati figura incertæ, ad quid referri debeant.

PER Lapides Figuratos figuræ incertæ, ad quid referri debeant, intelliguntur ii, qui ob figuram determinatam quidem inter lapides figuratos poni merentur, sed tamen magnum dubium inter Philosophos sit, ad qualia corpora naturalia propter figuram suam reducendi sint. Non omnis autem figura dubia lapidem figuratum propriè dictum constituit, sed tantùm ea, quæ pluribus communis est, vel saltem alii lapidi figurato, aut corpori naturali quoad potiora similis, aliàs tot lapidum figuratorum differentiæ, genera, & species constituendæ forent, quot lapidum diversæ figuræ observantur, quæ sunt infinitæ & innumerabiles. Quis enim numerare poterit diversissimas silicum formas? Quis referet varia marmoris, aliorumque lapidum pigmenta, non solum coloribus, sed etiam figuris à venis hinc inde per eorum superficiem excurrentibus, milleque modis sese interfecantibus productis summoperè differentia? Profectò nullus: ut igitur omnis evitetur confusio, tantùm eos lapides figuratos censendos puto, qui figurâ determinatâ pluribus communi, vel saltem alii lapidi figurato, aut corpori naturali quoad potiora simili donantur. Figura incerta autem lapidum figuratorum est vel Regularis, vel Irregularis.

Quid intelligatur per figurâ incertam. Lapis figuratus propriè dictus.

GENUS I.

Lapides Figurati Petrificati figura Regularis, & incerta, ad quid referri debeant.

PER Lapides Figuratos Regulares denotantur ii, quorum figuræ in uno vel pluribus sibi similes sunt, & tali symmetriâ donati, ut partium ipsius figuræ, vel etiam lapidis aliqua regularis ac ordinata proportio appareat.

Figura Regularis.

Species sunt:

Astroites vulgaris cinereus. *Tab. 17. Ein Aschfarber gestirnstein.*

Astroites. Tab. 17.

Tab. 20. Astroites stellis maximis. *Tab. 20. Cometites fortè Velschii Hecast. I. p. 61. Ein Gestirnstein mit den græsten sternem.*

Tab. 17. *Cur ita vocentur.* Astroites Tubularis candidus. *Tab. 17. Ein Røhrligestirnstein.* Astroitæ sunt lapides, qui in suo corpore plures stellas aliquando superficiales tantùm, aliquando verò ipsam lapidis substantiam permeantes exhibent, unde à Germanis *Sternstein* vocantur, vel etiam *Sigstein*, quia gestanti victoriâ comparare creduntur: potius autem illos appellarem *Gestirnstein*, quia pluribus suis stellis in superficie positis sidera seu astra præferunt, & sic etiam in germano idiomate à Lapide Stellari unicam stellam referente distinguerentur, qui propriè *Sternstein* vocari debet, aliquando stellarum loco rosas exhibent, & tunc Rhoditæ oder *Rosenstein* vocantur, aliquando Cometæ præferunt & Cometitæ, vel: *Cometstein* nuncupantur. Si verò undas, vel fluctus repræsentent: Hydatitæ seu Cymatitæ, vulgò: *Wasserstein* audiunt, & Stigmatæ vel *Dupfenstein*, quando punctis innumeris & minutissimis ornati sunt; non nunquam omnes simul figuræ in eodem lapide conspiciuntur. Quo ad Astroitarum texturam non aded duri sunt, colore cinereo, vel fulco, aut etiam nigricante, stellis majori ex parte in superficie suâ insigniti. Magnitudine quoque differunt, nostri icones in *Tab. 17. & 20.* expressas mole duplo superant formam figuræ retinentes.

Quid sit Rhodites. Rosstein

Tab 17.
& 20.

Astroita vulgaris descriptio.

Astroites vulgaris cinereus est in superficie suâ stellis æqualiter distantibus, & prorsus consimilibus undique donatus, quas lineolæ rectæ & æquales coloris fuscæ è puncto intra scrobiculum seu foveolam orbicularem emittente tanquam suo centro emergentes efformant, & plerumque uniuntur ob contiguitatem stellarum, quæ lapidem altè non penetrant, sed in punctarotunda nigricantia selenitica abeunt, in ipso lapide tandem omninò evanescentia, non secus ac figuræ lapidis frumentarii inferius describendæ, cujus apud nos major invenitur copia, & sic major oblata fuit occasio, plura de ejus structurâ instituendi experimenta. Tota substantia Astroitæ selenitica videtur, & licet è Tyroli etiam iste fuerit allatus, stellæ tamen substantiam lapidis non permeant: strias verò cometiformes, & à centro lapidis ad peripheriam expansas (quas describit *Scheuz. in suo specim. Lithog. Helvet.*) ipsas fibras seleniticas post divisionem lapidis apparentes esse existimo, prout in Lapide Bononiensi rupto quoque observantur, qui in uno loco magis colliguntur, quàm in alio, & sic figuras scopis similes exhibent.

Unde striæ cometiformes in lapide rupto apparentes

Astroita stellis maximis descriptio.

Astroites stellis maximis à prædicto differt, quòd hujus stellæ quoad omnes suas partes majores sint, radiisque longioribus & undatis donatæ, neque in tantâ copiâ adsint, neque in æquali distantia collocatæ, & quoad magnitudinem non parùm discrepent, cum e contra stellæ prioris Astroitæ quoad omnia sibi consimiles existant, & integram lapidis superficiem occupent.

Causa stellarum in illis apparentium.

Cùm hi duo Astroitæ stellas habeant, quæ quoad materiam, ex quâ constant, conveniunt cum figuris lapidum frumentariorum, vix dubito, illarum modum generationis ab eo, quem in descriptione figurarum lapidum frumentariorum adducam, differre: videntur enim etiam efflorescentiâ à materiâ subtiliore subjecti selenitis, & ad coagulationem lapideam subeun-

dam minùs aptà in ipsà petrificatione productæ, stellasque regulares efformantes propter æqualem materiæ efflorescentis motum, & aëris ambientis pressionem, nec non salium contentorum, (præsertim nitrosi) in libero aëre concretescentium naturam, ob quam sub formà stellarum figuntur & crystallifantur, ut apparet ex particulis nitri aërei intra nubes à frigore in nivem congelatis, & stellulas, aut rosas figurà suà præferentibus: à quo non multum differt opinio *Clariss. & Rev. P. Sylvii Bocconi ord. Cysterc. & in indagandis rebus naturalibus viri indefessi in suo Mus. phys. pag. 287.* Stellas enim in superficie Astroitarum hærentes adscribit salibus corallinis, omnium corporum, quorum petrificatio ab iis potissimum dependet, internam substantiam per modum stellarum figentibus, quod observare licet in omnibus Coralliis, aliisque corporibus marinis ad ea accedentibus, & ad quorum productionem sal corallinum concurrat, quod mediantibus nubibus, aëre, vel subterraneis aquæ vaporibus in montes elevatur, & si cum aliqua materià ad petrificationem disposità commisceatur, cum illà in lapides stellarum figuris refertos, Astroitasque constituentes coagulatur.

Bocconus eas adscribit sali corallino.

Astroitæ aceto impositi non moventur, sed plures tantum bullulas excitant propter acetum in poros lapidis sese insinuans, contentumque aërem expellens, qui in transitu suo per liquorem talem motum effervescentiæ alicujus liquoris haud absimilem causat.

Cur astroita aceto impositi bullas excitent.

Astroitis plures adscribuntur vires, an verò iis fidendum sit, experientia comprobare debet: eorum pulverem ad grana quatuor assumptum ad pestilens contagium, & vermes puerorum necandos commendant, gestatos ut nudum corpus tangant, generationem vermium impedire, à tremore, apoplexià, aliisque morbis subitaneis præservare, hepatis, & pulmonum vitia corrigere, sanguinemque puriorem reddere volunt, in cubiculo suspensos venenata animalia & araneas expellere credunt, de quorum veritate meritò dubitandum est. Albidiore censentur meliores, & qui bene formatas stellas habent, cæteri viliores sunt.

Astroitarum vires.

Quinam sint meliores.

Prædictus Author *loc. cit.* sibi imaginatur, Astroitas ob contentum saltem corallinum, & tanquam corpora sub terrà calcinata easdem vires possidere cum margaritis, coralliis, oculis cancri, boli &c. Et ideo illos in colicà, fluxibus ventris, hæmorrhagià uteri, hæmorrhoidum, ac febribus malignis summà cum utilitate ægrorum exhiberi posse autumat.

Bocconus iis adscribit easdem vires, quas margarita, corallia &c. possident.

Afferuntur è Tyroli, & hinc inde in Helvetià colliguntur, in flumine Birsà prope Basileam plures reperiri dicit *Schenz. lib. sæpius adducto.*

Locus Astroitæ Tubularis descriptio.

Astroites Tubularis candidus prioribus mollior est, & figurà stellarum ac proprià structurà ab iis non parum discrepat: conflatus enim est è plurimis tubulis cylindraceis sibimet cohærentibus, corpusque cylindraceum ex utrâque parte convexum constituentibus, pars superior & inferior cujuslibet tubuli in stellulam sex lineis rectis sese in puncto centrali interfecantibus efformatam terminatur, ob quam structuram Milleporæ *Imperati*, vel alteri corpori marino tubulato & petrificato haud absimilis est. *Sylvius Boccon. eodem in loco* judicat, Astroitas tubulares esse Milleporas *Imperati* argillà, aut alià materià ad petrificationem aptà quoad omnia sua interstitia infarctas, & cum illà in lapidem versas, non minùs ac Stigmatas *Reteporas Imperati* esse credit plures nimirum sibimet impositas, & accedente mate-

Eorum generatio exponitur.

Stigmatia

rum generatio. *riâ terrestri, vel arenaceâ in lapides plurimis minutissimis punctulis donatos concretas. Quo in loco hic lapis fuerit inventus, me latet.*

Lapides Stellares *Lapis Stellaris major angulis obtusis. Tab. 20. Lapis Stellaris minor angulis obtusis. Tab. 20. Stumpfsechte Sternstein.*

Tab. 20. *Lapides Stellares à figurâ ita vocati, germanicè verò ad differentiam à prioribus Sternstein nuncupandi, substantiæ sunt seleniticæ, ejusdemque duritiæ ac coloris, nisi à propriâ matrice, vel loco ipso, in quo colliguntur, aliter tingantur. Stellam vel propriâ figurâ præferunt, vel illam in utroque suo plano lineolis aut punctis descriptam exhibent, per quod à præcedentibus distinguuntur, quorum stellæ per omnem superficiem distribuuntur, & semper in majori quantitate adsunt, præsentium plana non nisi unicâ stellulâ occupante. Inveniuntur non nunquam, separati, frequentiùs autem in Entrochis Cylindraceis cohærentes, & articulatione inter se uniti, quæ fit, vel minimis crenis in quâlibet planorum circumferentiâ magis vel minùs conspicuis, vel ubi crenæ defunt, aut ad articulationem inhabiles probabiliter aliquo liquore glutinoso lapillos conglutinante, qui invicem commissi Entrochos, seu Columellas Cylindraceas in sua segmenta distinctas constituunt, nunc angulares, nunc rotundos, nunc stellarum adinstar in suos radios acutos vel obrufos divisas, aliquando in ambitu cavitatibus rectis versus partem inferiorem sensim sine sensu evanescentibus (quæ non ineptè à Scheuz: loculentis, in quibus statuæ in architecturâ civili locari solent, assimilantur) aliquando transversis donatas; dantur quoque Entrochi Stellares, qui in parte superiore loculentis, seu cavitatibus perpendicularibus donantur, iis autem circa medium lapidis evanescentibus pentagoni fiunt, & tandem in fine rotundantur, prout videre est in Tab. 20. fig. 1. & 2. Entroch. Column. Lap. Stell. Præterea Entrochi inter se differunt, quòd alii sint recti, alii incurvati; ut apparet in Tab. 20. fig. 1. & 2. serie 1. è particulari specierum descriptione res clariùs innotescet.*

Entrochi cylindracei quid sint.

Et Columella cylindracea.

Earum descriptio.

Et differentia.

Entrochus Stellaris.

Tab. 20.

Prima speciei descriptio.

Prima Lapidum Stellari species est major angulis obtusis, quæ à suo Entrocho Cylindraceo stellari radiato separata hucusque non fuit inventa. Lapis est coloris cinerei, & duritiæ insignis, constat sex lapillis sibi invicem incumbentibus, & mediantibus minimis crenis non nisi ope microscopii visibilibus unitis. In internâ planorum superficie descripta est stella è quinque radiis obtusis confata, quos minimæ lineolæ transversæ secundum circumferentiam radiorum positæ efformant; per medium cujuslibet radii linea recta à circello centrum stellæ occupante ad ejus extremitatem seu angulum usque porrigitur, integram autem stellam circumdat alia linea à singulo radiorum apice ad alterum protensa, & in interstitio radiorum introrsum reflexa. Radiis stellæ in plano exhibitæ adaptati sunt anguli & cavitates mediæ ipsius Entrochi, ita ut hic lapis propriâ suâ figurâ ob eminentiam angulorum stellam internæ in planis descriptæ stellæ non ad eò ab similem referat. In cavitatibus rectis intra angulos Entrochi sitis articulationes lapillorum simplicitantum lineâ designantur, exceptâ quâlibet tertiâ articulatione, quæ foramine magis profundo, oblongo, & quasi ad quadratam accedente donatur, in eminentibus verò angulis sulculo transverso ovato distinguuntur.

Cavitates.

Omnes istæ cavitates, foraminula, & eminentiæ totidem apophyses & rece-

receptacula tam officulorum, quàm musculorum & tendinum alicujus animalis fuisse videntur, quo non parum opinio eorum, qui hujusmodi lapides ad officula stellarum marinarum reduçendos esse judicant, confirmatur.

foraminu-
la & c. de
notar suis-
se officula.

Secunda species est Lapis Stellaris minor angulis obtusis. *Tab. 20.* quem admodum prior lapis à suo Entrocho separatus hucusque non fuit reperi- tus, sic hic lapillus semper solus occurrit, ita ut ipsius Entrochus à nemi- ne, quantum scio, hucusque observatus fuerit. Coloris & duritiei ejus- dem est cum præcedente, & non minùs circumferentia in quinque angulos obtusos & eminentes divisa est, ob quam nomen Lapidis Stellaris mere- tur. Magnitudinem hujus figura *Tabula 20.* repræsentat, sicuti & prioris. Internæ faciei peripheriam pulcherrimam è minimis crenis visibilibus tamen conflatus Halo exornat, medium Cruce quâsi Meliteni à lineolis à centro porrectis efformatâ occupante.

Secunda
speciei de-
scriptio.

Tab. 20.

Post hunc lapillum considerandi veniunt Entrochi Lapidum Stellarium minorum, quorum exhibentur tres sequentes species:

Species En-
trochi Co-
lumnaris
Lapidum
Stellarium
minorum.
kleine
Sternstein.
Seuli.

Entrochus Columnaris Lapidum Stellarium minorum sex loculamentis do- natus. *Tab. 20. fig. 1.*

Entrochus Columnaris Lapidum Stellarium minorum quatuor loculam- entis donatus. *Tab. 20. fig. 2.*

Entrochus Columnaris Lapidum Stellarium minorum incurvatus, & rotun- dus. *Tab. 20. fig. 3. Kleine Sternstein-Seuli.*

Tab. 20.
Varia iso-
rum lapil-
lorum no-
mina.

Isti lapides ad genus Lapidum Stellarium referuntur, quia figurâ suâ proximè ad illos accedunt, licet non omnes stellas referant. De his mentionem facit *Clarissimus Luid. in Clafs. 6. cap. 17. Ichnograph. Lytoph. Britann. VVa- guerus in M.C.S.* eos Lapides Stellares fissiles vocat, & in nostro vulgari idio- mate: *Runde Sternstein*, quos etiam *Scheuz. in suo specimine Lyth. Helv.* sub titulo: *Asteriæ Columnaris Entrocho* similis describit, & depingi cura- vit, sed cum prioribus tenui meo judicio (ignoscat tamen vir in reliquis tam accuratus) non confundi debuissent, qui ab alijs tam figurâ internâ, quàm ex- ternâ differunt, prout ex ipsismet figuris *loc. cit.* appositis patet.

Eorum de-
scriptio.

Omnes hi Entrochi sex lapillis constant, & cum descripto lapillo mate- riâ, colore, & duritie conveniunt, magnitudine autem, quæ tamen quan- doque variat, æquant icones in *Tab. 20.* expressas, cum quibus simul fig- urâ internâ, & externâ conveniunt. Halonem in nullo detegere potui, sed bene alias figuras minimis punctis expressas. In primi Entrochi plano de- lineatur Crux quatuor lineolis transversis punctatim ductis, & sese in centro interfecantibus efformata. In secundi Entrochi plano figura tam obscura & confusa apparet, ut ad nihil certi reduci possit. In tertio seu incurvato cla- rè observatur stellula tribus lineolis rectis punctatim ductis, & sese in cen- tro interfecantibus expressa.

Lapides
Stellares
maiores
angulis
acuris.

Lapis Stellaris major angulis acutis. *Tab. 20. fig. 1. Ein grosser Zugespizter Sternstein.*

Entrochus Lapidis Stellaris majoris angulis acutis. *Tab. 20. fig. 2. Ein Seuli Vongrossen Zugespizten Sternsteinen.*

Grosse zu-
gespizte
Sternstein.
quo-

Hic lapillus similis est figurâ Asteriæ minori eburneæ altiusculè ut pluri- mum, & aculeatius radiatæ *Luid. loc. cit. Ichn. Lyth. Brit.* & describitur

Eorum de-
scriptio.
Tab. 20.

quoque ab *Anf. Boet. in suagem. & lap. Histor. lib. 2. cap. 148. ex Gesnero*, à quo Sphragis Asteros appellatur. Colore & duritie cum prioribus convenit, magnitudinem & figuram autem repræsentat *Tab. 20.* quæ quinque est radiorum in angulos acutos desinentium, & cavitatibus mediis distincto- rum; in planâ lapilli superficie stellarium radiorum circumferentiâ levi- bus crenis utrinque ad ipsum stellæ centrum parvulo circello designatum exornatur, quo elegantissima stellula depingitur. Mediantibus prædictis crenis unus lapillus cum altero articulatur; sicque uniti Entrochum stella- rem constituunt *fig. 2.* ejusdem *Tab.* exhibitum, & ex octo lapillis con- gestum.

Si Lapillus Stellaris separatus quoq; haberet in planâ suâ superficie rimas seu fissuras à circello centrali per medium cujuslibet radii extensas, alia- rumque stellarum marinarum instar papillis minimis undique insignitus es- set, cum Stellâ marinâ minimâ Venetâ profus conveniret, & nullum relin- queretur dubium, quòd non ad hanc stellarum speciem referendus esset.

Huiusmo-
di lapilli
probabili-
ter ad ossi-
cula stella-
rum mari-
narum re-
ducendi
sunt.

Lapides Stellares seu aliorum Astérias, cum vertebrae stellarum marina- rum imprimis illius, quæ Retrograda vocatur, valde assimilentur, pluribus doctissimis viris, & de studio rerum naturalium summe meritis nimirum *Clarissimo Luidio, & Celeberrimo Listero* placuit, ad ossicula horum anima- lium marinarum lapidea reducere, hoc suadere videntur tot eminentiæ, cavitates internæ & externæ, foramina, sulci tam recti quàm transversi, tot articulationes, & omnium, quantum observare potui, interna cen- tralis spongiosa aut pervia structura, ossibus ad recipiendam medullam communis, & propria. Ad quid enim tantus structuræ apparatus in lapi- de? nisi in ossè ad recipiendos tendines, musculos, aut alia ossicula produc- debuisset, & licet per anatomiam constet, hucusque in stellis marinis tam copiosa ossicula non fuisse detecta, quæ omnibus descriptis lapillis similia sint, tamen nemo negabit, plurima animalcula in immenso maris sinu fo- veri, quæ nullis Zoographorum oculis hucusque sese obvia præbuerunt. Prædicti viri suam opinionem magis confirmare conantur inventâ Asteriâ, seu Lapide Stellari costulis adhuc donato ab ipso *Celeberrimo Listero* etiam viso, & appendiculis, crenis stellæ tredecim radiorum dictæ interioribus profus similibus, ita ut eandem figuram, modulum, & easdem articula- tiones præferant. Videatur *Epistola quarta ad Dom. Joan. Archer. med. D. de Asteriâ & Belemnite.*

Vires, &
Locus.
Trochita
Spange o-
der Rœ-
derstein.

Lapides Stellares virtutes easdem cum Trochitis possident, quos nunc describam. Colliguntur in monte Legerio & Randio.

Post Lapides Stellares sequuntur Trochitæ, quorum species sunt:

Trochites major cinereus striatus præviis punctulis minimis circa foramen centrale circumulum describentibus. *Tab. 20. serie 1. Ein grosser aschenfar- ber Spange-oder Rœderstein.*

Trochites minor cinereus tenuissimus striis longioribus. *Tab. 20. serie 2.*

Trochites minor cinereus tenuissimus striis præviis punctulis & lineolâ tenuissimis. *Tab. 20. fig. 1. serie 3.*

Trochites minimus cinereus, & tenuissimus striarum loco punctulis do- natus. *Tab. 20. fig. 2. serie 3. Gar kleine und Zarthe Aschenfarbe Rœder- steinle.*

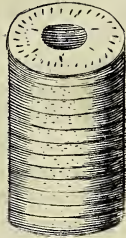
Trochites maior

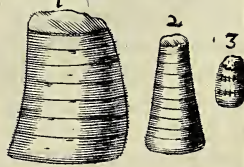
Lapis stellaris maior angulis obtusis.

Entrochus maior

Entrochi Pyramidales non perforati Alueoli Luidio

Stella marina Minima Veneta.

Lapis stellaris maior angulis acutis

Trochites minor

Entrochi columnares stellarium minorum

Lapis stellaris minor angulis obtusis

Trochites minores strijs tenuissimis

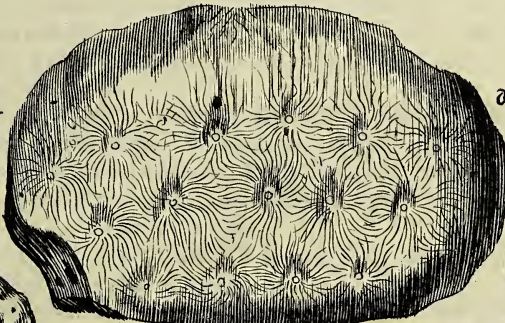

Capitula radiolorum Echin. petrificata

Astroites Stellis Maximis.

Coagulum piceum.

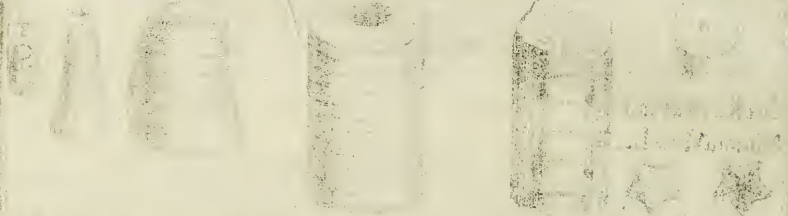
aqueum la-

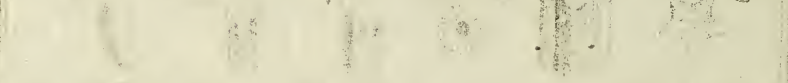
Lapis Perca piscis.

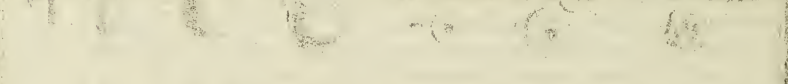
... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..

... ..
... ..

Entrochus major cinereus amplo foramine centrali donatus striis brevioribus, & è duodecim Trochitis conflatus. *Tab. 20. serie 1. Eingrosses Aschenfarbes Rødersteinsseule.*

Entrochi Rødersteinsseule Tab. 20.

Trochitæ à figurâ rotæ seu tympani ita vocati germanicè: *Spangenstein* oder *Røderstein* unâ cum Entrochis, qui sunt corpora cylindracea è pluribus Trochitis mediantibus suis striis unitis conflata; describuntur ab *Anf. Boet. in sua gemmarum & lap. Hist. lib. 2. cap. 227. ab Olao VVormio autem in suo Mus. pag. 69.* Trochitæ omnes figuræ sunt orbicularis, & quoad partem suam externam læves, materiâ constant seleniticâ, & albi, lutei, aut etiam cinerei coloris sunt, magnitudine variant, &, ut ex *Tab. 20.* patet, in Entrochis nunc plures nunc pauciores conjuncti occurrunt: interna omnium Trochitarum plana in suo centro foramine totum corpus penetrante aliquando majore, aliquando minore donantur, per quod à reliquis hujusmodi lapidum generibus differre videntur. Parvo à foramine intervallo exsurgunt striæ ad extimam orbis partem protensæ radiis alicujus rotæ valde analogæ, quæ in aliis longiores, in aliis verò breviores existunt, & aliquando præviis minimis punctulis circa foramen centrale circumum describentibus, non nunquam etiam præviâ lineolâ, à quâ tunc striæ incipiunt, & in peripheriam desinunt; observantur quoque in minimis Trochitis loco striarum solummodo punctula halonem describentia, prout è figuris *Tabulæ dictæ*, & ex descriptione specierum, quæ omnes magnitudine & formâ cum figuris conveniunt, patet.

Trochitæ, eorumque Entrochi eadem ratione, quâ antea de Lapidibus Stellaribus seu Asteriis dictum est, ad ossicula stellarum marinarum à prædictis celeberrimis viris reducuntur, quod evincunt articulationes, & foramina Trochitas in suo centro penetrantia, aliaque hujus generis phænomena Trochitis propria. Vid. *Clar. Luid. epist. 2. de Encrino Lachmundi* (quem Entrochum esse non dubitat) *Ad Quiliel. Nicolson Archid. Carleol.* ubi asserit, non majus esse discrimen inter Encrinum *Lachmundi*, & fragmentum cujusdam stellæ marinæ radii, ac inter dentes piscium, & *Glossopetras*, *Bufonitasque* &c.

Trochitæ quoque ad ossicula stellarum marinarum lapidea reducendi videntur. Encrinus Lachmundi. Eorum vires.

Quod ad eorum vires spectat, commendantur ad renem calculos, si triti in aquâ appropriatâ exhibeantur, difficultati urinæ medentur, & renem ac vesicæ calculos comminuere creduntur. Distingui solent in mares, & fœminas, hos vesicæ, illos verò utpote majores & longiores renem vitiis succurrere volunt. Vid. *Mus. VVorm. loc. cit.*

Apud nos colliguntur in monte *Randio* & *Legerio*, item in sylva *Hercyniâ* *Bondorfii* in magnâ copiâ occurrunt.

Locus.

Entrochos Cylindraceos sequuntur Pyramidales, quorum species sunt:

Entrochus Pyramidalis non perforatus major subcinereus incurvatus è septem orbiculis, quorum pars interna superior convexa, inferior verò concava existit, conflatus. *Tab. 20. fig. 1. serie 1. Alveolus Luid.*

Entrochi Pyramidales. Steinekœgeli. Tab. 20.

Entrochus Pyramidalis non perforatus mediocris subcinereus rectus è decem orbiculis, quorum pars interna superior concava, inferior verò convexa existit, conflatus. *Tab. 20. fig. 2. serie 1.*

Entrochus Pyramidalis non perforatus minimus subcinereus ventricosus è tribus orbiculis, quorum interna pars utrinque plana est, circumferentia

tia verò crenata, conflatus. *Tab. 20. fig. 3. serie 1. Steinene Kægeli.*

Istos lapides Entrochos Pyramidales germanicè: *Steinene Kægeli* voco, eo quòd figurà suà orbiculari, articulatione, & materià ipsà Entrochis similes sint, licet nec perforati nec striis donati. Descripti primò sunt à *Luid. pag. 86.* sub nomine Alveolorum, & postea à *Scheuz, in suo specim. Lith. Helv. pag. 7.* constant seleniticà materià, & sunt coloris subcinerei, magnitudinis icones in *Tab. 20. serie 1.* expressas quartà parte superant: figura est pyramidalis è basi amplà semper magis pyramidum more superiora versus angustata, aliquando recta, aliquando incurvata, non nunquam ventricosa: orbiculi, è quibus Entrochi constantur, & potissimum lineà transversà vel etiam quandoque crenis distinguuntur, è parte suà internà vel sunt concavi vel convexi, nisi in peripherià crenis donentur, quo in casu plani existunt. In articulatione orbiculorum concavum unius convexum alterius

Tab. 20.

Referuntur quoque ad officula stellarum.

Vires.

Locus.

Tab. 20.

Lapillus Cylindraceus capitulum Radioli Echinitarum petrificatum referens major cinereus ventricosus. *Tab. 20. fig. 1. serie 3.*

Lapillus Cylindraceus capitulum Radioli Echinitarum petrificatum referens minor cinereus ventricosus. *Tab. 20. fig. 2. serie 3.*

Hi lapilli è selenite producti capitulis Radiolorum Echinitarum spinosorum, aut tuberosorum, quos *Aug. Scilla in suo lib. de corporibus marinis petrificatis Tab. 6. & 24.* depingi curavit, sumillimi sunt: sunt enim sicut capitula Radiolorum ventricosi, inferiùs & superiùs foramine donati, quò ex unà parte cum papillà Echinitæ, ex alterà verò cum ipso Radiolo articulari possint. Differunt à *Volvolà doliatà*, seu cadiscum referente elegantiore: *Luid. n. 1164.* quòd halone profusus destituti sint, & hucusque nunquam articulati, seu juncti inventi. Mole & figurà non discrepant ab icone *Tab. 20.* & more aliorum lapillorum seleniticorum subcinerei coloris sunt, earundemque sine dubio virium; reperiuntur in monte Legerio.

Volvola doliata.

Vires.

Locus. Lapilli Cylindracei sine ventre.

Tab. 20.

Lapillus Cylindraceus pediculum Modioli Stellati referens major cinereus.

Tab. 20. fig. 3. serie 3.

Lapillus Cylindraceus pediculum Modioli Stellati referens minor cinereus.

Tab. 20. fig. 4. serie 3.

Lapillis Cylindraceis capitula Radiolorum Echinitarum spinosorum, aut tuberosorum petrificata referentibus, alios pediculum Modioli Stellati affabrè repræsentantes subjungo: conferantur figuræ *Tab. 20. num. 3. & 4. in serie 3.* cum figurà pediculi Modioli Stellati *Tabula 19. fig. 1. in serie 3.* expressà; ejusdem profusus sunt formæ, læves tam quoad bases quàm figuram externam rotundam, per quod differunt à *Lapillo Cylindrico Scheuz,* cujus bases halone punctulato ornatae sunt. Materiæ sunt seleniticæ, coloris cinerei, & ejusdem cum figuris magnitudinis. Colliguntur in monte Legerio.

Tab. 19.

Locus.

Modioli

Stellati.

Nægelin-

stein.

Modiolus Stellatus hexagonus cum pediculo. *Tab. 19. fig. 1. Ein Sexecketer nægelistein.*

Mo-

Modiolus Stellatus pentagonus. *Tab. 19. fig. 2. Ein sunffeketer nagelistein.* Tab. 19.
 Modiolus Stellatus tetragonus *Scheuz. Spec. Lith. Helv. pag. 12. Ein Vierecketer nagelistein.*

Modioli Stellati *Luidio* ob similitudinem, quam habent cum Caryophyllis aromaticis à *VVagn. in Eph. Germ. annotertio decad. 2. pag. 370.* Caryophylli lapidei, vel Caryophylloidæ vocantur, rusticis Schaffhusianis: *Nagelistein oder steinene Esnageli.* Caryophylloida.

Constant ex substantiâ seleniticâ, figuræ campanæ-formis, ejusdem magnitudinis, quam imagines sistunt. Basi seu parti magis expansæ insidet stellula centro excavato vel hexagona, vel pentagona vel etiam terragona. In parte imâ & magis contractâ describitur circellus, in cujus centro quoque cavitas rotunda observatur, sine dubio, ut in eâ recipiatur pediculus lapideus in figurâ primâ delineatus, & cum Modiolo Stellato hexagono articulatus, qui cylindræus est, versus articulationem aliquantulum crassior. Utrum hi lapides potius cum ossiculis stellarum marinarum lapideis conferendi sint, vel cum fructibus vegetabilium, iis decidendum relinquo, qui in uno & altero genere majorem cognitionem, & experientiam possident.

Ad quid referri debeant dubitatur.

Extra Helvetiam hujusmodi lapilli admodum rari sunt, apud nos tamen in monte Randio & Legerio frequenter occurrunt.

Locus.

Articulus Stellaris lapideus cinereus subrotundus quinis striis geminis æqualiter à se invicem distitis à centro ad basin usque porrectis. *Tab. 19. serie ultimâ fig. 2. Ein rundes gliedmassteinli.*

Articuli Stellares. Gliedmassteinli. Tab. 19.

Articulus Stellaris lapideus cinereus hexagonus senis striis simplicibus æqualiter à se invicem distitis à centro ad basin usque porrectis. *Tab. 19. serie ultimâ. fig. 3. Ein sexecketes gliedmassteinli.*

Articuli Stellares lapidei *Scheuz. fig. 17. pag. 9. spec. Lith. Helv.* Scyphoidæi Lapilli pedunculo carentes, hæcenus, ut refert, ob eorum similitudinem cum oculis cancerum *Gammarolithi* vocati, germanicè appellari poterunt *Gliedmassteinli*, in parte enim convexâ cavitate centrali donati sunt, à quâ tanquam suo centro striæ stellam formantes, & à se æqualiter distitæ ad basin usque porriguntur, quæ structura attentius considerata articulum alicujus stellæ, vel alterius animalculi non ineptè præferret, siquidem cavitas in centro sita ad aliud ossiculum excipiendum producta videtur, striis verò ad insertionem ligamenti pro ossiculo firmando necessarij appositis. Pars opposita plana quidem est, sed inæqualis & aspera, de cætero coloris sunt cinerei, unus rotundus, alter angularis, & magnitudine suâ icones non superant. Materiæ sunt seleniticæ, ac in monte Legerio inventi.

Scyphoidæus lapillus. Gammarolithæ quid. Eorum descriptio.

Hammites, seu Ammonites cinereus. *Tab. 19. fig. 1. Ein aschensarber Rogen-oder Ragenstein.*

Hammite seu Ammonite. Rogen-oder Ragenstein. Tab. 19. & 18.

Hammites seu Ammonites subluteus maculis rufis hinc inde imbutus. *Tab. 19. fig. 2. Ein rothlechter Rogen-oder Ragenstein.*

Cenchrites subluteus. *Tab. 18. Ein Hirfstein.*

Meconites albus. *Tab. 18. Ein magfamenstein.*

Isti quatuor lapides cum figurâ conveniunt; quilibet enim ex arenis majoribus subrotundis, aut sphericis compositus est, ita ut ova piscium suâ

Hammitarum seu Ammonitarum descriptio. tunicà involuta, aut semina milii aut papaveris referant. Primus & secundus sunt lapides durissimi, cinerei, vel sublutei coloris hinc inde maculis rufis imbuti: constant ex arenulis minoribus sphaericis & subtrondis, sed tamen arctè unitis, & quasi tunicà involutis, ova piscium in suo ovario adhuc delitescencia admodum curiosè exhibentibus, quamobrem vulgò Hammitæ seu Ammonitæ nuncupantur: *Rogen-oder Ragenstein*. Differunt à sequentibus, quod silicis instar duri sint, & nullum granum ab alio separari queat, videanturque tenui, & transparente tunicà colligati, cum e contra reliqui non adedè duri sint, & friabiles, ita ut grana facilè separari possint. Tertius luteus est, & ejus grana cum seminibus milii magnitudine ac colore conveniunt, propterea Latinis Cenchrites dicitur, Germanis: *Hirfstein*. Quartus lapis candidus est, & constat arenulis minoribus seminibus papaveris albi similibus, unde Meconites vocatur: *Masfamenstein*.

Cenchrithis descriptio.

Quomodo isti lapides generentur.

Causam figuræ sphaericæ arenularum, è quibus hujusmodi lapides conflantur, conjicit *Imperat. lib. 24. cap. 27.* in continuum motum, quo arenæ ab aquà corrente rotantur, & sensim sine sensu earum anguli atteruntur, ut demum rotundæ fiant, dein quoque vult, in subterraneis tales globulos formari ab exhalationibus sulphureis, & aluminosis in propriis mineris concretescentibus. *Vormius* verò multum tribuit figuræ loci, in quem humores subterranei lapidescentes incidunt, si enim fuerit sphaericus, lapides etiam tales efformari necesse est. Frequentiùs autem produci videntur à materià luti lapidescentis tenuiore per poros luti in fixatione transudante, & formam guttularum acquirente, quæ tandem unà cum substantià luti in duritiem lapideam coguntur.

Vires.

Lapillos hos sphaericos oculis immisos, & frequenti revolutione circumductos sordes attrahere Lapidis Chelidonii instar habetur ex *Vagnero lib. cit. pag. 304.*

Locus.

Lapides isti in pluribus locis Helvetiæ colliguntur. Subalbidi in Præfecturà Sanensi Bernensium in monte dicto: *Doronaz*, dein in monte *Jura* & *Rufi* in Cinereis *Montibus* vulgò: die *Eschenberg* ejusdem ditionis. In *Birsà* flumine prope *Basileam* etiam inveniuntur, & in *Rauricà* valle (*Frickthal*) circa pagum *Tertznach*, nec non in *Rusà* propè *Altorfium*.

Hujus generis agmen claudent *Tesseræ Lusoriæ Badenses*, quarum species sunt:

Tessera Lusoria lapidea Badenensis. Steinene vvirffel. Tab. 51.

Tessera Lusoria Fossilis lapidea alba major. Tab. 51.

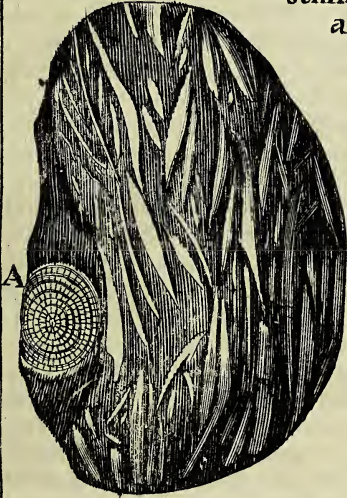
Tessera Lusoria Fossilis lapidea lutea mediocris. Tab. 51.

Tessera Lusoria Fossilis lapidea nigricans minor. Steinene vvirffel.

Ad genus lapidum figuratorum petrificatorum figuræ regularis pertinent etiam *Tesseræ Lusoriæ lapideæ vvirag.* in *Hist. nat. Helv. fol. 329.* germanicè: *Steinene vvirffel.* ubi ita describuntur: Lapilli hi cubici parvi, albicantes, numeris suis exactè distincti circa oppidum *Badam* in pratis, ac fossis mœniorum reperiuntur, quæ ibidem nonnunquam à talpis è terrà extruduntur. Mirum sanè naturæ sunt miraculum, si artem auxiliatricem non habuerint, soliusque naturæ soboles sint; quamvis & hæc *Polydædalus* sit artifex ubique mirabilis, ubique suspiciendâ, in magnis & vilitibus. *Œdipus* is mihi erit, qui harum causas protulerit; & si suspiciam, hinc profectò locum habet illud:

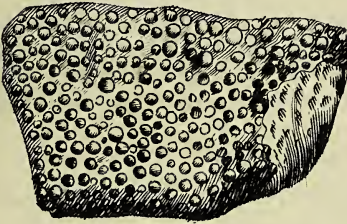
Salicites Hebreicus niger
foliolis candidis.

Lapis frumentarius Helueticus niger
semina melonum cumini cum cochlitulis
albis referens.

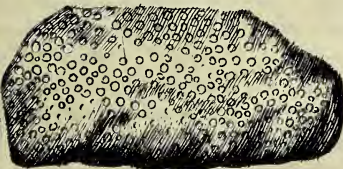

Cenchrites.

Lapis frumentarius Helueticus
cinereus semina melonum,
anisi fœniculi referens.

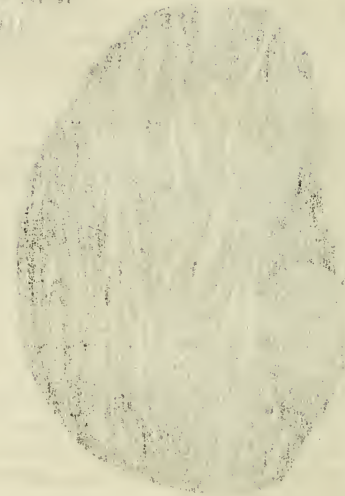

Meconites.

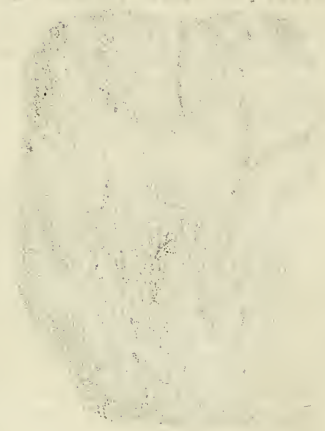
Handwritten text at the top left, possibly a title or reference number, which is mostly illegible due to fading.

Handwritten text at the top right, possibly a date or location, which is mostly illegible due to fading.

Handwritten text below the first specimen, possibly a description or classification.

Handwritten text below the second specimen, possibly a description or classification.

Handwritten text below the third specimen, possibly a description or classification.

natura certè
 Multa tegit facta involucria, nec ullis
 Fas est scire quidem mortalibus omnia.

Hæc habet *cit. Clar. Author de Tesseris* Lusoriis lapideis, quæ Badæ extra portam, quæ ducit ad balnea, retrò castellum ex parte viæ sinistra in spatio terræ quingentos passus longo, & ducentos lato effodiuntur, & quidem jam à plurimis annis, neque hodierno tempore tam raræ sunt, ut non quotidie à pueris colligantur, & exteris balneis utentibus pro mediocri pretio divendantur. Ultra sesquipedem terram non penetrant, imò frequentius occurrunt ad spithamæ altitudinem in eà delitescentes. Variæ sunt magnitudinis, ut ex figuris *Tab. 51.* patet, quibus tamen adhuc dimidio minores inveniuntur, colore quoque differunt; dantur enim albi, lutei, fusci, & nigricantes, omnes tamen sunt cubici, & punctis suis elegantissimè distinctis (exceptis paucissimis, in quorum uno aut altero plano numeri quandoque desunt) aliquando majoribus, aliquando minoribus, semper verò concavis. Utrum arte sint factæ, & studio extra Badam per hunc terræ tractum disseminatæ, vel ab ipsâ naturâ ludendi, artemque imitandi nonnunquam avidâ productæ fuerint, nullus certò asserere audet: priorè opinionem dissuadere videtur tam longa annorum series, per quam hucusque ad multa millia fuerunt collectæ, impossibilitatem autem posterioris sententiæ tollit ipsa natura, quæ jam è materiâ lapideâ plura corpora nobilitate structuræ, & ipso artificio figuram Tesserarum longè superantia produxit; quod magis iudicium ad assensum hujus opinionis moratur, est, nulla imaginabilis causa numerorum in his lapillis cubicis debito ordine & situ distributorum, cui accedit, in pluribus adhuc observari fibras ossium, è quibus primò elaboratæ erant, quam tamen difficultatem ebur fossile in monte Legerio frequenter obvium, & quasi in suas fibras osseas distinctum eluderet. Tesserarum Fossilium usus medicus hucusque incognitus est, præterquam quòd ad lusum non minùs ac arte factæ quæ-

Locus.

Tab. 51.

*Dubitat ur
 de earum
 causâ pro-
 ductivâ.*

*Tesserarũ
 lapidearũ
 usus.*

GENUS II.

Lapides Figurati Petrificati figura Irregularis & incerta, ad quid referri debeant.

Quemadmodum per figuras Regulares intelliguntur illæ, in quarum structurâ aliqua symmetria deprehenditur, ita per Irregulares denotantur figuræ, in quibus nulla regularis proportio observatur.

*Quid sint
 figura Ir-
 regulares.*

Species hujus generis sunt:

Salicites Helveticus niger foliolis candidis. *Tab. 18. Ein Schwartzer VVeidenbletterstein.*

Salicites.

Lapis Frumentarius Helveticus niger semina melonum, cumini cum Cochlitulis albis referens. *Tab. 18.*

*Ein
 Schwvar-
 tzer*

Lapis Frumentarius Helveticus cinereus semina melonum, anisi, fœniculi & fructum Medicæ Polycarpus vel Cochlitulam compressam & umbilicatam referens. *Tab. 18.*

*VVeiden-
 bletter-
 stein.*

Lapis Frumentarius Helveticus maximus cinereus figuris longissimis.

*Lapides
 Frumenta-
 ri.*

Lapis Frumentarius Helveticus cinereus figuris lævibus, & rotundis latissimis, *Shwveitzerische Samenstein.*

Tab. 18.

Inter

Inter omnes lapides figuratos Helveticos Lapidem Frumentarii tam artificio structuræ, quàm diversitate corporum, quæ continent, facile maximam merentur admirationem; si eorum figuras spectes, videntur debere inferi generi semina plantarum exhibenti: Sed cum revera semina non sint, & tantum figuræ irregulares, quæ obiter consideratæ apparentem solum foliolorum aut seminum imaginem præferunt; potius igitur ad genus lapidum figuræ irregularis pertinent. Nec obstat, quod tam à Lithographis, quàm ab ipsis incolis lapides Frumentarii seu *Kumichstein* vocentur, Italis; *Pietra Frumentale seu Frumentaria*, cum hæc denominatio tantum ab eorum existendi modo derivet.

Salicites
Tab. 18.
Eius foliolorum causa.

Salicites Helveticus niger lapis est figuræ Tab. 18. triplo major, niger & durissimus, figuris candidis, angustis, & oblongis foliolis *Salicis* similibus donatus, quæ non aliter ac ipsa venæ per lapidum substantiam vagantes producuntur à terrâ magis exsiccatâ luto lapidescenti, rimasque agenti immittâ, quæ varias figuras efformat secundum diversas luti fissuras, in quas sese insinuat, & nunc magis nunc minùs substantiam lapidis penetrat, prout fissuræ seu rimæ luti magis vel minùs profundæ erant. Vid: *Clar: Kirch: mundi subterranei lib. 8. pag. 20.*

Cornu Ammonis minimum seu Orbes serpentiniformes.

In *Salicite* præter figuras candidas lapidi immerfas, ac folia *Salicis* referentes observatur alia litterâ A notata, quam *Scheuzerus* non incongruè *Cornu Ammonis striato minimo* assimilat; orbiculata enim est, intorta, & ejus orbes serpentum in modum in se convolvuntur, striisque transversis æqualiter distantibus donati sunt: dein coloris est cinerei, striis magis ad nigredinem vergentibus, & octo anfractuum, qui in æquali plano sunt positi, neque ad umbilicum aliquam cavitatem efformant, per quod à *Cornubus Ammonis* plurium anfractuum distingui posset, nec non, quod ex plano opposito, quo figura lapidi immersa est, tam orbes, quàm striæ prorsus oblitterentur, & nil nisi figura orbicularis è fluore splendente coloris plumbei in superficie albicantis & seleniti haud ab simili constata compareat, imò figuræ serpentiniformis in extremitate lapidis apparentis, & summâ diligentia separatæ in subjecto selenite nullum aliud vestigium relinquitur, quàm puncta albicantia, ordinem anfractuum serpentiniformium dispositione suâ imitantia, quæ, quo magis lapidem penetrant, minora fiunt, donec tandem omnino deleantur, per quod etiam differt à figuris *Lapidum Frumentariorum Suitensium & Tigurinorum*, quos describit *Scheuz. in suo specim: Lith. Helv.* quorum tractus serpentiniformes utrinque convexi sunt, & in duo æqualia spheræ segmenta divisibiles, nec unquam in nostris *Lapidibus Frumentariis* adhibito etiam microscopio detegere potui, orbes serpentiniformes per transversas lineolas colligari, sed tantum observavi, strias & eminentias unicuique orbi proprias, quæ alteri non communicantur.

Lapidum Frumentariorum descriptio.

Lapides Frumentarii Helveticus tam niger quàm cinereus *Saliciti* magnitudine quidem similes sunt, & duritie, sed varietate & copiâ figurarum illum longè antecellunt; siquidem superficies integra horum lapidum variis figuris plena est, quæ obiter consideratæ nunc semina melonum, vel anisi, aut fœniculi repræsentant, nunc folia *Salicis* oblonga referunt, aliquando verò *Cornua Ammonis striata minima*, vel etiam *Cochlitalas umbilicatas*, aut fructum *Medicæ Polycarpus* exhibent. De figuris folia *salicis* & *Cornua*

Ammo-

Ammonis minima referentibus superius dicta sufficiant, nunc figuræ per Lapidis Frumentarios dispersæ, & semina melonum, aut herbarum umbelliferarum exhibentes considerandæ veniunt.

Quodd hæ figuræ non sint vera semina, sed tantum corpora iis similia è præcedentibus patet, videntur autem conflare è simplici, vel pluribus folliculis hiantibus, & adaperitis, oblongis, ovatis, vel triangularibus, & non raro subrotundis sibi invicem superpositis seu suprainductis, quorum centrum occupat granulum prædictis folliculis inhærens, & puncti centralis vicem gerens. Si plures folliculi ad constituendam figuram concurrant, vel magis dilatati in superficie hæreant, figuram seminibus frigidis majoribus assimilant, si verò simplex tantum folliculus appareat, vel duo minores, & angusti cum granulo striato incluso semina carvi, anisi, &c. præferunt. Omnes isti folliculi vel sunt læves, vel striati, aliquando undulati, & non nunquam solâ fimbriâ crenatâ donati, neque ejusdem semper sunt coloris, plerumque tamen sunt albicantes, & lutei, vel etiam lividi, magnitudine quoque quàm maximè differunt,prehenduntur enim inter minores jam adductos rotundi, diametro suo pollicem cum dimidio equantes & longi spithamam superantes, uno verbo, quo major est figura, eò plures folliculi ad eam efformandam applicantur, & secundum istarum dispositionem magis vel minus æqualem etiam ipsamet figurarum superficies variat, ut una detur plana, altera convexa, alia concava. Abrasis figuris frumentariis, iisque similibus apparet non minus, ac in orbibus serpentiformibus fluore selenitico lividus punctis albis folliculorum figuram serie suâ describentibus insignitus, quæ circa medietatem fluoris evanescunt.

Variarum figurarum in iis hærentium descriptio

Nisi prædictæ figuræ irregulares sæpius tam magnæ fierent, & è pluribus folliculis sibi invicem suprainductis conflarentur, credidissem, esse ova testaceorum marinorum conglomerata, & in lapideam substantiam versa, in ipsâ verò petrificatione compressa, disrupta, ac aperta, quam ob causam in lapide hiantia deprehenderentur.

Præter enumeratas figuras deteguntur in Lapidum Frumentariorum superficie Cochlitulæ minimæ umbilicatæ cum Conchitulis commixtæ, & Belemnitæ exigui acutissimi papillis minimis subluteis & non nisi ope microscopii visibilibus hinc inde consper si, quæ figuræ omnes ex eodem fluore selenitico livido constant.

Cochlitulæ & Belemnitæ exigui in Lapidibus Frumentariis apparentes.

Ex his colligere licet, figuras in superficie Lapidum Frumentariorum occurrentes, vel imagines corporum naturalium marinorum representare, licet raro integras, vel tantum figuras partim regulares, partim irregulares cum nullo alio corpore naturali nec structurâ suâ nec formâ convenientes, primas à vi plasticâ feminis illius corporis marini, quod exhibetur, productas fuisse, vix dubitandum puto, quod in ultimâ parte pluribus exponam. Hujusmodi figuras verò raro integras observari, ratio in promptu est, quia aër frigidus, quo summæ alpes, in quibus hi lapides colliguntur, continuo perflantur, vim spiritus seminalis supprimit, ut sese debite expandere nequeat, & consequenter neque inchoatum opus perficere, ad quod accedit in hujusmodi alpiibus lutum ad recipiendas formas minus esse proportionatum, tam ob non parvam substantiæ ἀνομοιομερην, quàm ejus ab ambiente frigido nimis ciam fixationem.

Causa figurarum nulla corpora naturalia referentium.

Reliquæ figuræ tam regulares, quàm irregulares nulla corpora naturalia referentes à materiâ subtiliore sulphureâ in coagulatione fluoris selenitici efflorescente, & ab aëre ambiente fixatâ ortum suum trahere videntur, quod manifestant puncta albicantia in fluore relicta, & ipsam figuram in superficie Selenitis hærentem serie suâ describentia, viaque designantia, per quas materia subtilior & ad coagulationem minus apta in fixatione fluoris urgebatur, in cujus superficie interiore & lapidem ipsum respiciente, eique inclusa nulla deprehenditur efflorescentia, quia impulsus materiæ versus illam partem fieri solet, ubi minus obstaculum occurrit, nimirum in eâ, quæ exposita est aëri libero faciliter unicuique motui cedenti: neque mirandum est, etiam si figuræ serpentiformes, vel semina referentes sibi plerumque similes, & quandoque etiam regulares existant, nam fluor seleniticus ex omni parte à materiâ fixatâ & contractâ æqualiter pressus substantiam subtiliorem æquali quoque modo urgere debuit, & consequenter figuram regularem vel saltem æqualem describere, nunc lævem, aliâ vice striatam, prout nimirum efflorescentia materiæ ex omni parte in eadem vel diversâ quantitate expulsa fuerit, vel ab ipso aëre ambiente in suo motu magis vel minus impedita.

Duplex materia in qualibet petrificatione datur.

His confirmatur id, quod superius jam in parte primâ dictum est, quòd nimirum plerumque in qualibet concretionem lapideâ duplex detur materia, quarum una ad induendam substantiam lapideam magis sit proportionata quàm altera. Minus proportionata est vel nimis tenuis aut sulphurea, vel nimis crassa & terrestris, ex hac quodammodo confluenta & hinc inde per substantiam lapidis præcipitatâ oriuntur eorum venæ, è priori autem diversæ efflorescentiæ tam crystallinæ quàm selenitiæ ad centrum lapidis vel peripheriam propulsa, aut armaturæ variæ secundum variam sulphuris dispositionem.

Lapidum Frumentariorum loca nativa.

In pluribus alpibus Helvetiæ Lapidem Frumentarii occurrunt, Suitensibus, Glaronensibus, Subsylvanis, Uraniensibus, & Monasterii Montis Angelorum, monte Pileato, ubi Septentrionem versus ampli montis tractus Lapidibus Frumentariis undique referti sunt, quandoque etiam à torrentibus in subjecta flumina deportantur.

Alcyonium tuberosum majus cinereum in basi cavitate donatum. *Tab. 19.*

fig. 1.

Alcyonium majus cinereum oblongum & acuminatum punctis quadratis

Alcyonia vulgò Feigenstein. Tab. 19.

Corallitæ Reticulati instar insignitum, & in basi profundâ atque latâ cavitate donatum. *Tab. 19. fig. 2.*

Alcyonium cinereum bifurcatum punctis quadratis Corallitæ Reticulati instar insignitum, & in basi tuberosâ cavitate donatum. *Tab. 19. fig. 3.*

Alcyonium minus cinereum pediculo insidens, & in basi tuberosâ ac striatâ cavitate donatum. *Tab. 19. fig. 4. Feigenstein.*

Quid sint Alcyonia eorumque generandi modus. Cur ita vocentur.

Per Alcyonia intelliguntur corpora lapidea, quæ à spumâ maris tenuissimis sordibus imbutâ mediante sale marino, & accedente succo lapidifico in ipso maris sinu in substantiam lapideam concresecunt, nomen autem hoc trahunt ab avibus, quæ Halcyones à Græcis, & à Latinis Alcedones vocantur, quia ex iis mari innatantibus nidos suos exstruunt. Alcyonii duo sunt genera, unum mollius, quod vegetabilem habet consistentiam, aliud

du-

durius & lapideum cum Poro lapide magnam affinitatem habens, de quo nunc sermo fit, hoc iterum vel ramosum, vel globosum est, ad illud Corallia & Corallitæ referuntur, ad hoc verò Veteres quinque alia Alcyonii genera reducerunt. Primum figurà spongiæ spissum, & grave est. Secundum figurà longiusculà foraminibus plenum, leve, & odore Algæ. Tertium ad vermiculi figuram accedit, & Purpuræ colorem, quod Milesium vocatur. Quartum leve, & pinguedine sordidis foraminibus plenum. Quintum demum fungo simile est, intrus asperum, & punicem refert.

*Eorum
differètia.*

*Alcyonii
Milesium.*

*Alcyonio-
rum de-
scriptio.*

Alcyonii hìc describuntur quatuor species, quæ à *Scheuz*: ob figuram ficus Ficoides, & à *Wagner* in *M. S. C.* Caricoides vulgò: *Feigenstein* appellantur. Utrum præfentes Alcyonii species non etiam ad Fungitas referri possent, dubito, nam aliquas Fungi *περραιίας* calcularis species *Boconii* pag. 301. expressas ad amissim præferunt.

Magnitudine & formà cum figuris *Tabula 19.* conveniunt, ut ulteriore descriptione non indigeant: repetiuntur in monte *Legerio*, & *Randio* diversæ magnitudinis & figuræ.

*Tab. 19.
Locus.*

Coagulum aqueum lapideum. *Wasser, so zum Stein worden.*

*Coagulum
aqueum
lapeum.
Wasser,
so zu stei
wvorden.*

Huic tertiæ Classi corpora petrificata complectenti finem imponet Coagulum aqueum lapideum, simplicissima omnium petrificatio, cujus etiam mentionem facit *Vormius nuf. fol. 52.*, etenim concrescit ex purà aquà arenulis minimis, & invisibilibus, vel ramentis lapideis imprægnata, quæ cum aquà decurrentes mediante admixto liquore viscido & ramoso paulatim alicui loco declivi adhærent, quibus sensim plures subsequentes sese associant, & agglutinantur, ut sic ejusmodi Coagula aquea lapidea aquam leviter & quasi guttatim cadentem præferentia producant. Magnitudine & figurà multum discrepant, plerumque tamen oblonga sunt, quorum interior seu sessilis pars, quæ nimirum loco declivi applicata erat, ab ipsà loci superficie formam suam acquirit, externà, cui ramenta adhærebant, lævi & inæquali nunc magis nunc minus crassà axungiæ in candelis hærenti fusæ & iterum coagulatæ haud absimili efformatà.

*Et descri-
ptio.*

Nostri Coagula aquea coloris sunt cinerei, opaca, & satis dura, circa ripam *Rheni* non procul *Rheinfeldà* copiosè reperiuntur. Appendicis loco fit *Rapa* in lignum mutata. *Ein hoelzerne Ruben.*

*Locus na-
tivus.*

*Rapa li-
gnea. Ein
Hoelzerne
Ruben.*

Hanc inveni in vinetis proximi montis circa *Waldshuetium* è parte *Soli* meridionali exposità, quæ protus lignea erat, omni humiditate exhaustà, ita ut nec pars foliorum *Rapæ* infima adhuc inhærens exciperetur. Mirabilis sanè effectus & tenui meo iudicio radiis solaribus potissimum adscribendus, qui extracto prius omni succo *Rapæ* eam à putredine liberarunt, & postea omnimodè exsiccata in substantiam ligneam converterunt: nam verosimile videtur, omnium hujusmodi majorum radicum fibras ligneas esse, earumque substantiam ligneam solum à nimia humiditate admixtâ, & tenerris utriculis eam retinentibus, fibrasque ligneas ambientibus occultari.

*Generatio-
nis modus.*

LIBER QUARTUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS QUARTA
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS INTORTOS, QUORUM ORBES
SERPENTUM IN MODUM IN SE CONVOLVUNTUR, ET AMMONIS
CORNUA VOCANTUR, AD QUAM CLASSEM QUOQUE REFERENDI
SUNT NAUTILITÆ OB EUNDEM CIRCUMVOLUTIONIS MODUM.

Postquam Lapidés Figuratos tradidimus, quorum plerique ad corpora naturalia terrestria referuntur, ii enarrandi sunt, qui communiter ab omnibus ad corpora marina, quæ figurâ suâ præferunt, reducuntur, inter hos primò occurrunt utpote magis frequentes, & tam varietate figurarum, quàm structuræ artificio reliquos omnes facilè superantes Ammonis Cornua dicti, de quibus fit

CAPUT PRIMUM.

Ammonis Cornua quid sint.

*Ammonis
Cornua
quid sint.
Eorum nota
Characteristica.*

*Cur vocentur
Cornua Ammonis.*

*Eorum vires
secundum
Veteres.*

Ammonis Cornua sunt Lapidés Figurati Intorti, & ita serpentum in modum convoluti, ut eorum orbés nullâ ex parte producantur, & in hac figurâ ratione eorum Nota Characteristica consistit.

Quòd hic lapis jam antiquissimis temporibus fuerit cognitus habetur ex *Plinio lib. 31. cap. 10.* illum inter gemmas referente sequentibus verbis: Hammonis Cornu inter sacratissimas Æthiopiæ gemmas aureo colore arietini cornu effigiem reddens. Promittitur prædivina somnia repræsentare. Solet ferreo armati hoc cornu colore, qui aluminis succo accedente in æreum, vel aureum facilè mutatur, quemadmodum ferro ipsi facilè contingit. Vocatur Cornu, quia ad modum alicujus Cornu Arietini convolutus est, & Ammonis, vel quòd in solo arenoso circa templum Jovi Ammoni à Bacho in gratiarum actionem ob inventum ductu arietis, quem Jovem fuisse existimaverat, in Lybiâ fontem sumptuosè exstructum occurrat, prout legitur in *Polyhist. Jul. Solini cap. 27.* Illic (ad Templum Hammonis) lapis legitur, Hammonis vocant Cornum, nam ita tortuosus, & inflexus, ut effigiem reddat Cornu Arietini, fulgore aureo est, prædivina somnia repræsentare dicitur subjectus capiti incubantium. Vel ut Inventores hujus lapidis, quem inter gemmas collocarunt, & cui fortè quamplurimas alias virtutes, licet fabulosas, malè credula gentilitas adscripsit, divinas quasi vires impositione divini alicujus nominis magis propalarent, & hominum imaginationi imprimerent. Vel demum etiam ipso cultu erga Jovem Ammonem ducti pretiosum hunc lapidem nomine Jovis Ammonis vocarunt, ut ejus nomen ultra dilatarent, & immortale redderent, non secus ac plures Botanistæ hujus & præteriti sæculi herbas nomine Sanctorum, vel op-

timo.

timorum suorum Mecenatum ad contestandum internum venerationis suæ affectum appellarunt. Qui plura de Etymologiâ hujus nominis desiderat consulat *Exercit. Histor. Physic. de Cornu Ammonis cap. 1. Joan. Reiskii*, ubi prolixè de eâ tractatur. Germanicè dicitur: *Scherhorn oder Zieherhorn*.

Differentiæ Cornuum Ammonis quoad faciem externam, eorumque figuras, & anfractus è subsequente generum & specierum enumeratione patebit, structuram verò internam quod attinet, hæc tam varia & mira est, ut vix quidquam in universâ rerum naturalium serie (si viventia excipias) occurrat, quod majorem alicujus Philosophi attentionem mereatur.

Potior Cornuum Ammonis pars è Spondylolithis, seu Vertebris lapideis summo artificio inter se articulatis constat, alia Spondylolitharum loco internis concamerationibus, seu loculamentis undique spiculis crystallinis obductis, & per septa undatim incurvata distinctis donantur, quæ ablato superiore laqueari intuentibus jucundum præbent spectaculum, non pauca è lapide silicis instar duro, & per totum sui tractum aequali constantur, qui sæpius ob duritiem suam ad pyritem accedere videtur, nonnunquam occurrunt substantiæ ad modum lapidis Bononiensis è fibris seleniticis à puncto quasi centrali exortis, & ad peripheriam usque porrectis elaboratæ, quandoque etiam, sed raris vicibus, deprehenduntur Cornua Ammonis, quorum substantiam internam occupant meri lapilli figurati, quod tamen potius monstruosum quàm naturale pronuntiarem.

Mira eorū structura interna.

Potior eorum pars è Spondylolithis inter se articulis constat.

Alia concamerationibus donantur. Plura è simplici lapide constantur.

CAPUT SECUNDUM.

Structura interna Cornuum Ammonis exponitur, quæ è Spondylolithis diversi generis inter se articulatis constat.

UT admiranda hæc & tam varia Cornuum Ammonis interna structura eò clariùs innotescat, expositioni cujuslibet ejusdem differentię paulisper inhærebimus, incipiendo à descriptione Spondylolitharum seu Vertebrarum lapidearum, de quibus in Comitatu Tyrolensi reperitis nonnulla etiam tradit *Hier. Veljchius Eph. Germ. art. 1. obs. 157.*

Spondylolithæ seorsim seu separati considerari possunt, vel conjuncti; Spondylolithæ separatim, seu seorsim considerati ob plurimas suas protuberantias, & apophyses, varias cavitates, sulcos, & fissuras regulari ordine fitas, & ex utroque latere pares, nec non etiam propter eorum usum, quæ est articulatio mutua, vertebris spinam animalium constituentibus prorsus similes sunt, unico excepto, quòd nimirum cavitate internâ destituti sint pro transitu medullæ spinalis, quæ cavitas aliàs omnibus reliquis vertebris propria est.

Spondylolitha vertebris animalium similes sunt.

Spondylolithæ commodè in tria genera dividi possunt. Primum continet Spondylolithas subrotundas, & Cornua Ammonis spinâ subrotundâ constituentes. Secundum complectitur non nihil compressos, & in extremitate suâ superiore apophysi longâ non nihil incurvatâ, & extra proprium corpus valde productâ, rostrum corvinum non ineptè referente, donatos, è

Dividuntur in tria genera.

quibus Cornua Ammonis spinà inter duos sulcos eminente conflantur. Tertium denique eos includit, qui Ovati sunt, aut valde compressi, & in extremitate suà acuminati, protuberantiisque magis teneris instructi, atque inter se uniti Cornua Ammonis spinà acutà, vel eminente componunt.

Spondylolitha primi generis assimilantur vertebrae serpentum vel anguillarum.
Tab. 2. 1.

Spondylolitharum primi generis mentionem quoque facit *Vormius in suo præclaro museo sapius jam citato pag. 86.* illosque assimilat vertebrae serpentum seu Anguillarum, nisi quòd à caudà in caput usque crassitie, & magnitudine sensim crescant, & duos conjunctos depictos exhibet. Nostros sistit *Tabula 21.* primò separatos, dein unitos: Separatorum facies interna *num. 2.* indicata respicit principium Cornuum Ammonis, altera verò *num. 1.* caudam seu eorum finem, quamobrem hanc posteriorem Spondylolithæ internam faciem, illam autem anteriorem vocabimus.

Descriptio internarum facierum Spondylolitharum primi generis.

Posterior Spondylolitharum interna facies sex majoribus protuberantiis aut apophysibus donata est, & totidem minoribus. Majorum una utrinque minore stipata superiorem, alia verò, sub quà magna fissura est, inferiorem extremitatem occupat. Reliquæ quatuor ad latera utrinque duæ intermediis semper duabus minoribus locatæ sunt. Majores omnes obliquè assurgunt, donec extremitate suà peripheriæ æquales sint, ad quam minores transversim, & horizontaliter producuntur, sine dubio, ne cavitates ab assurgentibus apophysibus efformatas impleant, & consequenter aditum prohibeant protuberantiis subsequenti Spondylolithæ, sicque articulationem mutuam impediunt, quæ *in figura conjunctorum ejusdem Tabulæ* representatur. In anteriore Spondylolithæ subrotundi internà facie quoque sex observantur majores apophyses, seu processus, quarum duæ laterales infimæ bifurcantur, cavitatem oblongam inter se relinquentes ad recipiendam infimam antecedentis Spondylolithæ apophysin. Duæ aliæ majores protuberantiæ sitæ sunt in supremà faciei parte, maximæ autem & laterales non nihil compressæ medium tenent locum. Minorum tantùm quatuor apparent vestigia utrinque duo ad latera intra superiores & maximas apophyses prominentia, de reliquo cum prioribus conveniunt.

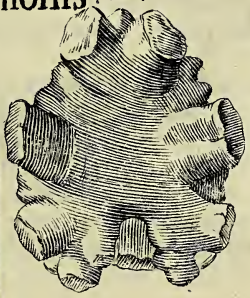
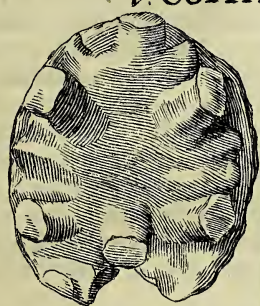
Descriptio Spondylolitharum subrotundorum inter se articularum.
Tab. 2. 1.

Spondylolithæ Subrotundi hæcenus seorsim descripti inter se articulati, & conjuncti figuram efformant similem illi, quæ *in Tab. 21.* representatur, in quà primò notandum est, Apophyses Spondylolitharum ad extremitatem lapidis seu superficiem Cornuum Ammonis pertingentes semper magis dilatari, & solùm horizontaliter in plures ramos distribui, ac accrescere. 2. Circumferentias omnes tam apophysium dilatatarum, quàm earum ramusculorum per extimam Ammonis Cornu peripheriam distributorum undique pulcherrimis laciniis exornari, similibus iis, quæ in extremitatibus ossium craniï alicujus fætus nondum coherentium, & adhuc imperfectorum observantur. 3. Apophyses anteriores Spondylolithæ majores versus minores subsequentiis apophyses dirigi, & è contrà.

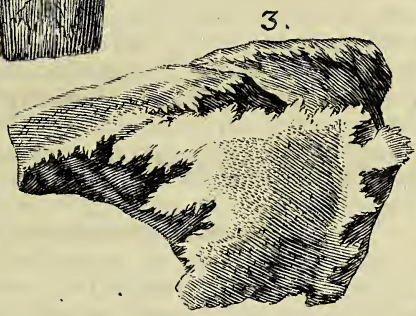
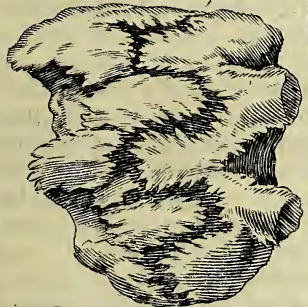
Causa figurarum foliacearum in superficie Cornuum Ammonis apparentium

Ex his notatis colligere licet primò: Figuras foliaceas in superficie Cornuum Ammonis frequenter apparentes produci à ramificationibus apophysium seu processuum Spondylolitharum per eam diffusis. Secundò: Causam, cur hæc figuræ foliaceæ aliquando sint confusæ, & omni symmetrià privatæ, uti videre est *in figura infimà ejusdem Tabulæ* esse Apophysium Spondylolitharum tam quoad numerum, quàm situm & magnitudinem
ina-

Spondylolithæ seu Vertebræ. 21
i. Cornium Amonis. 2.

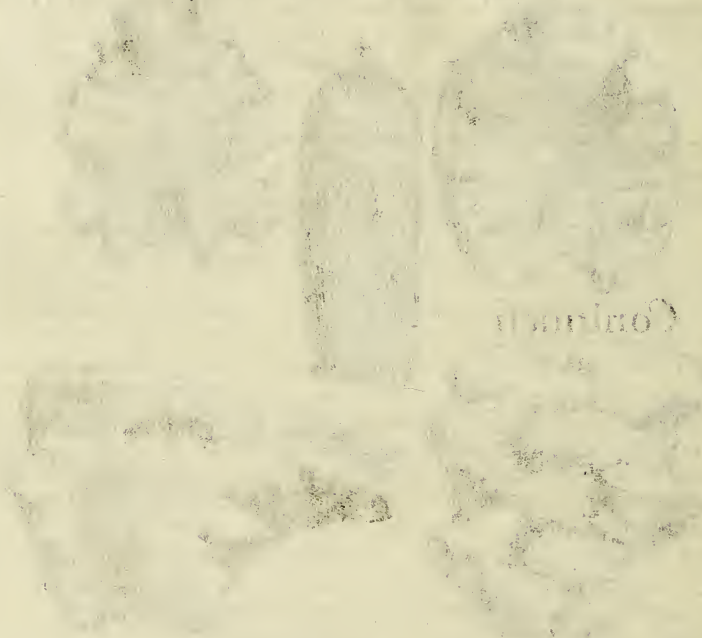
Coniuncti.

Iuncturâ Foliaceâ.

Spodoptera...
C... ..

Conium

... ..

inæqualitatem, quâ eorum ramificatio regularis impeditur, si verò Apophyses fuerint æquales numero, magnitudine & situ, ramificationes etiam erunt inter se proportionatæ & consequenter ipsæ figuræ foliaceæ, quæ ab his dependent, nisi ab aliquâ causâ externâ earum propagatio regularis prohibita fuerit. *Vid. ejusdem Tab. fig. 4.*

Præter dicta duo corollaria sequentes insuper conjecturæ, licet valde dubiæ, innui videntur. Prima est: Spondylolithas Subrotundos non tantùm figurâ & apophysis suis ossibus seu vertebris animalium assimilari, sed etiam ossium instar crescere, hæc solùm differentiâ, quòd in illis fibræ elongatæ non appareant propter substantiam magis densam & terrestrem. Fundamentum hujus conjecturæ sunt lacinia ramificationum extremitates exornantes, & eodem modo dispositæ, ac deprehenduntur in ossium nondum coherentium, & adhuc imperfectorum marginibus. Ex hæc sequitur alia, quæ

Secunda est: Hujusmodi lapides (supposito, quòd in terrâ generentur) ab eadem causâ intrinsecâ produci, & quoad figuram suam eodem modo dirigi, à quâ ossa illis similia, in mari v. g., si ad illud pertineant, generantur.

Tertia. Vim plasticam hujus causæ intrinsecæ, seu spermaticæ plerumque terminum sibi à naturâ præfixum nec in Spondylolithis, nec in Cornubus Ammonis complere, indicantibus hoc præfatis lacinii imperfectum opus denotantibus, & ipso Cornuum Ammonis principio, quod semper est aut Spondylolithes apophysis suis instructus, aut rudis lapis nullâ prorsus formâ in internâ suâ facie donatus. Hoc autem provenit vel propter defectum materiæ, vel ejus improportionatam dispositionem.

Quarta. Amplas Apophysium dilatationes, & præter modum elongatas ramificationes probabiliter dependere à vi plasticâ ipsius causæ intrinsecæ post inductam naturalem Spondylolitharum formam nondum quiescente, & loco aliarum partium, quas instinctu naturæ producere deberet, sed ob materiæ discrepantiam nequit, in ramosas hæc propagationes erumpente & sese diffundente.

Quinta. Strias in superficie Cornuum Ammonis apparentes produci in primordiis eorum generationis, & materiâ adhuc liquidâ existente à mutuo foliacearum ramificationum sibi oppositarum congressu, quo materia in majori copiâ & non absque impulsu quodam congesta per modum alicujus striæ elevatur, ac figitur, aliquando integræ, aliquando divisæ, vel etiam tuberculis insignitæ, prout materia in majori vel minori copiâ colligitur, vel ipse congressus majore vel minore vi ac nisu peragitur.

Sexta. Ramificationes foliaceas etiam in Cornubus Ammonis striatis apparentes probabiliter oriri à materiâ subtiliore, & formatis jam striis nondum omnino induratâ, sed à vi plasticâ feminis denuò ulterius impulsâ.

Spondylolithæ nostri Subrotundi subcinerei sunt coloris, & figuras in *Tabula 21.* expressas mole suâ semel superant, duritiei non adeo insignis sunt, & ex lapide calcario videntur conflati.

Spondylolithæ Subrotundi in montibus sitis ad Arolam prope *Boetstein* & *Luggeren* nec non in monte *Randio* occurrunt.

Spondylolithæ secundi generis, & Cornua Ammonis Spinâ inter duos sulcos

Cur hæc figura sapius observetur confusa & sine symmetriâ.

Tab. 21. Spondylolithæ ossium instar crescunt.

Et ab eodẽ principio intrinsecò incrementũ suum sumunt.

Causa Apophysium productio: nis & ramificatio: nis.

Causa striarum quandoq; apparentiũ Et tuberculorum.

Causa striarum foliacearũ in Cornub.

Locus.

Descriptio

Spondylolitharū secundū generis seu Coracoidæorum. fulcos eminente constituentes (quos ob apophysin suam rostrum corvinum referentem Coracoidæos voco) post subrotundos magis sunt frequentes, majoremque numerum Cornuum Ammonis componunt. In supremā suā extremitate, quæ spina dicitur, donantur apophysi seu processu magno horizontaliter & secundum spinam sito, acuminato, & utrinque ad latera sulcato, qui à facie posteriore extra corpus ipsius Spondylolithæ non parum producitur, rostrique corvini instar incurvatur.

Tab. 21. Altera verò Spondylolitharum Coracoidæorum extremitas fissurā magnā seu cavitate oblongā & acuminatā nec non circa exortum prædicti processūs bifidā donatur, in quā recipitur rostrum Coracoidæum anterioris Spondylolithæ unā cum duabus annexis laminis apophysium seu protuberantiarum dilatatarum. *Vid. Tab. 21. fig. 3.* Præter dictam apophysin Spondylolithæ Coracoidæi nullas alias veras apophyses seu processus quasi adnatos, sicuti in prioribus observantur, habent, sed solummodo quosdam tumores seu protuberantias leviores, in facie posteriore quidem duas, & unicam in anteriore, hæc in medio sita est, utrinque stipata satis amplā cavitate, ad recipiendas protuberantias oppositæ faciei, quarum una statim sub spinā, altera verò in parte infimā locata est, quibus præcipuis seu majoribus protuberantiis, & cavitatibus adjunctæ sunt minores, ut ed firmitus Spondylolithæ inter se articulari & uniri possint. *Vid. Tab. 22. fig. juncturā foliceā contractā.* Protuberantiæ prædictæ ad superficiem Spondylolithæ elevatæ dilatantur non in ramos, uti præcedentes, sed in laminas ipsi peripheriæ horizontales, quarum integra circumferentiā non minus ac ipsius processus Coracoidæi nunc in profundas nunc in minus profundas laciniās abit. *Vid. Tab. 21. fig. 3. & sequentem figur. citat.* Lamina istæ hoc modo laciniatæ non ineptè nubeculis divulsis assimilari queunt, quarum extremitates simul unitæ & cohærentes in Cornubus Ammonis pulcherrimum opus foliaceum folia Petroselini, vel alicujus Myrrhidis perquam eleganter referens efformant. *Vid. Tab. 24. fig. 1.* nam Spondylolitharum Coracoidæorum protuberantiæ in ramos nunquam dividuntur, aut elongantur, sed tantum in hujusmodi foliola magis contracta erumpunt.

Tab. 22. Spondylolithæ Coracoidæi sunt magnitudinis ac figuræ in *Tabulis* expressæ, subcinerei coloris, eorumque substantia ad lapidem calcarium proximè accedit. In reliquis cum prioribus conveniunt, & in iisdem locis quoque occurrunt.

Tab. 21. Post Spondylolithas Coracoidæos describendi sunt Ovati, & in extremitate suā superiore seu spinā quasi acuminati, qui tertium Spondylolitharum genus constituunt, & tenerioribus apophysibus instruuntur, atque inter se conjuncti Cornua Ammonis spinā acutā, vel eminente efficiunt. Rarissimi sunt hujusmodi lapilli, & nisi arte à Cornubus Ammonis separentur, vix inveniuntur, plerumque mole minores sunt Spondylolithis primis & secundi generis, imò quandoque minimi occurrunt, siquidem etiam minima Cornua Ammonis ex iis componuntur. Noster magnitudine figuram 1. in *Tab. 22. serie ultimā* expressam æquat, qui in medio faciei suæ internæ anterioris protuberantiam habet satis notabilem tam versus partem superiorem, quam inferiorem in levem cavitationem abeuntem, à lateribus verò in quosdam ramusculos seu minores processus ad lapilli peripheriam usque

Spondylolithæ Ovati seu Compressi.

Tab. 22.

usque porrectos, ac inter se spatiola leviter cava relinquentes dispersitam. Cavitatem superiorem excipit alia sed minor protuberantia in quatuor ramos seu apophyses versus spinam directos divisa, quibus tres minores cavernulæ efformantur, quarum media & ipsam spinam occupans amplior & profundior est; inferior cavitas autem abit in duos ramusculos elatiores, seu minores apophyses, qui in suo exortu foramen subrotundum efformant & ad extremitatem inferiorem usque protenduntur, ubi duos angulos acutos utrinque unum, & inter se fissuram triangularem, quæ omnibus spondylolithis in inferiore parte ad recipiendas interiores Cornuum Ammonis orbes, (prout supra iam dictum est) communis est, efformant, pluresque ramusculos seu minimos processus per totum suum tractum ex utroque latere diffundunt. *Vide fig. super. cit.* Opposita Spondylolithæ facies quoad situm cavitatum, & productiones apophysium huic prorsus contraria est, exigente ita articulatione, ad quam sunt formati, propterea novâ descriptione non indiget; substantia ejus marcasitacea est & formâ suâ cum figurâ in *Tabulâ* exhibitâ omninò convenit. Inventus est in monte Lege-

rio. Si quis autem desideraret spondylolitham separare ab ipso Cornu Ammonis, ut ejus apophyses magis apparerent, immergat illud aquæ calidæ, quæ illicò articulationes, præcipuè si Cornu Ammonis sit marcasitaceum, solvet.

Modus separandi spondylolithas articulas. Species Spondylolitharum tam separatorum quam unitorum. Tab. 21.

Species & partes Spondylolitharum tam separatorum, quam unitorum habemus sequentes:

Spondylolithæ subrotundi majoris subcinerei facies interna posterior. *Tab. 21. fig. 1.*

Spondylolithæ subrotundi majoris subcinerei facies interna Anterior. *Tab. 21. fig. 2.*

Spondylolithæ subrotundi majores subcinerei conjuncti apophysibus mutilatis, & laciniatis. *Tab. 21. Lapis skeleton serpentis referens VVorm. Mus. pag. 86.*

Spondylolithæ subrotundi majores subcinerei conjuncti juncturâ foliaceâ laciniatâ quàm maximè ramosâ & longissimâ. *Tab. 21. in fig. inf.*

Spondylolithæ subrotundi minores subcinerei conjuncti juncturâ foliaceâ laciniatâ folia Filiculæ referente. *Tab. 21. fig. 4.*

Spondylolithes Coracoidæus major subcinereus processu coracoidæo majore & mutilato. *Tab. 21. fig. 3.*

Spondylolithes Coracoidæus major subcinereus processu coracoidæo minore extremis protuberantiarum oris quasi crispatis.

Spondylolithæ Coracoidæi majores subcinerei conjuncti processu coracoidæo minore juncturâ foliaceâ laciniatâ, nubeculasque divulsas referente. *Tab. 22.*

Spondylolithes Ovatus minor marcasitaceus spinâ quasi acuminatâ. *Tab. 22. n. 1. serie infima.*

CAPUT TERTIUM.

*Varia Cornuum Ammonis structura interna exponit ut
quæ non è Spondylolithis constare videtur.*

EXpositis Spondylolithis, è quibus plures Cornuum Ammonis species construuntur, descriptionem variæ internæ Cornuum Ammonis structuræ aggredior, quæ non è Spondylolithis conflati videtur, & licet hæc rarior sit, nec adeo frequens, tamen priori quo ad mirabilem & artificiosam suam texturam minimè cedit, imò illam quandoque superat.

*Cornuum
Ammonis
Concama-
ratorum
descriptio.
Tab. 22.*

Prima repræsentatur in *fig. 2. Tab. 22.* quæ meris constat concamerationibus, seu loculamentis per septa transversa undatim incurvata distinctis, spiculisque crystallinis internè undique obductis: dictæ concamerationes non minùs, ac septa transversa tali modo & regulâ disposita sunt, ut jurares, opus esse alicujus peritissimi Architecti summo studio & industriâ extructum: volutam enim arte factam, & secundum omnes Architecturæ civilis regulas efformatam pulcherrimè repræsentat, nam spiræ incipiunt à basi latiore, & sensim angustatæ in acumen tanquam punctum centrale desinunt, & quo magis spiræ angustantur, ita non minùs concamerationes quoad omnem suam dimensionem minuuntur, cunctaque septa transversa in rectâ lineâ posita, sibi tam quoad exteriora, quàm interiora, tam longitudinem quàm latitudinem usque ad intimum volutæ punctum perfectissimè correspondent. In ipsis tamen nulla prorsus cavitas vel foramen relinquitur, quo mediante posset observari aliqua inter dictas concamerationes communicatio, prout habetur in Nautilis, quorum concamerationes siphunculus pervadit. *Vid. Tab. 29. fig. infimam.*

*Tab. 29.
Eorum Facies
exteriora.
Tab. 26.*

Facies externam Cornuum Ammonis quod spectat, illa exhibetur *Tab. 26. n. 4.* & semper observatur striis divisis præcedentè quâdam lineâ eminente continuâ, & per integrum externum Cornu Ammonis orbem horizontaliter protensâ. Juncturæ foliaceæ in hujusmodi lapidibus nunquam apparent. Duo similia Cornua Ammonis exhibentur à *D. D. Joan. de Muraltio in Ephem. German. n. 5. & 6. pag. 44. fig. 11. & 12. & à Luidio n. 259. Nautilitæ cujusdam majoris facies interior crebris loculamentis crystallinis camerata.*

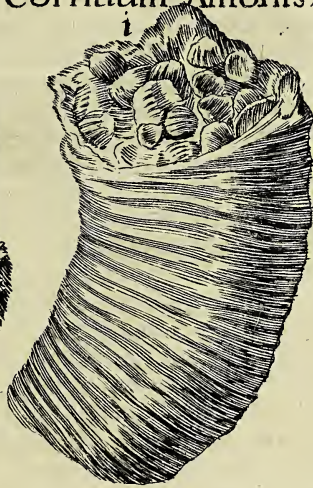
Ex his clarè patet, hujus Cornu Ammonis internam structuram à priorum structurâ quàm maximè differre; etenim Spondylolitharum loco in hoc cavitates seu concamerationes observantur, & apophysium vicem implent septa transversa undatim incurvata, ac demum pulcherrimum juncturarum foliacearum in præcedentium superficie externâ apparentium ornamentum supplent in hoc splendens, & transparentia spicula crystallina, vel selenitica totam internam concamerationum faciem elegantissimè obducentia.

Non ab eo.

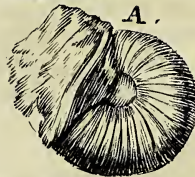
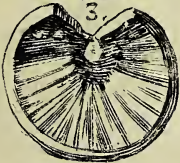
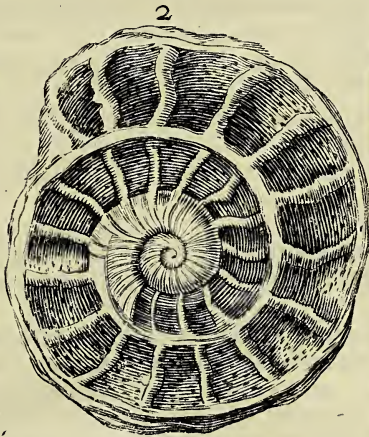
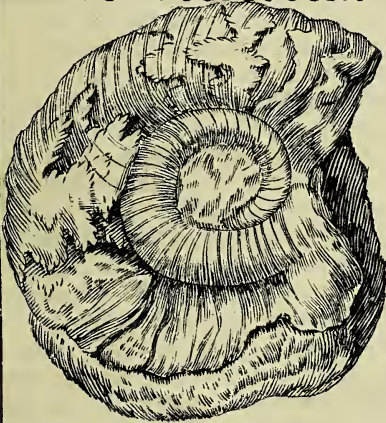
Unde dubitandum est, utrum hujusmodi Cornua Ammonis sint ejusdem spe-

Injuncturà Foliaceà
contractà.

Facies Interna
Cornium Amōnis. 22

Am: Cor: incompletum.
Seu accrescens.

speciei cum præcedentibus, id est, utrum sint producta à vi plasticâ ejusdem seminis, à quo illa generari solent, vel alterius ab illo specie distincti. Hanc ultimam opinionem persuadere videtur, quòd plura Cornua Ammonis Concamerata, spiculisque crystallinis obducta, & septis undatim incurvatis internè distincta deprehendantur eadem regulâ, eodem ordine, & simillimâ totiùs internæ structuræ, omniumque partium illam constituentium symmetriâ producta, ut meritò conjicere liceat, Concamerata Ammonis Cornua à vi plasticâ peculiaris seminis à primorum semine distincti generari, & consequenter tam quoad internum suum principium quàm etiam ipsam structuram diversum genus & ab iis distinctum constituit, neque obstat, quòd sæpius idem principium productivum à debità subjecti sui formationè aberrans corpora diversimodè figurata producat, vel ob materiæ defectum, vel ejus heterogeneitatem, vel alias circumstantias naturalem ejus motum impedientes, aut invertentes; nam in hoc casu plura quidem corpora producat à solità figurâ quandoque aliena, sed non sibi tam quoad internam quàm externam structuram omninò similia, quoniam quâlibet vice ob diversam causam à naturali formatione deflectit, & ideo etiam nunc in hac, dein in aliâ parte efformandâ deviat. Spicula crystallina internam concamerationum faciem obducentia quod attinet, probabile est, illa in primordiis lapidum generationis producta fuisse è materiâ nempe tenuiore & limpidâ ob constrictionem reliquæ materiæ primò lapidescentis per poros exsudante, & dein etiam in crystallos, aut selenitas angulares, splendentes & quandoque etiam transparentes obrigescente, eodem profus modo, quo selenitas circa VValdshutium in suâ matrice formatos fuisse enarravi, quod phænomen manifestè quoque probat opinionem, quæ asserit, Lapidés Figuratos in terrâ generari; nam si essent tantùm petrificata, nescirem, quomodo in eorum meditullio tales lapides transparentes & crystallini produci potuissent, imò potius horum generatio omninò debuisset impediri.

Cæterùm lapis est subcinerei coloris, durus, & magnitudine suâ figuram in Tabulâ expressam unâ vice superat, crassitie verò duos digitos transversos æquat. Inventus est in montibus comitatûs Badensis prope pagum *Dagenfelden* & oppidum *Clingnan*.

Tertia interna Cornuum Ammonis substantia conflatur è fibris seleniticis à foraminulo quodam subrotundo centri vicem gerente, & ad recipiendam quandam apophysin sine dubio instituto ortis, rectâque lineâ ad modum fibrarum Lapidis Bononiensis aut alicujus Belemnitæ. (*Vid. Tab. 2. lit. A. & Tab. 37.*) ad peripheriam usque porrectis: Puncto centrali versus partem interiorem adjacet fissura triangularis satis ampla, ut spirarum orbes eidem applicari possint, margo verò sive simbria externa fibrillas seleniticas colligens substantiæ est ejusdem cum Spondylolithis & calcaris similis. *Vid. Tab. 22. fig. 3. in serie infimâ.*

Substantia Cornuum Ammonis è hujusmodi fibris conflata valde rara est, imò mihi præter hanc unicam nullam aliam videre contigit, unde non immeritò dubito, utrum hæc sola particulare genus, & tam quoad suum principium productivum quàm structuram internam ab aliis Cornubus Ammonis distinctum indicare queat: nam quandoque talia producta solum-

dem principio semini-
nali, quo
reliqua
Ammonis
Cornua
generatur,
producantur.

Modus generationis
spiculorum
crystallinorum
internæ Cornuum
Ammonis
Concameratorum
faciè
obducentiâ

Cornu
Ammonis
concamerati
color, magnitudo &
locus.

Descriptio
internæ
Cornuum
Ammonis
substantiæ
è fibris
seleniticis
conflata.
Tab. 22.

modò lufui naturæ ob varias caufas in formatione rerum aberrantis adfcribenda funt, præcipuè verò illa, quæ rariffimè vel unicà tantùm vice obfervata funt,

Quæ eodè modo generantur ac prædicta fpicula cryftallina.

Ratio, cur plerumque in lapidibus intrinfece generentur.

Generatio fibrarum feleniticarum integram hujus Cornu Ammonis fubftantiam internam conflituendum probabilitè ab eadè caufa, quæ in explicatione fpiculorum cryftallinorum prioris Cornu Ammonis adducta eft, dependet, hoc tamen difcrimine, quòd, cum hæ funt in majore quantitate, & copià fuà integram internam fubftantiam occupent, major quoque quantitas, & quidem potior materiæ tenuioris, & aquæ inftar per poros marginis lapidefcantis propulfæ, vel jam in ipsà cavitare contentæ adfuerit. Ratio autem, cur fpicula feu fibræ hæ cryftallinæ aut feleniticæ verfus internam lapidum fubftantiam frequentius dirigantur, alia assignari non poteft, præterquamquòd fortè coagulatio materiæ lapidefcantis ab extimà fuperficie propter ambiens frigidum plerumque incipiat, & confequenter materiam tenuiorem verfus partem internam propellat, donec fenfim fine fenfu etiam condenfetur, & in hujusmodi lapillos cryftallinos figuratur, prout videmus ceram liquefactam, aut etiam fevum femper prius condenfari quoad partem fuam externam aëri expofitam, internam fubftantiã adhuc fluidam remanente. Frigus autem petrificationes promovere habetur ex eo, quòd loca ei expofita v.g. Septentrionalia femper funt magis faxea, pluribusque lapidibus referta, quàm illa, quæ temperato aëre gaudent, & ambiente calidiore perfunduntur. Lapillus magnitudine fuà fimilis eft figuræ, cinereique feu plumbei coloris, & fuiße articulum Cornu Ammonis Striati ftriis divifis in spinam fubrotundam abeuntibus facilè ex ipsà fuperficie externam cognofcitur.

Descriptio Cornuum Ammonis interna fubftantia, quæ è fimplici lapide conftat.

Major Cornuum Ammonis copia deprehenditur, quorum interna fubftantia (quæ quarta eft) è puro lapide, quandoque quafi calcario, quandoque ad Pyritem accedente, nulloque prorfus veftigio alicujus Spondylolithæ, vel apophyfis, aut fibrillæ feleniticæ infignito, fed omninò per totam fubftantiam fuam æquali, & omni figurà peculiari privato conflituatur, nec tamen defunt hujusmodi Cornubus Ammonis in fuperficie fuà ftriæ cujuscunque fpeciei, denfiores, & tenuiores, imò præter ftrias nonnunquam etiam tuberculis infignibus exornantur.

Descriptio Cornu Ammonis, cuius interna fubftantia è meris Lapillis Figuratis alterius fpeciei, cuius coagmentatur.
Tab. 22.

Quinta & ultima interna Cornuum Ammonis ftructura conflitit in Lapillis Figuratis alterius fpeciei, ei tanquam fuæ propriæ matrici immerfis, prout videre eft in Tab. 22. fig. 1. ferie primà, in quã exhibetur fruftum Cornu Ammonis Striati ftriis divifis in spinam fubrotundam abeuntibus, cujus interna fubftantia à parte fuperiore ufque ad inferiorem è meris Conchitulis Anomiis ftriatis minimis coagmentatur, qui fibi invicem ita incumbunt, ut videantur ftudio illi tanquam alicui loculo impofiti, fuperficiè tamen extimam non tangunt, fed fimbria quafi lapideã lineas duas densam colliguntur, non fecus ac fibrillæ feleniticæ fuperius defcriptæ, multo minùs ftriarum in fuperficie Cornu Ammonis expanfarum ordinem interrumpunt: fubftantia lapidis calcariæ proxima eft, fublutea, lapisque mole fuã figuram exhibitam unã vice fuperat. Inventus eft in montibus comitatus Badenfis prope Lüggeren.

Structura

Si quidquam dubiam reddat veritatem opinionis, quòd Lapides Figurati funt

sint Reliquiæ marinæ in Universalis Cataclysmo ab aquâ in terram projectæ, & dein petrificatæ, est in eterna præsentis Cornu Ammonis substantia seu facies è tam numerosâ Conchitularum Anomiarum congerie coagmentata. Etenim captu difficile est, quomodo & quâ viâ tanta Conchitularum progenies in internam Cornu Ammonis substantiam penetrare potuerit, nisi admittatur, quòd unâ cum illo simul in terrâ productæ fuerint. Nam ante petrificationem se in illam insinuare non poterant, cum spiræ Cornuum Ammonis non sint fistularum instar concavæ, sed vel è Spondylolithis aut septis transversis consistunt, multò minùs hoc poterat fieri post petrificationem, cum jam integra Cornu Ammonis substantia materiâ lapideâ erat repleta, & in naturam saxeam conversa, probabilior igitur conjectura erit, semina Conchitularum Anomiarum fuisse commixta materiæ jamjam in figuram Cornu Ammonis formandæ, & cum hujus semine simul sæcundata, quorum vis plastica materiâ dispositam, sibi que necessariam in figuras à naturâ præfixas efformavit, reliquâ semini Cornu Ammonis relicta, quæ nullis Conchularum seminibus imbuta faciliter in figuram contento semini propriam expandi poterat, quod etiam in animalibus evenire jam sæpius observatum est, dum muscæ, & plura alia insecta semina sua intra corpora majorum animalium, licet nondum ad debitam perfectionem perductorum, deponunt, quæ sensim sæcundantur, & in animalcula suæ speciei convertuntur, corpore majoris bestiolæ illæso, & integro remanente. Legatur *Goedart. in suo Curios. Papilionum Tractatu*, ubi habet, quòd ex unicâ Chrysalide vel Aureliâ ad trecentam minimâ muscæ cum Papilione avolaverint; quibus adde, quòd, si Conchitulæ fuissent jam ante petrificationem in interno Cornu Ammonis sinu reconditæ, impossibile videretur, eos in substantiam lapideam converti potuisse; nam irrucens succus lapidificus ab ipso testaceo (si Cornua Ammonis ad testacea reducenda sint) vel potius osseo involucro in suo cursu ita fuisset impeditus, ut ne quidem earum poros attingere valuisset, ne dicam, penetrare.

Ex hac brevi internarum substantiarum seu facierum Cornuum Ammonis descriptione innotescit, majorem eorum numerum ex articulis seu Spondylolithis per ginglymum inter se unitis consistari, his copiâ proxima esse ea, quæ è mero & sibi æquali lapide nullâ prorsus Spondylolitharum aut septi transversu notâ insignito constant, demum minùs frequentia esse Cornua Ammonis Concamerata. Reliquorum autem internas facies probabiliter lusui naturæ tantùm adscribendas esse, & solummodo accidentales videri.

Quemadmodum Ammonis Cornua quoad structuram suam tam internam quàm externam non parum differunt, ita etiam ipsâ materiâ, ex quâ constant, inter se quoque discrepant. Nam quandoque deprehenduntur lapidea, quandoque marcasitacea, & nonnunquam etiam ferrea. Lapidiorum Cornuum Ammonis pars major calcaria est, ad hanc numero proximè accedunt silicea, inter quæ interdum etiam occurrunt, quæ duritie suâ Pyritem aliquem siliceum aut etiam marmor ipsum præferunt.

hujus Cornu Ammonis opinio-nem diluvianam valde dubiam reddit.

Modus generationis secundum opinionem oppositam exponitur.

Qui confirmatur exemplo insectorum ova sua in aliis animalibus vivis deponuntium.

Cornuum Ammonis diversa materia.

CAPUT QUARTUM.

Quid sit Armatura Cornuum Ammonis, reliquorumque Lapidum Figuratorum.

*Lapidum
Armatura:
germanice: der
Harnisch*

IN Cornuum Ammonis superficie non minus, ac aliorum Lapidum Figuratorum præsertim Conchitarum Anomiorum deprehenditur non raro materia quædam splendens tenuissimè hinc inde expansa, quæ aliquando colore suo aurum præferat, aliquando verò argentum, & nonnunquam etiam plumbum: vocatur à Metallicis Armatura (Germanicè *der Harnisch*) quia lapides tali Armaturâ donati quasi vestitu metallico induti sunt, idèdque à Græcis Hoplitæ dicuntur, ab aliis verò Chrysammonitæ, seu Ammochrysi aut Chrysamni, si nimirum Armatura colore suo aurum referat. *Vid. Ambrosin. lib. 1. pag. 54. & Reiskii Exercit. Hist-phys. de Cornu Ammonis cap. 3. §. 5.* neque solum huiusmodi Armatura in superficie Lapidum Figuratorum occurrit, sed sæpius etiam in ipsâ matrice apparet.

*Causa Ar-
maturæ
secundum
Cætes.*

Quid Armatura hæc sit, adhuc sub iudice lis est, non esse verum metallum habemus ex *Agricola lib. 5. de ortu subterræn.* Neutrum tamen non modo metallum non est, sed ne tantillum quidem illius ex eo potest confici. *Imperatus* putat, Ammonis Cornua, si fortassis in marcasitam inciderint, tunica vestiri metallicâ sive Armaturâ, quam communiter vocant (*vestite di colore metallico, il che chiamano Armatura*) cui opinioni plures alii Philosophi assentiuntur; cur autem non tantum Lapidum Figurati in marcasitam incidentes simili Armaturâ induantur, sed etiam alii, causam non addunt; nam non omnis generis Lapidum Figurati hæc Armaturâ ornati observantur, sed solum durissimi, imò quamplurimi Armaturâ imbuti occurrunt propriæ matriçi adhuc immerfi, ita ut marcasitam nullo modo attingere potuerint.

*Secundum
Austorem*

Dubitandum igitur erit, an similes Armaturæ non in ipsâ lapidis generatione producantur, dum nimirum materia sulphurea subtilissima sale fusso, & splendente, à quo nitorem suum acquirit, imprægnata & ad coagulationem lapideam subeundam minus apta in arctissimâ materiæ lapidescentis constrictione exprimitur quasi, & ad superficiem lapidis efflorescat, in quâ ab ambiente condensatur, & in tunicam hanc tenuem convertitur, quæ propter commixtos transparentes, & ad minima resolutos sales splendicat, & pro diversitate dispositionis sulphuris, nunc ad aureum, aliquando ad argenteum vel etiam plumbeum colorem vergit.

Probabilitatem hujus conjecturæ magis persuadet, quòd tales Armaturæ non nisi in durissimis Lapillis Figuratis inveniantur, utpote qui è materiâ tenuiore & in purificatione suâ strictissimè sese contrahente constant, quo fit, ut vis lapidifica poros majore ex parte occludendo contentam lapidis materiam sulphuream, & subtilissimam ad superficiem usque propellat.

*Materia
Armaturæ
lapidum sibi*

Huic Armaturæ simillimam materiam reperimus in aquis nostris Fabriensis ob egregias suas virtutes medicas univeris Europæ notis. His, si per aliquot septimanas in vitro bene clauso, locoque humido conferventur, ita ut putrescere incipiant, & earum particulæ sulphuræ inter se irretiantur,

tur, & confluant, hujusmodi materia sub formâ squamarum tenuissimarum & albicantium innatans observatur, quæ per linteolum purum transcolata & chartæ mundæ leviter illita similem profusus tunicam seu Armaturam optimi auri instar splendenter inducit, & chartæ communicat.

millima elicitur ex aquis Favarariensibus.

Utrum hæc Armatura non etiam confirmare possit generationem Lapidum Figuratorum intra terram à peculiari semine fieri, vix dubito, præsertim cum illa in corporibus verè petrificatis nunquam deprehendatur, ideoque in ipsâ productione lapidis necessariò generari debeat.

CAPUT QUINTUM.

Ad quid Cornua Ammonis propriè reducenda sint, quomodo generentur, & quas virtutes possideant.

PRæmissâ descriptione internæ Cornuum Ammonis structuræ, eorumque Armaturæ, indagandum est, quid propriè sit Cornu Ammonis, & ad quid reducendum sit. Antiqui illud inter gemmas preciosissimas reposuerunt *testante Plinio libr. 37. cap. 10.* Hammonis Cornu inter Sacratissimas Æthiopiæ gemmas aureo colore Arietini Cornu effigiem reddens, promittitur prædivina somnia representare. Sed cum plurima Cornua Ammonis sint, quæ aureo colore non sunt tincta, & in pluribus locis frequentissimè ac copiosè occurrant, neque gemmæ nomen merentur, neque ut illas inter reponantur.

Ammonis Cornu non est gemma.

Alii ea ad Cornua Arietina petrefacta referunt, sed interna eorum structura superius fusè descripta, & ipsimet orbes serpentum in modum in se convoluti satis demonstrant, Cornua Ammonis & Arietina inter nullam vel exiguam profectò intercedere similitudinem.

Nec Cornu Arietinum petrefactum.

Celeberr. P. Athan. Kircherus & cum eo Joan. de Muralt. præcl. apud. Turinosis Medicus Ephem. Germ. ann. 5. & 6. Observ. 15. generationem Cornuum Ammonis adscribunt vi Actinobolicæ radiatorum Jaculatrici, quæ reperitur in salinis corporibus. Spondylolithæ verò cum suis apophysibus nunc obliquè, dein transversim sitis, nunc rectis, dein incurvatis, semper tamen tali regulâ & ordine dispositis, ut cum præcedente & subsequente articulo mediante ginglymo tam firmiter & artificiosè, ac ossa in animalibus seu vertebræ in eorum spinis articulari solent, conjungi possint, dein & ipsa septa transversa undatim incurvata, æquali & regulari situ dissita, & inter se tam quoad exteriora quàm interiora exactissimè correspondentia causam magis regularem & determinatam ad hujusmodi corpora producenda exigere videntur, quàm est vis Actinobolica Radium Jaculatrix in salibus delitescens, quæ, si rectâ lineâ agere nequeat, omnes reliquas figuras irregulariter producit, & casu tantùm, quia tunc non amplius à vi intrinsecâ sed ab ambiente externo nunquam eodem modo disposito, adeoque plerumque diversimodè eam afficiente, in motu suo dirigitur.

Nec producitur à vi actinobolicâ radiatorum Jaculatrice, qua observatur in Salibus.

Præcipuis hujus temporis Philosophis arridet (ob eundem circumvolutionis modum fortè) Cornua Ammonis ad Nautilus referre, qui autem structura ab iis ita differunt, ut de veritate hujus opinionis merito dubitandum

Neque ad Nautilus marinos

referendus
est.

dum sit. Nautili enim omnes amplo & valde concavo principio, cui piscis insidet, donantur, deinde respectu amplissimi sui principii & ingentis oris minimis vel paucissimis inclusis anfractibus finiuntur, quorum interna substantia concava est, & in plures cellulas divisa, quæ vel foramine vel siphunculo septa incurvatâ pervadente sibi invicem perviæ sunt. Ita ut pro certo haberi possit, Cornua Ammonis è Spondylolithis aut puro lapide conflata ad Nautilorum genus non pertinere, quòd verò Cornua Ammonis Concamerata ad illud reducenda sint, major apparet probabilitas ob aliqualem saltem internæ faciei similitudinem, sed de hujus conjecturæ veritate etiam non leve movent dubium sequentes rationes. Primò: in Cornubus Ammonis Concameratis septa undatim incurvatâ nullo foramine aut siphunculo pervia sunt. Secundo: in principio horum Cornuum Ammonis prima cellula reliquis proportionaliter est æqualis, & tam parva, ut piscem continere non posset. Tertiò: Cornua Ammonis Concamerata non minùs ac reliqua multis & maximis anfractibus serpentum in modum in se convolvuntur, & striis tam diversis insignita sunt, ut adhibitâ omni attentione levis sanè hos lapides inter, & Nautilorum Conchas, cujusunque speciei etiam sint, similitudo reperiatur.

Sed potius
ad spinas
serpentum
marinorum
aliorum-
que inse-
ctorum.

Potius igitur credendum putarem, majora Cornua Ammonis è Spondylolithis conflata cum *Vermio* ad serpentum spinas à semine in terrâ ex materiâ lapidescente productas referenda esse, minora verò vel ad certos quosdam vermes, aut alia hujusmodi insecta marina, quorum sceletos aut ipsas exuvias sat pulchrè repræsentare videntur. Cornua Ammonis autem Concamerata è Spondylolithis quoque construi, sed alterius speciei, cum à diverso semine producta sint, adeoque non minùs ad spinas prædictorum Animalium reducenda esse, ac ea, quæ è puro lapide & quâcunq; aliâ figurâ destituto constantur, in quibus, licet vestigia Spondylolitharum non appareant, probabiliter tamen adsunt, sed ob abundantiam materiæ lapidescentis obruta.

Quæres. 1. Cur capita dictorum Animalium nunquam petrificata appareant? Respondetur, verisimile esse, materiam lapidescentem non esse proportionatam, ut ex eâ tam nobilis structura, sicuti est illa capitibus, formari possit, etiam si principio plastico imbuta esset.

Ratio, cur
omnia Cor-
nua Am-
monis ser-
pentum in
modum in
se convol-
vantur.

Quæres. 2. Cur omnia Cornua Ammonis serpentum in modum in se convolvantur? Respondetur, hoc probabiliter provenire à vi plasticâ ipsi semini intrinsecâ materiam formandam in gyros urgente & propellente, quemadmodum videmus, serpentum nostrorum fœtus tunicis suis adhuc involutos haud absimiles gyros & anfractus formare uno alteri imposito, & acumine caudæ centrum occupante, quod multò magis naturale erit marinis serpentibus utpote in mari natis, cujus pleraque corpora sunt turbinate, vel in gyros disposita, quod etiam feminibus ipsis illa producentibus à naturâ inditum erit.

Vires Cor-
nuum Am-
monis.

Ægyptiaci superstitioni summe addicti, uti superius jam dictum est, olim subiciebant Cornua Ammonis capiti incubantium, ut iis prædivina somnia repræsentarentur, & Oraculorum sensum de futuris intelligerent, ita *Jul. Solin. Polyhist. c. 27.* Hodierno tempore Cornu Ammonis apud rusticos in magnâ æstimatione & usu est, ad vaccas à veneficiis liberandas & præservandas, ad quem finem in Sylvâ Herciniâ appenditur supra portam stabu-

stabulorum, & ad tollenda vaccarum jamjam suscepta veneficia, per quæ illis lac vel eripitur, vel corrumpitur, ita ut loco lactis sanguinem emittant, Cornu Ammonis mulctro, in quod mulgetur, imponunt, ut lac iterum redeat, aut corrigatur, sed hæc puto rusticalis simplicitatis. Aliæ Cornuum Ammonis virtutes hucusque non sunt notæ.

Cornua Ammonis plerumque etiam in omnibus iis montibus reperiuntur, ubi alii Lapidés Figurati occurrunt, eorum autem loca nativa magis adducentur in enumeratione & brevi descriptione specierum.

Eorumque loca nativa.

C A P U T S E X T U M.

Quædam Ammonis Cornua Incompleta, seu statum embryonatum præferentia describuntur, quæ opinionem diluvianam valde spectam reddunt.

Antequam Species Cornuum Ammonis perfectas in medium proferram, prius nonnullæ imperfectæ seu incompletæ, statumque embryonatum præferentes exponendæ veniunt, quarum prima constat è Spondylolithis Coracoidæis, & est Cornu Ammonis Incompletum seu accrescens, statumque adhuc embryonatum præferens *Tab. 22.* expressum, magnum sanè argumentum, quod huiusmodi lapides potius in terrâ generentur, & crescant, quàm revera corpora marina sint à Diluvio in terram delata, & in eâ petrificata. Consideremus parum rarissimum hunc lapidem, & observemus aliquantulum majore cum diligentia, quid in eo potissimum notatu dignum occurrat, ut dein eò facilius novas conjecturas circa abstrusissimam horum lapidum generationem formare queamus.

Tab. 22.

Ammonis Cornu Incompletum seu statum embryonatum adhuc præferens unâ cum lapide, cui inhæret, ad calcarium substantiâ suâ proximè accedit, cinericeique est coloris. In medio lapidis sita est quædam Cornu Ammonis portio unius anfractûs, & striata striis valde tenuibus & divisis, cujus centrum occupatur à substantiâ lapideâ rudi, inæquali, & asperâ, nullâque prorsus figurâ donatâ, in quam dicta Ammonis Cornu portio definit, quemadmodum etiam è simili principium suum sumit. In parte superiore ac laterali dextrâ adjacent descripto Ammonis Cornu anfractui Spondylolithæ Coracoidæi è lapide assurgentes, sed qui nec perfecti sunt, nec contigui, ita ut inter illôs intersitia quædam deprehendantur è mero lapide rudi, omnisque figuræ experti composita. His tamen non obstantibus ex eorum structurâ, magnitudine & situ clarè cognoscitur, illos ad complendum imperfectum hoc Ammonis Cornu in centro lapidis situm à naturâ productos fuisse, quorum autem perfecta efformatio vel ob defectum materiæ, aut ejus indebitam dispositionem statim in primordiis generationis suppressa fuit. In parte lapidis infimâ, anfractuique Cornu Ammonis proximâ aliam quoque fuisse materiam expansam facile dignoscitur ex ipsâ lapidis facie, sed cujus figura præter simplicem expansionem, nec Spondylolithas

Ammonis Cornu Incompletum, & statum embryonatum adhuc referens.

lithas præferret, nec striis insignitur. Quod in hoc lapide maximè mirandum, est, strias, quæ in spinâ bifurcatâ incipiunt, & dein in simplices abeunt, à potiori ultra medium Spondylolitharum corpus non porriguntur (exceptis nonnullis ipsum Ammonis Cornu anfractum attingentibus) non solum per enarratos Spondylolithas imperfectos excurrere, sed etiam aliquibus in locis per ipsamet eorum interstitia è rudi lapide conflata. Quod ejus magnitudinem attinet figuram in *Tab. 22.* expressam mole suâ bis superat, inventum est in montibus comitatus Badensis prope *Boerstein.*

Tab. 22.
Locus.

Rationes,
cur statum
embriona-
rîi adhuc
præferat.

Ammonis Cornu Incompletum hucusque descriptum adhuc statum embrionatum præferre ejusque formationem completam in primordiis generationis suppressam fuisse, nullus dubitabit. Etenim hoc manifestè indicant Spondylolithæ defectivi, & non ad suam perfectionem perducti; dein eorum magnitudo, situs, & figuræ ad magnitudinem, situm, & figuram anfractus Ammonis Cornu in medio locati proportionatæ, quod ipsum confirmant ipsamet striæ mancæ non solum per eorum substantiam, sed etiam per lapidem rudem excurrentes. Nec sufficit dicere, Spondylolithas imperfectos olim fuisse integros, sed postea tractu temporis ab injuriis externis consumptos, & dissolutos, quippe in datâ, sed non concessâ, Spondylolitharum dissolutione debuissent primò eorum partes tenuiores ac subtiliores dissolvi & consumi, prout sunt striæ tenuissimæ & lacinia tenellæ peripheriam expansarum protuberantiarum exornantes, hæ autem adhuc quasi integræ & illasæ observantur, & quod adhuc magis opinionem nostram confirmat, est, quòd omnino impossibile videatur, integrum Spondylolithæ corpus à quacunque causâ dissolvi posse, nisi etiam ejusdem striæ simul consumantur, contrarium autem hîc (datâ dissolutione) debuisset in nostro lapide fieri, in iis nimirum locis, in quibus adhuc striæ per rudem lapidis substantiam, & ubi Spondylolithæ prorsus desunt, non minùs ac per ipsos Spondylolithas excurrentes observantur. Ad hæc accedit anfractus Ammonis Cornu in medio collocati è lapide rudi assurgens, & iterum in illû definens, nullo prorsus relicto alicujus matricis à Lapide Figurato distinctæ indicio, ita ut clarè pateat, Ammonis Cornu incompletum quoad substantiam suam cum ipso lapide totaliter convenire, & nullo modo ab eo distinguî, quod tamen, si aliquod corpus petrificatum foret, fieri non potuisset, quin saltem aliqua diversitas inter hoc & ipsum lapidem deprehenderetur.

Causa, à
quâ ipsius
perfectio
fuit impe-
ditâ.

Probabile itaque est, productionem hujus Cornu Ammonis Incompleti perfectam statim in ipsâ generatione impeditam fuisse à materiæ cruditate & tenacitate, quæ à vi plasticâ auræ seminalis non potuit debite expandi, & consequenter integra lapidis structura imperfecta ac manca remansit.

Nec solum Lapidis Figurati ob materiæ dispositionem indebitam notabilem defectum in suâ generatione contrahere possunt, sed etiam ob ejusdem materiæ, licet debite dispositæ, excedentem copiam, quod sequens species innuere videtur.

Excedens
materia
copia etiam
accrétionè
perfectam
supprimit.
Tab. 22.

Ammonis Cornu marcasitaceum striis tenuioribus & divis in ead. *Tab. lit. A.* expressum quoque incompletum videtur, sed ob auræ seminalis vim plasticam statim in primordiis generationis à nimia materiæ copiâ obrutam, & quasi suffocatam, siquidem de eo medius tantum orbis apparet circa finem & principium suum immodicâ quantitate marcasitæ rudis, asperæ & omni figurâ regulari destituta operus.

Que-

Quemadmodum autem plura Ammonis Cornua statim in ipsâ generatione à materiâ copiâ modum excedente supprimi possunt, ita non minor eorum numerus datur, quæ ob defectum materiæ ad perfectionem non perducuntur. Simile mihi donatum fuit ab Illustrissimo, & Strenuo Domino Schmid de Bellicken Uraniensi, tunc temporis Præfecto Badensi in Helvetiâ, quod tantummodò semicirculum sesqui spithamam longum formabat, suisque striis densioribus & elevatis, nec non sine acuminato Cornu Arietinum ad amissim præfererebat. Ad hujusmodi Cornua Ammonis imperfecta nonnullos quoque Spondylolithas reducendos puto, qui sæpius tanquam partès pro toto, vel ob defectum materiæ, aut ejus indebitam dispositionem producti videntur.

Sicuri & deficiens.

T A B U L A G E N E R I C A :

Lapidum Figuratorum Quartæ Classis.

Lapides Figurati Intorti, & serpentum in modum in se convoluti	Cornua Ammonis	Laevia		Spinâ		Rotundâ.
						Eminente.
						Eminente dentatâ.
		Tuberculis insignita		In interiore orbium ambitu.		
				In exteriori orbium ambitu.		
		Striata		Striis integris		In Spinam
						Acutam abeuntibus.
						Eminentem abeuntibus.
						Sulcatam abeuntibus.
						Inter duos sulcos eminentem abeuntibus.
		Squamati		Striis divisis		quandoq; immediatè
						Turberculo,
						Vel
						Lineâ eminentem,
						Et in Spinam
						Subrotund.abeuntibus.
						Acutam abeuntibus.
						Eminentem abeuntibus.
						Sulcatam abeuntibus.
						Inter duos sul. emin. ab.
		Nautilites.				

CAPUT SEPTIMUM.

Ammonis Cornua Lavia.

*Ammonis
Cornu Lavie.*

PER Ammonis Cornua Lavia intelliguntur ea, quorum superficies laevis est, & neque tuberculis, neque striis donatur; germanicè appellari poterunt: *Glatte Scher-oder Zieher-bærner*, quorum fit

GENUS I.

Ammonis Cornu Lavie Spina subrotundà

*Spina Cornu
Ammonis.
Venter.
Species.
Tab. 23.*

SPINA Ammonis Cornuum est extrema orbium convolutorum pars, quæ exteriora respicit, & etiam dorsum appellari possit; interior verò eorum pars, quæ centrum respicit, Venter vocatur, Spinaeque oppositus est.

Hujus Generis Species sunt:

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus trium anfractuum, juncturis foliacea experimentibus. *Tab. 23. n. 2.*

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus trium anfractuum, orbibus vermiculorum instar teretibus. *Tab. 23. lit. A.*

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus duorum anfractuum, orbibus vermiculorum instar teretibus.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minimum duorum anfractuum. *Tab. 23. n. 3.*

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minimum unius anfractūs. *Tab. 23. n. 4.*

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà mediocre compressum duorum anfractuum, umbilico pertuso, juncturis foliacea experimentibus. *Tab. 23. n. 1.*

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minimum compressum duorum anfractuum, umbilico pertuso.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà mediocre compressum duorum anfractuum.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus compressum duorum anfractuum.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus compressum unius anfractūs.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minimum compressum duorum anfractuum.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus compressum ovatum unius anfractūs, & matrici immersum.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà mediocre duorum anfractuum, ex alterà tantum parte ad umbilicum cavum. Hucusque enarrata Cornua Ammonis omnia subcinerei sunt coloris.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus albicans trium anfractuum, ex alterà tantum parte ad umbilicum cavum.

Ammonis Cornu laeve spinà subrotundà minus album trium anfractuum

Arma-

Armaturà argenteà splendente donatum, & ex alterà tantùm parte ad umbilicum cavum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus cinereum, ovatum, quatuor anfractuuum, ex alterà tantùm parte ad umbilicum cavum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà minus, umbilico æquè prominulo, unius tantùm anfractus. *Tab. 23. lit. B.* De hoc quoque mentionem facit *Lister. art. 3. tit. 10. part. 1. Cochlit. Angl.*

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà marcasitaceum mediocre compressum trium anfractuuum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà marcasitaceum minus compressum trium anfractuuum.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà marcasitaceum minus compressum trium anfractuuum, juncturis foliacea experimentibus.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà marcasitaceum minus compressum trium anfractuuum, juncturis foliacea experimentibus, cujus septimus Spondylolithes prorsus lapideus est, & Eburis instat candidus, ac tenuissimis apophysibus donatus.

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà marcasitaceum minus compressum trium anfractuuum, glebà minerali obductum. *Tab. 23. lit. C.*

Ammonis Cornu læve spinà subrotundà marcasitaceum minus trium anfractuuum, orbibus teretibus, & non nihil asperis.

Cùm natura Cornuum Ammonis marcasitaceorum, aliorumque Lapidum Figuratorum, qui ex eadem materià construuntur, perfectè intelligi nequeat, nisi etiam sciatur, qualis materia sit Marcasita, operæ pretium erit, brevem ejus descriptionem addere, ad facilitandam cognitionem Lapidum Figuratorum, qui ex hujusmodi materià conflantur. *VVagn. lib. sapius citato pag. 353.* illam satis clarè tradit his verbis: Marcasitæ, Germ. *Marcasiten* vel *Blende*: Sterile nitidum *Georgio Fabricio*: Mica Magnetis *Georg. Agricola* mediæ inter lapides & metalla sunt naturæ, unde à nonnullis haud incongruè *μεταλλοίτοι* nuncupantur: Oculos suo nitore decipiunt, & omnium metallorum pulchritudinem imitantur, eorumque sinceritatem mentiuntur. Marcasitæ metallis mixtæ ea depravant, eorumque bonitatem vitiant; unde nostris vulgi sermone notum est proverbium: Non esse omne Aurum, quod nitet. *Es ist nit alles goldt, vvas glentzet.* Variæ eorum sunt differentiæ. Aureæ Germanicè *Katzen-gold* q. d. Aurum felium: Argentæ, Germ. *Katzen Silber* q. d. Argentum Felium, ut & *VVeisser Glimmer*; Æreæ *Kupferblende*, &c. Hæ omnes in Helvetiæ locis montanis sæpè reperiuntur. Nullum utilitatis fructum iis præbent, qui venas excoquunt, quod totum ejus corpus ignis consumat, cùm autem ex sale & sulphure suam originem habeant, hinc quoque naturà suà summè sunt calidæ ac corrosivæ.

Marcasita.

Marcasiten, oder Blende.

Differentia.

Locus.

Vires.

Spatum. Spat.

Ad Marcasitam proximè accedit Spatum, Germanis: *Spat, Spaat, Spatih, Spott*, hinc ejus descriptionem ex eodem Authore *lib. cit. pag. 320.* quoque addam. Spatum lapis est durus, ponderosus, coloris cinerei, micans instar Talci. In comitatu Badensi ad montem *Hertenstein* foditur. Aurifabri lapidem hunc calcinant, donec in candidissimum pulverem redigi possit; eo madefacto in massam redigunt, ac inde suos prototypos seu figuras con-

92 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

ficiunt, in quas metalla sua liquida infundunt, ac figurant.

*Explicatio
magnitudi-
num Cor-
num Am-
monis.
Locus.*

In enarratis Cornuum Ammonis speciebus animadvertendum est, magnitudinem eorum, quæ mediocritia vocantur, esse similem Cornu Ammonis *n. 1. Tab. 23.* & minorum magnitudini Cornu Ammonis *n. 2.* minima verò mole suâ adæquare tertium & quartum *ejusdem Tabulæ.*

Cornua Ammonis lævia spinâ subrotundâ lapidea maximâ ex parte collecta sunt in monte Legerio, & è montibus circa Monasterium S. Galli vulgò: *Sant-Gallen* allata, marcasitacea verò occurrunt in montibus Subsylvanorum, Suitensium, nec non in alpihus Rhæticis, & comitatu Sarunetano vulgò: *Sargans*: suppeditantur quoque à montibus Enthibuoohii Agri Lucernensis. Nullibi autem frequentius reperiuntur, quam in comitatu Neocastrensi à *Souchie, Hauterive, & à Prife.*

GENUS II.

Ammonis Cornu Læve Spinâ eminente seu Cristatum.

*Spina Cor-
num Am-
monis Emi-
nens.
Species.*

SI Spina in Cornubus Ammonis extra superficiem cristæ instar elevetur, tunc eminens vocatur, & idèd Cornua Ammonis tali spinâ donata Cristata appellari possent.

Species sunt:
Ammonis Cornu læve spinâ eminente seu cristatum marcasitaceum mediocre, duorum anfractuum, umbilico pertuso, primo orbe valde ventricoso, & juncturis foliacea elegantissima foliis Petroselini haud dissimilia experimentibus. *Tab. 23.*

*Tab. 23.
Locus.*

Transmissum est ex alpihus Subsylvaniæ, in quibus repertum est, & magnitudine suâ figuram adæquat.

GENUS III.

Ammonis Cornu Læve Spinâ seu Cristâ eminenti dentatâ.

*Spina Emi-
nens seu
Cristâ de-
ntatâ.
Species.*

QUando Spina Cornuum Ammonis eminens sive Crista per plures incisuras in dentes dividitur, tunc Spina seu Crista dentata vocatur: hujusmodi Cornuum Ammonis

Species sunt:
Ammonis Cornu læve spinâ eminenti seu cristâ dentatâ minus, umbilico utrinque leviter prominulo, unius tantum anfractus, & reticulato quodam opere depictum.

*Umbilicus
prominu-
lus.
Opus reti-
culatum.
Tab. 23.*

Umbilicus prominulus observatur tantum in Cornubus Ammonis unius anfractus, & tunc principium primi orbis tam latum est, ut ad centrum lapidis usque pertingat, & ibi promineat. *Vid. Tab. 23. lit. B.* Opus verò reticulatum consistit in fluore quodam tenuissimo selenitico per superficiem Cornu Ammonis diffuso. Repertum est in monte Legerio.

Ammonis Cornu læve spinâ eminenti seu cristâ dentatâ marcasitaceum minus compressum, duorum anfractuum. *Tab. 23. n. 2.*
Ammonis Cornu læve spinâ eminenti seu cristâ dentatâ marcasitaceum minus compressum, duorum anfractuum, glebâ minerali obductum.
Ammonis Cornu læve spinâ eminenti seu cristâ dentatâ marcasitaceum mi-

nus

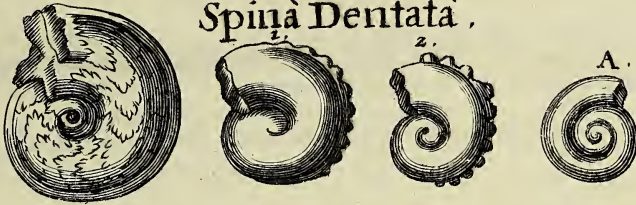

Cornua Ammonis Lævia
Spina æquali sub-
rotundà .

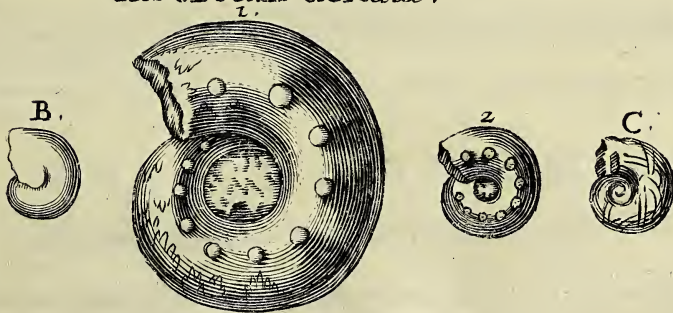

Spina Eminente .

Spina Dentatà .

Tuberculis donata .

nus compressum, unius anfractûs. *Tab. 23. n. 1.*
 Omnia ista Cornua Ammonis magnitudine cum figuris conveniunt, & *Locus.*
 ex iisdem locis, è quibus priora, apportata sunt.

CAPUT OCTAVUM.

Ammonis Cornua Tuberculis insignita.

Post Ammonis Cornua lævia enarranda sunt ea, quæ in ambitu orbis externi tuberculis rotundis verrucarum in modum insignita sunt: germanicè: *Scher-oder Zieherhærner mit Knœpflehen gezieret*: Quorum sit *Tubercula Cornuum Ammonis.*

GENUS I.

Ammonis Cornu Tuberculis in interiore orbium ambitu sitis.

Per Interiorem orbium ambitum intelligitur illa orbium superficies, quæ ventri Cornu Ammonis proximior est, exterior verò orbium ambitus est illa superficiei pars, quæ spinæ vicinior est. *Internus orbium ambitus. Externus.*

Species:

Ammonis Cornu tuberculis in interiore orbium ambitu horizontaliter sitis medioëre duorum anfractuum. *Tab. 23. fig. 1.*

Ammonis Cornu tuberculis in interiore orbium ambitu horizontaliter sitis minus duorum anfractuum. *Tab. 23. fig. 2.*

Hæc duo Cornua Ammonis formâ & magnitudine cum figuris conveniunt, & inventa sunt in montibus prope *Luggeren.* *Magnitudo. Locus.*

GENUS II.

Ammonis Cornu Tuberculis in exteriori orbium ambitu sitis.

Species: *Species.*
 Ammonis Cornu tuberculis in exteriori orbium ambitu horizontaliter sitis minus duorum anfractuum.

Convenit magnitudine cum præcedente minore, & in eodem loco re- *Magnitudo. Locus.*
 pertum fuit.

CAPUT NONUM.

Ammonis Cornua Striata striis integris.

Per Strias Cornuum Ammonis intelliguntur eminentiæ transversim per eorum orbium ambitum linearum instar excurrentes, quæ, si in suo cursu vel versus finem non dividantur, integræ vocantur, & è contrario divisæ: Germanis: *Scher-oder Zieherhærner mit ganzen strichen.* *Cornuum Ammonis Stria.*

GENUS I.

Ammonis Cornu striatum striis integris in spinam subrotundam abeuntibus.

Species.

Species: Ammonis Cornu striatum striis integris tenuissimis obliquè in spinam subrotundam, & quasi planam abeuntibus minus, subcinereum, duorum anfractuum, orbibus teretibus, umbilico pertuso.

Tab. 24.

Convenit cum *figura 4. Tab. 24.* magnitudine, & inventum est in monte Legerio.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis, & in spinam subrotundam abeuntibus mediocri marcasitaceum compressum, trium anfractuum. Allatum est è montibus Ræticiis.

GENUS II.

Ammonis Cornu striatum striis integris in spinam acutam abeuntibus.

Spina Cornu Ammonis Acuta.
Species.

SPina Acuta tantum observatur in Cornubus Ammonis compressis, dum nimirum eorum corpora paulatim ita attenuantur, ut in peripheriam acutam desinant, quæ Spinam Acutam constituit.

Species:

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis, & in spinam acutam abeuntibus majus, unius tantum anfractus, compressum, juncturis nubes elegantissimas exprimentibus.

Tab. 27.

Hic lapis coloris est subcinerei, & magnitudine sua æquat *figuram Tab. 27. n. 6.* Inventus est in monte Randio, & à D. D. Johanne de Muralto quoque repræsentatus in *Eph. Germ. Ann. 5. & 6. pag. 44. n. 13.*

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis in spinam acutam abeuntibus majus, unius tantum anfractus compressum, per medietatem ambitus sulco horizontali insignitum.

Hoc Cornu Ammonis cum magnitudine primæ speciei convenit.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis in spinam acutam abeuntibus mediocri unius tantum anfractus compressum per medietatem ambitus sulco horizontali insignitum, juncturis foliacea pulcherrima exprimentibus. *Tab. 24. fig. 2.* quam mole sua semel superat.

Tab. 24.

Ambo inventa sunt in monte Randio.

GENUS III.

Ammonis Cornu striatum striis integris in spinam eminentem abeuntibus.

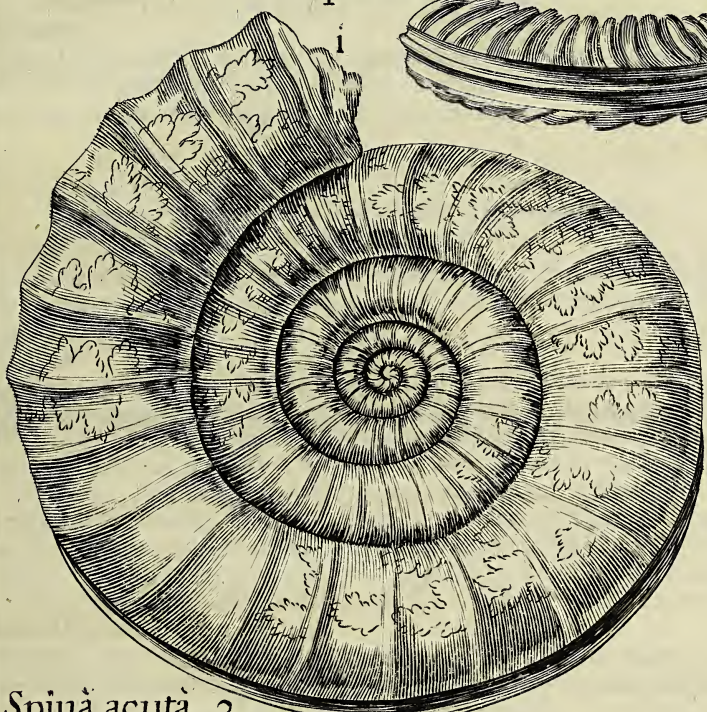
Species.

Species: Ammonis Cornu striatum striis integris densioribus, & valde elevatis in spinam eminentem abeuntibus mediocri, quatuor anfractuum.

Inventum est in montibus comitatûs Badensis circa *Luggeren & Boetstein.* Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis in spinam eminentem abeuntibus mediocri, compressum marcasitaceum, trium anfractuum. E montibus comitatûs Neocastrensis apportatum est.

Cornua Ammonis Striata
strijs integris .

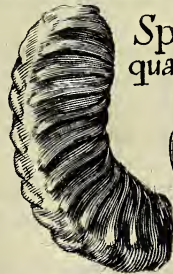
Spinà interduos sulcos eminente

Spinà acuta. 2.

Spinà Sulcata .

Spinà planà.
qua - si

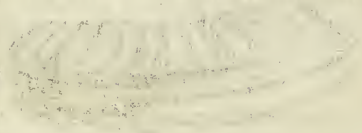

vel subro-
tunda.

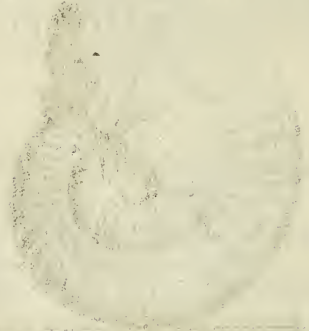
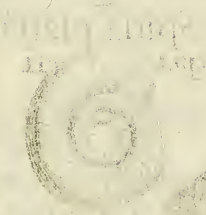
20
4

Contra naturam
virescens

Contra naturam virescens

Contra naturam virescens

Contra naturam virescens

M U N I G E N U S I V .

Ammonis Cornu Striatum striis integris in spinam sulcatam abeuntibus.

Sпина Sulcata rariò observatur in Cornubus Ammonis, & illam efformat sulcus integræ peripheriæ orbis extimi impressus.

Species:

Ammonis Cornu striati striis valde densis & eminentibus undatim incurvatis, & in spinam sulcatam abeuntibus marcasitacei frustum. *Tab. 24. fig. 3.*
Inventum est in montibus comitatùs Neocastrensis.

Spina Sulcata.
Species.

Tab. 24.
Locus.

G E N U S V .

Ammonis Cornu Striatum striis integris in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus.

Sпина inter duos sulcos eminentem vocatur, cùm peripheria extimi Cornu Ammonis orbis in duos sulcos desinat septo eminentiore illos distinguente. *Vid. Tab. 24.*

Species:

Ammonis Cornu striatum striis integris valde elatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus maximum, subcinereum, sex anfractuum, juncturis foliacea ad tertium orbem usque exprimentibus. *Tab. 24. fig. 1.*

Majus Cornu Ammonis isto nunquam vidi; diametro enim suo colligit pedem integrum, & crassitie suæ tertiam pedis partem, librasque octodecim ponderat. Inventum est in montibus Sylvæ Herciniæ circa pagum *Bædmatingen*, ac donatum Illustriss., & Excellentiss. D. COMITI DE TRAUTMANSDORF. Ad Respublicas Helveticas Oratori Cæsareo Extraordinario à Reverendis., ac Ampliss. D. AUGUSTINO Celeb. Monast. Sancti Blasii Abbate.

Ammonis Cornu striatum striis integris valde elatis, & in tubercula, ubi ad spinam inter duos sulcos eminentem pertingunt, elevatis majus, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris densioribus, & valde elatis in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus mediocres, quinque anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris densioribus, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus mediocres, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris valde elatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus marcasitaceum mediocres, duorum anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis integris undulatis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus marcasitaceum mediocres, compressum, trium anfractuum umbilico pertuso.

Cornua Ammonis lapidea inventa sunt in monte Legerio, Randio & aliis comitatùs Badensis; marcasitacea verò ex albis apportata sunt, nec non è montibus comitatùs Neocastrensis.

Spina inter duos sulcos eminentem.
Tab. 24.
Species.

Tab. 24.
Descriptio Cornu Ammonis maximum octodecim librarum.

Locus.

CAPUT DECIMUM.

Ammonis Cornua Striata striis divisis.

Quid sint
Striæ divi-
sæ

Quid sint Striæ divisæ, jam superius dictum est, propterea statim enumerationem generum aggredimur. Germanis: *Scher-oder Zieherbærner mit zertheilten Strichen.*

GENUS I.

Ammonis Cornu Striatum striis divisis in spinam subrotundam abeuntibus.

Species.

Species:

Tab. 25.

Cornu
Ammonis
duodecim
librarum.

Ammonis Cornu striatum striis densioribus divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus maximum, quinque anfractuum. *Tab. 25. n. 1.*

Hoc ipsum Cornu Ammonis adducit etiam *Doctissimus D. Joan. de Muralt. Eph. Germ. loc. cit. fig. 10.* Diametro suo colligit tres pedes Augustani partes, crassitie verò quartam adæquat, duodecim libras ponderat, & inventum est in monte Randio.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majus, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majus, quatuor anfractuum, juncturis foliacea elegantissima exprimentibus.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majus, quatuor anfractuum, cujus extimus tantum adest orbis. *Tab. 27. n. 8.*

Tab. 27.

Hoc Cornu Ammonis idem in figurâ repræsentare volui, ut ex eâ appareat dispositio orbium in matrice suâ sitorum, ipsiusque matricis interna facies, de quâ infra plura dicentur: Lapis figuram expressam ter superat.

Ammonis Cornu striatum striis rarioribus divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus mediocre, quatuor anfractuum, umbilico pertuso. *Tab. 25. n. 2.* Cum figurâ in omnibus convenit.

Tab. 25.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus mediocre, quatuor anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis circa medium ambitus crassioribus, & valdè elevatis, dein divisis ac tenuissimis in spinam subrotundam abeuntibus minus, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis & in spinam subrotundam abeuntibus minus, trium anfractuum.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus minus, duorum anfractuum, umbilico pertuso.

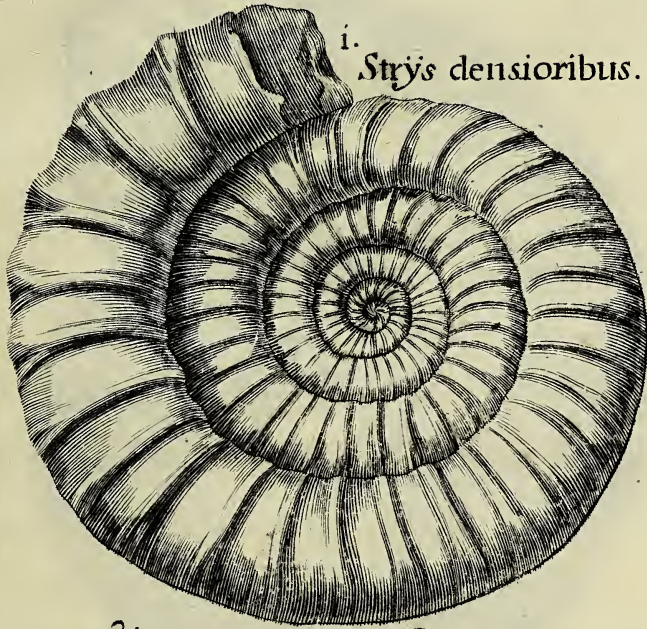
Ammonis Cornu striatum striis obliquè directis, & quasi in se contortis, atque in tenuissimas divisas in spinam subrotundam abeuntibus in arcuatum mediocre, trium anfractuum. *Tab. 25. n. 4.*

Tab. 25.

Ammonis Cornu striatum striis obliquè directis, & quasi in se contortis, atq;

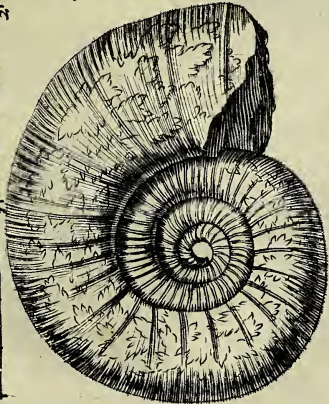

Cornua Ammonis Striata
Strys Diuisis.

2.
Strysrarioribus.

3.
Spina eminente.

4.
Strys in se contortis

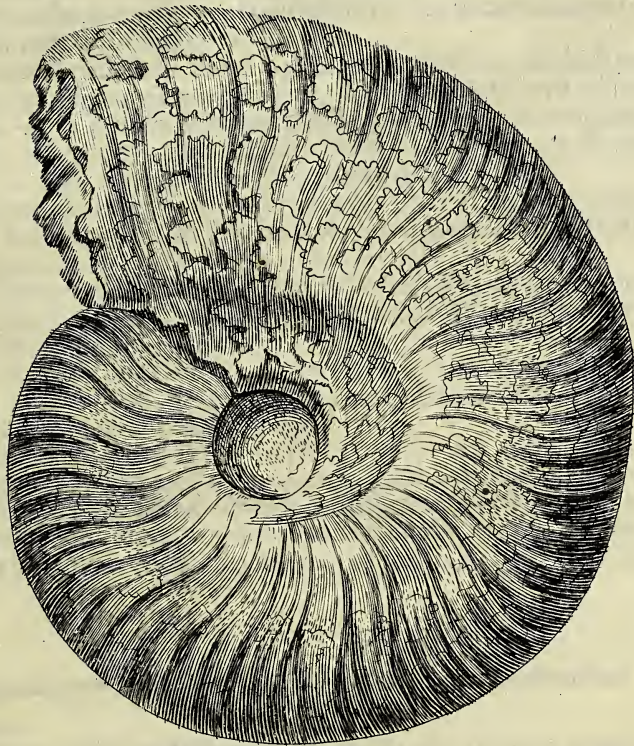
Linna Semipedalis Augustana

6
5
4
3
2

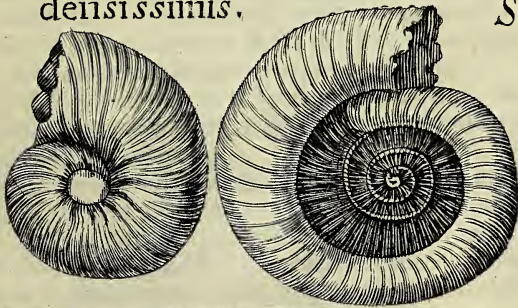
PLATE I
MAMMALS

6.
Strÿs Vndulatis.

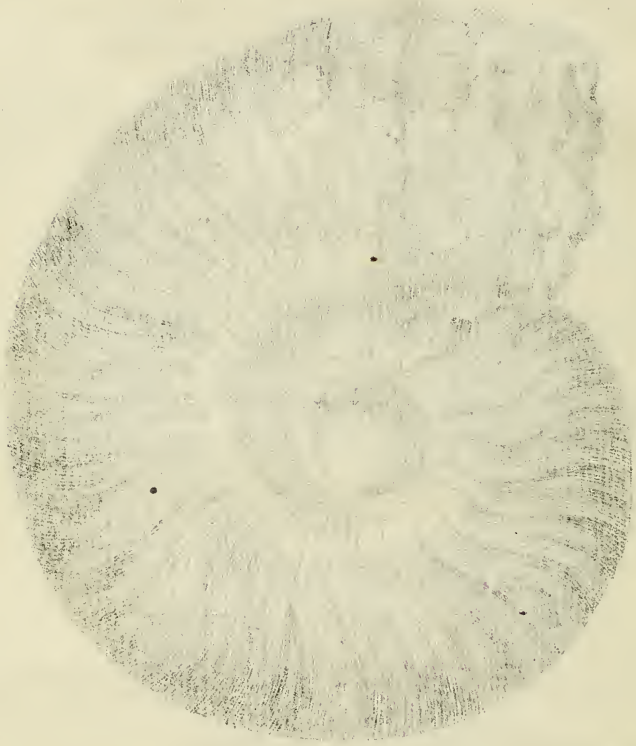
7.
Strÿs versus centrum
densissimis. 8.

Strÿs diuulsis.
9.

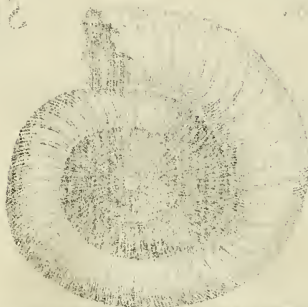

200

201

202

intenuissimas divisis, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus, quatuor anfractuū.

Ammonis Cornu striatum striis obliquè directis, & quasi in se contortis, atque in tenuissimas divisis in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus, trium anfractuū.

Ammonis Cornu striatū striis in suo principio crassioribus, & quasi in flammis elatas circa spinam erumpentibus, subsequētib; verò in tenuissimas divisis, & in spinam subrotundam & quasi planam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuū erucam convolutam elegantissimè referens. *Tab. 26. n. 2.* Cum figurā prorsus convenit.

Tab. 26.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisis, & in extimo orbe duobus in locis divulsis, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuū. *Tab. 27. n. 9.*

Tab. 27.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisis, & in extimo orbe duobus in locis divulsis, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus, trium anfractuū.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisis, & in extimo orbe duobus in locis divulsis, in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum minus ovale, trium anfractuū.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuū, umbilico pertuso.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus marcasitaceum mediocre, duorum anfractuū, umbilico pertuso.

Omnia hæc Cornua Ammonis iisdem in locis cum prioribus inventa sunt.

GENUS II.

Ammonis Cornu Striatum striis divisis, in spinam acutam abeuntibus.

Species sunt.

Ammonis Cornu striatum striis undulatis divisis, & in spinam acutam abeuntibus majus valdè compressum subcinereum unius anfractūs, juncturis nubes elegantissimas exprimentibus. *Tab. 27. n. 6.* Figuram tertiam parte superat, & in monte Randio reperitum est.

Species.

Tab. 27.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuū.

Ammonis Cornu striatum striis frequentioribus, ac tenuioribus divisis, & in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuū valdè compressum.

Ammonis Cornu striatum striis versus centrum paucioribus, sed crassioribus, & dein in plures alias divisis, in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum mediocre compressum, unius anfractūs. *Tab. 27. n. 7.*

Tab. 27.

Ammonis Cornu striatum striis versus centrum paucioribus, sed crassioribus, & in plures alias divisis, in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum minus compressum, duorum anfractuū, primo orbe latiore.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam acutam abeuntibus marcasitaceum minus, duorum anfractuū.

N

Loca

Locus. Loca nativa horum Cornuum Ammonis eadem sunt, quæ præcedentium.

GENUS III.

Ammonis Cornu Striatum striis divisis, in spinam eminentem abeuntibus.

Species.

Species: Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem abeuntibus mediocre, quatuor anfractuam.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem abeuntibus minus, quatuor anfractuam.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem abeuntibus minus, dimidii tantum anfractibus.

Tab. 25.

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam acutam nonnihil nodosam abeuntibus marcasitaceum mediocre, trium anfractuam. *Tab. 25. n. 3.*

Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam eminentem nonnihil nodosam abeuntibus marcasitaceum minus, duorum anfractuam. In iisdem locis inveniuntur.

Locus.

GENUS IV.

Ammonis Cornu Striatum striis divisis, & in spinam eminentem dentatam abeuntibus.

Species.

Species: Ammonis Cornu striatum striis in flammis elatas circa spinam erumpentibus, ac divisis, & in spinam dentatam abeuntibus marcasitaceum mediocre compressum, duorum anfractuam, primo orbe latiore. Ex albis allatum est.

Locus.

GENUS V.

Ammonis Cornu Striatum striis divisis, in spinam sulcatam abeuntibus.

Species.

Species: Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam sulcatam abeuntibus mediocre. *Tab. 25. n. 5.* Repertum est in monte Legerio frustum tantum, integrum simile nunquam vidi.

Tab. 25.

GENUS VI.

Ammonis Cornu Striatum striis divisis, in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus.

Species.

Species: Ammonis Cornu striatum striis divisis, & in spinam inter duos sulcos eminentem abeuntibus mediocre, trium anfractuam. Rarissimus quoque est hic lapis, & in montibus comitatus Badensis prope *Bœtstein* inventus.

Locus.

Cornua Amonis Striata

Strys diuisis cum præcedente tuberculo.

1.

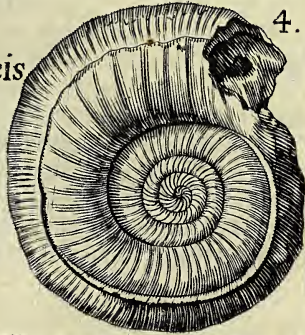
Strys præcedente.

3.

diuisis eminentiâ.

4.

Strys flammeis

2.

GENUS VII.

Ammonis Cornu Striatum striis divisiss præcedente tuberculo subrotundo.

Species:

Ammonis Cornu striatum striis elatis, & divisiss præcedente tuberculo ovato & subrotundo maximum, trium anfractuum. *Tab. 26. n. 1.*

Hoc Cornu Ammonis mole suâ amplissimum est; etenim diametro suo duas partes pedis Augustani colligit, & crassitie supra tertiam ejus partem. Libras ponderat quindecim, & inventum est cum alio paululum minore ejusdem structuræ, & faciei, matrici suæ inferiùs in *Tab. 28.* depictæ adhuc immersum, in lapidicinâ Badensi prope ipsam urbem.

Ammonis Cornu striatum striis in tenuissimas divisiss præcedente tuberculo subrotundo mediocre, quatuor anfractuum. Hoc è montibus comitatûs Badensis prope *Luggeren* allatum est.

Species.

Tab. 26.

Cornu Ammonis quindecim librarum.

Locus.

GENUS VIII.

Ammonis Cornu Striatum striis divisiss præcedente lineâ eminente, aliàs Concameratum dictum.

Ammonis Cornua striis divisiss præcedente lineâ eminente omnia sunt Concamerata, & propterea etiam illa ita vocabimus. Hæc lineâ horizontalis est, & in extremitate extimi ambitûs versus spinam sita, ut non nisi in extimo orbe observetur. Post hanc striæ in minimas & tenuissimas alias dividuntur, & in spinam subrotundam abeunt.

Species.

Ammonis Cornu striatum striis præcedente lineâ eminente divisiss Concameratum maximum, quinque anfractuum.

Hoc Cornu Ammonis diametro dimidium pedem cum pollice complet, crassitie verò quartam pedis partem æquat, librasque septem ponderat; inventum est in montibus comitatûs Badensis prope *Bætstein & Luggeren.*

Ammonis Cornu striatum striis præcedente lineâ eminente divisiss Concameratum majus, quatuor anfractuum. *Tab. 26. n. 4.*

Hic lapis tertiam pedis partem diametro æquat, & crassitie duos pollices; in ejus principio *n. 4.* primum loculamentum spiculis crySTALLINIS undique oblitum in conspectum venit: iisdem in montibus repertum est.

Ammonis Cornu striatum striis præcedente lineâ eminente divisiss Concameratum mediocre verrucosum, quatuor anfractuum. *Tab. 26. n. 3.*

Hoc Ammonis Cornu à me inventum est in monte *Legerio*, integra ejus externa facies lineâ eminente comprehensa papillis subrotundis referta est, quæ verrucarum minorum in manibus quandoque apparentium instar asperæ sunt, & striis nondum divisiss, & adhuc integris insident. Figuram in *Tabulâ* expressam magnitudine suâ semel superat.

Cornu Ammonis striis divisiss præcedente lineâ. Species.

Cornu Ammonis septem librarum.

Locus.

Tab. 26.

Tab. 26.

Cornu Ammonis verrucosæ descriptio & locus.

CAPUT UNDECIMUM.

*Aliqua Cornuum Ammonis matricæ
describuntur.*

*Matrix
Cornuum
Ammonis,
aliorumq;
Lapidum
Figurato-
rum.
Differètia.*

Post enumeratas Cornuum Ammonis species pauca addenda sunt de eorum matricibus, in quibus inveniuntur: Matrix Cornuum Ammonis, ut & aliorum Lapidum Figuratorum vocatur illa cavitas lapidum, seu alterius materiæ, in quâ Lapidis Figurati tanquam in primo & nativo suæ generationis loco reperiuntur, & cui plerumque lapidis figura tanquam alicui formæ, seu typo impressa observatur: vulgò: *Ein Steinmutter*.

Hujusmodi autem matricum tantùm tres diversas species depingi curavi, quia secundum harum structuram reliquæ omnes formatae sunt; nam si quis cunctas differentes matricum species adducere vellet, tot enarrandæ essent, quot hucusque Cornuum Ammonis species descriptæ sunt.

Descriptio.

Circa matricæ Cornuum Ammonis, aliorumque Lapidum Figuratorum notandum est primò: Quòd, cum matrici tanquam alicui typo, seu formæ impressa sit figura Lapidis Figurati, omnia figuræ lineamenta, quæ in Lapide Figurato extra superficiem eminent, in matrice quasi insculpta sunt, & excavata appareant, & econtrà, quæ in superficie vel figurâ Lapidis Figurati excavata observantur, in matrice extra superficiem emineant, & elevata deprehendantur. Sic in figuris *Tab. 28. n. 3. & 4.* centrum matricis eminet, quod in Cornubus Ammonis depressum est, striæ & tubercula in superficie Cornuum Ammonis elevata vestigia suæ figuræ in matrice excavata relinquunt.

Tab. 28.

*Matricæ
marcasita-
sæ rarissi-
mæ sunt.
Species.*

Notandum Secundò: Quòd, licet Cornua Ammonis marcasitacea frequenter occurrant, tamen eorum matricæ solæ nunquam, vel rarò inveniuntur, quod saltem mihi hucusque observare non licuit.

Species:

*Matrix
Cornuum
Ammonis.
Tab. 28.*

Matrix Cornuum Ammonis è durissimo lapide sabinerei coloris conflata, in quâ quamplurima Cornua Ammonis adhuc integra, nonnulla verò mutilata, vel fracta apparent, nec non copiosæ matricæ factu suo orbatae hinc inde impressæ extant. *Tab. 28. n. 1.*

Matrix Cornu Ammonis striati striis divisis, & in spinam subrotundam abeuntibus majoris. *Tab. 28. n. 2.*

Matrix Cornu Ammonis striati striis præcedente tuberculo divisis maximi. *Tab. 28. n. 3.*

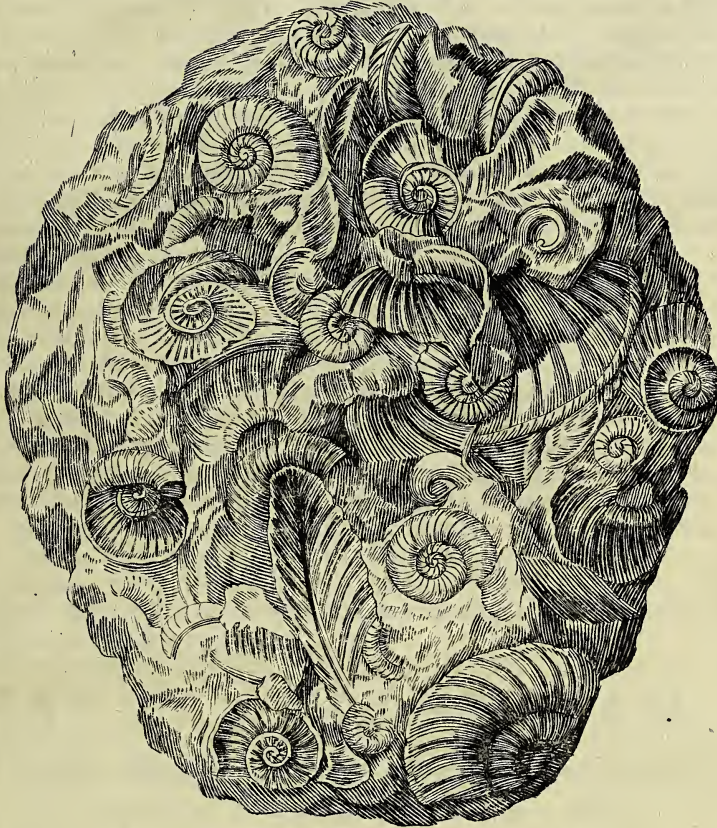
*Pulcherrima
matrix
Mediolani
conservatur.
Admiranda
matrix
quæ olim
Lucerna*

Præter adductas matricum species Mediolani vidi apud Illustrissimum **D. MARCHIONEM DE MAGENTA** pulcherrimum Cornu Ammonis majus striatum striis divisis in spinam subrotundam abeuntibus medio-durissimi silicis inhærens.

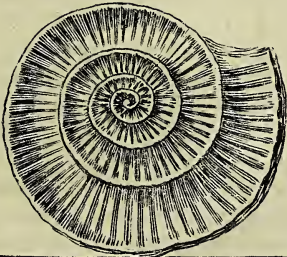
Ad matricæ Cornuum Ammonis referendus quoque videtur lapis, quem describit; *Celeb. P. Kirch. Mund. subter. lib. 8. sect. 2. cap. 2.* sequentibus verbis: Est & hoc admiratione dignum, ann. 1659. in Helvetiâ prope Lucernam intra montem vulgò: *Gotteswald* dictum lapidem inventum fuisse in spi-

ras

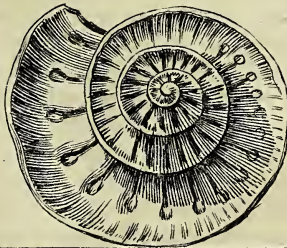
Matrices Cornuum Amōnis.

2.

3.

ras convolutum, in cuius centro figura DEIPARÆ non sine stupore aspectantium apparuerit, quam & typis addidit una cum historicâ relatione Perillustris & Generosus Dominus de Sonnenberg; figura sequitur, quam & inter ea ponimus, quæ divinum quid redolent; hæc dictus Author. Lapidem nunquam vidi, & ut audio, jam ante plures annos alicui magno Principi pro pretioso dono transmissus fuit; sed alius mihi fuit ostensus Altorfii in Helvetiâ, qui revera erat Matrix Cornu Ammonis nigricans, & micis splendentibus hinc inde imbuta, quæ ob cavitates à centro ad peripheriam extensas & à striis contenti sætüs relictas radios ita dispositos præferebat, prout imaginibus Sanctorum apponi, vel appingi solent. Hi ansum credendi præbebant, in internâ illâ centrali, & asperâ superficie imaginem alicujus Sancti repræsentari, & propterea illum Reliquiarum instar capsulæ auro & argento ornata inclusum conservant.

Helvetiorum erat, & à P. Kirchero describitur.

Alia non minus rara Altorfii habetur.

Matrices Cornuum Ammonis iisdem in locis occurrunt, in quibus Cornua Ammonis hucusque adducta inventa fuisse diximus.

Locus.

Pro complemento hujus tractatus de Cornubus Ammonis adverti debet, omnia Cornua Ammonis non minùs, ac reliquos Lapidés Figuratos secundum pedem Augustanum, qui duodecim pollices continet, & cuius media pars in Tabulâ 25. exprimitur, mensurari posse; & pro intelligentiâ magnitudinum in hoc tractatu passim adductarum sciendum est, Cornua Ammonis lapidea majora dicta diametro suo medium pedem non superare, nec mediocria quartam partem, & quæ minora dicuntur, pollicem adæquare, marcasitacea autem mediocria Cornubus Ammonis lapideis minoribus similia esse, & ita de reliquis judicandum erit. Colorem quod attingit, omnia Cornua Ammonis lapidea ad fuscinerum vergunt, marcasitacea verò plerumq; marcasitaceo colore imbuta sunt, nunc magis, nunc minùs flavescente, ac splendente.

Explicatio magnitudinũ Cornuũ Ammonis.

Eorumque colorum.

CAPUT DUODECIMUM.

Lapides Figurati Intorni serpentum in modum in se convoluti, & squamati: Nautiliæ dicti.

Nautilites nomen suum trahit à Nautilo Aristotelis secundo, cujus Concham præfert non solùm externâ facie, sed internâ quoque structurâ, quæ non minùs, ac illa Conchæ in suas concamerationes dividitur per septa transversa incurvata, & in superficie lapidis squamarum in modum coalescentia, cum suo siphunculo concamerationes pervadente. Lapis quoque unicum habet anfractum, sicuti ipsa Concha, quæ à Bellonio ita describitur. Secundam Nautili Conchæ speciem ab Aristotele traditam esse hanc puto, quam nostri artifices in magno pretio ad vasa dirioribus abacis accommodata conficienda habere solent &c. & paulò inferiùs. Murthinum igitur Nautilum hanc dicere poterimus. Hujus amplitudo cum superiore (Nautili primo genere) convenit. Sed paulò magis est crassus, prior præterea Pectunculorum more striatus est, hic omninò glaber (septis nimirum arctissimè & æqualiter unitis) parte internâ infinita habens interstitia,

Nautilites

Er Nautili Concha.

stitia, undecunque nitidus, ac mirâ colorum varietate splendens. Subinde circumagentibus se in purpuram, candoremque maculis. Qui plura de Nautilo desiderat, consulat *Aldrovandum de Testac. lib. 3. cap. 3. pag. 265. Gesner. de Aquat. lib. 4. pag. 734. & Bonanni nella ricreat. dell'occhio, e della mente part. 2. pag. 136.*

Concha dicitur græco nomine *ναυτίλος* Piscem, & Nautam significans, quia piscis, qui est Polypi species, in conchâ delitescens per mare instar nautæ navigat: à Gesnero germanicè: *Ein Fahrkuttel oder Schiffkuttel* vocatur, adeoque & noster lapis *ein Fahrkuttel-oder Schiffkuttel-stein* appellari debet, nisi velimus cum *Gesnero sol. 284.* negare Cochleam margariferam *Rondeletii* esse speciem Nautili secundam *Aristotelis*, sed esse Nautilum ab *Aldrovando, & Bonanno* descriptum.

Ratio, cur Nautilites non sit glaber, sicuti Cœcha

Unicum igitur discrimen inter dictum Nautilum, & nostrum Nautilitem intercedit, quod nimirum Concha sit omninò glabra, in lapide verò septa squamarum in modum extra planam superficiem emineant, quod autem solummodò materiæ crassiori seu densiori, è quâ septa in lapide conflantur, adscribendum puto, propter quam tam æqualem coalitum formare nequeunt. Videtur iterum novum, quòd in terrâ lapides generentur, argumentum, nam si concha Nautili esset petrificata, tunc Nautilites deberet etiam, quemadmodum est Concha, glaber existere.

GENUS UNICUM.

Nautilites Squamatus sine striis.

Species.

Species:

Tab. 29.

Nautilites Squamatus sine striis major subcinereus, unius anfractûs. *Tab. 29. n. 1.*

Nautilites Squamatus sine striis mediocris subcinereus, unius anfractûs.

Nautilites Squamatus sine striis maximus subinereus cum siphunculo concamerationes pervadente. *Tab. 29. n. 2.*

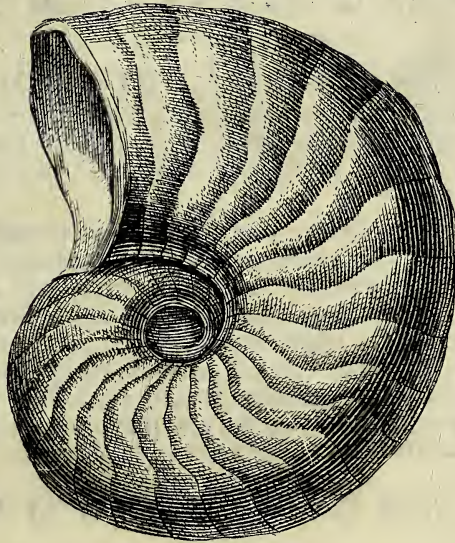
Magnitudo, & locus.

Primus & ultimus figuras expressas medietate superant, omnes tres autem inventi sunt in montibus comitatûs Badensis prope *Bætstein & Luggeren.*

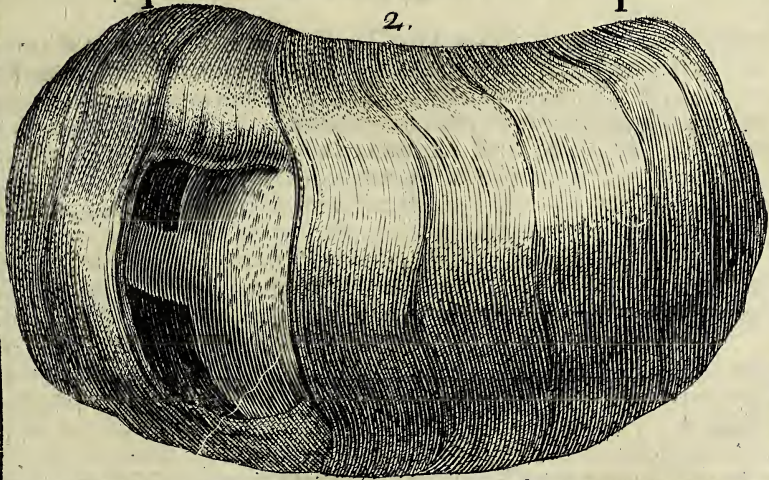
Nautilites .

29.

Nautilites Maximus
cum Siphunculo Concamerationes peruaden.^{te}

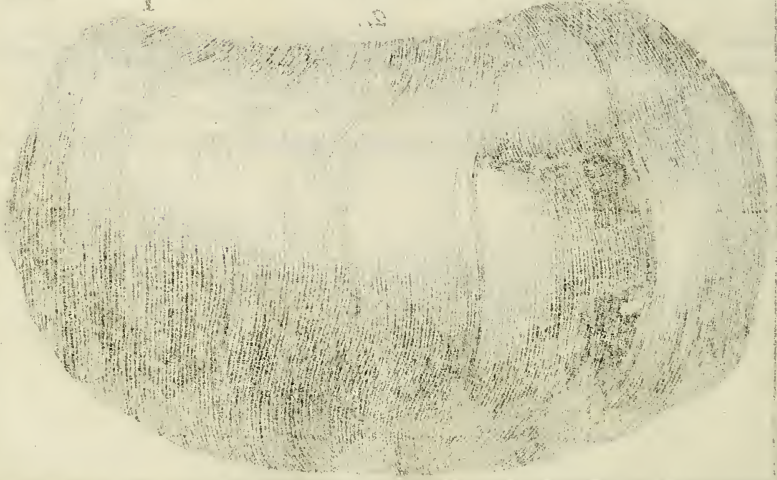
2.

Nautilites

Nautilites Maximus
cum siphunculo constrictione parva

LIBER QUINTUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS QUINTA
 COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS INTORTOS TURBINATOS,
 QUORUM ORBES COCHLEARUM IN MODUM PRODUGUN-
 TUR, ET COCHLITÆ VOCANTUR.

Cochlitæ nomen suum trahunt à Cochleis, quæ Concharum sunt species turbinatæ, quia figurâ suâ earum conchas intortas, & turbinatas præferunt, idè etiam germanicè: *Schneckenstein* vocantur. Quemadmodum autem Cochleæ propter diversam structuram, & spirarum dispositionem diversa quoque genera constituunt, & varia sortiuntur nomina, ita non minùs Lapides Figurati, Cochlitæ dicti, diversimodè audient, prout nimirum figurâ suâ nunc hanc, nunc illam Cochlearum speciem præferunt, ut ex enumeratione generum patebit. Antequam autem hanc aggrediamur, pauca de Cochlitarum generatione proponenda sunt.

Cochlitæ quid sint.

CAPUT PRIMUM.

Pauca quedam de generatione Cochlitarum secundum Diluvianos proponuntur.

Prima & communior opinio est, Cochleas in Universali Cataclysmo ab aquâ in terram transportatas materiâ terrestri (piscè nimirum priùs corrupto) impletas fuisse, quæ tractu temporis petrificata, nunc testæ per tantam annorum seriem quoque consumptæ, tanquam alicujus formæ seu typi figuram præferunt. Fatendum est, hanc opinionem omnium esse captu facillimam, præsertim si solummodò intelligantur Cochlitæ læves, cum plerumque Concharum interna facies lævis sit, sed, an simili modo etiam possint Cochlitæ striati aut tuberculis donati produci, majus subest dubium; Etenim figuram suam striatam, aut tuberculis donatam ab internâ Cochleæ facie, quæ plerumque omninò lævis, & polita est, acquirere nequeunt, multò minùs ab externâ testæ parte, quæ materiæ intùs contentæ nil de structurâ suâ communicare potest.

Generatio Cochlitarum secundum Diluvianos exponitur.

Ad evitandam hanc difficultatem alia exorta est opinio, quæ vult, terram in cavitate Cochleæ contentam unâ cum Cochleâ in lapidem conversâ esse, & sic externam Cochleæ faciem quoque, sive striata sit, sive tuberculis donata, optimè conservatam fuisse, sed, si hæc opinio vera esset, tunc in omnibus Cochlitis deberent deprehendi vestigia Concharum, sive testarum, hoc autem non fit, cum ferè omnes Cochlitæ tam striati, quam tuberculis donati è puro lapide calcario, aut saxo arenaceo, vel etiam marcasitâ consent, & nec minimas alicujus testæ reliquias contineant. Unde

Alia Diluvianorum opinio.

non

Verosimilius videtur Cochlitæ in terra à peculiari semine generari.

non sine ratione conjecturandum est, plerosque hujusmodi lapides in terra à peculiari semine generari: ut taceam, quòd, si materia terrestris cavitati Cochleæ inclusa unà cum testâ in lapidem converteretur, deberent ad minimum illa Cochleæ partes, quæ intra spiras lapideas delitescunt, observari, intra quas tanquam in ipsâ substantiâ lapideâ sepultæ per plurimos annos à corruptione præservari potuissent, quod argumentum non minùs respicit Cochlitæ læves, quàm striatos. Harum autem partium unquam nec minimum indicium comparuit.

Cochlitarum vires hucusque innotuit.

In Lapidibus Figuratis hujus Classis nullas habemus adhuc perfectas virtutes, & loca nativa in sine enumerationis specierum cujuscunque generis adducentur.

T A B U L A G E N E R I C A.

Lapidum Figuratorum Quintæ Classis.

	Mucrone elongato	Cochlites Terrestris. Cochlites Umbilicatus: Neritites. Trochites. Buccinites. Turbinites.
Cochlitæ	Ore elongato	Cochlites Pyramidalis seu Cylindroidæus. Echinophorites.
	Mucrone & Ore simul elongatis.	Strombites.

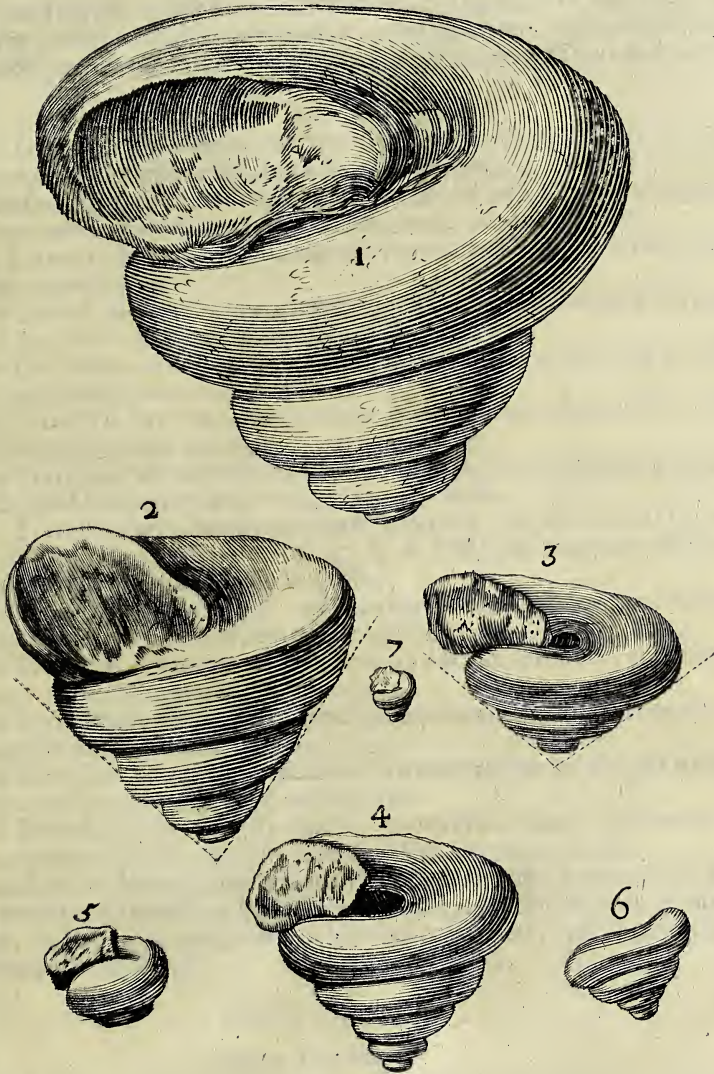
C A P U T S E C U N D U M.

Cochlitæ Mucrone elongato.

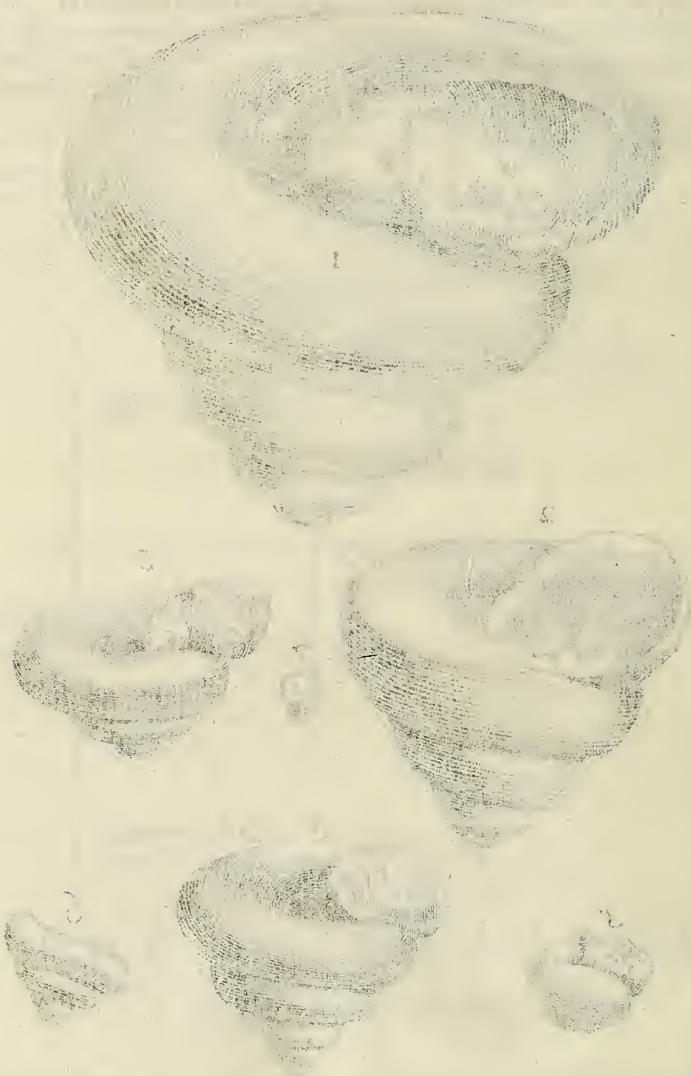
Quid sit Mucro elongatus.

Mucro elongatus vocatur illa spiralis Cochlitarum pars, quæ paulatim angustata in acumen desinit, sive postea sit acutum, sive obtusum, seu est ipsa productio orbium elongata, & in acumen desinens. *Schneckenstein mit aufgestrecktem gewindt.*

Cochlitæ Terrestris
ore ovali et Subrotundo.

Genus *Trochus*
Trochus

GENUS I.

Cochlites Terrestris.

Cochlites Terrestris sunt Lapides Figurati, qui figurâ suâ Cochleas Terrestris præferunt, hæ autem inter se non differunt, nisi colore & magnitudine, & quandoque etiam striis, seu fasciis spirabilibus. *Ein Erdt-Schneckenstein.*

Cochlites Terrestris.

Species.

Species sunt:

Cochlites Terrestris lævis maximus quatuor spirarum, ore oblongo & ovato, orbibus subrotundis, mucrone obtuso. *Tab. 30. fig. 2.*

Magnitudine cum figurâ convenit, & sublutei est coloris. Inventus est cum subsequente in montibus comitatûs Badensis prope *Luggeren.*

Cochlites Terrestris lævis maximus trium spirarum, ore & orbibus rotundis, mucrone acuminato.

Cochlites Terrestris lævis major quatuor spirarum, ore oblongo & ovato, orbibus angulosis, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 2.*

Cochlites Terrestris lævis mediocris trium spirarum, ore oblongo & ovato, orbibus angulosis, mucrone obtuso.

Cochlites Terrestris lævis mediocris trium spirarum, ore subrotundo, orbibus angulosis, mucrone obtuso.

Cochlites Terrestris lævis minor quinque spirarum, ore oblongo, orbibus rotundis, & sibi æqualiter adplicitis, mucrone obtuso.

Cochlites Terrestris lævis minor quatuor spirarum, ore & orbibus subrotundis, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 6.* Hic lapis magnam affinitatem habere videtur cum *Cochlitis Listeri.*

Cochlites Terrestris lævis minor ventricosus duarum spirarum nonnihil compressarum, ore oblongo, mucrone valdè obtuso. *Tab. 30. fig. 5.*

Cochlites Terrestris lævis minimus ventricosus trium spirarum, ore subrotundo, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 7.*

Cochlites Terrestris lævis marcasitaceus minor trium spirarum, ore ac orbibus rotundis, mucrone acuminato.

Cochlites Terrestris striatus striis exilibus horizontalibus mediocris trium spirarum, ore subrotundo, mucrone obtuso.

Cochlites Terrestris striatus striis exilibus transversis minor duarum spirarum, ore subrotundo orbibus triangularibus, mucrone obtuso.

Omnes istæ Cochlitarum species, aut sunt subluteæ aut subcineræ, & reperiuntur in montibus comitatus Badensis prope *Luggeren* & *Bætstein*, in monte *Randio*, & *Legerio*, excepto *Cochlitis marcasitaceo*, qui è comitatu *Neocastrensi* allatus fuit.

Loca nata.

GENUS II.

Cochlites Umbilicatus.

Cochlites Umbilicati sunt Lapides Figurati, qui figurâ suâ Cochleas Umbilicatas præferunt, id est, earum more præter foramen ipsarum spirarum majus foramine centrali seu profundo ad acumen mucronis, seu

Cochlites Umbilicatus.

seu extremitatem umbonis penetrante donantur; circa quod tanquam suum centrum seu *περικόκλιον* spiræ Cochlearum convolvuntur. *Vid. Tab. 30. fig. 3. & 4. Rondeletius* sequentem Cochlearum Umbilicarum descriptionem affert ex *Ciceronis* loco, qui est *Libro 2. de Oratore*, Umbilicos Concharum, sive Cochlearum species esse, asserit, id, quod verum esse, indicat etiam (inquit) ipsa rerum natura, quæ nobis à Turbinatis, Conchis, Cochleisque omnibus speciem diversam exhibet earum, quæ præter foramen illud, quo Cochleæ saxis inhaerent, quoque corpus exeunt, alterum habent, umbilico ita similem, ut nullus sit, qui has viderit, qui negare possit, Umbilicatos meritò vocari. Id foramen profundum convolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleæ convolvuntur, veluti circa *περικόκλιον*, hæc de causà Umbilicus vocatur: nam methaphoricè Umbilicus dicitur, quidquid in aliquâ re medium est.

Umbò. Paulo ante mentionem fecimus Umbonis, qui nil aliud est, quàm centrum externum spirarum Cochlearum quasi in se convolutarum, ubi una solum leviter eminet super alteram, & tantum leve aliquod convexum, convexo alicujus clypei haud absimile, cujus centrum seu medium quoque umbò dicitur, describunt. Quando verò spiræ ita producantur, ut earum dispositio quasi speciem alicujus coni constituat, tunc illa productio, ejusque extremitas mucro appellatur. *Ein Nabel-Schneckenstein.*

Et Mucro. Species.

Species sunt:

Tab. 30. Cochlites Umbilicatus lævis mediocris trium spirarum, ore oblongo, orbibus compressis, & mucrone obtuso. *Tab. 30. fig. 3.*

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris cinereus quinque spirarum, ore ovato, orbibus compressis, mucrone acuminato. *Tab. 30. fig. 4.*

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris quatuor spirarum ore ovato, orbibus rotundis, mucrone acuminato.

Cochlites Umbilicatus lævis minor quinque spirarum, ore Rhomboidali orbibus valdè compressis, mucrone acuminato.

Mucro acuminatus.

Mucro obtusus.

Tab. 30.

Cochlites

mucronatus.

Species.

Mucronati.

Tab. 31.

Cochlites Umbilicatus lævis major cinereus quatuor spirarum, umbone parum eminente. *Tab. 31. fig. 1.*

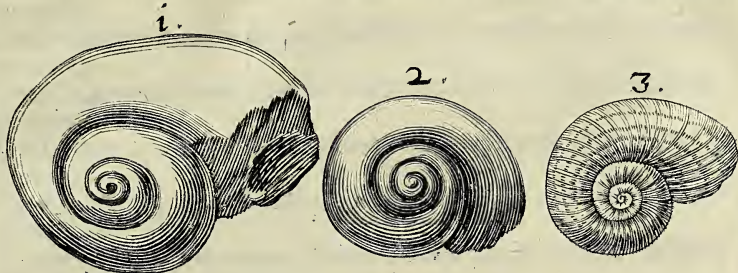
Cochlites Umbilicatus lævis major sublavus trium spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis major subcinereus duarum spirarum, umbone parum eminente.

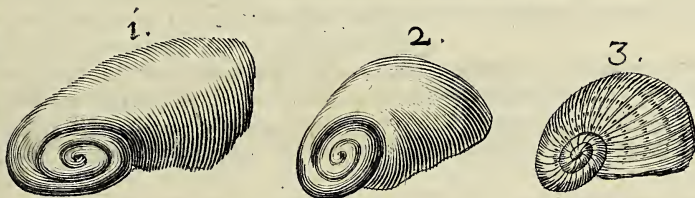
Cochlites Umbilicatus lævis mediocris cinereus quatuor spirarum, umbone parum eminente. *Tab. 31. fig. 2.*

Cochli-

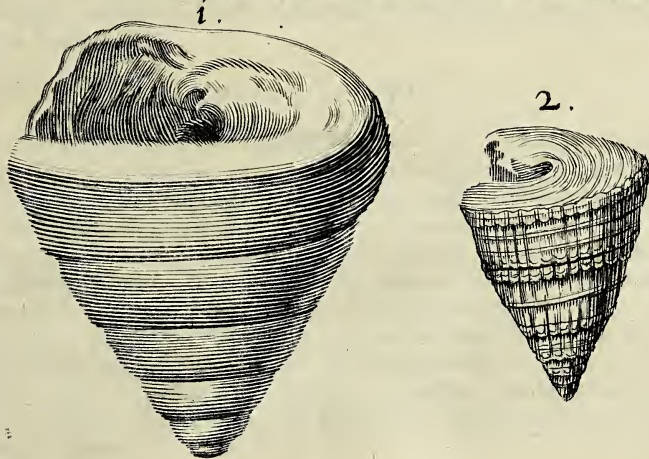
Cochlitæ Umbilicati læues et Striati.³¹

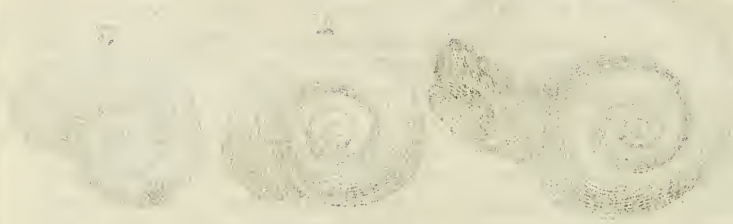
Nerititæ læues et Striati.

Trochitæ læues et Striati.

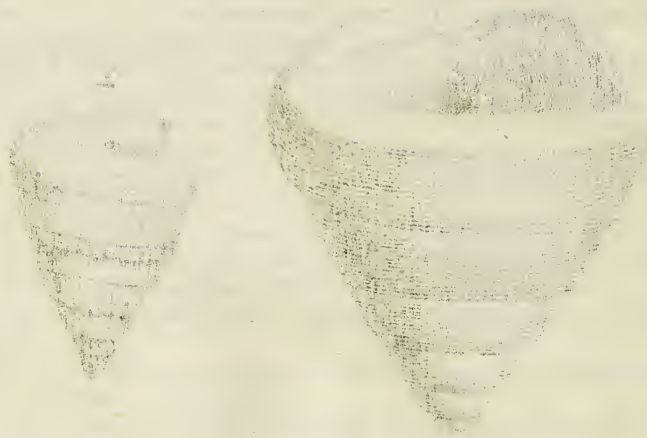
Cochlearia Vestibularis Linnæus

Zostera Linnæus

Trochilus Linnæus

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris cinereus trium spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris subflavus trium spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis mediocris subflavus duarum spirarum, umbone eminentiore.

Cochlites Umbilicatus lævis minor subflavus trium spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis minor cinereus duarum spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus lævis minor subflavus duarum spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus striatus striis horizontalibus, & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus major cinereus quatuor spirarum, umbone parum eminente.

Cochlites Umbilicatus striatus striis horizontalibus, & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus mediocris cinereus quatuor spirarum, umbone parum eminente. *Tab. 31. fig. 3.*

Inter Cochlites Umbilicatos dantur quidam, quorum Umbilicus tam faciliter perspicitur nequit, vel ob spiras ipsas illum obtegentes, vel quod materialapideâ infarctus sit, ita ut foramen profus non appareat, hoc tamen iis notam Characteristicam, propter quam ad hoc genus referuntur, non admittit.

Cochlites major & mediocris cum figuris in *Tab. 31.* expressis magnitudine conveniunt, secundum quam proportionaliter etiam reliquorum lapidum magnitudo concipienda est, Omnes inventi sunt in montibus proximis urbi S. Galli.

Magnitudo, & locus.

GENUS III.

Neritites.

Nerititæ sunt Lapides Figurati ita dicti, quia figurâ suâ Neritæ referunt, conchas maris ita vocatas à Deo Nereo, qui ob eximiam earum pulchritudinem iis loco Buccini usus erat, de quorum notâ Characteristicâ inter ipsos Zoographos magna adhuc est disceptatio, plerique tamen cum *Clariss. Listero de Cochl. Marin. pag. 164.* in hoc conveniunt, quod sint Cochleæ marinæ turbinatæ plano ore, sive aperturâ non rostratâ, quibus & paucæ spiræ, & quibus umbones parum aut nihil eminent, his addi potest secundum potiores Neritarum figuras tam à citato Authore, quam *Aldrovando, Gesnero, Bonanno*, aliisque adductas, quod primus Cochleæ orbis sit sat amplus, & in tenues ac. angustatas spiras desinat. *Ein Nerischer Schneckenstein.*

Neritites.

Species:

Neritites lævis mediocris trium spirarum primo orbe amplissimo, umbone nil quasi eminente. *Tab. 31. fig. 1.*

Neritites lævis mediocris subflavus trium spirarum primo orbe amplo, umbone aliquantulum eminente. *Tab. 31. fig. 2.*

108 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

Neritites lævis minor subflavus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone nil eminente.

Neritites lævis minor cinereus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone aliquantulum eminente.

Neritites striatus striis horizontalibus & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus, major cinereus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone nil eminente.

Neritites striatus striis horizontalibus & transversis opus reticulare pulcherrimum efformantibus mediocris subflavus trium spirarum, primo orbe amplo, umbone aliquantulum eminente. *Tab. 31. fig. 3.* Hic lapis ob strias Neritæ reticulato *List.* non ab similibus videtur.

*Striæ hori-
zōtales &
transver-
sæ. Locus.*

Striæ horizontales sunt, quæ secundum spiras extenduntur, transversæ verò, quæ in iis transversim sitæ sunt.

Quod eorum loca nativa attinet, in iisdem montibus cum prioribus occurrunt.

GENUS IV.

Trochites.

Trochites.

Trochitæ figurâ suâ Cochleas turbinatas, quas *Rondeletius* ob similitudinem instrumenti, quo lulant pueri, Trochos appellat, præferunt, & ided etiam Trochitæ dicuntur, quorum non minus, ac Trochorum Nota Characteristica à *List. tract. cit. pag. 166.* jam dudum adducta est, ut sint Figuræ Conoideæ ex basi latâ & planâ, ipsorum etiam orbium sibi invicem incumbentium latera admodum plana sunt, & minimè unum extra alterum eminet. Quibus addi potest os oblongum, & valdè compressum. *Ein Glotz-oder Topf-Schneckenstein.*

Species:

Trochites lævis major subflavus sex spirarum fasciis cinereis seleniticis inter se distinctarum, mucrone acuminato.

Tab. 31.

Trochites lævis major subflavus sex spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 31. fig. 1.*

Hic Lapis Trochum Pyramidalem alterum *Aldrovandi* præferret, & cum figurâ *Tabula 31.* convenit.

Trochites lævis mediocris cinereus quinque spirarum, mucrone acuminato. Trochites major subflavus sex spirarum tuberculis in inferiore extremitate donatarum, mucrone acuminato.

Trochites striatus striis transversis, & in extremitate suâ tuberosis, undatimque dispositis mediocris subflavus sex spirarum, mucrone acuminato.

Tab. 31. fig. 2.

Hic lapis propter suas strias similis videtur Trocho crebis striis fuscis, & transversè, undatimque dispositis donato *List. Tit. 15. pag. 166. de Coch. Mar.* Magnitudo lapidis est eadem cum figurâ.

Omnes Trochitæ in montibus comitatûs Badensis prope *Bætstein & Luggeren* inventi sunt, excepto cinereo, quem suppeditarunt montes prope urbem S. Galli.

GENUS V.

Buccinites.

Buccinites est Lapis Figuratus ita vocatus ob similitudinem, quæ intercedit inter ejus figuram, & Buccinum; Buccinum autem secundum *Plinium* est minor Concha ad similitudinem ejus Buccini, quo sonus editur, & à *Conrado Gesnero lib. 4. de Aquat. pag. 152.* ita describitur: Est ex Turbinatorum genere, longiore testâ: in medio latior est, inde in turbinem longum definit, alterâ parte margine in longum procurrente, atque illic rotunditate oris incisâ. Tota intus lævis est, & candida &c. Hæc ille. *Listero Tract. cit. art. 1. pag. 155.* Buccina vocat Cochleas Turbinatas, in tortas, quibus apertura sinuata, sive canaliculata, & propterea eas Buccina Rostrata appellat. Cum autem à Zoographis hæcenus nulla certa nota Characteristica Buccinæ ab aliis Turbinatis distinguens proposita sit, nos sequentem saltem ad cognitionem Buccinitarum, eorumque ab aliis Turbinatis Lapidibus distinctionem statuemus. Primò: Buccinites sit in medio latior sive ventricosus. Secundò: In turbinem elongatum, mucronemq; acuminatum desinat. Tertiò: Ore sit latiore, & utrinque versus extremitates angustato in longum procurrente. Incisuram rotunditatis oris, sive (ut cum *Clariss. Listero* loquar) aperturam sinuatam sive canaliculatam notâ Characteristica Buccinitarum addere non audeo; etenim, cum hæc sit in extremitate oris sita, & in hujusmodi lapidibus extremitas rarissimè occurrat, integra nota Characteristica nunquam, vel rarissimè apparet, & sic non nisi rarissimis vicibus genus lapidis certò decerni posset: semel tamen aperturam sinuatam deprehendi in Buccinitæ marcasitaceo minimo *Tab. 32. fig. 4. Ein Blashorn-Schneckenstein.*

Buccinites. Descriptio Buccini secundum Plinium. Gesnerum.

Listerum.

Eius nota Characteristica secundum Authorem.

Species:

- Buccinites lævis à sinistra ad dextram convolutus major cinereus quatuor spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 1.*
- Buccinites lævis à sinistra ad dextram convolutus major cinereus trium spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 2.*
- Buccinites lævis marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minus pulcherrimus trium spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 4.*
- Buccinites striatus striis tenuioribus secundum spiras, densioribus verò, & undulatis transversè sitis à dextrâ ad sinistram convolutus minor cinereus quinque spirarum, mucrone acuminato.
- Buccinites striatus striis secundum spiras tenuissimis, transversis autem densioribus, & undulatis marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minor quatuor spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 5.*
- Buccinites striatus striis tenuioribus secundum spiras, densioribus verò transversè sitis marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minor quatuor spirarum, mucrone acuminato. *Tab. 32. fig. 3.*
- Buccinites striatus striis secundum spiras, & transversè sitis opus reticulare efformantibus marcasitaceus à sinistra ad dextram convolutus minor subflavus quatuor spirarum, mucrone acuminato.

Species.

Tab. 32.

Matrix Buccinitarum ex lapide calcæio, cui immerfus est Buccinites lævis mini-

minimus trium spirarum.

Magnitudo, & loca nativa.

Buccinita magnitudine cum figuris conveniunt, exceptis primo, & secundo, qui illas medietate superant. Lapidei inventi sunt in montibus prope Urbem S. Galli, marcasitacei verò in montibus comitatus Neocastrensis, in quibus Lapides Figurati marcasitacei copiosè, uti superius jam dictum est, reperiuntur, nonnunquam tamen etiam in albis occurrunt.

GENUS VI.

Turbinites.

Turbinites quid.

Turbinitæ Lapides Figurati ita vocantur, quia figurà suà cum Turbinibus Cochleis marinis conveniunt, quæ in longiorem & acutiorem mucronem desinunt, quàm reliquæ Cochleæ, & semper longiores sunt, quàm crassæ. In genere autem Turbinata dicuntur quæcunque in volutas & anfractus seu spiras, quales in prælis & torcularibus videntur, testas suas quoquo modo reflectunt, & in mucronem longiorem abeunt. *Vid. Rond.* unde à Germanis *Straubschnecken*, *Straubenhorn*, *Schmahle langlechte gespizte Schnecken* appellantur. Sed hæc descriptio mihi non sufficere videtur, ad distinguendos Turbines ab aliis Cochleis diversis, quæ etiam ab ipsis Zoographis ad hoc genus non reducuntur, uti sunt v. g. *Buccina* &c. quæ, licet mucronem longiorem habeant, tamen ad Turbines non referuntur: ad distinguendum igitur nostrum genus Turbinatarum, ab omnibus aliis lapidibus turbinatis, qui propriè Turbinitæ non sunt, sequentem ponimus notam Characteristicam. 1. Lapis sit turbinatus, & in mucronem longiorem, & acuminatum desinat. 2. Habeat os planum & subrotundum. 3. Spiræ sensim sine sensu attenuentur, & gracilescant, sicut & ipsum corpus totius lapidis, ita ut nullus venter observetur, vel aliqua major crassities, quæ non sit proportionata reliquis spiris sensim attenuatis. Hos lapides Germanicè commodè appellare possumus: *Straubenschneckenstein*, vel etiam cum Gesnero: *Straubenstein*.

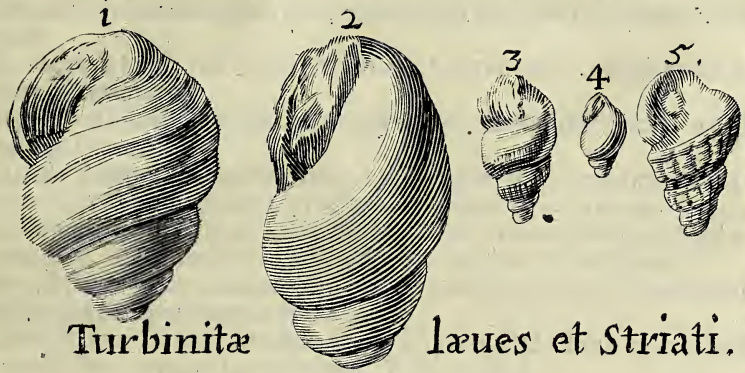
Species.

- Species:*
- Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus major cinereus quatuor spirarum. *Tab. 32. fig. 2.* quam medietate superat.
  - Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quinque spirarum. *Tab. 32. fig. 1.*
  - Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum.
  - Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus duarum spirarum.
  - Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus sex spirarum.
  - Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quinque spirarum.
  - Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum.
  - Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minimus cinereus quinque spirarum.

Tur-

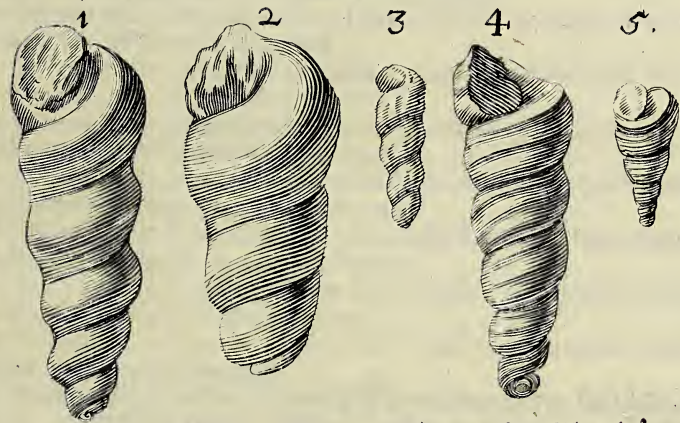
Buccinitaæ læues et Striati.

32.

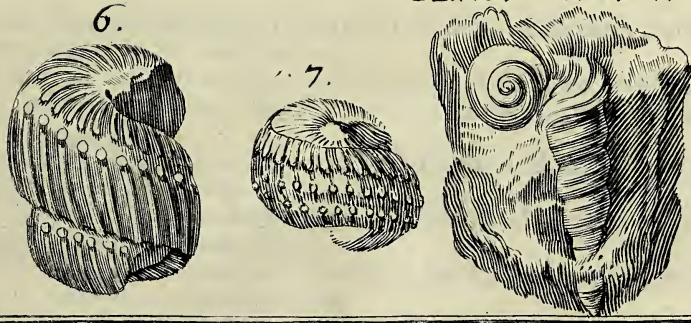

Turbinitaæ

læues et Striati.

Matrix Turbin:

- Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minimus cinereus quatuor spirarum.
- Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus minimus cinereus trium spirarum.
- Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus marcaffitaceus minor pulchus trium spirarum.
- Turbinites lævis à sinistra ad dextram convolutus marcaffitaceus minor pulchus duarum spirarum.
- Omnes isti Turbinite tam majores, quàm minores repræsentant figurâ suâ Turbinis læves inter spongiarum viventes *Rondeletii & Aldrovandi*, majores Turbinite nimirum majores Turbinis &c. *Vid. Aldrov. lib. 3. de Testac. cap. 29. pag. 359.* nisi quod à dextrâ ad sinistram convoluti videantur.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus septem spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus sex spirarum. *Tab. 32. fig. 4.*
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris subflavus sex spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quinque spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris subflavus quinque spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quatuor spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris subflavus quatuor spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus sex spirarum.
- Turbinites striatus striis frequentioribus, & secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor subflavus quinque spirarum. *Tab. 32. fig. 5.* Tab. 32.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum.
- Turbinites striatus striis tenuissimis secundum spiras sitis, & transversis undatis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum. *Tab. 32. fig. 3.*
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus trium spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor subflavus trium spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus duarum spirarum.
- Turbinites striatus striis secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus subflavus duarum spirarum compressarum.
- Turbinites striatus striis transversis densioribus, & ex parte superiore in tub-

bercula abeuntibus à dextrà ad sinistram convolutus major pullus duarum spirarum. *Tab. 32. fig. 6.*

Turbinites striatus striistransversis, & in medio in duplicem papillarum seriem divisus à dextrà ad sinistram convolutus major pullus unicæ spiræ. *Tab. 32. fig. 7.*

Matrices.

Matrix Turbinitarum ex lapide arenaceo, cui immerfi sunt duo Turbinità striati mediocres unà cum quamplurimis Conchitulis.

Matrix Turbinitarum, cui impressa est figura Turbinitis striati mediocris quinq; spirarum, & immerfus Pectunculites cum plurimis Conchitulis.

Matrix Turbinitarum, cui immerfus est Turbinites striatus septem spirarum cum Cochlite. *Tab. 32.*

Colores, & Loca nata.

Omnes Turbinità cinerei & subflavi unà cum matricibus inventi sunt in montibus prope urbem Sancti Galli, pulli verò in montibus comitatùs Badensis prope *Boetstein* & *Luggeren*, & marcastacei ex alpihus Subsylvania; & comitatu Neocastrensi transmissi sunt.

CAPUT TERTIUM.

Cochlitæ ore elongato.

Cochlitæ ore elongato.

HActenus tradidimus Cochlitas, quorum mucro à potiori elongatus est, vel spiræ saltem parum productæ, & os non elongatur. Nunc eos recensēbimus, qui ore elongato donati sunt, & quorum mucro parum vel nihil eminent. Tunc autem Cochlitarum os elongatum vocatur, quando longitudine, vel productione suâ productionem spirarum vel superat, vel saltem earum mucronem adæquat. *Schneckenstein mit aufgestrecktem, oder erhebetem mundt.*

GENUS I.

Cochlites Cylindroidæus, seu Pyramidalis.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis. Cochlea Cylindroidæa seu Pyramidalis. Species.

COchlites Cylindroidæus, vel Pyramidalis figurâ suâ præferet Cochleam Cylindroidem *Rondeletii*, à quâ nomen suum habet. Hæc à figurâ Cylindro proximâ Cylindroides vocatur, vel etiam Pyramidalis, quia pyri modo turbinata est, & Pyramidem refert. Os proximè à basi seu à spiris vel in se convolutis, vel parum productis incipit, & usque ad alteram extremitatem extenditur, quæ à potiori in acumen definit, & frequentius figuram cono alicui, aut pyramidi similem efformat, quàm vero Cylindro. *Ein Cylinder-Schneckenstein.*

Species:

Tab. 33.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis maximus subcinereus sex spirarum, turbine quasi plano. *Tab. 33. fig. 1.*

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis major subcinereus quatuor spirarum, turbine parum producto.

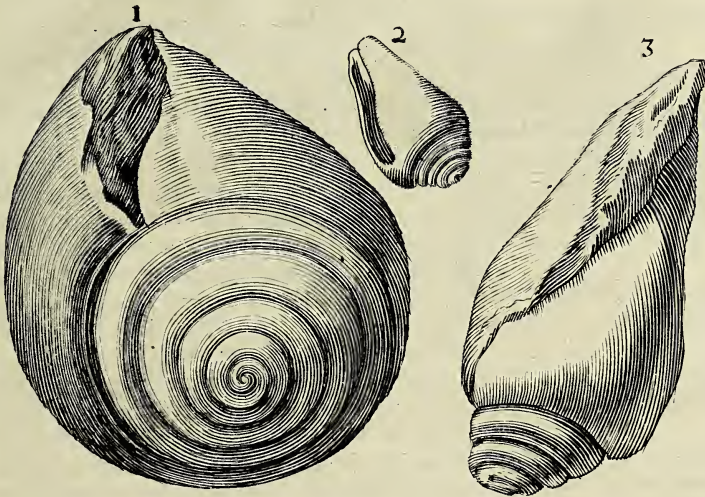
Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis mediocris subcinereus quatuor spirarum, turbine productiore. *Tab. 33. fig. 3.*

Cochli-

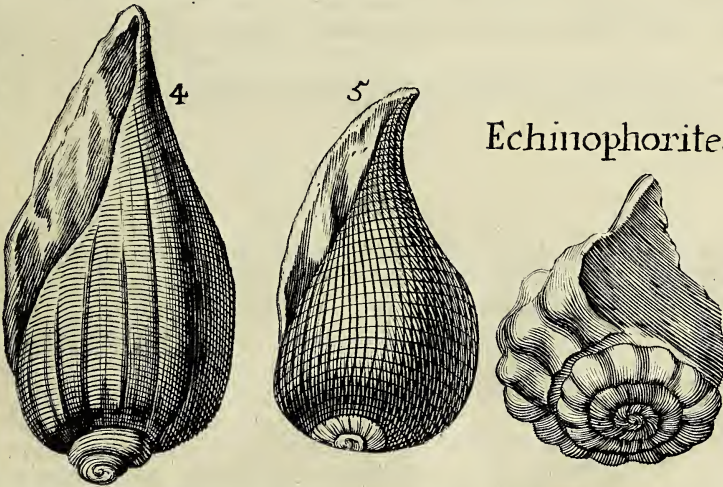

Cochlitæ Cylindroidæi laues.

33.

et Striati.

Echinophorites.

PLANTAE INDICAE

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis mediocris subcinereus, trium spirarum, turbine productiore, & acutissimo.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis lævis minimus subcinereus quinque spirarum, turbine productiore. *Tab. 33. fig. 2.*

Tab. 33.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus major subcinereus quatuor spirarum, turbine parum producto.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus mediocris subcinereus trium spirarum, turbine parum producto.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus major subcinereus quatuor spirarum, sulcis perpendicularibus per primum orbem excurrentibus, turbine parum producto. *Tab. 33. fig. 4.*

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis tenuibus, mediocris subcinereus trium spirarum, tuberculis subrotundis in extremitate primæ spiræ donatus, turbine parum producto.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus mediocris cinereus compressus quatuor spirarum, turbine quasi plano.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus mediocris subcinereus trium spirarum, turbine quasi plano. *Tab. 33. fig. 5.*

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus minor cinereus trium spirarum, turbine quasi plano.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis densioribus cum perpendicularibus tenuioribus opus reticulare efformantibus minor subcinereus trium spirarum, turbine quasi plano.

Cochlites Cylindroidæus seu Pyramidalis striatus striis transversis cum perpendicularibus opus reticulare efformantibus minor subcinereus compressus trium spirarum, turbine quasi plano.

Omnes isti Cochlitæ in montibus proximis urbi Sancti Galli inventi sunt.

Locus.

GENUS II.

Echinophorites.

Echinophorites est Lapis Figuratus, qui figurâ suâ Cochleam Echinophoram *Rondeletii* refert, quæ est ore elongato in acumen quasi desinente, ex basilatâ, ventricosâ, & tuberosâ, sive tuberculis conspersâ. *Einz. Jggel-Schneckenstein.*

Echinophorites.

Species.

Species.

Echinophorites mediocris subcinereus ventricosus quatuor spirarum, turbine quasi plano. *Tab. 33.*

Tab. 33.

Echinophorites mediocris cinereus minus ventricosus, sed magis oblongus & compressus quatuor spirarum, turbine quasi plano.

In iisdem montibus inventi sunt.

Locus.

CAPUT QUARTUM.

*Cochlitæ ore, & mucrone simul elongatis.**Cochlitæ ore & mucrone simul elongatis.*

H lapides mucrone Turbinitarum, nimirum longiore, & acutiore, ore verò Cochlitarum Cylindroidæorum valdè elongato, & in acumen definente donati sunt, ut plurimum etiam elongatio oris similis est productioni mucronis. *Schneckenstein mit aufgestrecktem mundt, undt gevwindt.*

GENUS UNICUM.

*Strombites.**Strombites.*

S Strombites est Lapis Figuratus, qui figurà suà Strombos representat; cum autem à Zoographis Strombi, & Turbines passim confundantur, nos eos ita distinguimus. Turbines nimirum, uti jam superius dictum est, ore rotundo in mucronem elongatum, & acuminatum abeunt; Strombi verò præter mucronem elongatum, & acuminatum, etiam ore angusto, elongato, & in acumen definente instructi sunt. *Ein Straubenhorn-Schneckenstein.*

*Species.**Species:**Tab. 34.*

Strombites lævis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum compressarum, & inter se per fasciam spiralem distinctarum. *Tab. 34. fig. 1.* Lapis figuram medietate superat.

Strombites à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum, tuberculis secundum inferiorem spirarum marginem sitis.

Strombites striatus striis crebris secundum spiras sitis à sinistra ad dextram convolutus mediocris pullus sex spirarum. *Tab. 34. fig. 4.*

Strombites striatus striis transversis crassioribus, & in primà spirà secundum marginem inferiorem in tubercula elevatis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus quatuor spirarum.

Strombites striatus striis transversis undulatis, & secundum marginem inferiorem in tubercula elevatis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum, & inter se fascià spirali distinctarum. *Tab. 34. fig. 2.*

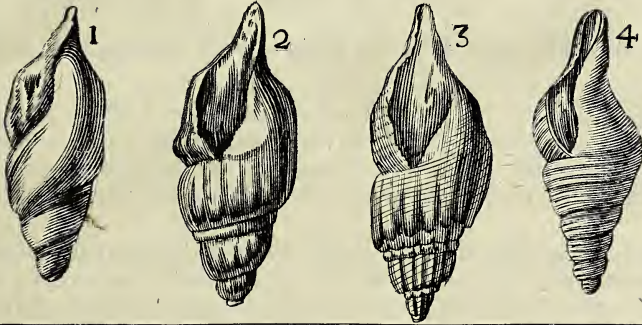
Strombites striatus striis tenuissimis secundum spiras sitis, & transversis undulatis à sinistra ad dextram convolutus mediocris cinereus trium spirarum. *Tab. 34. fig. 3.*

Strombites striatus striis transversis undulatis, & secundum superiorem spirarum marginem in tubercula elevatis à sinistra ad dextram convolutus minor cinereus quatuor spirarum.

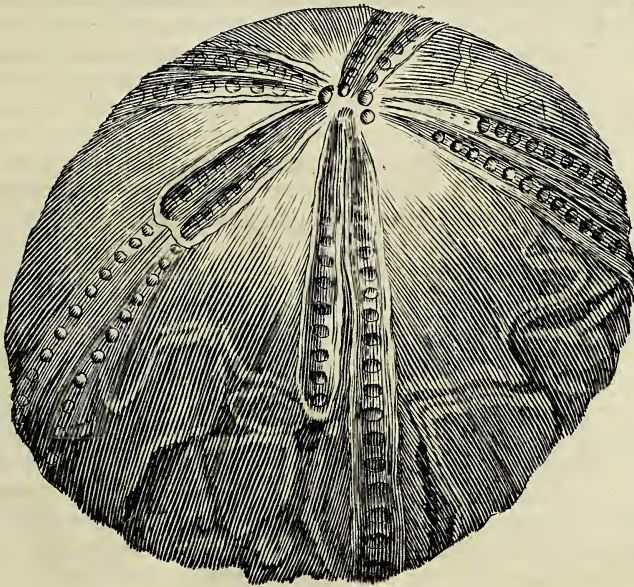
Strombites striatus strià unicà supra spirarum spinam extensà à sinistra ad dextram convolutus minimus subcinereus trium spirarum.

Matrix Strombitarum lævis ex lapide fissili, cui immersus est Strombites lævis

Strombitæ laeues et Striati.

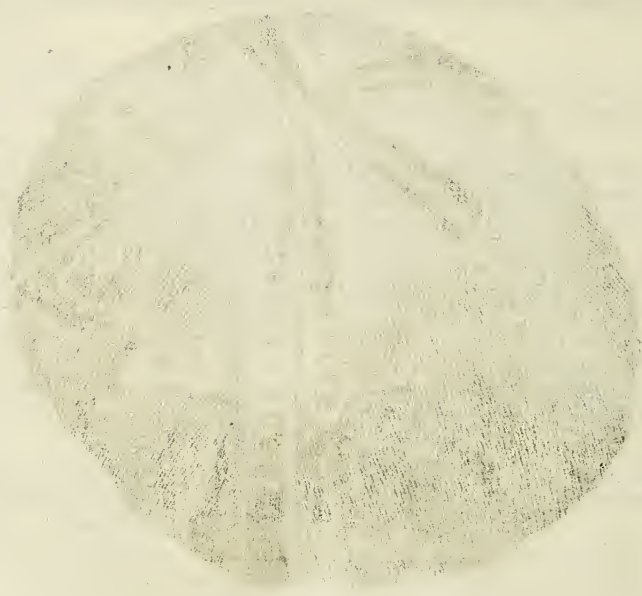
Echinites Maximus
Clypeatus seu discum referens pentaphylloides.

Plumbea, Plumbea, Plumbea, Plumbea

Plumbea, Plumbea, Plumbea, Plumbea

lævis minimus albus quatuor spirarum,
Omnes Strombitæ in iisdem montibus reperti sunt.

Locus.

CAPUT QUINTUM.

Descriptio Lapidis Chelidonii, & Umbilici Marini.

An tequam Classi Cochlearum finem imponam, pauca de Lapide Chelidonio, & Umbilico marino tradenda sunt, non quòd in nostris regionibus reperiantur, sed quia in iis valdè familiares sunt, & à pluribus ad certas Cochleas, tanquam earum opercula petrificata referuntur.

Lapis Chelidonius cum Umbilico marino quoad structuram suam prorsus convenit, uti videre est in *Tab. 50.* in quà numerus primus partem eorum sessilem, seu planam indicat, in quà lineà in volutam seu gyrum duarum spirarum Cochlearum more actà donantur, quæ intra ipsam substantiam lapidis convolvitur, & principium alicujus Cochleæ videtur, hæc in Umbilico marino ortum suum trahit à pluribus aliis lineis incurvatis, & quasi spiralibus per superficiem lapidis expansis, & sibi in volutà occurrentibus, simulque unitis, secundus verò numerus partem eorum convexam in summitate, seu centro excavatam indicat. Quemadmodum autem structurà conveniunt, ita & figurà sibi prorsus similes sunt, quæ ovata & subrotunda est. Solummodò igitur colore, & magnitudine discrepant. *Clarifs. VVorm. in suo mus. jam sæpius citato* ita eos describit.

Lapis Chelidonius quo ad structurà cum Umbilico marino convenit. Tab. 50.

Chelidonius, seu Chelidonia ab Hirundinibus sic dicta, eò quòd in ventriculis eorum inveniri putentur, Germanis: *Schwalbenstein* lapillus est exiguus, magnitudine seminis lini, sed figurà hemisphærica, colore luteo obscuro splendente, parte convexà, & rotundiore, purpureo & nigricante parte sessili; Nostris verò omnes numero plusquam 80. albicantes sunt.

Descriptio lapidis Chelidonii secundum VVormium.

Dicunt inveniri in ventriculis hirundinum juvenum, quibus à matre, mox ubi exclusi fuerint, devorandus exhibetur: cùm pulli lapillos hos habent, ita nido insident, ut rostra jungant. Eximi juxta *Plinium* debent absente matre, & antequam primogenitus terram tangat. Quandoque in uno pullo duo generantur, alter rubicundus, alter obscuro magis colore, quandoque verò unicus saltem, qui duorum vices gerit. *Anshelmus Boetius* se in Hirundinibus sæpè eum quæsisivisse ait, sed non invenisse. Adferuntur ex Meliteni Insulà lapilli Chelidonii dicti, qui descriptioni conveniunt, quos incolæ Oculos serpentum vocant petrificatos.

Aliqui putant, lapillos in ventriculis hirundinum juvenum inveniri.

Sunt, qui eos opercula Concharum minutarum esse, putent instar Umbilicorum Marinarum, quod mihi haud videtur verisimile; attulit enim mihi ex Melitâ Insulâ *Clarifs. Vir. D. Thom. Bartholinus* massam quandam ex meris hisce lapillis constantem, ita ut discretè cerni, ac numerari possint ad numerum vigesimum, quamvis massa sit exigua dimidiæ uncie longitudine, pondere vix scrupulum æquans.

Nonnulli autumnant, esse opercula Concharum minutarum.

Mihi varii sunt generis figurà, magnitudine & colore discrepantes, qui

qui non ex hirundinibus, sed terrâ Melitenſi ſunt petiti.

*Eorum vires præfer-
tim ad Epilepſiam.*

Vires ei adſcribunt præclaras, imprimis ad Epilepſiam commendant al-
bioſiorem capiti applicatum, & auribus impoſitum extemplo collapſum exci-
tare, nigrum cutē alligatum idem præſtare. Ad antiquos capitis dolores,
quartanam, hepatis affectus, maniam, & melancholiam geſtatus extol-
litur (quæ ſequuntur, ſuperſtitioſa videntur, quam ob rem omittuntur) ſed
magis rationi conſonum eſt, quod oculorum doloribus in collyriis, aut col-
lo appenſus ſuccurrat, viſumque roboret. Certum, quod oculis impoſitus,
quæcunque inciderint, eximat, quod & aliâ læviâ hêmiphærica præſtat.
Hæc ille de lapide Chelidonio; de Umbilico marino autem ſequentia tra-
dit.

*Oculis im-
poſiti qua-
cunq; exi-
munt.*

*Secundum
eundem
deſcriptio
Umbilici
marini.*

Umbilicus Marinus à ſimilitudine Umbilici, quem repræſentat, no-
men invenit, quibuſdam Umbilicus Veneris: Germanis: *Meerbohnen*, Faba
Marina, Cretenſes Oculum marinum vocant, quod geſtatus oculis prodeſſe
dicatur.

Lapis eſt colore rubicundo albedine mixto, ſuperiore & eminente parte
politus, & lævis, inæqualis, quibuſdam in locis compreſſus, ut eâ parte hu-
manum oculum non ineprè exprimat tam figurâ, quàm magnitudine, rarò
minor unguem pollicis excedit.

*Operculum
eſt Conchæ
cœlatae Aldrovandi.*

Alterâ parte compreſſus eſt, planus, & nigricans, variis ſpiris in gy-
rum actis præditus, ac ſi Conchæ eſſet rudimentum, in albidioribus lapi-
lis hæc pars quandoque etiam albicat. Operculum eſt Conchæ cujuſdam
Cœlatae *Aldrovando* dictæ, quæ etiam ad Turbines refertur, huius oriſcium
claudit eo modo, quo vulgares Limaces hyeme cruſtâ quâdam teſtas ſuas
claudere ſolent, ut à frigoris injuriâ defendantur. Cochlea, quam clau-
dit, parva eſt, exterius quaſi cretâ obducta, interiùs ſplendens Margaritæ
inſtar.

*Conchæ
cœlatae de-
ſcriptio.*

Amuletum contra Eryſipelatem eſſe putatur, ſi continuo geſtetur. Ejus
in ſanguine ſiſtendo vim eximiam experti ſunt Viri Clariffimi, ſi parte pla-
nâ cum ſalivâ fronti agglutinetur. In menſibus ſiſtendis ejus pulverem ex-
hibent in aquâ, aut conſervâ appropriatâ. Hæmoptoici, qui ſanguinem
per intervalla exſpuunt, ejus pulvere mixto cum Cornu Cervi, & Coralliis
præparatis in ovo forbili juvantur.

Vires.

*Hæmoptoi-
cis prodeſt.*

Aliam ſpeciem Umbilici Marini Indici deſcribit idem Author, quam ma-
teriæ complendæ gratiâ his quoque adjungere volui.

*Deſcriptio
Umbilici
marini
magni In-
dici.*

Eſt & Umbilicus Marinus magnus ex Indiâ allatus, figurâ rotundâ, parte
ſuperiore convexâ niveâ, in ambitu foraminibus quibuſdam, modò majori-
bus, modò minoribus præditus, inferiori parte aliquantulum concavus, in
gyrum Cochleatum, ut prior, efformatus, colore punico, ſtriis ſubnigris in
verſuris præditus. Ex diverſis conſtat ſubſtantiis. Nam convexa & exterior
ejus pars ſolidior magis albicat, interior ſtrigofa ad cinereum vergit. In dia-
metro longitudinis quatuor circiter eſt pollicum, duritie ad lapideam ac-
cedit naturam, quâ verſura Cochleata minor eſt, tenuior conſpicitur,
quàm ab alterâ parte. Ex limoſâ majorum Cochlearum ſanie induratâ, &
excrementis viſcidis ortum trahere videtur, ac ejuſdem eſſe naturæ, pro-
prietatis, & virium cum priori. Hucusque prædictus Celeberrimus Au-
thor.

generatio.

Vires.

Ex his quoque apparet, quod omnes tres adductorum lapillorum species eandem habeant internam structuram, & in locis mari proximis inveniuntur, adeoque probabile sit, quod etiam omnes ad idem corpus reduci debeant, nimirum ad operculum Cochlearum, Chelidonii quidem minimarum, Umbilici marini vulgares, mediocrium, præcipuè autem Cochleæ cœlatae *Rondeletii*, & Umbilicus Indicus magnus *Wormii* majorum, cui opinioni adhæret major Zoographorum pars excepto *Scilla*, qui in sua *Epistola jam aliis in locis laudata* pluribus rationibus, & experimentis demonstrare conatur, Umbilicos marinos vulgares, seu *Pietre di Santa Margaritha*, esse ova Cochlearum, in quibus illa linea spiralis in gyrum acta Cochleæ embryonem constituat. Præcipua hujus conjecturæ fundamenta sunt hæc: Primò, quod Umbilici marini non semper observentur ejusdem crassitiei, nam aliquando sunt strigosi, aliquando crassiores secundum diversum anni tempus, in quo extra mare ejiuntur. Secundo: quod dicti lapilli solummodò augeantur intra spiras substantia duplex diversæ materiæ, quarum una ad formandam carnem, altera verò ad testam inducendam destinata sit.

Probabile est omnes enumeratas tres lapidum species ad opercula Cochlearum marinarum referendas esse.

Scilla indicat, eas esse Cochlearum embryones.

Hæc sunt rationes, quas prædictus Insignis Vir ad suam sententiam stabilendam in medium profert, & hac occasione manifestandas censui, ut Philosophis prope mare degentibus, ubi hujusmodi lapilli occurrunt, anfa præbeatur, veritatem talis conjecturæ indagandi, per quod doctrina de Testaceis non parum promoveretur.

LIBER SEXTUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS SEXTA COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS TURBINATOS. HELICEM NON HABENTES.

Post Lapidem Figuratum Turbinatum, quorum orbem Cochlearum in modum producuntur, sequuntur ii enarrandi, qui quidem turbinati sunt, sed sine helice, seu volutà, & ad figuram Globi, vel Pyramidis, aut Cylindri accedunt.

Lapides Figurati Turbinati sine helice.

T A B V L A G E N E R I C A.

Lapidum Figuratorum Sextæ Classis.

Lapides Figurati Turbinati Helicem non habentes

Subrotundi striati, vel punctulati: Echinitæ dicti

Clypeati.
 Cordati quaternis radiis è duplici ferie.
 Cordati quinis radiis è duplici ferie.
 Cordati Spatagoidæi.
 Fibulares.
 Discoidæi Umbonati.
 Ovarii.
 Echinometritæ.
 Striis Capillaceis.
 Echinitarum Radioli & Scutula.

Læves, & in longum producti: Belemnitæ dicti

Pyramidales basi integrâ.
 Pyramidales basi foratâ.
 Sulcati.
 Cylindroidæi.

C A P U T P R I M U M.

*Lapides Figurati Turbinati Helicem non habentes**subrotundi, striati, vel Punctulati:**Echinitæ dicti.**Echinitæ.*

Echinitæ sunt Lapidum Figurati, qui figurâ suâ Echinos marinos aculeis suis, seu radiis spoliatos præferunt, & ideo in Germanicâ linguâ nostrâ *Meer-Iggelstein* appellari possunt.

Eorum materia.

Materia eorum sicuti & Cochlearum modò arenaceus, modò calcarius, aliquando etiam siliceus est lapis, marcasitaceos autem hucusque non observavi.

Quæ de generatione Cochlearum præsertim striatorum superiùs adducta sunt, hic etiam optimè applicari possunt. Loca nativa Echinitarum in enumeratione specierum exponuntur.

Echinitæ ob suam figurâ subrotundam, quâ plerumque donantur, videntur

dentur non ad Turbinata pertinere; cùm tamen omnes (nec Ovariis exceptis) versus partem superiorem aliquo modo angustentur, & contrahantur, quod unicuique illos diligenter contemplanti patebit, eos huic Clafsi adjungere volui.

GENUS I.

Echinites Clypeatus.

HUJUS Generis Echinitarum describit *Clarif. Luid. in suo Lithophyl. Britann. Clafs. 6.* quatuor species, & quantum mihi imaginor, ideo illas Clypeatas vocat, quia figurà suà Clypeos Antiquorum præferunt. Nos unicam habemus speciem.

*Echinites
Clypeatus.*

Species.

Tab. 34.

*Echinites
Clypeatus
maximi
descriptio.*

Echinites Clypeatus, seu discum referens pentaphylloides maximus niger vertice eminentiore, quinis striis duplicatis, & sulcatis, foraminibusque à se æqualiter distitis donatis insignitus. *Tab. 34.*

Structura hujus lapidis tam mirabilis est, ut impossibile sit, eam in unica simplici descriptione Lectori integrè exponere; magnitudinem quod attingit, illa cum figurà expressa convenit, lapisque hemisphæricus est, & basi planà centro verticali obliquè subtensà, coloris obscurè nigricantis, & summæ duritiei, ac gravitatis. In umbone donatur quinque tuberculis situ suo circum describentibus, à quo quinæ striæ duplicatæ, & sulcatæ incipiunt versus peripheriam lapidis extensæ, cui quo magis approximantur, eò magis etiam dilatantur. In earum cavitate descripta sunt foraminula subrotunda æqualiter à se invicem distantia. Ex his decem striis septem ad circumferentiam usque immutatæ pertingunt, octava verò, cùm adhuc pollice ab extremitate lapidis distat, prorsus obliteratur. Nona & decima quasi simul unitæ in medio inter verticem lapidis, & ejus extremitatem quoque finiuntur, sed earum loco papillæ iis in vertice sitis simillimæ exsurgunt, quæ eodem ordine, & duplicatà serie, nec non distantia æquali ad peripheriam usque porriguntur. Præter strias sulcatas, & à centro ad circumferentiam regulari ordine tendentes in superficie lapidis peripheriæ proximà excavantur plures alii sulci nullo ordine hinc inde excurrentes, ac varios gyros serpentum more describentes, qui tamen nunquam cum striis regularibus confunduntur: ubinam fuerit inventus hic lapis, dicere nequeo, cùm in meà absentia allatus fuerit.

GENUS II.

Echinites Cordatus quaternis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

PER Echinitas Cordatos intelligimus eos, qui in parte superiore sulco, vel lacunà donantur, & in parte inferiore, seu oppositâ non nihil contrahuntur, & quasi acuminantur, ita ut ad cordis figuram majori ex parte accedant.

*Echinites
Cordatus
quaternis
radiis.*

Species:

Species.

Echinites Cordatus subluteus mediocris quaternis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Hic

Descriptio
Echinite
Cordati
quaternis
radiis.
Tab. 35.

Hic lapis rarissimus est, & magnitudine sua figuram tertiam parte superat, in parte concava convenit cum basi Echinitarum Cordatorum quinis striis Tab. 35. fig. 2. expressa, pars autem convexa lacuna oblonga donatur, qua à centro incipiens versus partem superiorem ad peripheriam usque protenditur: ab eodem centro versus partem lapidis inferiorem, seu lacunae oppositam porrigitur eminentia oblonga, seu spina acuminata ad extremitatem usque. Inter spinam verò, & lacunam protenduntur quatuor radii è duplici serie transversarum lineolarum conflati utrinque duo, & aequaliter à se distantes, qui in umbone ad exortum lacunae, & spinae principio angustio incipiunt, paulatimque circa medium dilatati versus peripheriam iterum contrahuntur, donec ad basin pertingentes, non nihil dilatati in subiectum foramen desinant, uti videre est in radiis quinis in dicta figura secunda exhibitis.

Locus.

Inventus est in montibus circa *Bœtstein*, & *Luggeren*.

GENUS III.

Echinites Cordatus quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Species.

Species: *Echinites Cordatus subluteus major* quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Tab. 35.

Echinites Cordatus subluteus mediocris quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. Tab. 35. fig. 1. & 2. in prima serie. Quarum prior partem lapidis convexam, posterior verò basin concavam foramine donatam exhibet.

Echinites Cordatus subluteus minor quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Descriptio.

Adductæ Echinitarum species à priore differunt, primò: quòd ex parte inferiore minus contrahantur; secundò: quòd lacuna valdè brevi in parte superiore, & convexa donentur; tertio: quòd eminentia oblonga seu spina destituta sint, & hujus locum occupet quintus radius è duplici serie transversarum lineolarum conflatus; quartò: quòd radii, licet cum quatuor prioribus in reliquis conveniant, inæqualiter à se invicem distent, & à circello umbonem occupante incipiant, ceteroquin mediocris figuris Tab.

Locus.

35. quartà parte major est, omnesque inventi sunt in iisdem montibus cum priore.

GENUS IV.

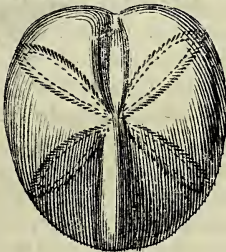
Echinites Cordatus Spatagoidæus quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Echinites
Cordatus
Spatagoidæus.

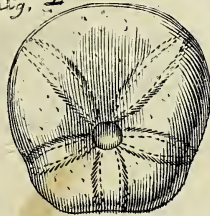
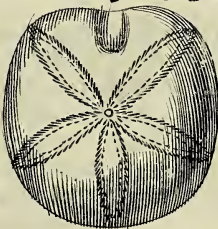
Echinites Cordatus Spatagoidæus ita vocatur, quia Echinus Spatagos seu *Brisios Rondeletii*, & ab *Aristotele* descriptos figuram suam præferret, qui sunt Echinorum genera pelagia, & inventu rata, minus rotundi, quam primi generis, & à cordis figuram non valdè recedentes, aculeis parvis & raris septi, altera parte, in qua scilicet os est, magis plani.

Spe-

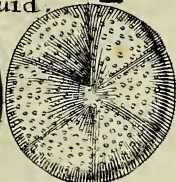
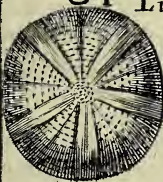
Echinites quaternis radijs
è duplici Serie transuer:
sarum lineolarum.
Conflatis. cordatus.

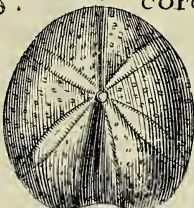
Echinites quinis radijs³⁵ è
duplici Serie transuersarum
lineolarum conflatis
1 cordat, 2

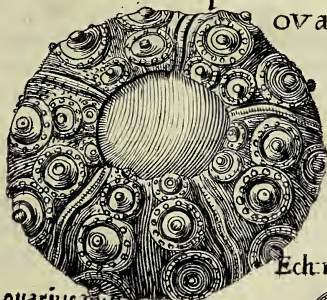
Echinites discoida,
an ei
Congener umbonatus.
1 Luid 2

Echinites Spatagoides
1 cordat, 2

Echinites, Vertice plano et basi
ovari, dict, 2

Ech: ovarius min.

Ech: rotularis min.

Ech: fibularis min.

Species:

Species.

Echinites Cordatus Spatagoidæus cinereus major quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. *Echinites Cordatus vulgaris, seu Echinum Spatagum, vel Ovum marinum nostratum referens, quinis incilibus donatus Luid. Clafs. 6. Echinites Spatagoides, vel Brissoides bullatus, & striatus Scheuz pag. 61.*

Echinites Cordatus Spatagoidæus cinereus mediocris quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. *Tab. 35. Fig. 1. & 2. in secunda serie, quarum prior partem convexam, altera verò basin exhibet. Echinites Clmnicularis Luid. loc. cit. Echinites è lapide selenite quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis Liff. p. 223. an 12. Tab. 2. D. Plott? Noster cum figurâ magnitudine convenit.*

Tab. 35.

Echinites Cordatus Spatagoidæus cinereus minor quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Omnes isti lapides, ut è figuris patet, ad figuram cordis proximè accedunt. *Descriptio. Ex unâ parte, quam Figura prima Tab. 35. exhibet, sunt convexi, in cuius vertice, seu centro parva eminet papilla, à quâ striæ quinæ è duplici serie transversarum lineolarum conflatae ad modum antecedentium Echinitarum in æquali nimirum distantia protenduntur, sed in ipsâ lapidis peripheriâ prorsus evanescent, striâ, quæ ad partem lapidis inferiorem, & acuminatam vergit, valdè obscura est, ita ut non nisi summâ attentione animadvertatur. Per hoc videtur differre à nostris speciebus Echinites Spatagoides Scheuzeri, cuius quinta striâ per ipsam lacunam extenditur. Lacuna non minùs, ac striâ, à centro incipit, & semper magis dilatata in ipsam lapidis peripheriam desinit, quâ adjacentes binæ lapidis extremitates ita rotundantur, ut natibus similes evadant, propter quas hujusmodi lapides Ombrinæ Natiformes à Wagnero vocati sunt. Interstitia striarum, sicuti & integra lapidis superficies minimis papillis sine ordine sitis obtecta est. Basis hujus Echinitæ, quæ figurâ secunda repræsentatur, planior est basi reliquorum Echinitarum Cordatorum, neque tantis papillis, ut dorsum, referta. In medio baseos apparet eminentia levis oblonga, & ovata, in cuius parte superiore exiguum foraminis vestigium observatur, & aliud in ipsâ superiore lapidis extremitate inter nates situm, ubi lacuna dorsi finitur. Quinorum radiorum ex parte baseos nec minimum deprehenditur indicium, per quod differunt ab Echinite Listeri Tit. 26. descripto, sed, cum sæpius natura ludat, ob defectum unici accidentis, si in omnibus reliquis conveniat, non semper est excogitandum novum genus. Materia lapidis est substantiæ durissimæ, & valde gravis, cinerei coloris, tamen pro vero selenite non habenda est, cum nec splendeat, nec è bracteis, aut laminis constet.*

Tab. 35.

Ombrina natiformis.

Nota igitur Characteristica Echinitæ Spatagoidæi erit, primo: ut sit Cordatus. Secundo: lacunâ insigni in dorso donatus. Tertiò: ut habeat basin planam quasi, & Quartò: ut sit undique in superficie papillis minimis obtectus. Propterea dubito, an ad hoc genus reducendus sit *Echinites præter quinâs strias annulis exiguis innumeris insignitus Listeri*, cum non sit cordatus, & figurâ depressioris, licet à *Scheuzero* cum Spatagoidæo confundatur.

Echinita Spatagoidæi nota Characteristica.

Locus. Allati sunt è comitatu Neoburgensi, ubi in rupibus ad fluvium Sionem, à *Souchie*, à *Hauterive*, & à *Prise* in terrâ pingui albâ, vel subcæruleâ occurrunt.

GENUS V.

Echinites Fibularis quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis.

Echinites Fibularis. **E**chinites Fibularis dicitur secundum *Luidium* ille, qui à figurâ rotulari, id est, subrotundâ ad fibulam, seu glomerulum vestiarii paulatim accedit.

Species. Species:

Echinites Fibularis subluteus minor quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. An *Echinites Fibularis minor Luid.*

Echinites Fibularis subluteus minimus quinis radiis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis. *Tab. 35. in serie infimâ.*

Tab. 35. Descriptio. Hi duo lapilli figurâ suâ, & structurâ proximè accedunt ad Echinus omnium minimos *Aldrovandi de Testac. lib. 3. pag. 412.* seu ad quintam Echinorum speciem *Rondeletii*, cum quâ dispositione radiorum, eorumque numero conveniunt, qui in vertice siti tantum ad marginem usque pertinent, nullâ donati sunt lacunâ seu sulco, nec præter dictos radios nullâ aliâ eminentiâ exasperantur, ad differentiam ab aliis Echinitis ex utrâque parte tantillum convexi sunt, magis tamen in vertice, quàm basi, in quâ nonnunquam vestigium vix perceptibile alicujus foraminuli apparet. Figura subrotunda est, propter quam dicuntur Fibulares, & materia arenacea videtur, nonnihil ad lapidem calcarium accedens. In montibus comitatus Badensis prope *Bœtstein*, & *Luggeren* inventi sunt.

Locus.

GENUS VI.

Echinites Discoidæus Umbonatus.

Echinites Discoidæus Umbonatus. **P**er Echinitem Discoidæum Umbonatum intelligitur lapis perfectè rotundus, ex unâ parte convexus, cujus vertex verum lapidis centrum est, qui Umbo vocatur, à quo plures porriguntur striæ æquali distantia ad peripheriam lapidis protensæ, ita ut discum quendam, discum Solis lucentis haud ineptè referentem, efforment.

Species. Species:

Echinites Discoidæus Umbonatus subluteus major quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unicâ serie transversarum lineolarum conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus.

Echinites Discoidæus Umbonatus subluteus mediocri quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unicâ serie transversarum lineolarum conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus. *Tab. 35.* Figura prima partem convexam, secunda verò basin concavam exhibet, An *Echinites Discoidi congener Luidii.*

Tab. 35.

Echinites Discoidæus Umbonatus subluteus minor quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unicâ serie transversarum lineolarum conflatis.

tis,

tis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus.

Echinites Discoidæus Umbonatus subluteus minimus quinis radiis è duplici serie, & quinis striis ex unica serie transversarum lineolarum conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus.

Hoc Lapidum Figuratorum genus non solum propter figuram, sed ipsam etiam structuram magnà ex parte cum Echinometris convenit à Zoographis descriptis: parte enim pronà quasi plani sunt, id est, basi leviter concavà, in cujus centro modò foramen, modò nullum observatur. Parte verò supinà rotundi sunt, & striis Echinometrarum in modum dispositis exornati, quarum aliqua pars tantùm, & quidem plerumq; sex ad basin usque pertingunt, & ad ejus centrum in cavitate levi, vel etiam ipso foramine, si adsit, concurrunt. Integra lapidis superficies, excepto radiorum spatio, tuberculis, seu papillis minimis subrotundis obsita est, ita ut quoad omnia Echinometris similes sint, præter magnitudinem, quâ solummodò ab iis discrepare videntur. Hanc ob causam fortè meliùs Echinometritæ appellarentur. Cæterum eadem matetià, quâ priores, constant, & eodem in loco reperiuntur.

Descriptio.

Locus.

GENUS VII.

Echinites Vertice, & Basi planis: Ovarius dictus.

Echinites Ovarius est Lapis Figuratus, qui figurà suà primum Echini marini genus *Rondeletii* repræsentat, quod Ovarium vocatur, vel ob multitudinem, & magnitudinem ovorum, quibus scater secundum *Hermolaum*, vel etiam propter ejus formam, quæ in rotunditatem conglobata est. Hic Echinus aculeis spoliatus Germanis: *Seeapffel* dicitur, unde & Echinites *Seeapffelstein* appellari poterit. Omnes species basin, & verticem planum habent, & involvuntur crustà elegantissimè elaboratà, striisque, scutulis, ac papillis undique pulcherrimè exornatà, quæ in vertice, & basi lato foramine rotundo donatur, in quo apparet lapis complanatus, ut plurimum ejusdem substantiæ cum crustà, è particulari specierum descriptione Echinitis Ovarii figura, & structura magis innotescunt.

Echinites Ovarius.

Species sunt:

Species.

Echinites Ovarius subluteus major quinis striis incurvatis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum decem scutulis, reliquum verò spatium innumeris minimis papillis occupantibus. *Tab. 35. fig. 1. in serie tertià. Echinites Orbiculatus Laticlavius medius Luid. Class. 6. Lithophyl. Brit. Echinites albido-cinereus extra, ex parte internà siliceus nigricans Lister. Tit. 22. pag. 221. de Lapid. Turb. ex D. Plott. Fig. 4. Tab. 5 Ovum Anguinum Anselm. Boet. pag. 174.*

Tab. 35.

Ovum Anguinum.

Echinites Ovarius subluteus major quinis striis incurvatis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum octo scutulis, reliquum verò spatium innumeris minimis papillis occupantibus. *Tab. 35. fig. 2. in ser. 3.*

Echinites Ovarius subluteus mediocri quinis striis incurvatis è duplici serie transversarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum decem scutulis, reliquum verò spatium innumeris papillis occupantibus.

Echinites Ovarius subluteus minor quinis striis incurvatis è duplici ferie transverfarum lineolarum conflatis, quodlibet interstitium striarum decem scutulis, reliquum verò spatium innumeris minimis papillis occupantibus.

Tab. 35.

Brontias,
sive Om-
brias
Boetii.

Echinites Ovarius Rotularis dictus subflavescens minor viginti striis, quarum decem è papillis, & aliæ decem è transversis lineolis conflatae sunt, interstitia striarum punctulis minimis occupantibus. *Tab. 35. in serie infima. An Echinites Rotularis medius spoliatus ex toto siliaceis tuberculis obliteratis Luid. Clas. 6. Brontias, sive Ombrias Boetii. pag. 240.*

Echinites Ovarius Rotularis dictus subflavescens minimus viginti striis, quarum decem è papillis, & aliæ decem è transversis lineolis conflatae sunt, interstitia striarum punctulis minimis occupantibus.

Hi duo Echinites Ovarii Rotulares dicuntur, quia à vertice ad basin ita sunt compressi, ut cum foramine crustæ tam supra, quàm infra sito, & striis ab isto utrinque extensis non ineptè rotæ alicui assimilari possint.

Echinites Ovarius subflavescens minor duodecim striis è transversis lineolis conflatis, interstitia striarum papillis minimis occupantibus.

Tab. 35.

Echinites Ovarius subflavescens minimus duodecim striis è papillis majoribus conflatis, interstitia striarum punctis minimis occupantibus. *Tab. 35. in serie infima.*

Descriptio.

Cùm in particulari singulæ Echinitarum Ovariorum speciei descriptione eorum structura, & figura satis clarè explicentur, plura addenda non habemus, præsertim, quia scutula, quibus quandoque in superficie suâ exornari solent, paulo infra describentur. Materia autem, è quâ constatur, calcario-selenitica videtur, cum valdè dura sit, & splendens, nec non colore suo ad lapidem calcarium proximè accedat. Inveniuntur copiosè in monte Randio, & quandoque etiam in montibus comitatûs Badensis prope *Bairstein, & Luggeren.*

Locus.

Ovum An-
guinû, Om-
brias, Bron-
tias.

In enumeratione specierum Echinitarum Ovariorum mentio facta est de Ovo Anguino, Ombria, & Brontia, qui lapides omnes ad Echinitas reducendi sunt, & apud Antiquos in maximâ fuerunt veneratione ac æstimatione, quâ potissimum moti more suo illis multa fabulosa, & superstitiosa adscripserunt, quæ, licet majori ex parte veritati non consona sint, hic breviter adducemus *ex VVormii Mus. pag. 67.* ut saltem eorum opinio non omnino nos lateat.

Ceraunias

Chelonitis.

Ad Ceraunias quidam referunt Brontiam, seu Ombriam. Brontiam dictam volunt, quòd cum fulmine è cælo delabi putent; Ombriam verò, quòd cum imbribus cadat. Quibusdam etiam Chelonitis, quòd Chelin. Testudinum figurâ, & colore quandoque repræsentet. Ovum Anguinum aliis, quia ab anguibus, & bufonibus constari putant, caudas enim anguinas in unum punctum concurrentes, & corpus ejus ambientes quodammodo ostentat. Quamvis sint, qui discrimen inter Ovum Anguinum, & Ombriam statuunt, quod certè exiguum admodum est. Popularibus nostris *Spadey* vocatur, Germanis: *Gross-Krottenstein*, quasi magnum lapidem Bufonium dicas, aliàs: *Donnerstein, VVetterstein.*

Descriptio.

Lapis est hemisphæricus, dimidii ovi gallinacei magnitudine, quandoque major, quandoque minor, colore cinereo, fulvo, nigricante, mate-
ria

riâ vel faxeâ, vel gypseâ, vel siliceâ, ab apice in basin per ejus convexum quinque lineas æqualiter in quinque quasi triangula eum dividentes habens; quæ lineæ semper duplicatæ ex minutulis constant punctis, & quandoq; in planam ejus terminantur superficiem, quandoq; eum perreptantes in modiolum, quod centrum planæ superficiei exornat. Si protuberantiæ & eminentiæ quædam in eo appareant, Ovum Anguinum nominant. De ejus generatione varia fabulantur. *Plinius lib. 29. cap. 3.* ex anguibus conflare accipit. Est, inquit, Ovorum genus in magnâ Galliarum famâ, omissum Græcis; Angues innumeri ætate convoluti salivis faucium, corporumque spumis artificio complexu glomerantur, Anguinum appellatur. Vide reliqua valdè superstitiosa, alii cum fulmine, & imbribus decidere putant, ut supra dictum. Quidam Ova Testudinum in lapidem conversa volunt, cùm rudimenta Testudinis in convexâ superficie aptè referant; at apud nos reperuntur, ubi Testudines non generantur. Lapidem sui generis esse quid vetat? quem peculiari vi sibi similem gignendi præditum esse, nosrates credunt. In Modiolis enim, quos habere visuntur, alios procreare volunt. Nec certè omnino abnuere possum, cùm aliquos habeam, qui sætus suos adhuc in sinu foveant, sessili ac planâ corporis sui parte. Reperitur variis in locis Daniæ, verùm nunquam, quòd sciam, animadversum, quòd plures simul in eodem loco, aut nido inventi. Nam in Monsingiâ prope Nobile prædium *Orndrux* in magnâ copiâ reperitur, indeque ad me multi sunt delati. De viribus Brontię inferius sequentia habet.

Opinio Veterum varia de eius generatione.

Loca nativa.

Vires.

Cæterùm Vires Brontię hæc recensentur: Gestatum ab aëre pestilenti, & Venenis securum reddere volunt, Veneno præsentate sudare ajunt, quod de politioribus forsan intelligendum, altoquin omnes lapides, & corpora dura, polita, ac frigida calidiorem aërem condensant, & in aquam vertunt. Somnum conciliare sibi persuasum habent quidam, ne quis fulmine tangatur, impedire credunt. Nosrates mulierculæ contra fascinoles valere falsò putant, unde prope mulstra, & lactis repositoria asservare solent, ne à sagis quid impedimenti eis adferatur. Hæc tradit citatus Author, de quorum veritate meritò dubitandum est. Magis notatu dignum est, quòd etiam putet, hujusmodi lapides peculiari vi in terrâ gigni posse.

GENUS VIII.

Echinites vertice fastigiato basi planâ: Echinometrites dictus.

Echinometrites est Lapis Figuratus, qui figurâ sua Echinometras representat, cujus testa secundum *Bellonium* cinerea est, pugni, aut ovi anserini magnitudine, rapi modo in vastitatem extuberans, ut quò antiquiores evadant, eò majores reddantur. Parte pronâ planæ, supinâ autem rotundæ.

Echinometrites.

Species:

Echinometrites vertice fastigiato albus major striis tenuibus à centro basis planæ, & perforatæ ad acumen usque productis, annulis minimis interstitiis striarum occupantibus. *Tab. 36. An Echinites Pileatus seu figurâ conoidæ, vel quodam modo turbinatâ Luid. Class. 6. Lithoph. Brit. Brentia Prima Lachmund. seu Echinites siliceus vertice fastigiato List. Tit. 18. de Lap.*

Species.

Tab. 36. Brentia Lachmundi.

Turb.

Turb. pag. 219. 13. Tab. 2. D. Platt. Valdè analogus est cum Echinometrà spinis denudatà *Aldrov. de Test. pag. 409.*

Eius magnitudo, materia, & locus.

Hic lapis magnitudine cum figurà convenit, atque è materià gypseà constat. Quantum memini, è montibus prope urbem S. Galli allatus est.

GENUS IX.

Echinites Striis Capillaceis in parte convexà undique insignitus.

Species.

Species:

Tab. 36.

Echinites striis capillaceis à centro ad circumferentiam undique insignitus, subluteus mediocris rotundus, vertice compresso, basi ex pluribus annulis striatis sibi invicem impositis constat. *Tab. 36.* cujus figura primà partè convexam, secundà verò basin indicat. *An Echinites parvulis striis capillaceis undiq; insignitus List. Tit. 20. de Lap. Turb. p. 220. ex D. Platt. fig. 9. Tab. 8.*

Eius magnitudo, materia, locus.

Hujus lapidis magnitudo figurà magnitudini similis est, & constat è materià lapideà calcarià: non rarò reperitur in montibus comitatùs Badensis sæpiùs jam adductis, & etiam in monte Randio, modò major hoc invenitur, modò minor, tamen omnes mole suà non multùm differunt, ita ut nullus eorum peculiarem speciem constituere mereatur. Ad Classim Echinitarum reducendus videtur, quia eodem modo striatus est, & crustaceus, basique concavà donatur. Echini genus quintum *Rondeletii*, seu speciem supremam Echini parvi *Aldrovand. pag. 406. de Test.* non ineptè refert. An non etiam ad hoc genus reduci debeat *Nux vomica lapidea Schenz. Lith. Hel. pag. 44.* valdè ambigo.

Nux vomica lapidea.

GENUS X.

Partes Echinitarum exhibens, qua quandoque separata inveniuntur.

Species.

Species:

Tab. 36.

Modiolus Scutellatus Echinitarum cinereus foraminulis subrotundis in retà lineà, sed obliquà dispositis. *Fig. 1. Tab. 36.*

Modiolus Scutellatus Echinitarum cinereus punctis minimis obtectus. *Fig. 2. Tab. 36.*

Istos duos Lapillos ad Echinitas refero, primò, quia Echinitarum more foraminulis, & punctis referti sunt, secundò, quia ex eadem materià constant, & tertio, quia proprià figurà aliquo modo ad illos accedere videntur. Fortè ad idem genus *Stigmities Schenzeri Lith. Helv. pag. 13.* referendus est.

Inventi sunt in monte Legerio.

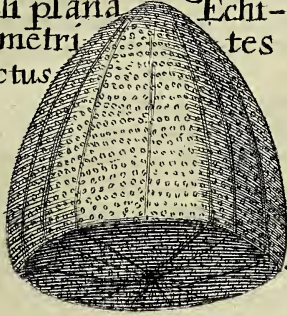
Scutulum Echinitarum subcinereum majus. *Tab. 36.*

Descriptio.

Ex eleganti hujus lapilli structurà sat elucescit pulcherrimum naturæ artificium in construendis Echinitis Ovariis majoribus, quorum superficies majori ex parte hujusmodi scutulis obtegitur, & exornatur. Formà suà scutum Antiquorum subrotundum æfabrè repræsenterat, cujus superficies extima papillis minimis subrotundis æqualibus, & æquidistantibus per totum peripheriæ tractum exornatur; medium intra descriptum circulum papillaceum scutuli spatium scutorum instar convexum est, cujus Umbonem seu centrum occupat papilla major subrotunda. *lit. A* circulo leviter excavato cin-

ctà,

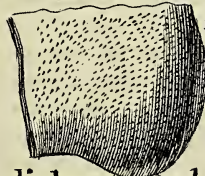
Echinites
Vertice fastigiato
basi plana
Echi-
nomētri
dictus

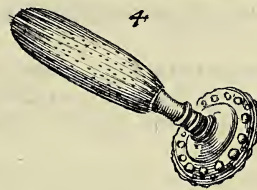
Echinites
Striis Capillaceis.

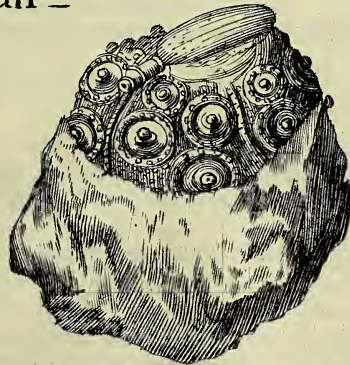
Modioli scutellati Echinitarum.

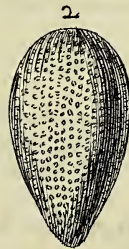
Scutulum Ech: radioli Cucumerini: radiolus articulatus

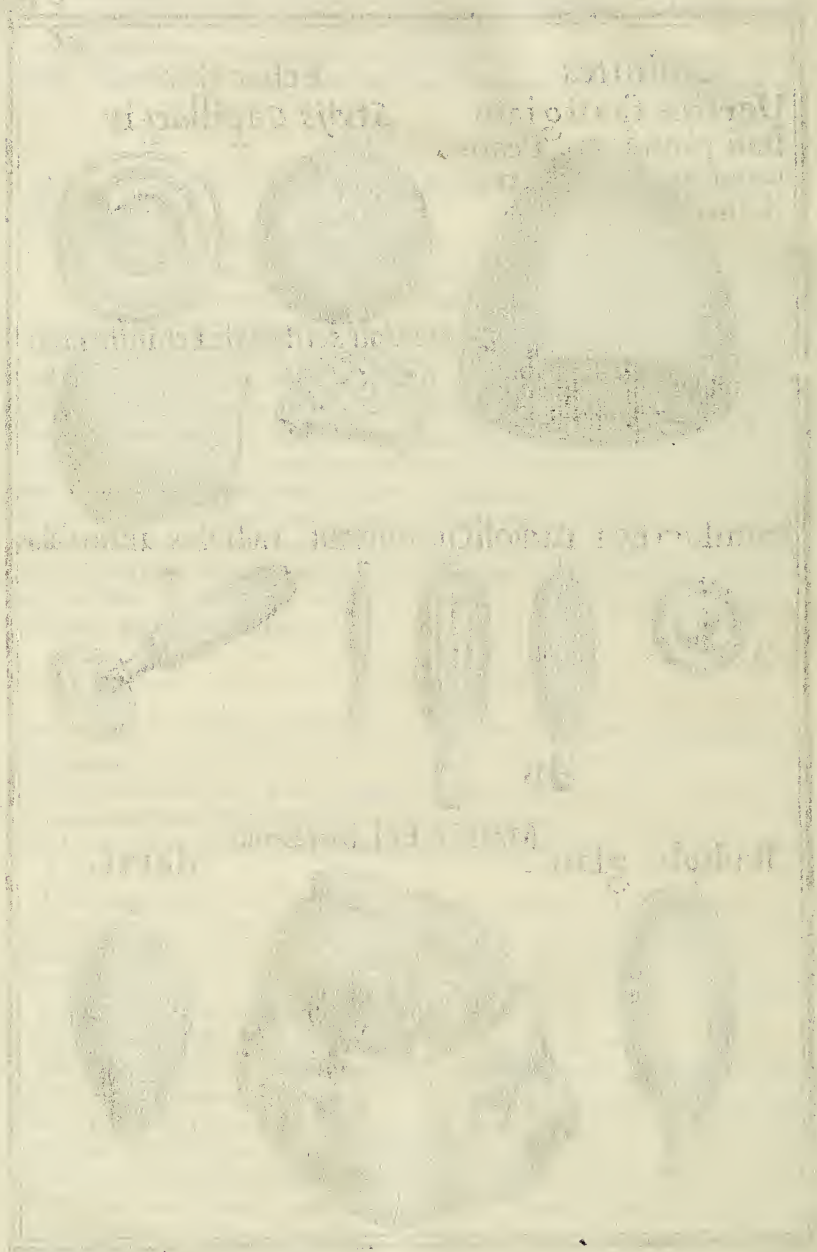

Radioli glan - Matrix Echinitarum

darii.

ta, quæ mirabilis structura adhunc finem instituta est, ut Radiolus cum papillâ mediante ginglymo eò firmiter connecti possit, hæc enim excipitur à foraminulo in principio pediculi Radioli sito *lit. B.*, cujus margo circulo papillam ambienti quoque implantatur, uti videre est in Radiolo articulado in eadem serie *n. 4. Tab. cit.* expresso; rarissimè autem deprehenduntur Radioli, & Scutula, quorum foramina, & papillæ ita inter se proportionatæ sint, ut debitè coaptari queant. Materia Scutuli eadem est, ac Echinitarum, & in monte Legerio inventum est.

Tab. 36.

Materia.

Radiolus Echinitarum subluteus major Nodosus. *Tab. 19. in ultima serie.* Tab. 19.

Radiolus Torosus (seu ramusculus insignitus) eburneus major Luid. Class. 6. Lithoph. Brit. Bastoncini di S. Paulo Melitenisum. An Lithophyton, seu Spinofus Lapis Wagneri. Helv. curios. pag. 313.

Horum Radiolorum figuræ optimè repræsentantur in *Epistola Augustini Scille jam sæpius citata Tab. 24. fig. 3.*

Radiolus Echinitarum subflavescens major papillis æqualibus, & æquidistantibus à pediculo ad alteram extremitatem usque in rectâ lineâ dispositis. *Tab. 36. fig. 2. Radiolus Echinitæ maximi laticlavii, seu cucumerinus (à cucumeris fructus similitudine) major, Lapis Judaicus Oxoniensis Plotii Hist. Oxon. Tab. 6. Fig. 8. Luid. Class. 6. Lith. Brit. Vid. Tab. dict. citat. Epist. Fig. 3.* Tab. 36.

Radiolus Echinitarum subflavescens mediocris tenuissimè striatus, & inter strias minimis punctulis donatus. *Tab. 36. fig. 1.*

Radiolus Echinitarum subflavescens mediocris utrinque ad extremitates tantum tenuissimè striatus, in medio verò punctulatus. *Tab. 36. fig. 4.*

Radiolus Echinitarum subflavescens minor utrinque ad extremitates tenuissimè striatus, in medio verò punctulatus.

Radiolus Echinitarum subcinereus minimus tenuissimus, & acuminatus, striis rectis, & valdè sensibilibus à principio ad finem usque percurrentibus. *Tab. 36. fig. 3. cum hoc quoad figuram saltem convenire videtur.*

Radiolus Cucumerinus medius altiusculè sulcatus Luid. Class. 6. Lithoph. Brit.

Sequentes Radioli Glandarii vocantur, quia figurâ suâ glandem quercinam, seu Olivam quodammodò referunt.

Radioli Glandarii.

Radiolus Glandarius subflavescens major tenuissimè striatus cum pediculo rugoso. *Tab. 36. fig. 1.* Tab. 36.

Radiolus Glandarius subflavescens mediocris tenuissimè striatus sine pediculo.

Radiolus Glandarius subcinereus major, partim tenuissimè striatus, partim punctulatus sine pediculo. *Tab. 36. Fig. 2. Radiolus Glandarius, seu Lapis Judaicus Boet. pag. 409. Fig. 1. Lapis Judaicus Diosc. Agric. Luid. Class. 6. Lith. Brit.*

Radiolus Glandarius subcinereus mediocris partim tenuissimè striatus, partim punctulatus sine pediculo.

Radiolus Glandarius subcinereus minor punctulatus sine pediculo.

Radiolus Glandarius subflavescens mediocris ventricosus, ventre punctulato, & striato, apice verò punctulato tantum, ac inter ventrem, & apicem tenuissimè striatus, pediculo crassiore rupto. *Tab. 11. Fig. 2. in ser. infima.* Tab. 11.

Lapil-

Descriptio. Lapilli hucusque enarrati à modernis Authoribus Radioli vocantur, quia pro Radiolis Echinitarum habentur, qui non solum illos propria figurà representant, sed etiam à naturà sunt instructi omnibus iis partibus solidis, licet non semper unitis, quibus illis in mari prospicitur. Quod Radioli primi generis ad Echinitas pertineant, non majus est dubium, ac de Scutulo supra descripto, quod certò ad Echinitas referendum esse, scimus. Hoc enim persuadent figura, structura, & materia ipsa, ex quà constant, ac demùm loca etiam nativa, quæ ut plurimum cum Echinitis communia habent, quod ex matrice inferiùs describendà patebit. De Radiolis Glandariis, seu secundi generis autem major apparet difficultas, credendi, quòd ad Echinitas tanquam eorum Radioli reducendi sint, cum hactenus à Zoographis nulla species Echinatorum marinorum detecta sit, quæ Radiolis Glandariis instructa sit, & quasi globosis. Verùm, quia suis striis & punctulis, imò ipsà materià, ex quà constantur, ad Radiolos primi generis proximè accedant, & in iisdem locis quoque inveniuntur, ubi Radioli veri, & Echinitæ occurrunt, non sine ratione ad idem genus referuntur; Videntur tamen figurà suà potiùs fructum aliquem glandiformem præferre. *Ansel. Boet. pag. 201., & Wormius pag. 68.* figuras Lapidum Judaicorum, seu Radiolorum Glandariorum apice acuminato expriment, qui apud nos rarissimi esse debent, cum hucusque à me nullus visus fuerit.

*Radioli
Glandarii
apice acuminato in
Helvetià
rarissimi.*

Lapis Indaiicus.

Apud Antiquos Radiolus Glandarius Lapis Judaicus audit, quòd in Judæà inveniatur, aliis dictus Syriacus, à Germanis vocatur: *Judenstein*, à *Plinio* Euroës, quòd urinam pellat, & *Tecolithos*, quòd calculum resolvat. Propter diversam figuram etiam diversa sortitus est nomina, si enim glandi, aut Balano similis est, *Balanites*, & *Phænicites* dicitur, si olivæ, *Pyrenes*. In nostrà linguà: *Steinene Oliven*. Gallis verò: *Olives de pierres*. Glandiformis, seu *Balanites* ad usum medicum communiter adhibetur, de cujus viribus *Boet. loc. cit.* sequentia tradit: Tritus, aut aquà calidà exhibitus difficultati urinæ medetur, ac calculos vesicæ, & renum rumpit. Aliqui sexum distinguunt, & minores fæminas, ad vesicæ lapidem fundendum utiles, majores masculos, inter quos aliqui sunt minimi digiti quantitate (quos *VVagnerus in Helv. cur.* piperi longo assimilat) ad renum lapidem expellendum commodi, arbitrantur, reperitur in Judæà, & Silesià.

Locus.

*Matrix
Echinitar.
Tab. 36.*

Matrix Echinitarum calcaria fusca, cui immerfus est Echinites Ovarius mediocris cum Radiolo striato, suoque pediculo instructo inhaerente. Tab. 36.

*Descriptio,
& Locus.*

Pulcherrimus hic est lapis, & nunquam sat admirandus inventus in monte *Randio*, præcipuà Echinitarum, & Radiolorum matre. Siquidem verticis Echinitæ suis scutulis, & striis elegantissimè elaborati inhaeret Radiolus suo pediculo instructus, & ex omni parte completus, cui in ipsà formatione crustam Echinitæ cessisse necesse est, quantum nimirum corpus Radioli pro suo situ exigebat, vel hoc præsentia suà ulteriorem Echinitæ expansionem impedivit, clarum indicium, quòd Echinites, & Radiolus in terrà simul producti fuerint, nam si Radiolus vi quâdam comprimente crustæ Echinitæ impressus fuisset, hoc non nisi majori, vel saltem aliquà structuræ jacturà, aut immutatione Echinitæ fieri potuisset.

*Radiolorum
materia,
& Locus.*

Materia Radiolorum similis est Materiæ Echinitarum Ovariorum, & in montibus *Randio*, ac *Legerio* potissimum colliguntur.

CAPUT SECUNDUM.

Lapides Figurati Turbinati Helicem non habentes, læves, & in longum producti: Belemnita dicti.

Quales Lapides Figuratos nos per Belemnitas intelligamus, jam patet ex titulo. Antiqui verò ita eos vocarunt, quia sagittæ, quæ græcè *Βέλεμων* dicitur, figuram referunt; appellantur etiam Dactyli Idæi, quòd in monte Idà reperiuntur, & digitum repræsentent, aliis Lyncurii, quòd ex urinà Lyncis ortum suum trahere olim existimaverint; Germanis: *Alpenschos*, Incubi Sagittæ, *Schoffstein*, *Luchstein*, *Rappenstein*. Danis: *Vettelins*, Spectorum Candela. Rusticis nostratibus: *Donnerkiel*, oder *Donnerstein*, seu Tonitruui Cuneus, eò quòd credant, eum cum fulmine è celo cadere.

Belemnita.
Alpenschos. Luchstein.

Belemnitæ omnes in structurâ conveniunt; constant enim è meris fibrillis, seu laminulis seleniticis leviter splendentibus, à centro lapidis, si integer sit, si verò concavus, à cavitatè ad peripheriam horizontaliter porrectis, ita ut cum substantiâ Lapidis Bononiensis quo ad structuram suam magnam affinitatem habeat, quâ motus eodem modo, quo ille ad attractionem lucis præparatur, etiam Belemnitas nostros calcinavi, spe fretus, eundem præstaturus effectum, sed contrario prorsus successu, siquidem post calcinationem nec minimum Belemnitarum vestigium in fornace inveni, qui totaliter ab igne consumpti erant. Unde suspicatus sum, Belemnitas ob copiam sulphuris, quâ scatent, & quod in pluribus odore proditur, igni non posse resistere, sed ab eo consumi; econtrâ Lapides Bononienses majore quantitate salis sulphur figentis imbutos esse, propter quam etiam vehementissimam calcinationem parvâ sui jacturâ sustinent, hujus rei veritas ab eorum gravitate, & respectu parvæ molis magno pondere confirmari videtur.

Eorum structura.

Etiam si nostris in regionibus non habeatur frequentior Lapidum Figuratorum species Belemnitis, tamen in iis non magna observatur differentia, si excipias magnitudinem, basin integram, vel perforatam, & species Belemnitarum Sulcatas: etenim quoad colorem quasi omnes sibi similes sunt, nimirum subcinerei, vel nigricantes, nullum fundentes odorem, seu fœtorem, vel profecto valdè levem, & plerumque à basi latâ in acumen abeunt præter Belemnitas Sulcatos, qui in medio non nihil ventricosi sunt, prout inferius in enumeratione specierum describentur. Verùm aliis in Provinciis occurrunt albi, nigri, cinerei, fulvi, pellucidi Vini Falerii instar, & semipellucidi lineâ per medium divisâ: quidem armaturâ aureâ, vel argenteâ armati, quidem olent ossa, cornua usta, felium urinam, alii bene, alii intus lapidem, alii arenam, vel terram continent. Denique alii paleas trahunt, alii non, est & species quædam singularis intus atra, & lævissima, instar silicis ignem emittens, magnitudine articuli digiti, nullis radiis,

Differentia Belemnitarum in Helvetiâ non tam multiplex est, Sicuti in aliis Regionibus.

*Loca nata
va Lapidis
Lyncurii
proprie di-
sti.*

diis, foris albicans, tanquam crusta cretacea dotata, substantia durissima, qui succini, & aurei sunt coloris, proprie Lyncurii dicuntur. In Borussia prope Regiomontium, & in Pomerania effodiuntur, plures adhuc differentias adducit *Boet. pag. 236.* hæc annotatae sunt ex *Vormio pag. 79.* qui virtutes hujusmodi lapidum paginâ sequenti his verbis profequitur.

*Belemnites
varia vires.*

Germani Belemnitem contra Incubum, Ephialtem, & nocturnas oppressiones valere putant, atque eum in finem ejus exhibent pulverem in liquore competenti. Commendatur etiam ad vulnerum consolidationem. Calculum eo frangi, non secus ac lapide Judaico, existimant. Pleuritidi mederi volunt ob signaturam, mucrone enim ad pungendum apto præditus.

*P. Barbet-
ri liquor
Nephriti-
cus è Lapi-
de Lyncu-
rio aliisque
similibus
confectus.*

Ejus usti pulvis dentifriciis aptus est, eo etiam cicarrices in oculis equorum existentes exterunt Hippia tri. Ad omnia illa, ad quæ Lyncurius commendatur valere volunt; siquidem pro Lyncurio venditur: sed ab urina Lyncis nasci lapidem, negant naturæ Scrutatores accuratiores. *Paulus Barbetrius in sua praxi medicâ cap. de Nephrit.* sequentem liquorem nephriticum ex hujusmodi lapidibus confectum ad expellendum calculum commendat:

24 Lapid. Lyncis.

Judaici.

Spongiæ.

Nephritici.

Glaciei Paradisi.

Oc. Cancr. ana q. v.

Solvantur in spiritu falis rectificato, solutiones filtrentur, & destillentur ad siccitatem; caput mortuum in cellâ in liquorem coagulatum nephriticum mutatur.

GENUS I.

Belemnites Pyramidalis basi integrâ.

*Belemnites
Pyramidalis.*

QUando Belemnites à basi latiore versus alteram extremitatem sensim angustatur, Pyramidalis dicitur.

Species:

*Species.
Tab. 37.
Descriptio
Belemnites
Pyramida-
lis maximi
Locus.*

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger maximus truncatus. *Tab. 37.*

Hic lapis magnitudine cum figurâ convenit, & in superficie suâ pulcherrimis Tubulis vermicularibus albicantibus insignitus est, præsertim circa basin, ubi hinc inde instar hederæ arboribus adhærentis sine ordine, & diversos gyros describendo per lapidis superficiem ramulos suos dispersunt, oculisque haud ingratum præbent spectaculum. In montibus comitatûs *Badensis* prope *Luggeren* inventus est.

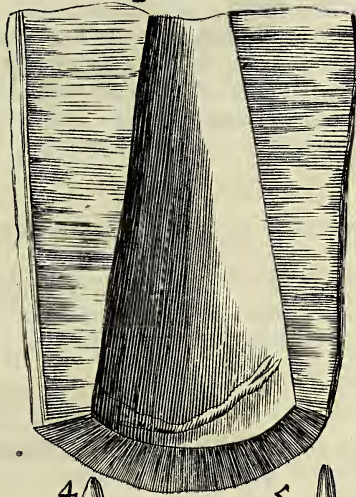
Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger major.

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger mediocris.

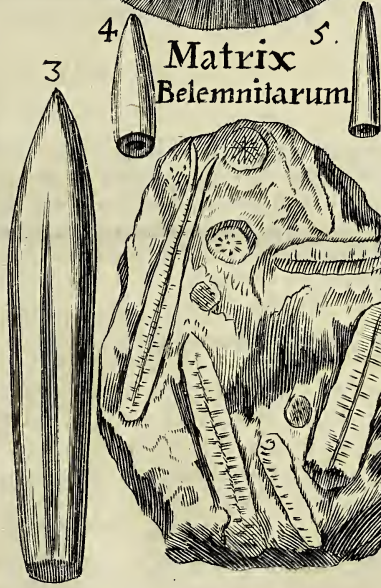
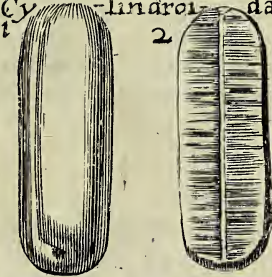
Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger minor.

Belemnites Pyramidalis basi integrâ niger minimus.

Belemnitæ Maximi
Pyramidales.
basi integrâ . basi perforatâ .

Belemnitæ electri
Cy-lindroi-dai.

GENUS II.

Belemnites Pyramidalis basi foratà, seu concavà.

AD differentiam hujus generis Belemnitarum à prioribus, isti in basi suà sunt concavi, seu forati, quod foramen sensim angustatum plerumque ad medietatem lapidis penetrat, & in punctum centrale abit, à quo fibræ seleniticæ substantiam lapidis constituentes oriuntur, & ad peripheriam usque porriguntur. Hoc foramen quandoque terrà, quandoque arenà repletum est, ut plurimum tamen nullam materiam in se continet, & prorsus vacuum est.

Belemnites basi foratà.

Species:

Belemnites Pyramidalis basi foratà niger maximus truncatus, & per medium divisus. *Tab. 37.*

Species.

Tab. 37.

Magnitudine cum figurà convenit, & in baseos parte internà Tubulo vermiculari bifurcato, & albicante donatur. In eodem loco cum altero maximo inventus est. Tubulos vermiculatos in minoribus hucusque non observavi.

Belemnites maximi basi foratà descriptio.

Belemnites Pyramidalis basi foratà niger major.

Belemnites Pyramidalis basi foratà niger mediocris.

Belemnites Pyramidalis basi foratà niger minor. *Tab. 37. fig. 4.*

Belemnites Pyramidalis basi foratà niger minimus. *Tab. 37. fig. 5.*

GENUS III.

Belemnites Sulcatus.

Belemnites Sulcatus est, qui à basi ferè usque ad alteram extremitatem, seu acumen sulco recto donatur, & in medio sui, vel etiam magis versus apicem nonnihil ventricosus est, ita ut perfectam Pyramidis figuram non repræsenteret, propterea neque Pyramidalis vocatur: Basis hujusmodi Belemnitarum semper integra est.

Belemnites Sulcatus.

Species:

Belemnites Sulcatus niger major. *Tab. 37. fig. 3.*

Belemnites Sulcatus niger mediocris. *Belemnites minor cinereus Ari pistillum referens Luid. Lithoph. n. 1702. fig. 34.*

Species.

Tab. 37.

Belemnites Sulcatus niger minor.

Belemnites Sulcatus niger minimus.

GENUS IV.

Belemnites Cylindroidæus.

Quamvis nulla hujus generis Belemnitarum species in Helvetià repariatur, tamen ad majorem tractatus perfectionem illud hic addere volui, ut etiam species exotica, si fortè ad manus pervenerint, agnosci queant. Belemnites igitur Cylindroidæus est, qui figurà suà Cylindrum præferret, & nullà ex parte acuminatur, vocatur etiam Electricus, quia plerumque Vini Falerni instar pellucidus est, vel semipellucidus, & lineam

Belemnites Cylindroidæus vel Electricus.

132 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

mediam secundum longitudinem habet, quæ ex unâ parte superficiei fultum longitudinalem efformat, prout è figuris *Tab. 37.* apparet.

Species.

Species:

Tab. 37.

Belemnites Cylindroidæus Electrinus, vel Vini Falerni instar semipellucidus. *Tab. 37. fig. 1.* quæ lapidem integrum repræsentat, & *fig. 2.* quæ solum interna ejus facies exhibetur.

Belemnites Cylindroidæus quo ad substantiam suam convenire videtur eum *Belemnite minimo ferè cujusdem succini instar, & pellucido, & colorato; quibusdam Lapis Lynceus dicto List. tit. 32. pag. 227.* Ex Angliâ transmissus est.

Matrix Belemnitarum.

Matrix Belemnitarum nostratium calcaria, cui immerse sunt plures species Belemnitarum Pyramidalium mediocrium basi integrâ, & foratâ, partim integræ, partim per medium divisæ. *Tab. 37.*

Eorum loca nativa.

Belemnites in quamplurimis locis Helvetiæ reperiuntur, & vix datur mons, ubi Lapides Figurati occurrunt, qui non etiam Belemnitas simul suppeditat. Apud Lucernenses in monte *Wicken*, apud Tigurinos in monte *Legerio*, & prope *Andelsingam*, apud Scaphusianos in monte *Randio*, circa *Siblingam*, & *Halloviâ*, apud Basileenses in monte prope urbem *Liechthal*, in monte *Arcis Mœnchenstein*, & *Muzeri* copiosè colliguntur. In majori tamen abundantia illos nunquam vidi, quàm in montibus circa Monasterium *Olstburg*, quod leucâ *Rheinfeldâ* distat, ubi ad plura millia colligi possent.

Expositâ structurâ, & enarratis Belemnitarum speciebus pauca de eorum generatione subjungenda sunt, circa quam à Lithographis tres præcipuæ, & consideratione magis dignæ conjecturæ proponuntur, omissis iis utpote veritati, & experientiæ manifestè contrariis, quæ volunt, Belemnitas à cælo cum fulmine cadere, vel ex urinâ Lyncei nasci.

Luidius putat, esse Cornua piscis. Nardvval vocari.

Prima est, quod sit cornu piscis, Secunda vult, quod sit fluor concretus ex marinis Tubulis, & Tertia, quod sit species Stalactitis in meatibus terræ formati. Primas duas opiniones affert *Luid. in Epist. Quartâ de Asteriâ, & Belemnite ad Doct. Dominum Joan. Archer M.D.* Belemnites habet similitudinem cum cornu piscis *Nardvval* vocati, figurâ tereti fastigiatâ, & cavitate ad basin adhærente, ignoti cujusdam Monocerotis cornu pronuntiarunt, quare si unica Belemnitis species cum testaceo aliquo convenire videatur, idoneam suspicionis ansam (neque enim ultra conjecturas nunc loquimur) præbet. Conchylia autem, quibus Belemnitas varios annumerarem, ea sunt, quæ Tubuli, Penicilli, Entales, & Dentales appellantur, in quo genere plura etiam exstare nondum descripta comperimus. Ut verò jam inuimus, Belemnitas non ipsos Tubulos, aut Penicillos, sed potius fluores quosdam ex Tubulosis hisce fossilibus concretos ob sequentes rationes suspicor.

Vel fluores intra Tubulos marinos concretos.

Primò: Tubulorum quorundam, & Belemnitarum eadem magnitudo, & figura turbinata, teres, & concava.

Fundamentâ ultima ejus constructura.

Secundò: in lapidicinis Oxoniensibus non semel Belemnite prægnantes Tubulos fuisse visos.

Tertiò: Belemnitis maximi Oxyrrhynchi varia specimina inveniuntur in lapidicinâ *Stansfordiensi*, quorum calices membranaceâ quâdam testâ ex parte

parte internâ obducuntur, quæ iis adhæret, sicut cortex arbori.

Quartò: in litoribus Terbighiensibus colliguntur quidam Penicilli Arenarii fusiformes, Belemnitis aliquot minoribus, quoad molem, & figuram non absimiles.

Fatendum est, quòd hæ rationes non levem præbeant ansam suspicandi, Belemnitas in Tubulis marinis nasci, & ab iisdem formam suam acquirere, verùm cum Tubuli marini omnes sint incurvati, nec in tantâ magnitudine, & quantitate occurrant, magisque sint acuminati, quàm Belemnitæ, de veritate hujus conjecturæ meritò dubitare licet, quamobrem pace tanti Viri dubiam meam opinionem quoque addere volui, ut saltem major de generatione dictorum lapidum conjecturandi occasio suppeditetur. Suspicio enim Belemnitas esse species Stalactitis stiriaciformis in meatibus, seu poris terræ ex aquâ nivis solutæ, & ramentis lapideis tenuissimis imbutâ in hyeme formatas, non secus, ac supra de generatione ipsius Stalactitis dictum est. Rationes meæ conjecturæ sunt, primò: quòd Belemnitæ materiâ cum Stalactitis stiriaciformibus conveniant. Secundò: quòd structura fibrarum è puncto centrali ad peripheriam productarum etiam in Stalactitis observetur, licet modo obscuriore, & magis confuso, cujus causa sine dubio materiæ crassities est, & non tam perfecta defæcatio. Tertiò: quòd hoc modo omnia Belemnitarum genera produci possint, cum econtra plures Belemnitarum species v. g. Belemnitæ Suleati, & Cylindroidæi, nec ad cornu alicujus piscis, nec ad Tubulos marinos referri possint, à quibus manifestè differunt.

Nonnullæ difficultates contra hanc opinionem proponuntur.

Ob quas dubitatur, an Belemnitas non debeant referri ad Stalactitis Stiriaciformem.

CAPUT TERTIUM.

Descriptio Ætitis, seu Aquilini Lapidis.

ANtequam explicationem septimæ Classis aggrediar, pauca de Ætite, seu Aquilino Lapide subjungam, etiam si in nostris regionibus non reperitur, tum, quia apud nos propter suas vires valde familiaris, & notus est, tum etiam, quia propter figuram suam subrotundam ad hanc Classem non nihil accedit.

Ætites, seu Aquilinus Lapis vulgò: *der Adlerstein*, ita vocatur ab Aquilâ, quæ illum in nidum suum transferre creditur, ut ovorum partem promoveat, nullam certam figuram habet, plerumque tamen subrotundus est, coloris cinerei, pulli, aut fusci, alium lapidem, qui Callimus dicitur, vel Argillam in se continens, unde concussus resonat. Tria præcipua, & magis frequentia Ætitis genera à Boetio recensentur pag. 187. Primum genus exterius scabrum, non læve est, colore vario, plerumque tamen pullo, nigricante. Hoc lapidem Callimum dictum, dumque pulsatur, sonantem in se continet. Secundum cinerei coloris est, ac in se Argillam, vel Margam continet, quæ alba, flavâ, rubra, cæruleave interdum est. Cortex ejus exterior scabra ex arenâ crassiore, silicumque particulis facta, vel constructa videtur. Tertium priori simile, terram in se coloribus variantem concludit. Has duas postremas species Germani *Klapperstein* Vel *Erdstein* vocant,

Ætites Aquilinae Lapis. der Adlerstein.

Lapis Callimus.

Klapperstein.

cant, atque ab aliis Geodis nomine appellantur. Secundum genus, quia agitatum, & commotum argillæ sonum prodirit, ad Ætites genera aptius cum *Plinio*, quàm ad Geodis refertur.

Magnitudo, & Loca Nativa.

Primi generis Ætites raro Pruni, vel Armeniaci mali magnitudinem superat. Posteriora duo genera pugni sæpe magnitudinem æquant. Primum genus Orientale est, quanquam etiam in Apuliâ reperitur. Reliqua duo etiam in Germaniâ inveniuntur prope Hildeshemium, in Misniâ prope Dresdam, ac non procul Chemnicio, deinde in Bohemiâ duobus à Pilsnâ miliaribus. Hi plerumque in torrentibus decedente aquâ reperiuntur. Habet etiam Silesia ad pagum *Smotstseifen* Territorii Leobergensis, item ad *Goldbergam* in Lygiis hos Lapidés.

Vires.

Ætites facultates ita describit *Vormius* pag. 78. Ætitem parturientibus peculiariter dicatum testatur *Plinius*, & *Galenus*, non refragante experientia; sinistro namque brachio alligatus, factum in iis retinet, quæ ad abortum sunt proclives ob uteri lubricitatem. Tempore partus sinistro femori alligatus dolores minuit, ac partum accelerat; cuius experientiam sæpius in hac urbe feci, adhibita tertiâ specie. Est mihi enim Geodes parvulus ovi columbini magnitudine, cuius effectum in casibus desperatis multæ honestæ Matronæ sæpius viderunt. Sed ubi partus exciderit, statim amovendus.

Observavit namque *Valeriola*, tam vehementer trahere, ut unâ uterus excidat, ni maturè removeatur, quod, eo referente, accidit Valentiaæ conjugi *Ponsoni Jouberti*, quæ oblivioni tradens lapidem femori alligatum, elapsâ matrice, extincta est. Ad furem deprehendum Authore *Dioscoride* pulverem Ætites pani permiscent, & suspecto porrigunt, quem reum deglutire nullo modo posse, putant. Quod & Græcos etiamnum variis adhibitis superstitionibus factitare, ait *Bellonius*: omnes suspectos advocant, atque massam pinsunt sine fermento, variaque verba adnumerant; deinde ex massâ panes ervi magnitudine faciunt, singulisque ternos devorandos, nullo addito potu, præbent. Tum sur tertium devorare non potest, & parum abest, quin, si conetur, stranguletur: Monachi Græci hoc pro secreto habent. Sed hoc ridiculum, & superstitiosum.

Secretum Monachorum Græcorum superstitiosum.

Ferunt quidam, quod si patinis supponatur Ætites, in quibus ferculum veneno infectum continetur, deglutiri illud non posse; superstitiosum videtur, quod asserunt, gestatum amorem, & divitias augere, invictum, omnibusque gratum efficere. Sed tritum, & cerato mixtum epilepticos paroxysmos lenire, quod dicant, experientia non reclamat. Argilla seu Marga, quæ in Geode continetur, terræ sigillatæ facultatem habet. Lotapesti, & febribus pestilentialibus correptis cum aquâ acetosâ propinata auxilio est, sudores elicit, venenum expellit, cor recreat, quandoque & alvum movet. Venenis cum vino exhibita resistit, dysenteriam malignam, & alvi fluxum sistit. Pestilentis carbunculos discutit cum spiritu vini in vino oligophoro exhibita, cordique robur conciliat. Serpentes arcet, atque hanc ob causam quidam existimant, nido Aquilæ inferri.

Ætites esse fructum petrificatum.

Nicolaus Venette in suo pulcherrimo *Traçtatu de Lapidibus* cap. 4. art. 2. *Observo* 4. pag. 28. putat, omnes Ætites species, quæ concussæ resonant, esse fructus petrificatos, quorum ossæ feminum capsula pariter petrificatæ Callimum constituunt. Quæ opinio etiam suas patitur difficultates, etenim

nim si *Ærites* esset fructus petrificatus, deberet figurâ suâ illum repræsentare, imprimis autem *Callimus* ossæum ejusdem semen præferret, siquidem hoc propter duram suam substantiam, & insuper fructui petrificato inclusum tam faciliter naturali suâ formâ non spoliaretur, quod tamen hucusque non fuit observatum. Deinde conceptu difficile est, quomodo ossæa seminis capsula intra substantiam fructus petrificatam in *Margam*, seu *Argillam*, quæ in *Geode* occurrit, converti queat.

rar
Nicolaus
Venne
tte.

Verisimilius igitur videtur, *Æritem* esse lapidem peculiaris speciei, cujus materia ob diversam suam dispositionem non simul in substantiam lapideam concrevit, sed plerumque primò illa, quæ superficièi proxima est; vel quòd liquor lapidificus non ad centrum usque penetret, vel non sufficienti sale lapidifico imbutus sit ad indurandam simul omnem materiæ substantiam; hæc interim, dum petrescit, constringitur, & contractione suâ illam cavitatem efformat, quæ in *Geode* deprehendi solet, non immutata *Margâ*, seu *Argillâ* in illâ contentâ. Si verò liquor lapidificus externâ substantiâ jam petrefactâ ad centrum usque sese infinet, vel urgeatur, lapidem *Callimum* efformabit, quî, cum in petrificatione pariter contrahatur, interna cavitas amplior evadit, ita ut concussus sonum majorem edat. Nonnunquam ipsa materia contenta ita potest esse disposita, ut activitatem liquoris lapidifici prorsus respuat.

Modus
generatio-
nis *Æri-
tis*.

LIBER SEPTIMUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS SEPTIMA COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS BIVALVES, QUI CONCHITÆ DICUNTUR.

Lapidem Figurati, *Conchitæ* dicti, figurâ suâ *Conchas* propriè dictas præferunt, quæ sunt species *Testaceorum* non *Turbinatæ*, sive sint *bivalves*, sive *univalves*. *Plinius verò lib. 9. cap. 33.* nomine *Conchæ* omnia *Testaceorum* genera comprehendit, cujus verba, utpote quæ miras *Concharum* varietates elegantissimè exprimunt, & nostris *Lapidibus* *Figuratis* non ineptè applicari possunt, hîc addere non piget. *Concharum* genera, inquit, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, lavibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatum intorto, margine in mucronem emissio, foris effuso, intus replicato; jam distinctione virgulatâ, crinitâ, crispâ, canaliculatam, pectinatam, imbricatam undatâ, cancellatam reticulatâ, in obliquum, in rectum expansâ, prædensatâ, porrectâ, sinuatâ: brevi nodo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis, ad *Buccinum* incurvis.

Conchita.

Diversa
Testaceo-
rû genera
pulcherri-
mè à Pli-
nio expo-
nuntur.

Quoad *Conchitarum* generationem eadem recurrit difficultas, quæ supra jam in *Cl. 5.* proposita est; cum verò *Conchæ* à Germanis vocentur: *Muschlen*, *Conchitæ* appellandi erunt. *Muschlenstein*.

TABULA GENERALIS.

Lapidum Figuratorum Septimæ Classis.

Conchite valvis æqualibus	Læves	Æquilateri	Subrotundi. à cardine ad oram magis elongati.	Conchite valvis inæqualibus: Anomii dicti	Sine striis, & rostro	Ostracite	Rugosi. Rugosi undati. Leviter rugosi, & spinosi.					
		Inæquilateri	Chamitæ.									
	Bucardite	Inæquilateri	Subrotundi. Triquetri. Musculitæ. Rhomboidales.		Sine striis cum rostro	Gryphite	Rugosi sine Lacunâ. Rugosi, & Lacunosi.					
		Æquil.	Ex utrâq; parte convexi, & spinâ eminente donati. Ex utrâq; parte convexi sine spinâ. Ex unâ parte cum spinâ eminente convexi, ex alterâ verò concavi.									
	Striati	Inæquil.	Æquil.		Subrotundi. à cardine ad oram magis elongati. à cardine ad oram angustiores.	Conchite valvis inæqualibus: Anomii dicti	Sine striis cum rostro	Gryphite	Rugosi sine Lacunâ. Rugosi, & Lacunosi.			
			Inæquil.		Subrotundi. Triquetri. Rhomboidales. Longi.							
		Sriis peculiarib.	Striati		Helvetici visu prodigiosi. Imbricati.				Conchite valvis inæqualibus: Anomii dicti	Sine striis cum rostro forato	Terebratula	Sine Lacunâ. Lacunosæ.
			Compressi		Pectinitæ. Pectunculitæ.							
	Bucardite	Bucardite	Compressi		Ex unâ parte convexi, ex alterâ verò concavi spinâ valdè elatâ.	Conchite valvis inæqualibus: Anomii dicti	Sine striis cum rostro forato	Terebratula	Sine Lacunâ. Lacunosæ.			
			Sriis peculiarib.		Ex unâ parte convexi, ex alterâ côcavi, striis ad spinâ côcurrentibus.							

CAPUT PRIMUM.

Conchitæ valvis æqualibus læves, & ex utroque latere æqualiter diffusi: Æquilateri dicti.

SI Conchitarum Valvæ tam superior, quàm inferior magnitudine, figurâ, & cavitate sibi similes sunt, neque striis à cardine ad oram extensis insignitæ, Valvæ æquales læves vocantur, Cardo autem valvarum est illa pars, quâ simul conjunguntur, & oram constituit ipsamque peripheriâ. Ipsi verò Conchitæ, si æqualiter ex utroque latere diffundantur, vel producuntur Æquilateri dicuntur. Germanis: *Glatte gleichschalige und gleichseitige Muschlenstein.*

Explicatio Tituli.

GENUS I.

Conchites valvis æqualibus æquilaterus lævis subrotundus.

Conchites æquilaterus subrotundus est, qui à cardine ad oram, & ab uno latere in aliud æqualiter diffusus est, vocaturque à *Luid. in suo Lithoph. Britan. Class. 5. Circinata.*

Conchites subrotundus.

Species:

Species.

Conchites æquilaterus subrotundus *Luidio: Circinata* dictus, lævis major cinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis mediocris subcinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore. *Tab. 38. figurâ I. cum quâ*

Tab. 38.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minor subcinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minimus subcinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim demissiore.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis mediocris cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minor cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

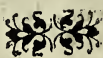
Conchites æquilaterus subrotundus lævis minor flavescens, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minimus cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Conchites æquilaterus subrotundus lævis minimus flavescens, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Materia, & Locus.

Omnes hi Lapidis Figurati constant è lapide arenaceo, & in montibus circa urbem Sancti Galli collecti sunt.

G E N U S . I I .

*Conchites valvis aequalibus aequaliterus laevis, & à cardine
ad oram magis elongatus.*

Species.

Species:

Conchites æquilaterus à cardine ad oram magis elongatus laevis major cinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim attenuato.

Tab. 38.

Conchites æquilaterus à cardine ad oram magis elongatus laevis mediocris cinereus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim attenuato. *Tab. 38. fig. 3.* cum quà magnitudine suà convenit.

Conchites æquilaterus à cardine ad oram magis elongatus laevis major cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Conchites æquilaterus à cardine ad oram magis elongatus laevis mediocris cinereus, ventre demisso, & ad imam oram sensim attenuato.

Materia.

& Locus.

Enarrati Conchitæ cum prioribus substantiâ conveniunt, & ex iisdem montibus allati sunt.

Conchitæ omnes hucusque adducti figurâ suâ magnam similitudinem habent cum Conchis Fasciatis *Rondeletii*, & proin ad eas referendos puto.

G E N U S . I I I .

*Conchites valvis aequalibus aequaliterus laevis à cardine ad oram
angustior: Chamites dictus.*

Chamites.

Hunc Lapidem Chamitem voco, quia figurâ suâ Chamam nigram *Rondeletii* præferret, & pleræque Chamaram species formâ suâ ad hanc accedunt: à Germanis appellari potest *Ein glatter, gleichschaliger, undt gleichseitiger Pfeffer-muschlen-oder Gymmschlenstein*, secundum *Gesnerium*, qui Chamas ita vocat.

Species.

Species:

Chamites laevis maximus cinereus valdè demissus, & parum apertus.

Chamites laevis maximus cinereus, rugosus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim attenuato.

Chamites laevis maximus cinereus, angustus, & rugosus, ventre crassiore.

Tab. 38.

Chamites laevis major cinereus, rugosus, ventre crassiore, & ad imam oram sensim attenuato. *Tab. 38. fig. 5.* cum quà convenit.

Chamites laevis mediocris cinereus, angustus, & rugosus, ventre crassiore.

Chamites laevis mediocris cinereus, leviter rugosus, ventre crassiore.

Chamites laevis minor cinereus, ventre crassiore.

Chamites laevis minimus subcinereus, ventre crassiore, & semiadapertus.

Chamites laevis minimus subcinereus, ventre crassiore. *Tab. 38. fig. 2.*

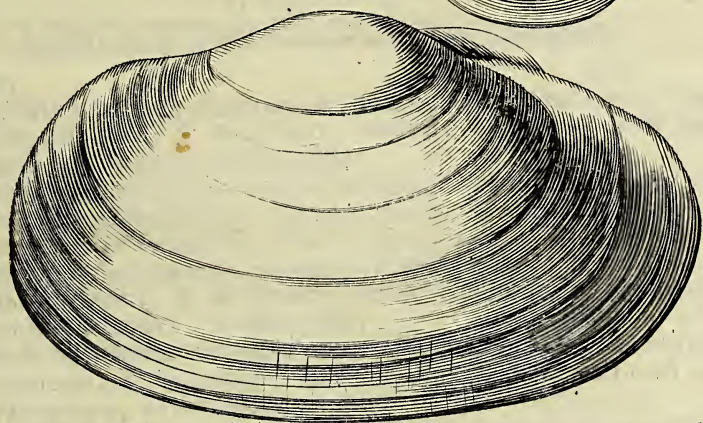
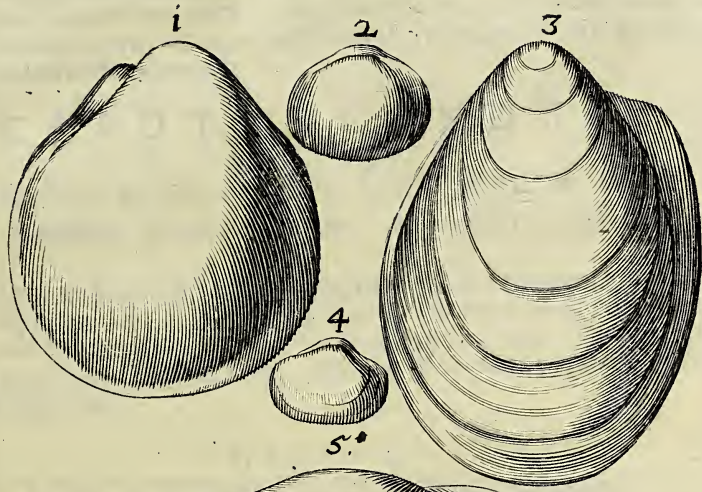
Chamites laevis mediocris cinereus, leviter rugosus, ventre demissiore, & ad imam oram sensim attenuato.

Chamites laevis mediocris cinereus, valdè demissus.

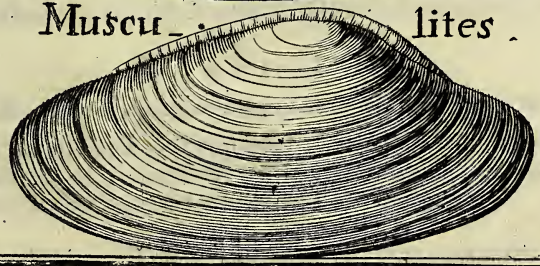
Cha-

Conchitæ læues.

38.

Musculites

Gardiner's

Museum

Chamites lævis minor cinereus, valdè demiffus.

Chamites lævis minimus subcinereus, valdè demiffus. *Tab. 38. fig. 4.*

Tab. 38.

Omnes Chamitæ pariter è saxo arenaceo constant, & in montibus circa urbem Sancti Galli inventi sunt. Hic adverti debet, quòd omnes Conchitæ striis destituti læves vocentur, etiamsi rugosi, vel etiam asperi sint, aut hinc inde striis transversis donati.

*Materia,
& Locus.*

CAPUT SECUNDUM.

Conchitæ valvis æqualibus læves figurà ex alterò cardinis latere diffusore: Inaquilateri dicti.

Hucusque descripti fuerunt Conchitæ, qui ex utroque cardinis latere æqualiter diffusi sunt, seu æquilateri, nunc eos recensebimus, quorum Valvæ ex uno cardinis latere diffusiores sunt, & magis producuntur, quos Inaquilateros voco. *Glatte, gleichschalige, undt ungleichseitige Muschlenstein.*

*Conchitæ
Inaquila-
teri.*

GENUS I.

Conchites valvis æqualibus Inaquilaterus lævis, subrotundus.

Species:

Species.

Conchites Inaquilaterus subrotundus lævis maximus cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso.

Conchites Inaquilaterus subrotundus lævis major cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso. *Tab. 39. fig. 4.* quam magnitudine æquat.

Tab. 39.

Conchites Inaquilaterus subrotundus lævis mediocris cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso.

Conchites Inaquilaterus subrotundus lævis minor cinereus, umbone cardinum eminente, & incurvato, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato, ac compresso.

Ex eadem substantià constant, & iisdem in locis cū prioribus inventi sunt.

*Materia,
& Locus.*

GENUS II.

Conchites valvis æqualibus Inaquilaterus lævis, Triquetrus.

Hunc Conchitem appello Triquetrum, quia figurà suà quasi triangulum efformat, tribus lateribus non nihil incurvatis. *Einglatte gleichschaliger, und ungleichseitiger dreyeckichter Muschlenstein.*

*Conchites
Trique-
rrus.*

Species:

Species.

Conchites Inaquilaterus Triquetrus lævis maximus cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato. Si insuper rugosus esset, tunc illum compararem cum Conchi-

te majore, rugoso, ad figuram triquetram accedente List. Tit. 33. pag. 229. de Cochl. Angl.

- Tab. 39. Conchites Inæquilaterus Triquetrus lævis mediocris cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato. *Tab. 39. fig. 5.* cui similis est.
- Conchites Inæquilaterus Triquetrus lævis minor cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato.
- Conchites Inæquilaterus Triquetrus lævis minimus cinereus, umbone cardinum eminente, ventre crassiore, & versus imam oram sensim attenuato. *Tab. 39. fig. 6.* cum quâ convenit.
- Ex eadem, quâ præcedentes, constant substantiâ, & in iisdem locis inventi sunt, assimilanturque aliquibus Concharum Fasciatarum speciebus, nec non & Chamulis ab *Aldrovando* adductis *lib. 3. de Testac. pag. 470.*

GENUS III.

Conchites valvis aequalibus Inæquilaterus lævis, ex altero cardinis latere valdè productus, & umbone cardinum unito: Musculites dictus.

Musculites.

Hic Conchites Musculites dicitur, quia figurâ suâ Musculos fluviatiles, qui in nostris aquis passim occurrunt, præsefert. *Ein kleiner schwarzer Seemuschlenstein.*

Species.

Species:

- Musculites major cinereus, ventricosus, circa imam oram lacunis insignitus.
- Tab. 38. Musculites mediocris cinereus, ventricosus, & leviter rugosus. *Tab. 38.*
- Musculites mediocris cinereus compressus. *Conchites leviter rugosus, depressior, figurâ quodammodo musculorum è fluviatilibus List. de Lap. Bivalv. Tit. 35. pag. 231.*
- Tab. 39. Musculites mediocris albus valdè compressus, adaperthus, & lapidi fissili immersus. *Tab. 39. fig. 1.*
- Musculites minor cinereus ventricosus, & leviter rugosus. *Tab. 39. fig. 3.*
- Musculitis superioris valva lapidea cinerea lapidi fissili immersa. *Tab. 39. fig. 2.*
- Materia, & Locus.* Musculites minimus cinereus valdè compressus.
- Musculitæ in reliquis cum hucusque descriptis Conchitis conveniunt.

GENUS IV.

Conchites valvis aequalibus Inæquilaterus lævis ex uno cardinis latere valdè productus, & umbone cardinum eminente incurvato, ac quasi unito: Conchites Rhomboidalis dictus.

Conchites Rhomboidalis.

Dicitur Conchites Rhomboidalis, quia figurâ suâ Concham Rhomboidem *Rondeletii* repræsentat.

Species:

Species.

Tab. 39.

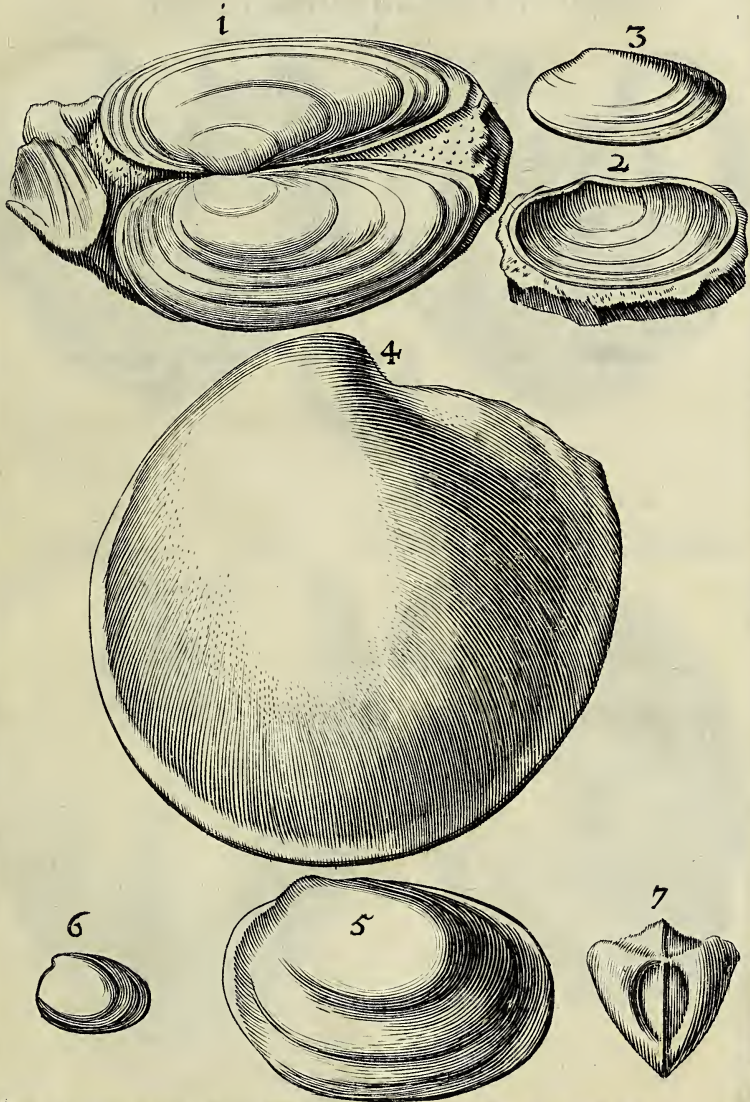
Materia,

& Locus.

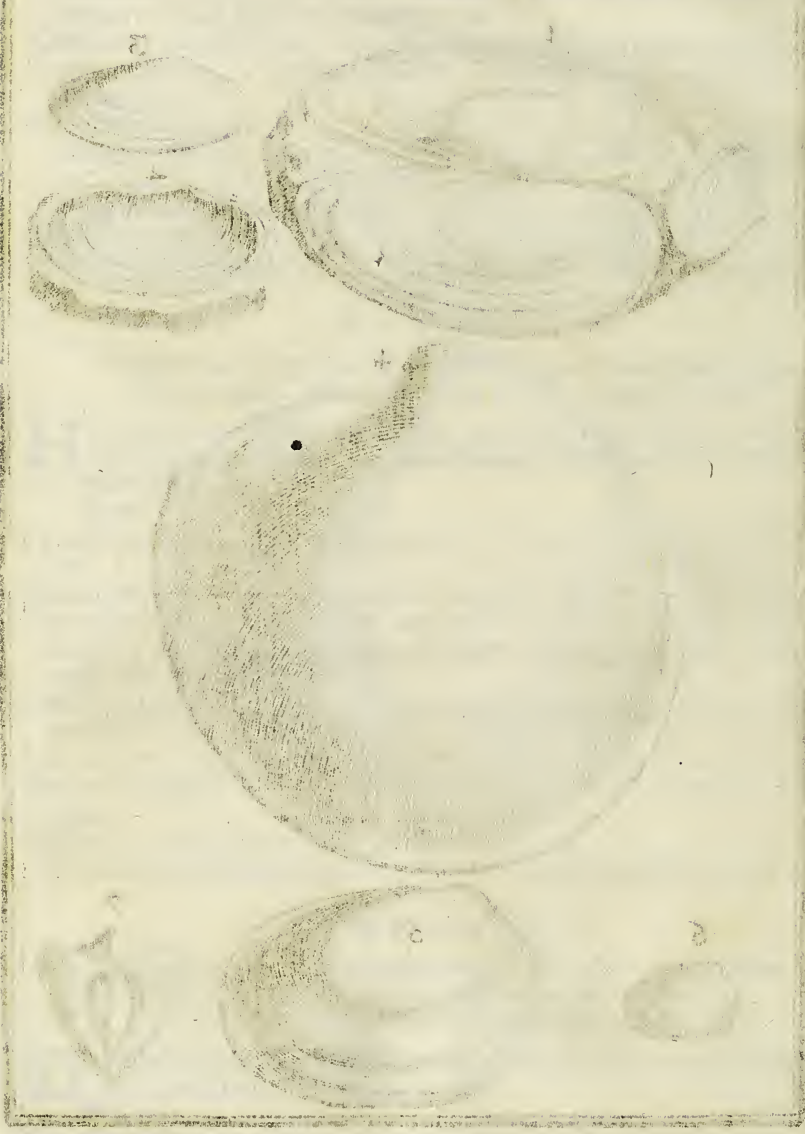
- Conchites Rhomboidalis lævis minor cinereus. *Tab. 39. fig. 7.*
- E lapide arenaceo constat, & in iisdem montibus occurrit.

Musculites apertus.

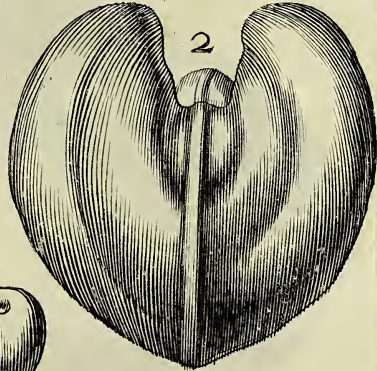
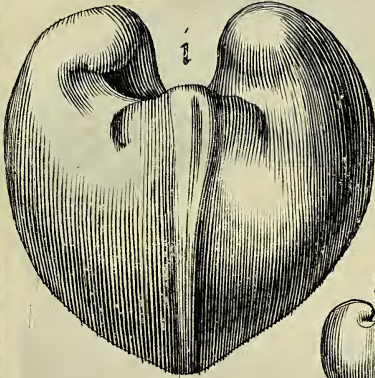

Musculus apertura

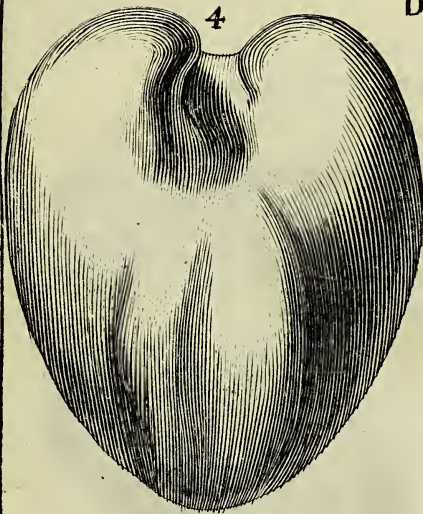

Bucardita læues
ex utraque parte Conuexi .

40.

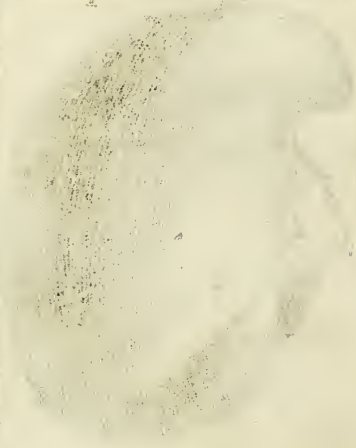
Unica Valua
bucarditarum lapidea.

Bucardus ...
... utique ...

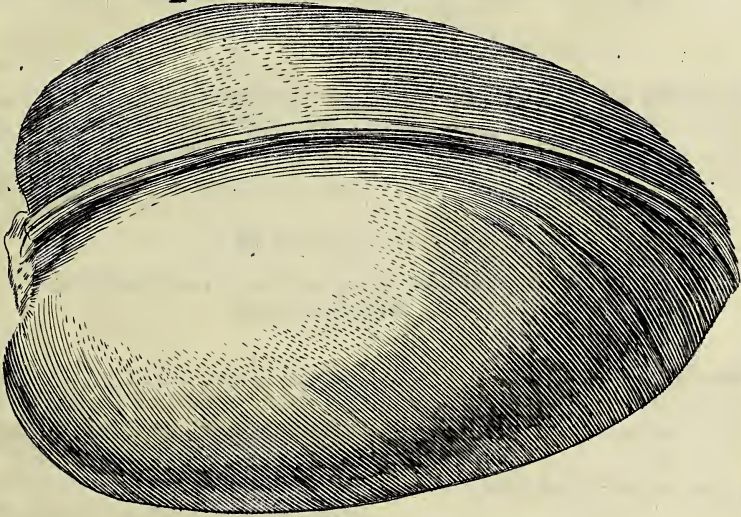

Unica ...
... in ...

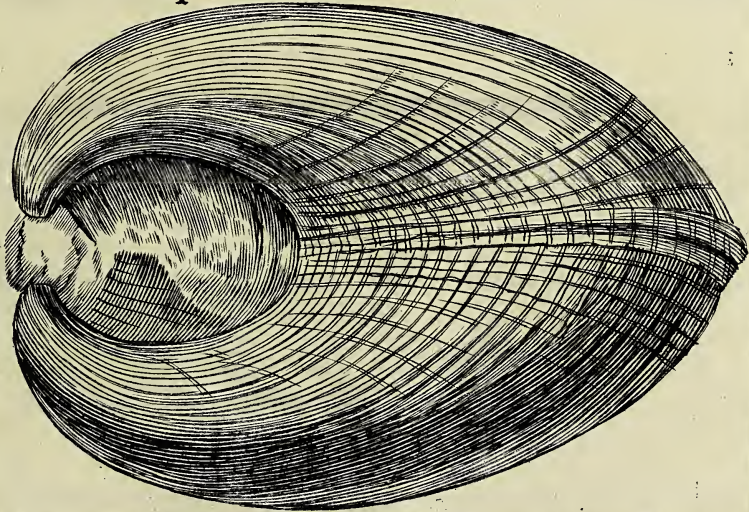

Bucarditis lævis.
pars conuexa.

41.

pars concaua.

Pecten cornutus

Pecten cornutus

CAPUT TERTIUM.

Conchitæ valvis equalibus læves insigniter ventricosi: Bucarditæ dicti.

Conchitæ insigniter ventricosi vocantur Bucarditæ, quia assimilantur figurâ suâ Conchæ Bucardiæ, ita dictæ, quòd cor bovis præferebat, quæ describitur à *Bonanno part. 2. n. 88. pag. 171. Ein glatter Herz-muschlenstein.*

Bucardites.

GENUS I.

Bucardites lævis ex utràque parte convexus, & spinâ eminentè donatus.

Species:

Species.

Bucardites lævis ex utràque parte convexus, & spinâ eminentè donatus major subflavescens. *Tab. 40. fig. 1. & 2.* quarum una partem anteriorem, altera verò posteriorem exhibet. *An Bucardites ex albido flavescens lævis List. Tit. 40. pag. 235. ex D. Plott. fig. 2. Tab. 7.*

Tab. 40.

Bucardites lævis ex utràque parte convexus, & spinâ eminentè donatus minimus subflavescens. *Tab. 40. fig. 3.*

Hi Bucarditæ magnitudine cum figuris conveniunt, & è durissimâ materiâ lapideâ conflati sunt: inventi sunt in montibus circa *Bæstheim, & Luggeren* comitatus Badensis.

Magnitudo, & locus.

GENUS II.

Bucardites lævis ex utràque parte convexus sine spinâ.

Species:

Species.

Bucardites lævis ex utràque parte convexus sine spinâ major subcinereus. *Tab. 40. fig. 4. an Bucardites costis donatus Listeri Tit. 41. loc. cit. ex D. Plott. fig. 3. Tab. 7.*

Tab. 40.

Bucarditis lævis præcedentis valva lapidea subcinerea separata. *Tab. 40.*

Cum figuris conveniunt, & è lapide arenaceo constant: reperti autem sunt in montibus urbi Sancti Galli proximis.

Magnitudo, & locus.

GENUS III.

Bucardites lævis ex unâ parte cum spinâ eminentè convexus, ex alterâ verò concavus.

Species:

Species.

Bucardites lævis ex unâ parte cum spinâ eminentè convexus, ex alterâ verò concavus maximus niger. *Tab. 41.*

Tab. 41.

Pulcherrimus hic est lapis in parte convexâ lævis ac politus, in concavâ verò

Bucardi-

ris lavis
maximi
descriptio.

verò striis tenuioribus ab umbone cardinum extensis insignitus, quas aliæ majores in parte lapidis inferiore, seu cardini oppositâ transversim intersectant, & opus cancellatum efformant. *Figuras Tab. 41. quartâ parte superat, & in monte VV aldshutio proximo, ac versus Occasum sito repertus est.*

CAPUT QUARTUM.

Conchite valvis æqualibus æquilateri striati.

Conchite
striati.

Post Conchitas valvis æqualibus læves sequuntur exponendi striati, qui striis à cardine suo ad imam oram usque extensis donati sunt, & germanicè vocari possunt: *Gleichschalige und gleichseitige gestreifte Muschlenstein*, quorum sit

GENUS I.

Conchites valvis æqualibus æquilateris striatis subrotundis.

Species.

Species:

Tab. 42.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus maximus subcinereus, ventricosus, & versus imam oram compressus, fluore testam referente, & transversim striato, hinc inde obiectus. *Tab. 42. fig. 1.*

Conchitis
striati
maximi
descriptio.
Tab. 42.

Elegantissimus hic lapis magnitudine cum figurâ suâ convenit, de ejus fluore testam referente pauca post enumerationem omnium specierum Conchitarum valvis æqualibus striatorum dicemus.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus major subflavescens, rugosus. *Tab. 42. fig. 4.* quam magnitudine suâ quartâ parte superat.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris subcinereus, ventricosus. *Tab. 42. fig. 2.*

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris subflavescens, ventricosus, fluore testam referente hinc inde obiectus.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, striis tenuioribus.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, striis circa oram magis expansis.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minor cinereus, striis circa oram magis expansis.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minor cinereus, striis tenuissimis.

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minimus cinereus. *Tab. 42. fig. 3.*

Conchites æquilaterus subrotundus striatus minimus cinereus, striis circa oram magis expansis.

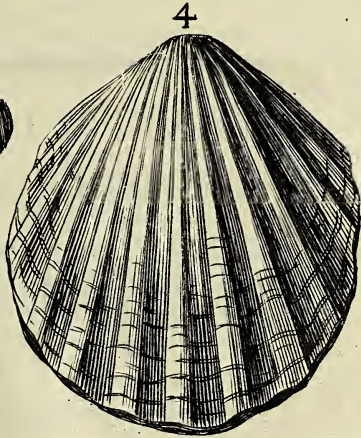
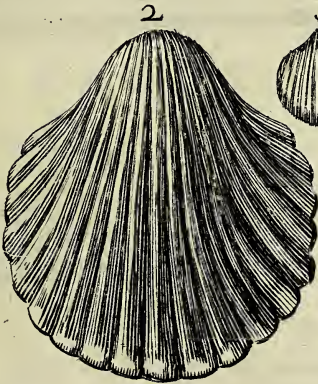
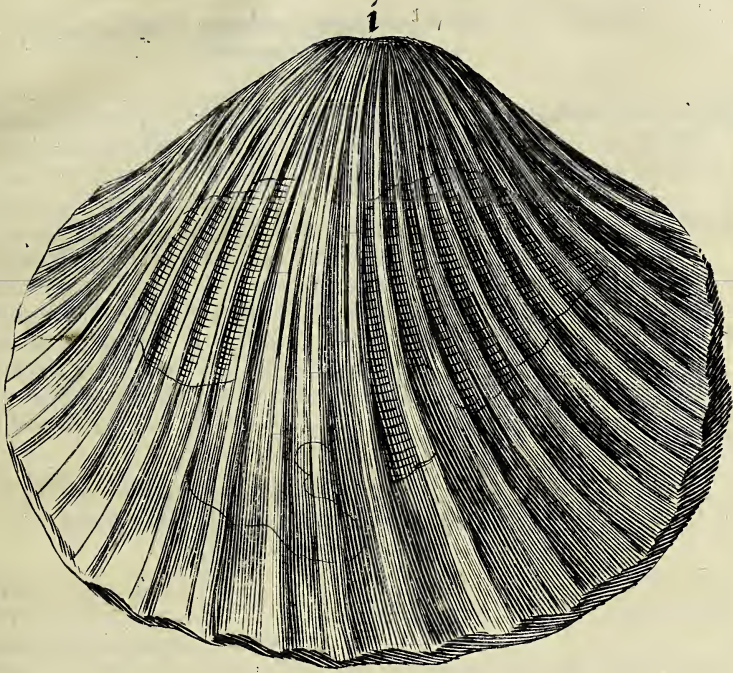
Materia,
& locus.

Omneshujus generis species è materia arenaceâ constant, & in montibus circa urbem Sancti Galli inveniuntur.

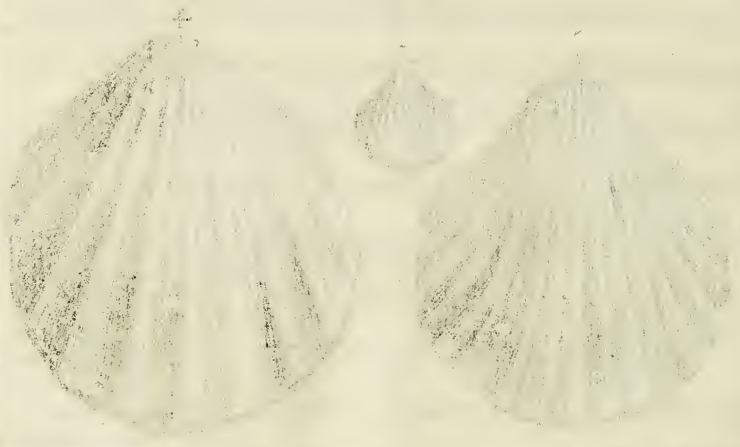

Conchitæ Striati Subrotundi.

42.

ibmlovdit? vstkt? sndhu?

GENUS II.

Conchites valvis æqualibus æquilaterus striatus, & à cardine ad oram magis elongatus.

- S**pecies:
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus major cinereus, ventricosus, striis circa oram magis expansis. *Tab. 43. fig. 1.* Species. Tab. 43.
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus major, cinereus, ventricosus.
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus mediostris cinereus, ventricosus, striis circa oram magis expansis.
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus minor cinereus, ventricosus, striis circa oram magis expansis.
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram magis elongatus striatus minimus, cinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 2.*
 Cum prioribus in reliquis omnibus conveniunt, & magnam affinitatem habere videntur cum *Pectunculitis Listeri*. Materia, & Locus.

GENUS III.

Conchites valvis æqualibus æquilaterus striatus, à cardine ad oram angustior.

- S**pecies.
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram angustior striatus minor, subcinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 3.* Species. Tab. 43.
 Conchites æquilaterus, & à cardine ad oram angustior striatus minimus, subcinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 4.*
 Hujus generis Conchitarum paucissimæ inveniuntur species, licet cum præcedentibus quo ad materiam, & loca nativa conveniant. Materia, & Locus.

CAPUT QUINTUM.

Conchitæ valvis æqualibus inæquilateri striati.

Quid sint: Conchitæ valvis æqualibus striati, & inæquilateri, jam è præcedentibus patet; hinc statim enumerationem generum aggredior; Germanis: *Ungleichseitige gestreifte Muschlenstein*.

GENUS I.

Conchites valvis æqualibus inæquilaterus striatus subrotundus.

- S**pecies:
 Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus major, cinereus, ventricosus. *Tab. 43. fig. 5.* Species. Tab. 43.
 Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus major; cinereus, ventricosus.

fus, striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus major subcinereus, ventricosus, & rugosis striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, ventricosus.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus mediocris cinereus, ventricosus, striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus mediocris subcinereus, ventricosus, striis tenuissimis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus minor cinereus, ventricosus, striis valdè densis.

Conchites Inæquilaterus subrotundus striatus minimus cinereus, ventricosus, striis valdè densis.

Materia,
& Locus.

In omnibus cum superioribus Conchitis etiam isti conveniunt.

GENUS II.

Conchites valvis aequalibus Inæquilaterus striatus Triquetrus.

Species.

Species:

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus maximus subcinereus, compressus, fluore testam referente hinc inde obtectus.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus major subcinereus, compressus, striis tenuioribus, & versus imam oram attenuatus.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus minor subcinereus, valdè compressus.

Tab. 43.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus major cinereus, striis densioribus, & inter se valdè distantibus. *Tab. 43. fig. 6.* quam lapis medieta-
te superat magnitudine suâ.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus mediocris cinereus, striis latis, & depressis, ac versus imam oram magis expansis. *Tab. 44. fig. 2.*

Tab. 44.

Conchites Inæquilaterus Triquetrus striatus mediocris cinereus, striis tenuissimis, & versus imam oram potissimum apparentibus. *Tab. 44. fig. 3.*

Materia,
& Locus.

Etiam hi Conchitæ ejusdem materiæ sunt cum reliquis, & in iisdem montibus colliguntur.

GENUS III.

Conchites valvis aequalibus Inæquilaterus striatus ex uno cardinis latere valdè productus, & umbone cardinum eminente incurvato, ac diducto. Conchites Rhomboidalis striatus dictus.

Conchites
Rhomboidalis
striatus.

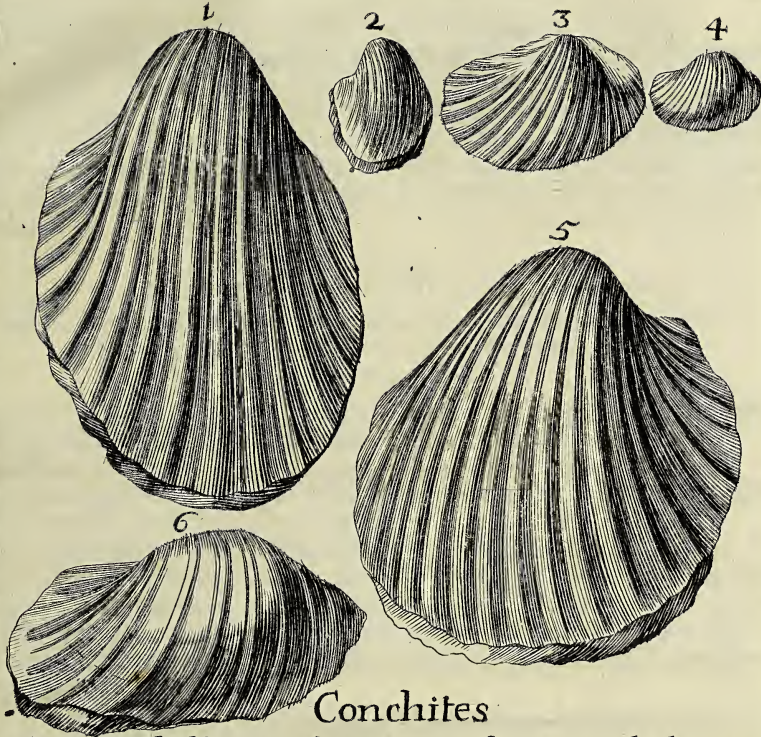
OBeandem rationem, quâ superior Conchites Rhomboidalis lavis dicitur, etiam præsens ita vocatur, majori tamen jure, cum figurâ suâ magis ad Concham Rhomboidem *Rondeletii* accedat, & striis eodem modo dispositis sit insignitus.

Species.

Hujus Species sunt.

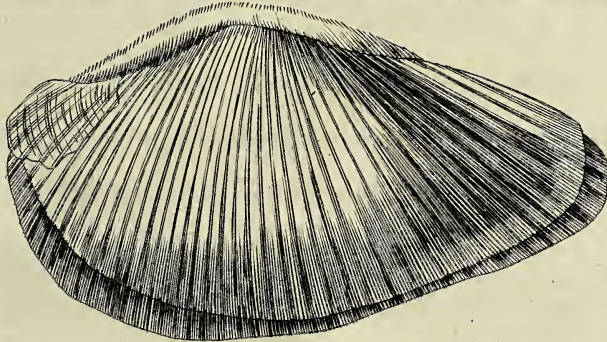
Conchites Rhomboidalis striatus major cinereus, ventricosus, striis tenuioribus.

Conchitæ Striati.

Conchites

Rhomboidalis umbone cardinum diducto.

Conchus striatellus

4

3

1

2

Conchus

Rhynchonella subopaca cardinalium distincto

ribus. *Tab. 43. fig. inf. quam quartâ parte magnitudine suâ superat.*
 Conchites Rhomboidalis striatus mediocris cinereus striis tenuioribus.
 Conchites Rhomboidalis striatus minor cinereus, striis densis, & inter se distantibus.

Tab. 43.

Conchitis Rhomboidalis striati mediocris Valva separata. *Tab. 44.*

Tab. 44.

Hanc valvam lapideam Conchitis Rhomboidalis separatam adjungere volui, ut ejus spatium striatum inter cardines situm unâ cum orâ denticulatâ, quâ cum oppositâ articulari solet, observari possit. Coloris est subflavescentis, & ejus cavitas à materiâ arenaceâ cinereâ petrefactâ ad mediâ partem usque occupatur; ubinam sit reperta, melatet, fuit transmissa à *Scheuz.* cum alterâ suâ sociâ. Reliqui Conchitæ in omnibus cum præcedentibus conveniunt.

Conchita Rhomboidalis striati valva separata descriptio.

GENUS IV.

Conchites valvis aequalibus striatus inaequilaterus, ex uno cardinis latere profundissimus, ex altero brevissimus, umbone cardinum unito:
Conchites Longus dictus.

Hic Conchites unâ cum suis speciebus Longus vocatur, quia Concham Longam *Rondeletii, & Aldrovandi* figurâ suâ præferret.
 Species:

Conchites Longus. Species.

Conchites Longus striatus major cinereus ventricosus, striis tenuioribus, & ad imam oram attenuatus. *Tab. 44. fig. 1.*

Tab. 44.

Unicam hanc speciem Conchitæ Longi striati majoris integram vidi.

Conchites Longus striatus major cinereus ventricosus, striis tenuioribus, & ad imam oram attenuatus, ac mutilatus. *Conchites ab uno cardinis latere brevissimus, ab altero longissime excurrentes, striatus Scheuz. fig. 74. pag. 54.*

Conchites Longus striatus minor cinereus, striis densis, & ad imam oram attenuatus.

Conchites Longus striatus minor cinereus, striis densis, & ad imam oram attenuatus, crustâ albâ testaceâ obtectus.

De hac crustâ diseretur inferius, cum mentio fiet de fluore testaceo.

Conchites Longus striatus minor cinereus, striis tenuissimis, & ad imam oram tantum apparentibus.

Conchites Longus striatus minimus cinereus, striis densis, & ad imam oram attenuatus.

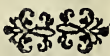
Conchites Longus striatus minimus subcinereus, striis densis, & inter se distantibus.

Conchites Longus striatus minimus subcinereus, striis tenuissimis. *Tab. 44. fig. 4.*

Tab. 44.

Conchitæ Longi è substantiâ arenaceâ constant, & potissimum in montibus vicinis urbi Sancti Galli reperiuntur, nonnunquam tamen etiam occurrunt in monte Legerio, sicuti in montibus comitatus Badensis, Randio, &c.

Materia, & Locus.

CAPUT SEXTUM.

*Conchitæ valvis equalibus striati striis peculiaribus,
& ab aliorum Conchitarum striis differentibus.*

Post enumeratas differentias Conchitarum striatorum à figurâ proprii corporis desumptas, proponendæ sunt illæ, quæ à diversitate striarum dependent, quarum sit

GENUS I.

Conchites valvis equalibus striatus striis in mediâ testa parte à cardine ad oram, in alterâ verò ex uno latere ad aliud transversim excurrentibus: Conchites Helveticus visu prodigiosus dictus.

*Conchites
Helveticus
visu
prodigio-
sus.*

Hunc Conchitem voco Helveticum visu prodigiosum, primò: quia in nullis aliis regionibus, quàm in Helvetiâ hucusque repertus est, & secundò: quia figurâ suâ Concham Indicam visu prodigiosam *Bonan. n. 91.* repræsentat, cui cum simillimus sit figurâ, & striis, non abs re erit, integram conchæ descriptionem ex Authore huc adducere.

*Concha
Indica vi-
su prodigiosa
Bonanni de-
scriptio.*

Concha Indica, inquit, visu prodigiosa, sinuosis rugis aspera, maris undas Fayonio crispatas repræsentat. Inter cætera hoc singulare habet in crispis, quòd ita disponuntur, ut in mediâ testæ facie à cardine ad oram, in alterâ verò parte ex uno latere in aliud excurrant, & si tunicæ, quibus componitur, detegantur, transverso, & miro ordine contextæ videantur, maculis furvi, vel castanei coloris Insularum instar in mari sine ordine dispositis notatur.

Species:

Species.

Conchites Helveticus visu prodigiosus Triquetrus striatus major subflavescens.

Conchites Helveticus visu prodigiosus Triquetrus striatus mediocris subflavescens. *Tab. 44.*

Tab. 44.

Conchites Helveticus visu prodigiosus striatus minor subflavescens.

Conchites Helveticus visu prodigiosus striatus minimus subflavescens.

*Materia,
& locus.*

Omnes è lapide calcario flavescente constant, & in montibus comitatùs Badensis prope *Baetstein*, & *Luggeren* inveniuntur.

GENUS II.

Conchites valvis equalibus striatus striis omnium maximis: Conchites Imbricatus dictus.

*Conchites
Imbricatus.*

Hic Conchites Imbricatus vocatur, quia figurâ sua Concham Imbricatam *Rondeletii* repræsentat.

Species:

Species.

Conchites Imbricatus Triquetrus maximus subcinereus.

Tab. 45.

Conchites Imbricatus Triquetrus major subcinereus. *Tab. 45.*

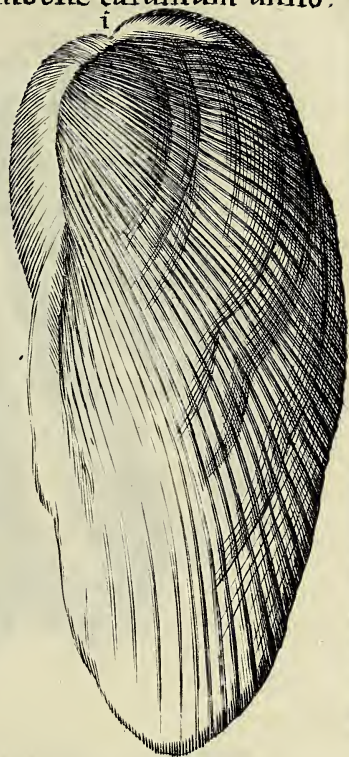
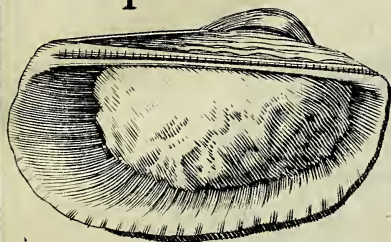
Con-

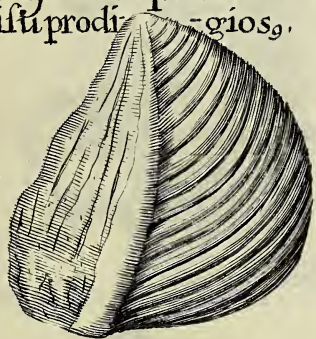
Præcedentis Ualua
Separata.

Conchites Longus
umbone cardinum unito.
i.

47

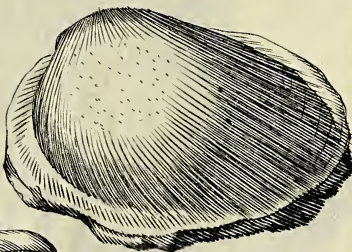
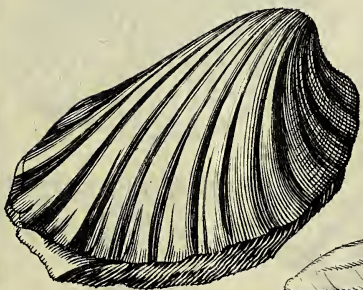

Conchites Helueticus
Strijs inæqualibus
visu prodigioſo.

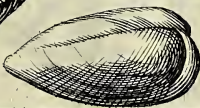

2

3

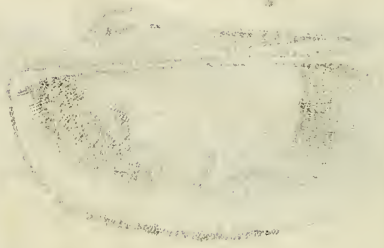
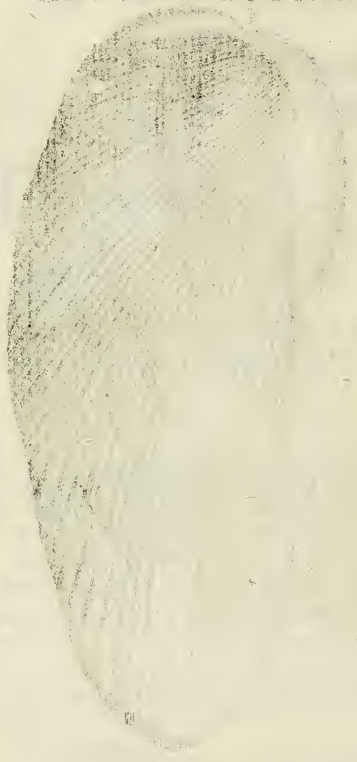

4

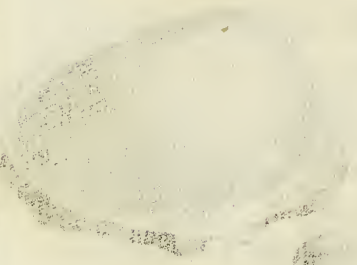
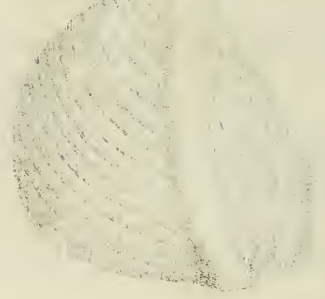

Conchylia ...
... ..

Conchylia ...
... ..

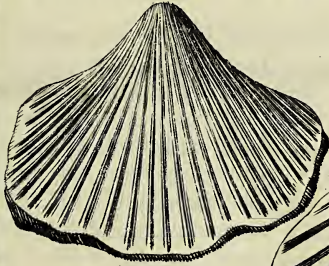
Conchylia ...
... ..

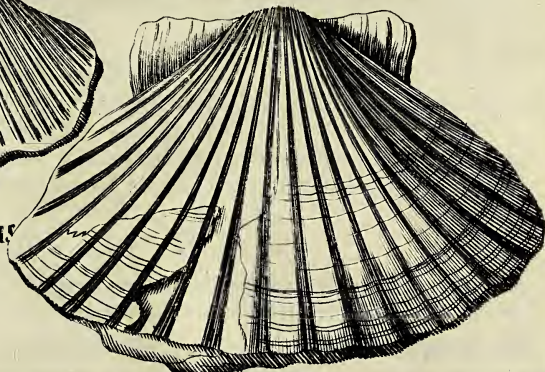
Conchites Imbricatus
maior.

Pectunculites Listeri.

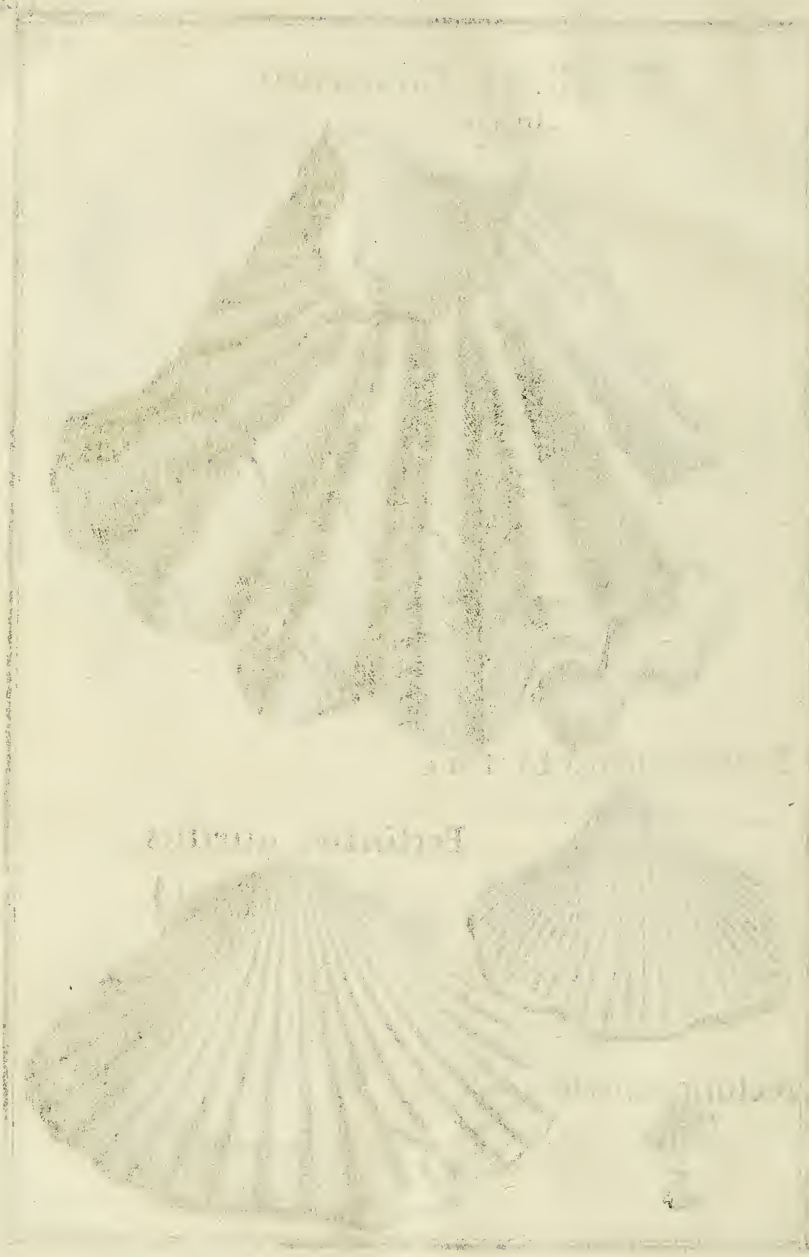

Pectinites auritus.

Pectunc minimus

Conchites Imbricatus oblongus quadrangulus major subflavescens.

Conchites Imbricatus subrotundus minor subflavescens.

Conchitæ Imbricati etiam è lapide calcario constare videntur, sed in superficie suâ plerumque tali materiâ obteguntur, quæ substantiâ suâ proximè ad fluorem accedit. Figurâ suâ valdè variant, etenim modò sunt subrotundi, modò quadranguli, modò oblongi, ita ut nullam certam figuram habeant. Inveniuntur cum prioribus in iisdem locis.

Materia.

Locus.

CAPUT SEPTIMUM.

Conchita valvis aequalibus striati valdè compressi, æquilateri.

Conchitas valdè compressos voco illos, qui nullum profus ventrem habent, & quorum valvæ quasi planæ sunt, vel tantillum tantum circa cardines elevantur. *Gleichschalige und gleichseitige gestreifte und niedere Muschlenstein.*

Conchita valdè compressa.

GENUS I.

Conchites valvis aequalibus striatus valdè compressus, & ex utroque latere aequaliter diffusus: Pectunculites dictus Listero.

Hic Conchites vocatur Pectunculites, quia figurâ suâ Pectines *Rondeletii* quidem repræsentat, sed nunquam auritus est, neque tantæ magnitudinis, ac sunt Pectinitæ, invenitur. *Ein Kleiner Jacobsmuschelstein.*

Species.

Pectunculites.

Pectunculites mediocri subcinereus. *Tab. 45.*

Species.

Tab. 45.

Pectunculites mediocri subcinereus, striis versus oram magis expansis.

Pectunculites minor subcinereus.

Pectunculites minimus subcinereus, rugosus, striis densioribus, & extra imam oram productis. *Tab. 45. fig. 1.*

Tab. 45.

Pectunculites omnium minimus subcinereus, rugosus, striis densioribus, & extra imam oram productis. *Tab. 45. fig. 2.*

Constant è lapide arenaceo, & in montibus circa urbem Sancti Galli occurrunt, minores quandoque etiam in monte Legerio reperiuntur.

Materia, & Locus.

GENUS II.

Conchites valvis aequalibus striatus valdè compressus, & ex utroque latere aequaliter diffusus auritus: Pectinites dictus.

Pectinites ita vocatur, quia figurâ suâ Pectinem *Rondeletii* repræsentat, & etiam simili modo auritus est, id est, donatus duabus appendicibus ad cardinem sitis, ex quolibet nempe latere unâ. Concha autem Pecten dicitur, quia quodammodo pectini instrumento capillis pectendis apto assimilatur, *Vid. Gesn. de Aquat. pag. 816. Ein Kampmuschel, unde lapis: Ein*

Pectinites.

148 HISTORIA LAPIDUM FIGURATORUM

Kamp-muschelstein appellari poterit, vel ad differentiam antecedentis: *Eius grosser Jacobs-muschelstein.*

Species:

Pectinites maximus subcinereus rugosus, striis latissimis.

Pectinites major subcinereus rugosus, striis latissimis.

Tab. 45.

Pectinites major subcinereus, striis latoribus, majori ex parte fluore testam referente obtectus. *Tab. 45.*

Pectinites mediocris subcinereus rugosus, striis latissimis.

Pectinites mediocris subcinereus, striis latoribus.

Pectinites mediocris subcinereus, striis versus oram tantum magis expansis.

Materia,
& locus.

Ex lapide arenaceo constant, & in iisdem montibus cum prioribus reperiuntur.

CAPUT OCTAVUM.

Conchitæ valvis equalibus striati insigniter ventricosi: Bucarditæ dicti.

CUM jam superius in capite de Bucarditis lævibus sufficienter expositum sit, quales Lapides Figurati per Bucarditas intelligantur, & unde nomen suum trahant, plura hic addenda non censeo: à Germanis appellari poterunt: *Gestreifte Hertzstein.*

GENUS I.

Bucardites striatus ex unâ parte convexus, ex alterâ verò concavus, spinâ valdè elatâ.

Species.

Species:

Bucardites striatus maximus fuscus ex unâ parte convexus, ex alterâ verò concavus, spinâ valdè elatâ.

Bucardites striatus minor fuscus ex unâ parte convexus, ex alterâ verò concavus, spinâ valdè elatâ.

Materia,
& Locus.

Ex lapide calcario constant, & in montibus circa pagum *Waldkirch* leucâ *Waldshut* distantem reperiuntur.

GENUS II.

Bucardites striatus ex unâ parte convexus, ex alterâ verò concavus, striis ad spinam concurrentibus.

Species.

Species:

Bucardites striatus maximus subflavescens ex unâ parte convexus, ex alterâ verò concavus, striis densioribus ad spinam concurrentibus.

Bucardites striatus major fuscus ex unâ parte convexus, ex alterâ verò concavus, striis ad spinam concurrentibus.

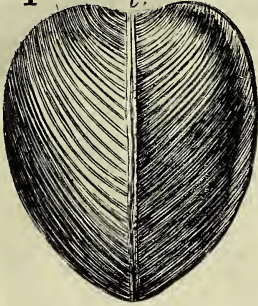
Bucardites striatus minor nigricans ex unâ parte convexus, ex alterâ verò

CON-

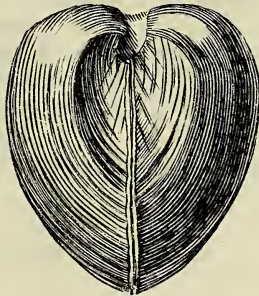
Bucardites Striatus.

46

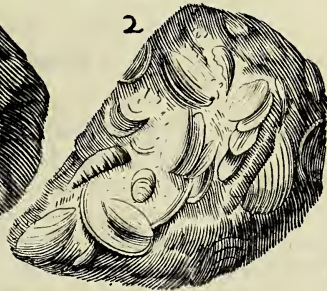
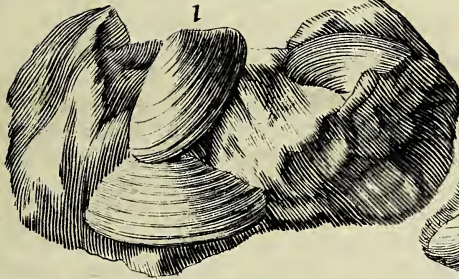
pars convexa.

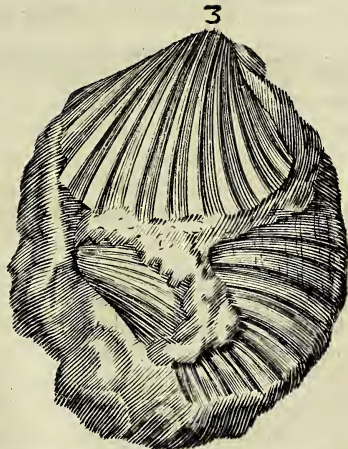
pars concava.

Matrices Conchitarum.

Conchitæ membranacei
matrici imersi.

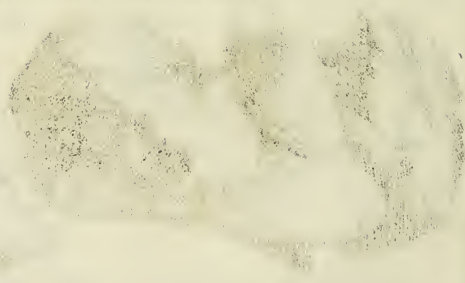
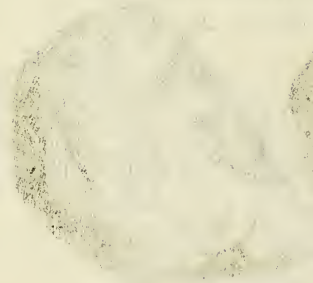
Geometrische Optik

1. Einfallspunkt

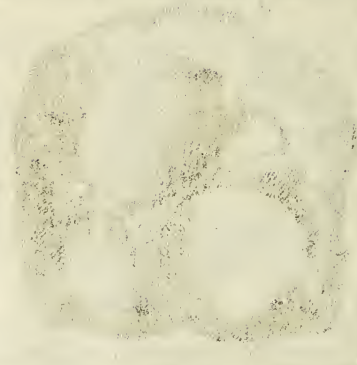
2. Austrittspunkt

3. Einfallswinkel

4. Brechungswinkel

concauus, striis ad spinam concurrentibus. *Tab. 46. fig. 1. & 2.* quarum prior partem convexam, altera autem concavam exhibet. *Tab. 46.*
 Bucardites striatus minimus subflavescens ex unâ parte convexus, ex alterâ verò concavus, striis tenuioribus ad spinam concurrentibus.
 Matrix Conchitarum è lapide arenaceo, cui plures Musculitæ immersi sunt *Tab. 46. fig. 1.* quam ter magnitudine suâ superat.
 Matrix Conchitarum è lapide calcario, cui plura Conchitarum genera immersa sunt. *Tab. 46. fig. 2.* quam etiam ter mole suâ superat.
 Matrix Conchitarum è lapide arenaceo, cui plures Conchitæ striati immersi sunt. *Tab. 46. fig. 3.* quâ unâ vice major est.
 Ex eadem materiâ, ac priores constant, & in iisdem montibus colliguntur.

Materia, & Locuss.

C A P U T N O N U M.

Conchitæ Membranacei describuntur unâ cum crassa albicante testam referente, quæ quoadque Conchitis inhaeret.

PRæter dictas Conchitarum matrices habetur una, quæ ex Ocrâ subviridi constat, & cui plures Conchitæ Membranacei subalbidi immersi sunt, qui ad Petunculitas proximè accedunt, uti videre est *in Tab. 46. fig. 4.* quam lapis magnitudine suâ semel superat.

Tab. 46.

Hi Conchitæ summoperè in dubium revocant opinionem diluvianam, quæ asserit, quòd Conchitæ sint Reliquiæ maris in Cataclysmo Universalî ad montes delatæ, & ibi petrificatæ, magisque confirmant contrariam sententiam, quæ nimirum vult, Conchitas in terrâ vi plasticâ determinati feminis è materiâ lapidescenti huiusmodi seminio imprægnatâ generari: constant enim è laminâ tenuissimâ, Chartâ Augustâ, seu cursoriâ, vulgò: *Postpapier* non crassiore, rarissimis striis à cardine ad oram excurrentibus insigniti, quæ unâ cum figurâ Conchitis matrici imprimi solent, ita ut in illâ ablata Conchitis laminâ forma ejus integra remaneat. Nostri Conchitæ Membranacei sunt albicantes, & figuris *in Tab. 46.* exhibitis unâ vice majores; modò faciem externam, seu convexam, modò internam, seu concavam conspiciendam præbent, ut ex icone patet.

Conchitarum Membranaceorum Ocrâ subviridi inhaerentium descriptio.

Tab. 46.

Huiusmodi autem Conchas in mari generari, impossibile videtur; nam ob subtilissimam suam structuram, nec piscem continere possent, nec violentis undarum aquæ motibus resistere, quin in mille dissilient frustra, quanto minùs proinde potuissent in furente illâ inundatione integræ ad montes transferri, & illæsis tenuissimis suis partibus ab ingenti arenarum mole obrui. Verisimilius igitur est, Conchitas Membranaceos sub terrâ à peculiari femine productos fuisse, quod tanquam minutissimum corpusculum sine minimâ suæ structuræ jacturâ poros terræ unâ cum vaporibus aqueis, vel etiam ipsâ aquâ faciliter penetrat, & in matrice proportionatâ à calore subterraneo fecundatum, tenuissimum fluorem, in quem impingit, in formam

Conchitæ Membranacei dubium reddunt Diluvianorum sententiâ.

nam sibi ab æterno Creatore præfixam summo cum artificio expandit, corpusque suæ speciei efformat, magis vel minus perfectum, prout nimirum spatium matricis, & fluoris dispositio, ac quantitas admittunt.

Conchitarum membranaceorum locus.

Conchitæ nostri Membranacei allati sunt ex alpiibus Glaronensibus, & Suitensibus, ubi in cavernis sub terrâ colliguntur.

Quod Opinioni diluvianæ secedit per Conchitas Membranaceos, ut eò minus credi debeat, supplerere videtur, tanquam manifestum Reliquiarum Diluvianarum Argumentum fluoris ille, seu crusta, non tantum figurâ suâ externâ, ac striis, sed ipsâ quoque substantiâ veram testam referens, quæ in pluribus Conchitis striatis, & tuberculis donatis, imò intra ipsas matrices sæpius deprehenditur, magnâque ex parte eorum superficiem obtegit; Etenim explicatu difficile est, quomodo ex fluoribus subterraneis mediante semine extraneo substantia produci possit, quæ tam structurâ internâ, quàm externâ testæ alicujus conchæ prorsus similis sit.

Crusta albigans, & substantiâ testaceam referens Diluvianis faver.

Ut verum fatear, hoc est magis ponderosum Diluvianorum fundamentum, quod ad stabiliendam suam conjecturam adducere queant, si autem consideretur magna illa affinitas, & similitudo, quæ intercedit inter substantiam testarum, & illam lapidum, præsertim fluorum lapideorum, nullus inficias ibit, quòd non etiam eadem facilitate è fluore ad substantiam testaceam proximè accedente, & debite disposito, à principio testaceorum proprio, substantia testis concharum, tam quoad internam texturam, quàm externam structuram simillima sub terrâ in matrice proportionatâ efformari possit, ac produci solet in mari, præsertim cum sæpius jam observatum fuerit; è hujusmodi fluoribus corpora sub terrâ formari, quæ quoad texturam suam cum corporibus, licet alterius speciei, & substantiæ, prorsus conveniunt. Sic Unicornu Fossile, quod etiam è fluore lapideo constat, & quidem tali, qui ad dictum fluorem Conchitarum tam quoad substantiam, quàm quoad texturam, aliâque accidentia proximè accedit, quandoque cornua, quandoque dentes, nonnunquam etiam lignum præferunt, etiam si nil minus sit. Deinde si tales fluores, aut crustæ testam referentes essent reliquæ Concharum Diluvianarum, cur non in omnibus hujusmodi lapidibus figuratis observantur, & tantum in paucissimis, imò in lævibus ferè nullis, cum tamen eadem ratio tam pro uno, quàm alio lapide pugnet, & testæ omnes propter substantiam suam lapideam tam faciliter nec putrescant, nec consumantur.

C A P U T D E C I M U M.

Conchitæ valvis inæqualibus: Anomii dicti, compressi sine striis, & rostro: Ostracitæ quibusdam.

Conchitæ Anomii.

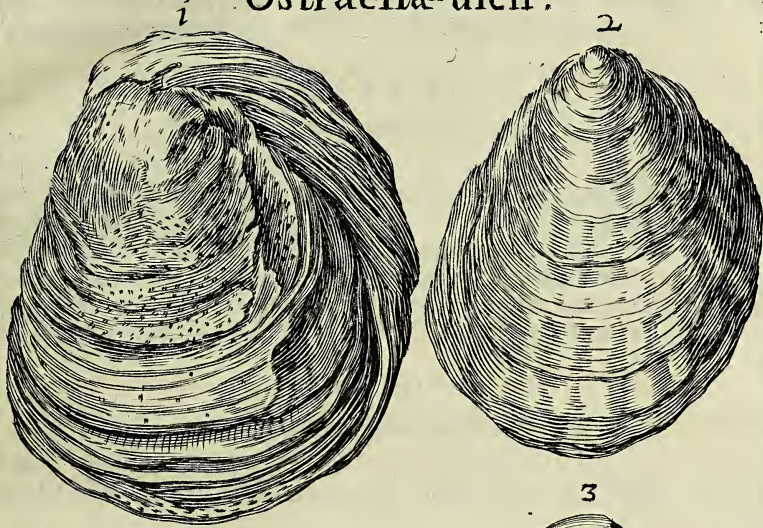
Post Conchitas valvis æqualibus recensendi sunt ii, quorum valvæ sunt inæquales, seu magnitudine, & figurâ, aut utroque modo inter se differunt, uno verbo Anomii dicti, quorum agmen ducunt Conchitæ Anomii compressi sine striis, & rostro: Ostracitæ vocati, quia figurâ suâ Ostræas marinas *Rondeletii, & Bellonii &c.* præferunt, quæ germanico

Ostracitæ.

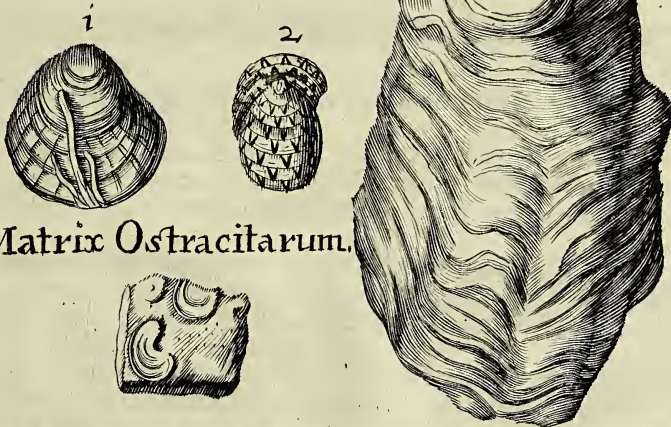
Idio-

Conchitæ Anomy sine rostro
Ostracitæ dicti.

47.

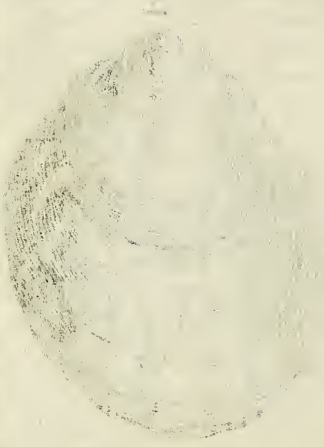
Ostracitæ Spinosæ.

Matrix Ostracitarum.

Conchus...
Cochlearia dicta

Ostracoda...

Mollusca...

Idiomate *Aufteren* appellantur, & ideo etiam lapides tali modo figurati *Aufterenſtein* nuncupandi ſunt.

Omnes Oſtracitæ, quos cunq; vidi, è fluore ſelenitico laminas teſtaceas referente, conſtructi ſunt, quæ laminæ ſibi invicem imponuntur, & quo magis cardini approximantur, breviores, & tenuiores ſunt.

Oſtracitarum deſcriptio.

GENUS I.

Oſtracites rugoſus.

Species:

Oſtracites rugoſus major ſubcinereus ſubrotundus. Tab. 47. fig. 1. quæ quartâ parte major eſt.

Species. Tab. 47.

Oſtracites valdè rugoſus major ſubflaveſcens oblongus.

Oſtracites valdè rugoſus mediocris ſubcinereus, & rotundus.

In monte Legerio, Randio, item in montibus comitatûs Badenſis circa *Batſtein, Luggeren*, & circa urbem Sancti Galli ſitis inveniuntur.

Locus.

GENUS II.

Oſtracites rugoſus undatus.

Species:

Oſtracites valdè rugoſus, & undatus major ſubcinereus oblongus. Tab. 47. fig. 3.

Species. Tab. 47.

Oſtracites rugoſus, & undatus mediocris ſubcinereus ſubrotundus. Tab. 47. fig. 2.

Oſtracites rugoſus, & undatus minor ſubflaveſcens ſubrotundus.

In iſdem locis cum prioribus occurrunt.

Locus.

GENUS III.

Oſtracites leviter rugoſus, & ſpinoſus.

Species:

Oſtracites leviter rugoſus, & ſpinoſus minor ſubcinereus ſubrotundus, vermiculis donatus. Tab. 47. fig. 1.

Species. Tab. 47.

Oſtracites leviter rugoſus, & ſpinoſus minor ſubcinereus ſubrotundus.

Oſtracites leviter rugoſus, & ſpinoſus minimus ſubcinereus ſubrotundus. Tab. 47. fig. 2. Conchula foſſilis Echinata Scheuz. pag. 49. Spær. Lith. Helv.

In hoc minimo Oſtracite ſpinoſo duæ exhibentur valvæ ſibi contrario modo unitæ, prout nimirum in monte Legerio inventæ ſunt, in ſuperiore repræſentatur pars valvæ convexa, ſeu exterior, in inferiore verò pars leviter concava, & quaſi plana, ſeu interna.

Locus. Oſtracitarum matrix.

Omnes in monte Legerio inventi ſunt unâ cum matrice ſubſequenti. Matrix Oſtracitarum minimorum ſubcinerea. *Tab. 47.* è lapide calcatio conſtare videtur.

CAPUT UNDECIMUM.

*Conchitæ Anomii sine striis rostro prominulo non
pertuso: Gryphitæ dicti Luidio.*

Hoc Conchitarum Genus à *Clar. Luid.* satis propriè vocatur Gryphites, sine dubio, quia non ineptè ungues falcatos alicujus Gryphi repræsentat, ideoque omnes subsequentes species hoc nomine vocandæ sunt; fortè Germanis: *Ein Gryph-muschelstein.*

Gryphitæ. Gryphitæ apud nos tam familiares sunt, ut copiâ, & frequentiâ suâ Bellemnitis minimè cedant, vixque detur mons, in quo Lapidès Figurati colligi solent, ubi non etiam Gryphitæ occurrant. Majores autem, & pulchriores inveniuntur in montibus comitatûs Badensis prope *Bæststein, & Lugereren.*

Materia. Videntur omnes è fluore selenitico, sed parum defæcato constare, & è plurimis laminis sibi invicem impositis, ac è rostro prodeuntibus. Cum quo autem concharum genere comparandi sint, valdè dubito: nam figurâ suâ certam concham non præferunt, propiùs quidem ad *Ostreas* accedunt, præsertim *marinas Rondeletii*, sed utrum reverâ cum iis convenient, asserere pro certo, non audeo.

GENUS I.

Gryphites Rugosus.

Species.

Species:

Gryphites rugosus maximus subflavescens, rostro subtereti, & adunco. Conchites Anomius rugosus rostro subtereti, & insigniter adunco donatus. Liff. Tit. 45. pag. 238. 18. Tab. 4. D. Plott.

Tab. 48.

Gryphites rugosus major subflavescens rostro subtereti, & adunco. Tab. 48. fig. 1. Gryphites major sive latiusculus longiroster lacunâ subinde insignitus. Luid. Class. 5. Lith. Brit.

Gryphites rugosus major subflavescens, rostro subtereti, & adunco cum suo operculo. Tab. 48. fig. 2.

Gryphites rugosus mediocris subflavescens, rostro subtereti, & valdè adunco.

Gryphites rugosus minor subflavescens, rostro subtereti, & valdè adunco.

GENUS II.

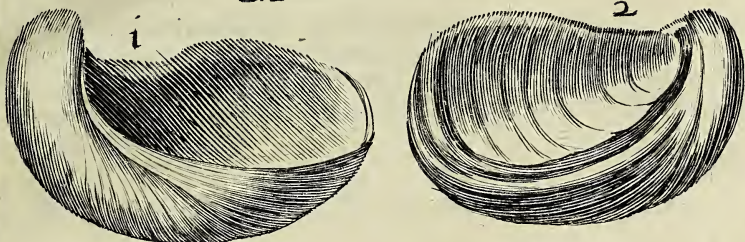
Gryphites rugosus, & lacunosus.

*Gryphites
rugosus,
& lacuno-
sus.*

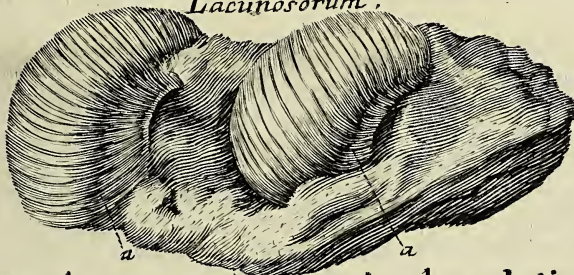
Hic differt à prioribus, quia lacunâ seu sulco à rostro ad alteram extremitatem usque porrecto, ex uno tamen latere tantùm, insignitus est, & ut plurimum rostrum dextrorsum, vel sinistrorsum reflexum habet, unde dubito, an non ad *Curvirostras Luidii* reducendus sit: lacuna seu sulcus in
Gry-

Conchitæ Anomij rostro prominulo non pertuso

Gryphitæ Luidio .

Matrix Gryphitarum
Lacunosorum .

Conchitæ Anomij rostro prominulo ueluti pertuso

Listeri
Terebratulæ Luidio

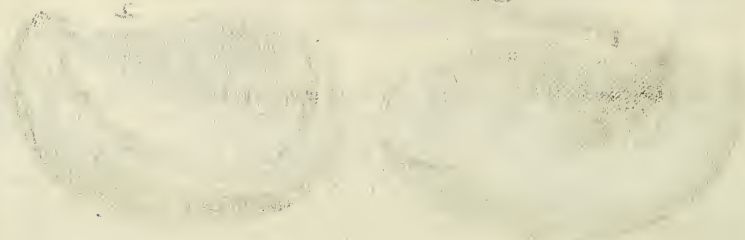

Terebratulæ Striatæ.

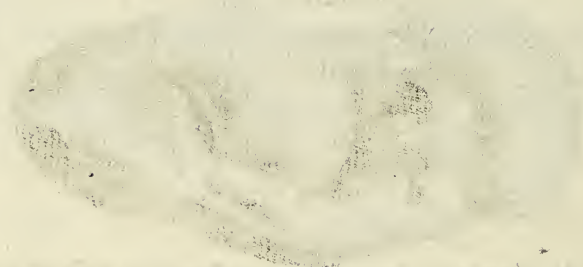

Contra hanc morbum tollit quodammodo

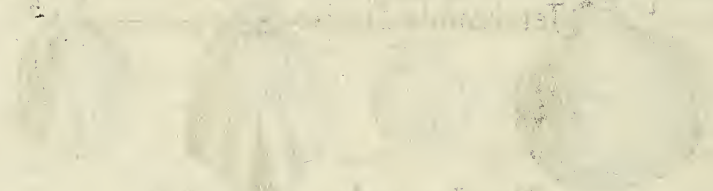
Exhibet Libellio

Exhibet G. G. G. G.

Contra hanc morbum tollit quodammodo

Exhibet Libellio

Gryphitis matrici immerfis optimè exprimitur in *Tab. 48. lit. A.*

Tab. 48.

Species:

Gryphites rugofus, & lacunofus mediocris subflavescens, rostro subtereti, & adunco. *Tab. 48. Mat. Gryph.*

Gryphites rugofus, & lacunofus minor subflavescens; rostro subtereti, & adunco.

Matrix Gryphitarum è lapide calcario confiata.

Cum prioribus inveniuntur in iisdem montibus.

Majores autem inventi sunt in montibus comitatùs Badensis circa *Batstein, & Luggeren*; aliàs colliguntur etiam in omnibus iis montibus, in quibus Belemnità reperiuntur.

Locus.

CAPUT DUODECIMUM.

Conchitæ Anomii læves rostro prominulo veluti pertuso Listeri: Terebratula Luidio dicti.

Sequentes Conchitæ Anomii verè læves nuncupati possunt, quia nec striati, nec rugosi sunt, & licet more præcedentium videantur è pluri-bus laminis sibi invicem impositis componi, tamen ita una alteri in extremitate suà adaptatur, ut lævitati nihil prorsus derogetur.

Materia omnium videtur selenitica, modò magis, modò minùs depurata, & maximus nucem avellanam majorem magnitudine suà non multùm excedit.

Structura horum Conchitarum Anomiorum longè diversa est ab eà, quà donati sunt hucusque enarrati, constant quidem etiam è duabus valvis inæqualibus, sed quarum una circa verticem contracta, & parvi rostri in modum elongata est, ac supra alteram ita reflectitur, ut ejus cardinem prorsus involvat, illudque foraminulum efformet. quod in extremitate rostri observatur, propter quod *Listerus* illos rostro prominulo veluti pertuso vocat, *Luidius* verò Terebratulas, quod nomen, cum illis optimè conveniat, retinebimus.

Ad quale Concharum genus hujusmodi Lapides Figurati referendi sint, nec dubitare licet, multò minùs quidquam certi statuere, nam illis simile testaceum hucusque in mari inventum non est, ita *Fabius Columna* è *Nobilissima Italorum Familia*: Mirum quidem, ait, hujusmodi testas recentes, & vivas hodie non reperiri, quamobrem è longà maris alluvione profectas, & adductas censemus potius, quàm naturam desuisse, similes parere.

Terebratularum levium materia. Descriptio.

Non datur Concharum genus iis simile.

GENUS I.

Terebratula lævis.

Species:

Terebratula lævis mediocris subcinerea oblonga ventricosa.

Species.

Terebratula lævis mediocris subcinerea subrotunda ventricosa. *Tab. 48. Tab. 48.*

fig. I.

V.

Tere-

- Terebratula lævis mediocris subalbida, & subrotunda.
 Terebratula lævis mediocris cinerea, & subrotunda.
 Terebratula lævis minor cinerea oblonga, ventricosa.
 Terebratula lævis minor subcinerea oblonga.
 Terebratula lævis minor subalbida, & subrotunda.
 Terebratula lævis minor subflavescens, & subrotunda compressa.
 Terebratula lævis minor cinerea, & subrotunda compressa.
 Terebratula lævis minima cinerea oblonga.
 Terebratula lævis minima subalbida, & subrotunda.
 Terebratula lævis minima subflavescens, & subrotunda.
 Terebratula lævis minima cinerea, & subrotunda.
 Terebratula lævis minima subalbida, & subrotunda compressa.
 Terebratula lævis minima subflavescens, & subrotunda compressa.
- Locus.* Inveniuntur copiosè in monte Legerio, Randio, comitatu Neoburgensi ad Sionem fluvium, à *Souchie*, à *Hauterive*, & multis aliis in locis.

GENUS II.

Terebratula lævis lacunosa.

Terebratula Lacunosa.
Species. **S**Equentes Terebratularum species lacunosæ vocantur, quia lacunis ab imâ orâ versus verticem directis, modò unicâ, modò pluribus donatæ sunt.

Species:

- Terebratula lævis minor subalbida, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.
 Terebratula lævis minor subcinerea, & subrotunda, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.
 Terebratula lævis minor subflavescens, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.
 Terebratula lævis minima subalbida, valvâ inferiore unicâ lacunâ donatâ.
 Tab. 48. *Tab. 48. fig. 2.*
 Terebratula lævis mediocris subcinerea, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.
 Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga, ventricosa, valvâ inferiore triplici lacunâ donatâ.
 Terebratula lævis minor cinerea triangularis, ventricosa, valvâ inferiore triplici lacunâ donatâ.
 Terebratula lævis major subcinerea ventricosa, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.
 Terebratula lævis mediocris subcinerea ventricosa, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.
 Terebratula lævis minor subalbida triangularis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.
 Terebratula lævis minor subalbida ventricosa, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis.
 Tab. 48. Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunâ donatis. *Tab. 48. fig. 3.*
 Terebratula lævis minor cinerea oblonga, valvâ inferiore triplici, superio-

periore verò duplici lacunà donatis.
 Terebratula lævis minor cinerea oblonga, & ex alterà cardinis parte in acumen desinens, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.

Terebratula lævis minor subflavescens oblonga, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.

Terebratula lævis minima subalbida oblonga, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.

Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga compressa, & valdè tenuis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.

Terebratula lævis minor cinerea oblonga compressa, & valdè tenuis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis. *Tab. 48. fig. 4.*

Terebratula lævis minor subflavescens subrotunda compressa, & valdè tenuis, valvâ inferiore triplici, superiore verò duplici lacunà donatis.

Terebratula lævis mediocris cinerea oblonga, materiâ metallicâ obducta.

Eadem cum prioribus loca nativa habent. De Terebratulis oblongis compressis, & valdè tenuibus sequentia annotanda veniunt; primò: quòd ambæ valvæ simul compressæ crassitiem pergamentæ non excedant, secundò: quòd impossibile videatur, aliquem pisciculum intra eas delitescere potuisse, & tertio: quòd neque valvæ ita compressæ antea magis fuerint dilatatæ, & ventricosæ, nam postea sine ruptione, vel saltem figuræ immutatione hoc modo comprimi non potuissent, quæ omnia manifestè persuadere videntur, Terebratulas compressas, & valdè tenues in terrâ fuisse productas.

Locus.
 Nonnullæ annotationes circa Terebratulas compressas opinioni Diluvianæ non favèntes.

GENUS III.

Terebratula striata

Species:

Terebratula striata major cinerea ventricosa, striis crassioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa,

Terebratula striata mediocris cinerea ventricosa, striis crassioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa. *Tab. 48. fig. 4.*

Terebratula striata mediocris cinerea ventricosa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis crassioribus, & parum aperta.

Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus.

Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, & valvâ superiore ex alterâ cardinis parte elongatâ, circa cardinem armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor cinerea ventricosa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa. *Tab. 48. fig. 3.*

Terebratula striata minor subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Species.

Tab. 48.

Tab. 48.

- Terebratula striata minor subcinerea ventricosa pellucida, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.
- Terebratula striata minor subcinerea ventricosa, striis tenuioribus versus marginem tantum apparentibus.
- Terebratula striata minor subcinerea ventricosa, & parum aperta, striis tenuioribus versus marginem tantum apparentibus.
- Terebratula striata minima subcinerea ventricosa, striis tenuioribus versus marginem tantum apparentibus.
- Terebratula striata mediocris cinerea, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.
- Terebratula striata mediocris subcinerea, striis tenuioribus elegantissimis.
- Terebratula striata mediocris cinerea, striis tenuissimis.
- Terebratula striata mediocris subflavescens, striis tenuioribus.
- Terebratula striata mediocris subcinerea, striis crassioribus.
- Terebratula striata minor subflavescens, striis tenuioribus.
- Terebratula striata minor subcinerea, striis tenuissimis.
- Terebratula striata minima subflavescens, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa. *Tab. 48. fig. 2.*
- Terebratula striata minima cinerea, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.
- Terebratula striata minima subcinerea pellucida, striis tenuioribus.
- Terebratula striata mediocris cinerea compressa, striis crassioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.
- Terebratula striata mediocris cinerea compressa, & alata, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.
- Terebratula striata mediocris subflavescens compressa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa.
- Terebratula striata minor subflavescens compressa, striis tenuioribus, hinc illinc armaturà argenteà perfusa. *Poëbunculites parvus capillaribus striis notatus Schenz. Lith. Helv. pag. 23. fig. 29.*
- Terebratula striata minima subcinerea compressa, striis tenuissimis. *Tab. 48. fig. 1.*

Tab. 48.

Tab. 48.

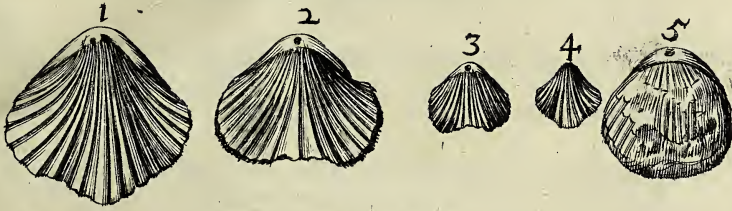
Locus.

Terebratula striata pellucida in dubium revocant opinionem diluvianam,

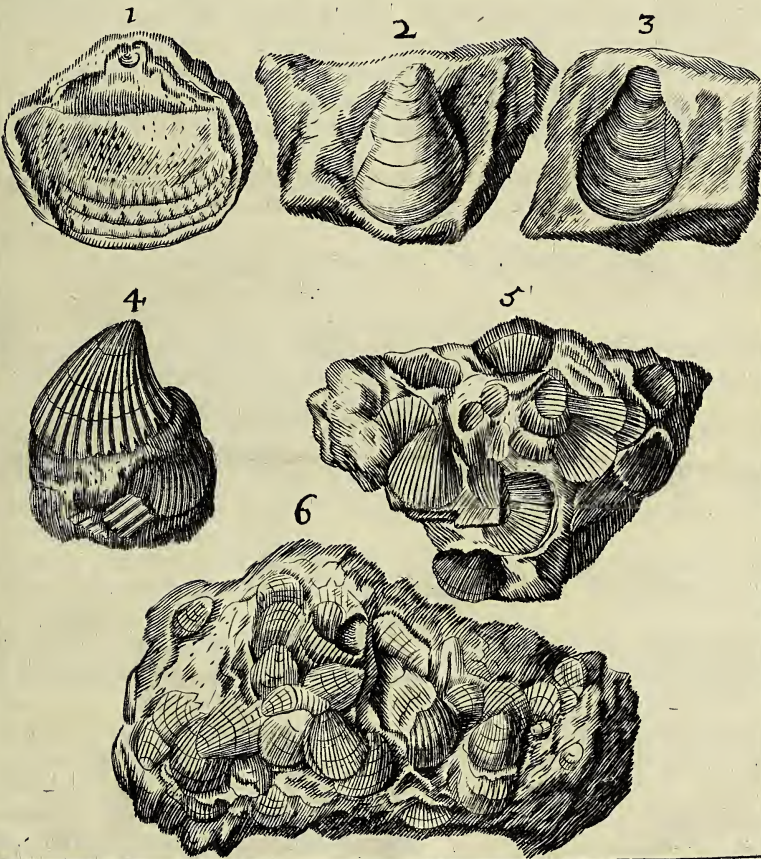
In iisdem locis cum prioribus inveniuntur.

Per Terebratulas striatas pellucidas non parum confirmari videtur opinio nostra, quòd nimirum hujusmodi Lapides Figurati sub terrà de novo generentur; jam suprâ probatum est, quòd potior pars tam Cochliitarum, quàm Conchitarum striatorum è materiâ intra cavitatem cochlearum, vel concharum petrificatâ non produci potuerit, nunc multò minùs potest concipi, quomodo testa unâ cum materiâ contentâ mediante petrificatione in lapidem pellucidum converti possit; restat igitur credendum, Terebratulas striatas pellucidas sub terrâ è materiâ selectâ de novo generari posse.

Terebratulæ striatæ Lacunosæ,

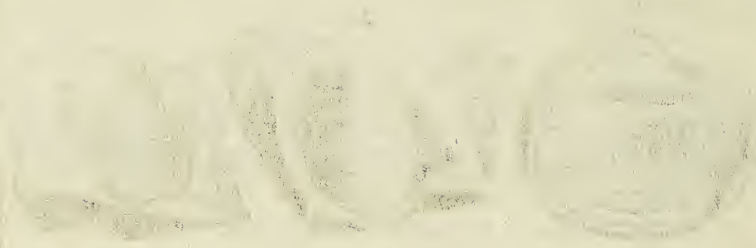
Matrices Terebratularum.

Trochilidae (part 2)

Motacilla (part 2)

GENUS IV.

Terebratula striata lacunosa.

Species: *Terebratula striata mediocris subcinerea, striis maximis, valvâ superiore profundissimâ lacunâ donatâ.*

Species.

Terebratula striata mediocris subcinerea, striis majoribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.

Terebratula striata mediocris cinerea, striis majoribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa. Tab. 49. fig. 1.

Tab. 49.

Terebratula striata mediocris subcinerea, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.

Terebratula striata mediocris subcinerea, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latiore donatâ, & ad oppositam faciem circa imam oram incurvatâ, inferiore verò ex utroque latere prope cardinem parum reflexâ.

Terebratula striata mediocris subcinerea ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ donatâ, & valdè elongatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, & imâ orâ versus cardinem reflexâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata mediocris subflavescens ventricosa, striis tenuioribus circa oram tantùm apparentibus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata mediocris cinerea, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ latâ, & profundâ donatâ.

Terebratula striata minor cinerea ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ angustâ, & profundâ donatâ, atque elongatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor subcinerea ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ donatâ, & valdè elongatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor marcasitacea fusca ventricosa, striis in exortu suo tenuioribus, & versus oram dilatatis, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.

Terebratula striata minor marcasitacea fusca ventricosa, striis latioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ.

Terebratula striata minor cinerea, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ latâ, & profundâ donatâ.

Terebratula striata minor cinerea, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor rufula, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minor subfusca, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ.

Terebratula striata minor subflavescens pellucida, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ latâ donatâ. *Tab. 49. fig. 2.*

Terebratula striata minima subflavescens ventricosa, striis tenuioribus, valvâ superiore levi lacunâ donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Tab. 49. Tab. 49. fig. 3.

Terebratula striata minima subflavescens oblonga ventricosa, striis majoribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minima cinerea, & pellucida, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa. *Tab. 49. fig. 4.*

Tab. 49.

Terebratula striata minima rufula, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata minima subflavescens, striis tenuioribus, valvâ superiore lacunâ levi donatâ, hinc illinc armaturâ argenteâ perfusa.

Terebratula striata mediocris subcinerea compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ, inferiore verò duplici lacunâ donatis.

Terebratula striata minor subcinerea compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Terebratula striata minor subflavescens compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Terebratula striata minor subflavescens tenuissimè compressa, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Terebratula striata minima subflavescens tenuissimè compressa, & pellucida, striis tenuioribus, valvâ superiore unicâ lacunâ donatâ.

Tab. 49.

Terebratula striata maxima cinerea, fluore metallico perfusa. *Tab. 49. fig. 1. in 2. ser.*

Terebratula striata minor cinerea, fluore metallico perfusa. *Tab. 49. fig. 5. in primâ serie.*

Matrices Terebratularum.

Matrix Terebratularum lævium mediocrium cinerea, cui adhuc una immersa est. *Tab. 49. fig. 2. & 3.* hæc typum à Terebratula matrici impressum exhibet, illa verò Terebratulam ipsam ex oppositâ parte immersam.

Tab. 49.

Matrix Terebratularum striatarum striis majoribus cinerea, cui adhuc una mediocris inhæret. *Tab. 49. fig. 4.*

Hæ duæ Matrices è lapide calcario constant. Matrix Terebratularum striatarum minimarum subflavescens, & armaturâ argenteâ perfusarum subflavescens, durissima, & ad Pyritem proximè accedens. *Tab. 49. fig. 5.*

Matrix Terebratularum striatarum minimarum rufularum, & armaturâ argenteâ perfusarum rufula, durissima, & ad Pyritem proximè accedens. *Tab. 49. fig. 6.*

Ambæ

Ambæ Inventæ sunt in comitatu Neoburgensi prope *Hauterive*. Terebratulæ verò in iisdem locis occurrunt, in quibus præcedentes repertas fuisse diximus, & à rusticis vocantur *Heilige Geist-stein*, quia figurâ suâ Spiritum Sanctum è papyro albâ confectum, quem in hypocaustis suis supra tabulas appensum tenere solent, præferunt, aliis: *Gluckerenstein* oder *Gluckhennenstein*, quia figurâ suâ gallinæ incubanti non adedò absimiles sunt.

Locus.

In nullis aliis Lapidum Figuratorum speciebus armaturæ tam frequenter occurrunt, ac in Terebratulis striatis, quod magnam fluoris, ex quo constant, depurationem, sulphurisque contenti, ac sale fuso commixti subtilitatem indicat.

LIBER OCTAVUS.

IN QUO DESCRIBITUR CLASSIS OCTAVA
COMPLECTENS LAPIDES FIGURATOS TUBULOSOS, QUI TUBULITÆ
DICUNTUR, CUM NONNULLIS ALIIS VARIE COMPRESSIS,
INFLEXIS, ET INTER SE COMPLICATIS.

In hoc libro Lapidibus Figuratis Tubulosis adjungere volui Lapidés Figuratos variè compressos, inflexos, & inter se complicatos, quia primorum genera, & species tam paucæ sunt, ut eorum materia vix sufficiens videatur, ad librum integrum, & proprium constituendum, & eandem ob rationem huic libro quoque subjungam, appendicis loco, descriptionem calculi humani rarissimi, spiculis crystallinis ferè undiq; obsiti, cum observatione Anatomicâ costarum bifurcatarum in homine Badenæ Helvetiorum exenterato observatarum.

TABULA GENERALIS.

Lapidum Figuratorum Octavæ Classis.

Tubulitæ	Dentales.
	Vermiculares.
	Balanorum calices referentes.

CAPUT PRIMUM.

Lapides Figurati Tubulosi: Tubulitæ dicti.

Per Lapidés Figuratos Tubulosos intelliguntur omnes ii, qui figurâ suâ testacea concava, & Tubulosa præferunt, & neque ad Cochlitas, neque ad Echinitas, & multò minùs ad Conchitas referri possunt,

Tubulitæ.

sunt, vocanturque in genere Tubulitæ; germanicè vocari poterunt:
Rœhrlistein.

GENUS I.

Tubulites Dentalis.

*Tubulites
Dentalis.*

Tubulites Dentalis est Lapis Figuratus, qui figurâ suâ præferet testaceum quoddam marinum, fistulæ modo longum, tantillum incurvatum, & concavum, foris striatum, longitudine digiti, è basi latiore in acumen obtusum desinens, dentique alicui canino simile, propter quod Dentale dicitur, vocatur etiam Tubulus, seu Siphunculus marinus, in quo vermis delitescere solet. Germanicè illum appellarem *Zahn-Rœhrlistein.*

Species.

Tab. 50.

Tubulites Dentalis major subcinereus striatus. *Tab. 50.*

Tubulites Dentalis minor subcinereus.

*Materia,
& Locus.*

Materia horum lapidum ad substantiam seleniticam vergit; modò sunt integri, modò intus concavi. Inveniuntur in monte Legerio, Rando, & in comitatu Neoburgensi &c.

GENUS II.

Tubulites Vermicularis.

*Tubulites
Vermicularis.*

Tubulites Vermicularis est Lapis Figuratus, qui figurâ suâ præferet testaceum marinum, fistulæ modo concavum, sine regulâ in spiras contortum, in quo vermis delitescit, & idè Tubulus Vermicularis dicitur. Germanicè hic lapis appellari poterit: *Ein VVurm-Rœhrlistein*, quia suâ propriâ figurâ vermem convolutum eleganter repræsentat.

Species.

Tab. 50.

Tubulites Vermicularis maximus subflavescens, Conchitem Imbricatum involvens. *Tab. 50. fig. 1.*

Tubulites Vermicularis mediocris subcinereus convolutus, lumbricum terrestrem præferens. *Tab. 50. fig. 3.*

Tubulites Vermicularis minor subcinereus convolutus. *Tab. 50. fig. 2.*

Tubulites Vermicularis major subcinereus convolutus, lapidi calcario insidens. *Tab. 50. fig. 4.*

Tubulites Vermicularis minor subcinereus, in modum Cornu Ammonis convolutus, apertus, ut interna cavitas appareat, lapidique calcario insidens. *Tab. 50. fig. 5.*

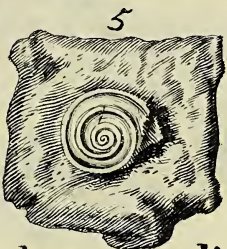
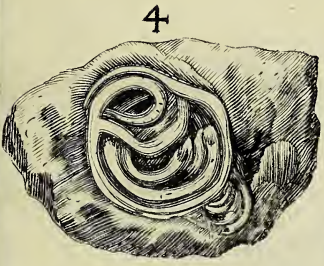
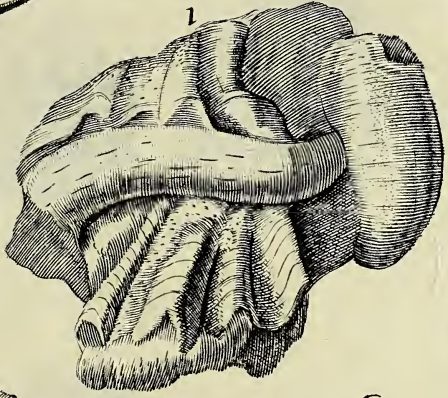
Tubulites Vermicularis minimus subcinereus convolutus, Conchiti Anomio striato insidens. *Tab. 50. fig. 6.* *Alcyonium vermiculare, Vermicchiara, Alcyonium Milesum, vel tertium Diosc. Imperat. H. N. pag. 639. Schenz. fig. 23. p. 18. Lith. Helv. Vermicularia Luid. Lithoph. n. 1212. ad 1221.*

Tubulites Vermicularis subcinereus convolutus, Cornu Ammonis striato insidens. *Tab. 50. fig. 7.*

*Materia,
& Locus.*

E materiâ seleniticâ constant, & in iisdem locis cum prioribus occurrunt, excepto primo maximo Tubulite, qui in montibus comitatus Badensis prope *Bœtstein, & Luggeren* repertus est.

Lapides figurati Tubulosi
 Tubulitæ dicti
 Tubulites dentalis Tubulitæ Vermiculares

Tubulitæ Balanorum calices referentes

Vmbilicus Marinus.

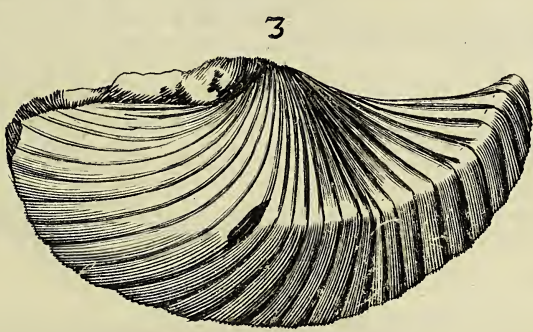
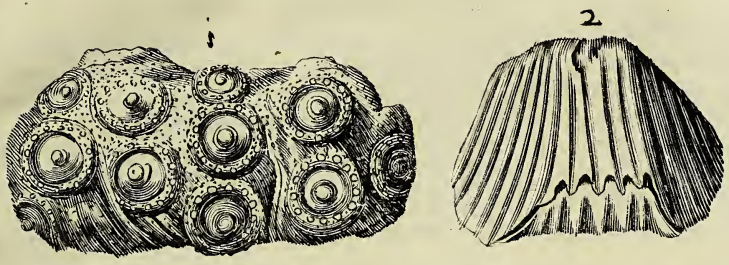

Lapis Chelidonium.

Lapides figurati uariè compressi et inflexi.

Tesserae Lapis aurem. Badenses.
 humanam referens.

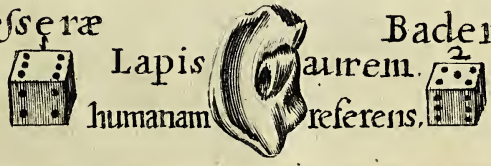

PLATE I. THE SHELLS OF THE MOLLUSKS.

FIG. 1. SHELL OF THE MOLLUSK. FIG. 2. SHELL OF THE MOLLUSK. FIG. 3. SHELL OF THE MOLLUSK. FIG. 4. SHELL OF THE MOLLUSK. FIG. 5. SHELL OF THE MOLLUSK.

GENUS III.

Tubulites Balanorum calices referens.

Balani sunt testacea marina faxis, & rimis navium, aliisque quicquiliis marinis in hærentia, ita vocata, quia figurâ suâ glandem quercus in apice pertusam præferunt; ex parte enim superiore læves sunt; in inferiore verò asperi, per quod nostri lapides ab Alcyoniis in *Classe tertiâ* p. 7. descriptis, & in *Tabulâ decima septimâ* exhibitis, quæ Alcyoniorum more punctata, & porosa sunt, differunt, licet forsan & hæc commodè ad illud genus reduci possent. Balani à *Gesnero* germanicè: *Meereichlenstein* appellantur, unde & lapides illos repræsentantes *Meereichlenstein* nuncupari poterunt.

Balani.

Quomodo ab Alcyoniis differant.

Species:

Tubulites Balanorum calicem referens lævis mediocris subcinereus ore latiore. *Tab. 50. fig. 1.*

Species.

Tab. 50.

Tubulites Balanorum calicem referens lævis mediocris subcinereus ore magno quadrato tuberosus. *Tab. 50. fig. 2.*

Tubulites Balanorum calicem referens lævis mediocris subcinereus ore angusto. *Tab. 50. fig. 3.*

Quoad materiam, & loca nativa cum præcedentibus Tubulitis cõveniunt.

Materia, & Locus.

CAPUT SECUNDUM.

Recensentur Lapides Figurati variè compressi, inflexi, & inter se complicati.

Pro complemento hujus Tractatus post enarrationem specierum Lapidum Figuratorum perfectarum, eas quoq; recensebo, quæ imperfectæ, aut monstruæ apparet, & quarum structura à solito naturæ cursu aberrare videntur, hunc nimirum in finem, ut postea eò faciliùs Judicium formare possimus de modo, quo hujusmodi lapides sub terrâ generentur.

Species. Lapidum Figuratorum imperfecta, & monstruosa.

GENUS I.

Lapides Figurati variè compressi, & inflexi.

Species:

Ammonis Cornu striatum minimum principio acuminato. *Tab. 51. fig. 7.*

Species. Tab. 51.

Echinites Ovarius transversim compressus. *Tab. 51. fig. 1.*

Pectunculites striatus major subcinereus, ita transversim compressus, ut figuram triangularem efformet. *Tab. 51. fig. 3.*

Terebratula striata maxima subcinerea, valvâ inferiore in oppositam partem reflexâ. *Tab. 51. fig. 2.*

Terebratula striata minima subflavescens, valvâ superiore ita versus inferiorem compressâ, ut loco eminentiæ cavitatem efformet. *Tab. 51. fig. 4.*

Terebratula striata minima rufula, cardine usque ad partem oræ oppositam compresso. *Tab. 51. fig. 5.*

X

Tere.

Tab. 51.

Terebratula striata minima subcinerea, valvâ inferiore versus oppositam partem inflexâ, superiore verò ita in dorso compressâ, ut loco eminentiâ cavitatem transversam efformet. *Tab. 51. fig. 6.*

Terebratula striata minima subcinerea; oris laterum interiora versus inflexis. *Tab. 51. fig. 8.*

Lapides imperfecti seu monstrosi opinioni Diluvianæ repugnant.

Certum est, quòd structura prædictorum Lapidum Figuratorum variè compressa, & inflexa Diluvianis sit explicatu difficillima; etenim probabile est, hujusmodi conchas in mari non nasci, cum hucusque similes non fuerint repertæ, & contentus piscis dictas compressiones impediret; illas autem primùm intra montes, & arenas fuisse ita compressas, & variè inflexas, rationi, & experienciâ contrarium videtur, sicuti enim videmus sæpissimè fetus in utero materno monstrosos evadere, & modò debitis partibus carere, modò autem superfluis donari, modò etiam proportionem unius ad alteram deficere, vel propter angustiam uteri, vel nutrimentum non debitè dispositum, aut etiam quia vis elastica seminis ob copiam materiæ affluentis vel nimium exaltatur, vel nimium opprimitur, ita sub terrâ hujusmodi Lapidum Figuratos ob easdem rationes in suo ortu à debitâ figurâ posse deflectere, nullus inficias ibit.

GENUS II.

Lapides Figurati Complicati.

Lapides Figurati complicati. Species.

Lapides Figuratos variè compressos, & inflexos sequuntur complicati, id est species diversorum generum inter se arctissimè unita, vel quarum una alterius propriæ substantiæ immerfa est.

Species:

Tab. 52.

Gryphites rugosus subflavescens, cujus cavitati matrix Cornu Ammonis immerfa est. *Tab. 52. fig. 1.*

Gryphites lævis subflavescens cum Cornu Ammonis dorso suo immerfo. *Tab. 52. fig. 2.*

Turbinites cinereus cum Conchite striato minimo ori suo immerfo. *Tab. 52. fig. 3.*

Conchites striatus cinereus cum Neritite cavitati suæ immerfo. *Tab. 52. fig. 4.*

Conchites striatus cinereus valvis contrario modo sitis. *Tab. 52. fig. 5.*

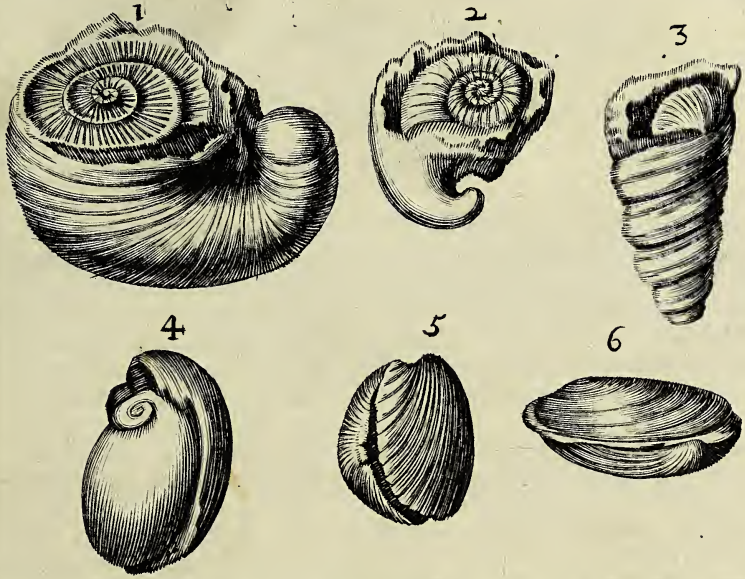
Conchites cinereus valvis contrario modo sitis, valvâ superiore lævi, inferiore verò striatâ. *Tab. 52. fig. 6.*

Ad Lapidum Figuratos complicatos reducendum etiam est frustum Cornu Ammonis striati, cujus interna facies Terebratulis minimis referta est. *Vid. Tab. 22. fig. 1. p. 82.* quâ cum suo corollario, quod præsentibus Lapidibus complica-

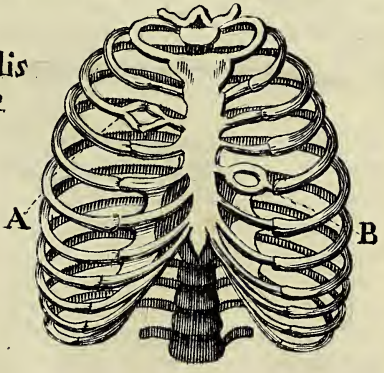
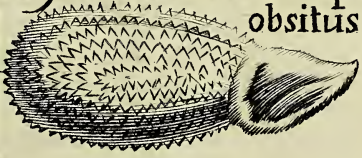
Lapides figurati complicati.

52.

Duae Costae bifurcatae in Homine
Badenae Helu. exenterato observatae

Calculus Humanus Spiculis
Crystallinis fere undique
obsitus.

plicatis optimè quoque applicari potest, præsertim Gryphiti lævi cum Cornu Ammonis striato dorso suo immerso, illud autem hic brevitatis gratiâ lubens prætereo, & Lectorem ad locum citatum remitto.

CAPUT TERTIUM.

*Enarrantur Appendicis loco duæ
Observationes Anatomicae.*

DEcreveram, ut ex præmissâ hujus Opusculi Ideâ patet, occasione calculi humani rarissimi spiculis crySTALLINIS ferè undique obsiti brevem tractatum de nephritide, & calculo humano, ejusque curâ, & prophylaxi præsentî historîæ subjungere, cum verò hæc in nimis amplum, & præter omnem spem diffusum opus accreverit, & ille de nephritide, ejusque curâ à pluribus celeberrimis Practicis jam cum omni possibili doctrinâ, & diligentîâ elaboratus sit, illum hic ultrò superfedeo, simplici casuum expositione, calculique descriptione contentus.

Anno renâscente 1698 laborabat Rheinfeldæ nephritide è calculis intra renes latentibus exortâ, sævisq; stipatâ symptomatibus, nimirum mictu cruento, & quandoque etiam purulento, ardore urinæ quasi intolerabili, dolore pungente circa lumbos, vomitu ciborum post comestiones, aliisque levioribus accidentibus, quæ hunc morbum plerumque concomitari solent, Vir quinquagenarius, habitus obesi, & multo sero sale acri scorbutico nonnihil imbuto perfusi, unde à catarrhis pectus infestantibus, & præcipuè tempore somni tussim inducentibus valdè affligebatur.

*Historia
agrori ne-
phritide à
calculis
intra re-
nes laten-
tibus exor-
tâ laborân-
tis.*

Post hæc, remediis quibuscunque adhibitis nil proficientibus, superveniebat intumescencia pedum cum extenuatione totius corporis, quam demum excipiebat catarrhus suffocativus, quo viribus profusus consumptis, & ad expulsionem materiæ in pectore stagnantis invalidis, 20. die Junii ejusdem anni noctu circa horam undecimam occubuit.

Postero die in aperto cadavere apparebant omnia viscera flaccida, & seroso sanguine imbuta, prout nimirum in demortuis cachecticis, longoque morbo decumbentibus observari solent: Facile autem cognoscebatur, quòd toto morbi decursu pulmones, ventriculus, & renes maximam ægritudinis violentiam sustinuerint, & inter has partes præcipuè renes, in quibus primaria totius mali radix suam fixerat sedem.

*Descriptio
viscerum
demortui.*

Renes omni spoliati pinguedine, & ad plumbeum quasi colorem accedentes magnâ ex parte collapsi erant, dexter tamen magis sinistro. Substantia utriusq; renis interna, tam glandulosa, quàm membranacea admodum flaccida erat, & coloris longè pallidioris, quàm communiter in mortuis comparere solet. In rene sinistro duos inveni calculos, in dextro verò tres, quorum maximus rarissimus fuit, ideòque etiam descriptione peculiari dignus; reliqui quatuor minores, licet cum majore quoad insolitam substantiam non conveniebant, tamen nec ipsi vulgaris structuræ erant; etenim è meris minimis spiculis triangularibus, vel etiam quadrangulis, & acu-

*Descriptio
calcolorû
in renibus
inventorû.*

minatis coagmentati videbantur, unde eorum extima superficies ex hujusmodi spiculis conflata inæqualis erat, & superficiei fragorum maturantium simillima. Delitecebant in substantiâ renum glandulosâ, in quâ sibi cellulas efformaverant, cellulis favorum haud absimiles. Figurâ subrotundi erant, & paululum compressi, rufoque colore, vel flavescente tincti, magnitudine verò omnes ad nucem avellanam minorem accedebant.

*Descriptio
calculi
maximi.
Tab. 52.*

Maximus calculus in rene dextro repertus fuit, & parte suâ subrotundâ spiculis crystallinis obsitâ integram pelvis cavitatem occupabat, reliquâ verò acuminatâ ad spicula crystallina usque substantiâ renis glandulosâ inhærebat. Magnitudine, & figurâ similis erat iconi in *Tab. 52.* exhibitâ, & pondere dimidium unciâ cum scrupulis duobus æquabat. Spicula externa, & superficiem partis subrotundæ exornantia quoad colorem, splendorem, diaphaneitatem, & figuram, quantum in corpusculis tam minutis, etiam mediante microscopio, observari licuit, cum crystallo montanâ; vel aliquo selenite crystallino conveniebant. Hujusmodi crystallos vidit etiam *Loewenhoech* ope microscopii: porro ex calculo combusto crystalli erant pellucidæ, atque ita angulares, ac lateribus planis, ac si ipsum fuisset crystallum. Spatiola verò inter spicula crystallina relicta, quoad substantiam & colorem minoribus lapillis supra descriptis similia erant, color autem partis acuminatæ, & spiculis destitutæ saturatior fuit, & non nihil ad colorem rubrum vergebat, qui sine dubio à sanguine in rene substantiâ lapidescenti commixto derivabat.

*Causa di-
versorum
calculo-
rum.*

Hinc patet primò: Conjecturam *Clariss. Domini D. Michaelis Ermul-leri Lipsiensium quondam Professoris, ac Practici Celeberrimi* Verisimilem esse, calculos renum nimirum rubros fieri, si sanguinis guttulæ ex vasculo eroso unâ ad eorum productionem concurrant, albos, si mucilago viscida ex attritis membranulis transudans simul coaguletur, rufos seu flavos verò esse solam urinae progeniem.

Quibus addere licet, spicula tam crystallina, quàm opaca in hujusmodi calculis probabiliter crystallisationi salium in materiâ lapidescente delitefcentium adscribi debere, quæ sæpius à liquore viscido, & terrestri nimis copioso, aut glutinoso impeditur, ut loco crystallorum crustæ sibi invicem incumbentes generentur, vel salibus omninò à liquore viscido irretitis, ut sese in sua fixatione nullo modo diffundere possint, solummodò massa lapidea filicis instar dura, & informis producatur.

Secundò: Diaphaneitatem, & opacitatem, nec non ipsos colores lapidum potissimum dependere à succo viscido, & terrestri ad generationem eorum concurrente, magis vel minùs depurato.

Altera observatio anatomica est, duarum costarum bifurcatarum in viro *Badenæ Helvetiorum* exenterato observatarum, quarum una sita erat in dextro, altera verò in sinistro latere.

*Descriptio
costæ bi-
furcæ
dextri
lateris.
Tab. 52.*

Prima costa bifurcata dextri lateris tertia est, quæ haud procul à substantiâ cartilagineâ in duo crura dividitur, quorum unum oblique sursum fertur, alterum verò deorsum usque ad cartilagineam costæ substantiam, in quâ iterum erga se invicem inclinantur, & obliquo ductu prope os sterni in unicam costam coeunt, quo figuram Rhombi regularem describunt. *Vid. Tab. 52. lit. A.*

Secun-

Secunda costa bifurcata sinistri lateris quinta est, hæc statim post substantiam cartilagineam in duo crura instar tensi arcus dividitur, quæ, figurâ ovali pollicem unum cum dimidio longâ, & pollicem latâ divisione suâ descriptâ, iterum coalescunt in unicam costam, more aliarum in os sterni abeuntem, & cum eo articulatam. *Vid. Tab. 52. lit. B.*

Vacuum à cruribus costarum divaricatis relictum, tam in hac, quam in alterâ costâ bifurcatâ membranâ crassâ, & validâ à pleurâ internè costas succingente, & ipso costarum periosteo ortum suum trahente occlusum erat, per quam omnis generis vasa disseminata observabantur.

Quod non satis mirari poteram, erat, quòd crura costæ bifurcatæ parum minora tam quoad latitudinem, quam quoad crassitiem essent ipsâ costâ, è quâ emergebant.

Præternaturale autem, & monstruosum omninò est, costam bifurcatam esse; similem quoque se Hafniæ demonstrasse costam tertiam dextri lateris sterni junctam duplicato crure testatur *Bartholin. Anat. lib. 4. cap. 17.* qualem etiam à Patre suo fuisse in dextro latere repertam, scribit *Nicolaus Fontanus in Vesalium.*

*Descriptio
costæ bi-
furcatæ
sinistri la-
teris.*

Tab. 52.

*Vacuum in-
ter costas
bifurcatas
relictum.*

*Præterna-
turale est,
costam esse
bifurcatâ.*

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

The history of the United States is a story of growth and change. From the first settlers to the present day, the nation has evolved through various stages of development. The early years were marked by exploration and the establishment of colonies. The American Revolution led to the birth of a new nation, and the subsequent years saw the expansion of territory and the growth of industry. The Civil War was a pivotal moment in the nation's history, leading to the abolition of slavery and the strengthening of the federal government. The Reconstruction era followed, and the nation continued to grow and change. The late 19th and early 20th centuries saw the rise of industrialization and the emergence of a new social order. The World Wars of the 20th century tested the nation's strength and resolve, and led to the emergence of the United States as a superpower. The latter part of the 20th century saw the Vietnam War, the civil rights movement, and the end of the Cold War. The 21st century has brought new challenges and opportunities, and the United States continues to evolve and grow.

